

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 191

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

55 tomas
2012 m. birželio 29 d.

Pranešimo Nr.	Turinys	Puslapis
I	<i>Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės</i>	
	NUOMONĖS	
	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas	
	480-oji plenarinė sesija, 2012 m. balandžio 25, 26 d.	
2012/C 191/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl 7-osios aplinkosaugos veiksmų programos ir tolesnės veiklos, susijusios su 6-ąja AVP (tiriamoji nuomonė)	1
2012/C 191/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl tvarių gamybos ir vartojimo būdų skatinimo ES (tiriamoji nuomonė)	6
2012/C 191/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl švietimo energijos klausimų (tiriamoji nuomonė)	11
2012/C 191/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl poslinkių leidybos srityje (nuomonė savo iniciatyva)	18
2012/C 191/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl kooperatyvų ir restruktūrizavimo (nuomonė savo iniciatyva)	24

LT

Kaina:
7 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

480-oji plenarinė sesija, 2012 m. balandžio 25, 26 d.

2012/C 191/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui, kurių veiklos gairės pateiktos Bendroje strateginėje programoje, bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui ir Sanglaudos fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1083/2011 (<i>COM(2011) 615 final – 2011/0276 (COD)</i>)	30
2012/C 191/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Sanglaudos fondo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1084/2006 (<i>COM(2011) 612 final – 2011/0274 (COD)</i>)	38
2012/C 191/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl konkrečių su Europos regioninės plėtros fondu ir investicijų į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą tikslu susijusių nuostatų, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1080/2006 (<i>COM(2011) 614 final – 2011/0275 (COD)</i>)	44
2012/C 191/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl konkrečių Europos regioninės plėtros fondo paramos Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslui nuostatų (<i>COM(2011) 611 final – 2011/0273 (COD)</i>)	49
2012/C 191/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1082/2006 dėl Europos teritorinio bendradarbiavimo grupės (ETBG) atsižvelgiant į patikslintas, supaprastintas ir pagerintas tokių grupių steigimo ir jų veiksmų įgyvendinimo sąlygas (<i>COM(2011) 610 final – 2011/0272 (COD)</i>)	53
2012/C 191/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl europinio sąskaitos blokavimo įsakymo sukūrimo siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose (<i>COM(2011) 445 final – 2011/0204 (COD)</i>)	57
2012/C 191/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2006/43/EB dėl teisės aktų nustatyto metinės finansinės atskaitomybės ir konsoliduotos finansinės atskaitomybės audito (<i>COM(2011) 778 final – 2011/0389 (COD)</i>), ir dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl konkrečių viešojo intereso įmonių teisės aktų nustatyto audito reikalavimų (<i>COM(2011) 779 final – 2011/0359 (COD)</i>)	61

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

480-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2012 M. BALANDŽIO 25, 26 D.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl 7-osios aplinkosaugos veiksmų
programos ir tolesnės veiklos, susijusios su 6-ąja AVP (tiriamoji nuomonė)**

(2012/C 191/01)

Pranešėjas **Lutz RIBBE**

ES Tarybai pirmininkaujanti Danija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. sausio 11 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

7-osios aplinkosaugos veiksmų programos ir tolesnės veiklos, susijusios su 6-ąja AVP

(tiriamoji nuomonė).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 10 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 129 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Komiteto išvadų ir rekomendacijų santrauka

1.1 Šešios ligšiolinės aplinkosaugos veiksmų programos (6 AVP) turėjo didelės reikšmės Europos aplinkos politikos raidai, tačiau jomis nepavyko išspręsti daugelio Europos aplinkos problemų. Taip atsitiko ne dėl informacijos apie problemų priežastis trūkumo arba sprendimų nebuvimo, tačiau dėl politinės valios stokos.

1.2 6-oji AVP, kuri baigiasi 2012 m. viduryje, buvo sumanyta kaip konkreti aplinkosaugos politikos priemonė, orientuota į 2001 m. ES tvaraus vystymosi strategiją; Lisabonos strategija buvo jos ekonominės politikos ramstis. Nesiimdama jokių veiksmų Europos Komisija – be Tarybos sprendimo šiuo klausimu – leido tvaraus vystymosi strategijai nugrimzti į užmarštį. Strategiją „Europa 2020“ ji laiko nauju politiniu ir strateginiu

instrumentu, o aplinkos politika šioje strategijoje turėtų būti koordinuojama pagal pavyzdinę iniciatyvą „Tausiai išteklius naudojanti Europa“.

1.3 EESRK nemato prasmės greta pavyzdinės iniciatyvos pradėti įgyvendinti dar vieną aplinkos politikos priemonę 7-osios AVP forma, į kurią būtų įtrauktos tos aplinkos politikos sritys, kurios strategijoje „Europa 2020“ skirta nepakankamai dėmesio. Neaišku, kaip reikėtų susieti tokią 7-ąją AVP su strategija „Europa 2020“ ir pavyzdine iniciatyva „Tausiai išteklius naudojanti Europa“.

1.4 EESRK rekomenduoja Komisijai, Tarybai ir EP atgaivinti tvaraus vystymosi strategiją ir kaip jos aplinkos politikos įgyvendinimo strategiją pasirinkti išsamią ir į įgyvendinimą orientuotą

7-ąją AVP, įtraukti į ją pavyzdinę iniciatyvą „Tausiai išteklius naudojanči Europa“ bei visas jos atskiras iniciatyvas, taip pat glaudžiai ir koordinuotai derinti aplinkos ir ekonomikos politikos svarstymus. Reikšmingai strategijai „Europa 2020“ tektų svarbus vaidmuo parengti ir įgyvendinti artimiausio ir vidutinės trukmės laikotarpio ekonominės ir finansų politikos gaires, reikalingas siekiant užtikrinti ilgalaikį tvarų vystymąsi.

2. Ligšiolinių ES aplinkosaugos veiksmų programų (APV) svarba

2.1 1972 m. Paryžiuje vykusiame aukščiausio lygio susitikime Europos Vadovų Taryba nusprendė imtis priemonių gerinti gyvenimo lygį, gyvenimo sąlygas ir kokybę Europoje. Atsižvelgiant į tai, 1973 m. buvo patvirtinta pirmoji tuometinės Europos ekonominės bendrijos **Aplinkosaugos veiksmų programa** 1974–1975 m. laikotarpiui. Ypatinga šios 1-osios AVP sėkmė buvo „atsargumo principo“ įtvirtinimas. Pagal šį principą pirmenybė teikiama aplinkos taršos prevencijai, o ne kovai su taršos padariniais.

2.2 **2-oji aplinkosaugos veiksmų programa** (1977–1981 m.) pratęsė 1-ąją AVP ir papildė ją penkiais vadinamaisiais orientaciniais principais. Tai: a) aplinkos politikos tęstinumas, b) prevencinės veiklos mechanizmų sukūrimas, visų pirma taršos, teritorinio planavimo ir atliekų tvarkymo srityse, c) aplinkos apsauga ir racionalus naudojimas, d) prioritetų suteikimas priemonėms, skirtoms vidaus vandenų ir jūrų apsaugai, kovai su oro tarša, ir triukšmo mažinimo priemonėms, e) atsižvelgimas į aplinkos aspektus Europos bendrijai bendradarbiaujant su besivystančiomis šalimis.

2.2.1 Tokiu būdu 2-oji AVP padėjo pirmuosius tvirtus pagrindus plataus masto aplinkos politikos sritims, kurių svarba išliko iki šiol, t. y. vandenų apsaugai, atliekų tvarkymo politikai ir tarptautiniam bendradarbiavimui.

2.3 **3-iojoje aplinkosaugos veiksmų programoje** (1982–1986 m.) pirmą kartą Europos aplinkos politikos tikslu buvo nustatytas **tausus gamtos išteklių naudojimas**.

2.4 **4-oji aplinkosaugos veiksmų programa** (1987–1992 m.) buvo priimta 1987 m. – Europos aplinkos apsaugos metais. Šiai programai būdinga tai, kad prieš pat jos priėmimą buvo patvirtintas Suvestinis Europos Aktas, kuriuo labai išplečiami Europos bendrijos įgaliojimai aplinkos politikos srityje, o tuo pačiu metu – įgyvendinus Europos bendrąją rinką – apribojami nacionaliniai aplinkos apsaugos reikalavimai ir ribinės vertės. Tuo metu vyko labai intensyvios diskusijos aplinkos politikos klausimais, o baigiantis šios 4-osios AVP laikotarpiui Rio de Žaneire įvyko konferencija, kurioje buvo nagrinėjamas visuotinio tvarumo klausimas.

2.4.1 Tačiau 1992 m. paskelbta ataskaita apie aplinkos būklę aiškiai parodė, kad nepaisant visų ligšiolinių pastangų ir keturių aplinkosaugos veiksmų programų, padėtis daugelyje aplinkos politikos sričių pablogėjo arba grėsė pablogėti. Tarp šių sričių buvo vandenų ir oro kokybė ir biologinė įvairovė (tuo metu dar buvo kalbama apie „rūšių įvairovę“).

2.5 1993 m., kaip atsakas į Rio de Žaneiro konferenciją ir veikiau nuviliantį aplinkos būklės įvertinimą, buvo parengta **5-oji aplinkosaugos veiksmų programa**, kurios oficialus įgyvendinimo laikotarpis buvo 1992–2000 m.

2.5.1 Šioje programoje buvo suformuluotas tikslas, atitinkantis tuometinis Rio de Žaneiro konferencijos diskusijas: pakeisti Bendrijos augimo modelį taip, kad būtų pasukta ilgalaikio ir tvaraus vystymosi keliu, – tų laikų ketinimas, kuris savo politinio aktualumo neprarado iki šių dienų. 5-oji AVP gali būti laikoma pirmąja ES iniciatyva tvaraus vystymosi srityje – tai atsispindėjo ir jos paantraščiui: „Tvarumo link“.

2.5.2 **5-ojoje AVP** buvo pasiūlytos **septynių sričių strategijos**. Šios sritys:

- visuotinis atšilimas,
- rūgštėjimas,
- rūšių apsauga,
- vandens išteklių valdymas,
- miesto aplinka,
- pakrančių regionai ir
- atliekų tvarkymas.

Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad kai kurios šių sričių jau buvo nurodytos ankstesnėse AVP.

2.5.3 1996 m. vykusios **5-osios AVP** peržiūros metu pati Europos Komisija nurodė, kad didžiausi programos trūkumai yra konkrečių tikslų nebuvimas ir valstybių narių pastangų stoka. Nors Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 2000 m. gegužės 24 d. nuomonėje ir teigė, kad „įgyvendinant programą pasiekta nemažai teigiamų rezultatų“, tačiau ir nurodė, kad „labai nerimauja dėl nuolat blogėjančios Europos aplinkos kokybės, kurią laiko svarbiausiu ir vieninteliu kriterijumi, vertinant nuosekliai įgyvendinamų aplinkosaugos veiksmų ir, apskritai, visos Europos aplinkos politikos veiksmingumą“.

2.5.4 5-oji AVP padėjo politinės strategijos pamatus **2001 m. Geteborge** valstybių ir vyriausybių vadovų **patvirtintai tvaraus vystymosi strategijai**.

2.6 Buvo numatyta, kad ši tvaraus vystymosi strategija aplinkos politikos srityje taps **6-ąja aplinkosaugos veiksmų programa** (įgyvendinimo laikotarpis: 2002–2012 m. liepos 21 d.), o Lisabonos strategija taps jos ekonominės politikos programa.

2.6.1 6-ajai AVP taip pat turėjo paantraštę – „Mūsų ateitis – mūsų pasirinkimas“. Joje nurodytos keturios prioritetinės Europos aplinkos politikos temos: 1) **kova su klimato kaita**, 2) **gamtos** ir biologinės įvairovės **apsauga**, 3) **aplinka, sveikata ir gyvenimo kokybė**, ir 4) **tausius gamtos išteklių ir atliekų naudojimas** ir valdymas.

2.6.2 Be to, kaip ir 5-ojoje AVP, buvo paskelbta apie **septynias temines strategijas**, kurios vėliau buvo patvirtintos. Šios strategijos skirtos:

- oro taršos prevencijai,
- jūros aplinkai,
- atliekų prevencijos ir perdirbimui,
- tausiam gamtinių išteklių naudojimui,
- miesto aplinkai,
- dirvožemio apsaugai ir
- tausiam pesticidų naudojimui.

2.6.3 Pažymėtina tai, kad ir 6-ojoje AVP nagrinėjamos tos pačios „senos“ temos.

3. Europos aplinkos politikos padėtis ir diskusijos tvarumo klausimu baigiantis 6-osios AVP laikotarpiui

3.1 Pirmiausia reikia konstatuoti, kad ir baigiantis 6-osios aplinkosaugos veiksmų programos laikotarpiui nemažai aplinkos politikos veiksmų sričių, daugelį metų esančių AVP darbotvarkėje, skiriama nepakankamai dėmesio arba jos beveik visiškai nenagrinėjamos. Štai du pavyzdžiai:

- „Dirvožemio apsauga“ jau ne vienerius metus įtraukta į įvairias aplinkosaugos veiksmų programas, tačiau ES lygmeniu nebuvo imtasi jokių realių veiksmų. Viena priežasčių yra tai, kad Taryboje nepavyko pasiekti susitarimo dėl Komisijos pasiūlyto direktyvos projekto.
- Biologinės įvairovės tema kaip raudona gija driekiasi per visą aplinkosaugos veiksmų programų istoriją. 2001 m. Europos Vadovų Taryba pažadėjo iki 2010 m. sustabdyti biologinės įvairovės nykimą, tačiau netgi 160 priemonių apimančios Biologinės įvairovės veiksmų programos nepakako šiam tikslui įgyvendinti. 2011 m. buvo parengta nauja Biologinės įvairovės strategija, kurioje žadama pradinių tikslą įgyvendinti dešimčia metų vėliau.

3.2 EESRK savo 2012 m. sausio 18 d. nuomonėje (NAT/528, CESE 152/2012: „Šeštoji Bendrijos aplinkosaugos veiksmų programa. Galutinis įvertinimas“) nagrinėjo ir šį kartą iš dalies nuviliančius 6-osios AVP rezultatus. Nuomonėje aptariama ir naujoji „Aplinkos būklės“ ataskaita, kurioje ES aplinkos politika iš esmės įvertinta gana prastai.

3.3 Iki šiol ES nedėjo rimtų pastangų atsakyti į klausimą, kodėl, nepaisant daugelio ilgalaikių aplinkosaugos veiksmų programų, nemažai Europos aplinkos problemų iki šiol neišspręstos. EESRK nuomone, atsakymas labai paprastas: trūksta ne žinių apie problemų priežastis ar sprendimų, tačiau daugeliu atveju stinga noro imtis ryžtingų veiksmų. Pasigendama žinių taikymo praktikoje, o kartais ir politinių sprendimų įgyvendinimo. To priežastis greičiausiai yra tai, kad būtini aplinkos politikos veiksmai iš dalies neatitinka trumpalaikių ekonominių interesų ir sprendimai priimami pastarųjų naudai.

3.4 EESRK nuomone, baigiantis 6-osios AVP laikotarpiui, labai svarbu atkreipti dėmesį tai, kad Europos Komisija, atrodo, atsiveikino su tvaraus vystymosi strategija, kurios aplinkos politikos ramsčiu buvo 6-oji AVP.

3.5 Komisija ir Taryba tvaraus vystymosi strategiją iki šiol laikė pagrindine, į kurią, be kitų, turėjo būti orientuota ir Lisabonos strategija, tačiau pastaruosiu metu šią strategiją gaubia grėsminga tyła. Apie ją nebeužsimenama ir Komisijos darbo programose (nepaisant to, kad Europos Vadovų Taryba šiuo klausimu nėra priėmusi oficialaus sprendimo). EESRK ne kartą išreiškė savo nepritarimą tokiai situacijai ir tai pakartoja dar kartą. Komitetas dar kartą pabrėžia, kad leisti tvaraus vystymosi strategijai „ištirpti“ strategijoje „Europa 2020“ yra klaidingas sprendimas. Komitetas ne kartą pateikė savo argumentus šiuo klausimu, tačiau nesulaukė jokios reakcijos nei iš Komisijos, nei iš Tarybos ar Parlamento.

3.6 Tokiu būdu sutrikdoma ligšiolinė ES politikos programų planavimo sistema, pagal kurią buvo bandoma tvaraus vystymosi strategijoje suderinti tris ramsčius – ekonomiką, ekologiją ir socialinius klausimus. Todėl kyla klausimas, pagal kokią „programą“ Komisija, Taryba ir Parlamentas ateityje planuoja koordinuoti tvaraus vystymosi ir aplinkos politiką.

4. Strategija „Europa 2020“ ir 7-osios AVP perspektyvos

4.1 Bent jau iš strategijos „Europa 2020“, kurią Komisija laiko svarbiausia politine planavimo ir krypties nustatymo priemone, mažiau ar daugiau tampa aišku, kokia yra Komisijos pozicija.

4.2 Strategijoje „Europa 2020“, kaip žinoma, įvardijamos septynios pavyzdinės iniciatyvos:

- *Inovacijų sąjunga*,
- *Judus jaunimas*,
- *Europos skaitmeninė darbotvarkė*,
- *Tausiai išteklius naudojanti Europa*,
- *Globalizacijos erai pritaikyta pramonės politika*,

— Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė ir

— Europos kovos su skurdu planas.

4.3 Akivaizdu, kad pavyzdinė iniciatyva „Tausiai išteklius naudojanči Europa“, Komisijos supratimu, yra „naujoji“ aplinkosaugos veiksmų programa, o tai, kad iki šiol nepateiktas naujos 7-osios AVP projektas, nors 6-oji AVP baigiasi 2012 m. liepą, būtent ir patvirtina šią nuostatą.

4.4 Taigi, visai neatsitiktinai ES Komisija pradėjo rengti 7-ąją AVP tik tada, kai (Aplinkos) Taryba ir Europos Parlamentas kritiškai pasiteiravo, kada galima tikėtis 7-osios AVP.

4.5 Komisija pagal savo naują politikos ir programų planavimo sistemą pagrindine strategija pasirinko strategiją „Europa 2020“, kuri bus įgyvendinama per septynias pavyzdines iniciatyvas. Aplinkos politika nagrinėjama iniciatyvoje „Tausiai išteklius naudojanči Europa“.

4.6 Tačiau vis labiau tampa aišku, kad

— viena vertus, tam tikriems pagrindiniams sektoriams, kurie anksčiau buvo įtraukti į tvaraus vystymosi strategiją (pavyzdžiui, tokios temos kaip paskirstymo teisingumas ir teisingumas tarp kartų), strategijoje „Europa 2020“ skiriama nepakankamai dėmesio ir,

— kita vertus, į pavyzdinę iniciatyvą neįtrauktos tam tikros aplinkos politikos sritys.

4.7 Tarp iš viso 20 atskirų aplinkos politikos iniciatyvų, kurios vėlgį iniciatyvai „Tausiai išteklius naudojanči Europa“ turi suteikti gyvybingumo, randame daug „senų pažįstamų“ iš ankstesnių aplinkosaugos veiksmų programų, pavyzdžiui, biologinės įvairovės politika, vandens ir švaraus oro politika (įskaitant transporto politiką), bet, tarkim, į tokias temas kaip „Aplinka ir žmogaus sveikata“, cheminių medžiagų politika ir nanotechnologija atsižvelgiama nepakankamai.

4.8 EESRK yra pateikęs savo nuomonę tiek dėl pavyzdinės iniciatyvos „Tausiai išteklius naudojanči Europa“, tiek ir dėl jos veiksmų plano, ir atkreipęs dėmesį į aplinkosaugos veiksmų programoms būdingus trūkumus: daug gražiai skambančių tikslų ir pažadų, bet mažai konkrečių priemonių, beveik jokių rodiklių ir menkas įgyvendinimas praktikoje.

4.9 EESRK, be kita ko, Komisijos paprašė, „kad 20-ye Komisijos paskelbtų atskirų iniciatyvų“ būtų „labai tiksliai aprašyta,

— kas yra „tausus išteklių naudojimas“,

— ką jau galima pasiekti tobulinant technologijas arba

— kokiuose sektoriuose, kaip skelbiama, būtini „esminiai pokyčiai“, kokie jie turėtų būti ir kokiomis priemonėmis norima juos įgyvendinti,

— kokie konkretūs gamintojų ir vartotojų elgesio pokyčiai vertinami kaip būtini ir kaip galima šiuos pokyčius paspartinti. (1)“

Tačiau Komisija į šį pageidavimą neatsižvelgė ir vėl pasirinko nekonkrečias ir neįpareigojančias formuluotes.

4.10 Tai EESRK tik patvirtina, kad Komisija savo pasirinktu metodu ne į visus aplinkos politikos poreikius atsižvelgia pakankamai, visų pirma į būtinybę užtikrinti tvarumą. Taigi, ko galima tikėtis iš 7-osios AVP?

4.11 Laikai, kai aplinkosaugos veiksmų programų reikėjo norint išsiaiškinti ir aprašyti, kokių veiksmų reikia imtis, jau praėjo. Už šią sritį atsakingi asmenys labai puikiai žino, ką reikia daryti. Šiuo metu yra labai nedaug sričių, kuriose reikia ieškoti naujų idėjų. Viena iš tokių sričių galėtų būti nanotechnologija. Tačiau tam nereikia atskiros aplinkosaugos veiksmų programos.

4.12 Europoje visų pirma nepakankamai panaudojamos įgytos žinios. Esama ypač daug įgyvendinimo trūkumų, dėl kurių yra kalti visi lygmenys (ES, valstybės narės, regionai, bendruomenės ir piliečiai). EESRK nori trumpai ir aiškiai pasakyti, kad Komisija gali kiek tik nori parengti gerų programų ir daryti pareiškimų, tačiau už įgyvendinimą atsako valstybių narių politinės struktūros.

4.13 EESRK nuomone, paprasčiausiai sukurti 7-ąją AVP tam, kad būtų „priglaustos“ į pavyzdinę iniciatyvą „Tausiai išteklius naudojanči Europa“ neįtrauktos aplinkos politikos temos, nėra geras sprendimas. Tokiu atveju būtų neaišku, kaip ši 7-oji AVP susijusi su pavyzdine iniciatyva ir strategija „Europa 2020“.

4.14 Nepaisant to, Komitetas 7-osios aplinkosaugos veiksmų programos atžvilgiu yra atviras. Tačiau turėtų būti aišku: pirma, ką norima tuo pasiekti, antra, kaip būtų galima užtikrinti, kad ji galiausiai būtų sėkmingesnė už ankstesnę programą, ir, labai svarbu, trečia, kokiam pagrindiniam politiniam sektoriui ji turi būti naudinga.

4.15 EESRK rekomenduoja Komisijai, Tarybai ir EP atgaivinti tvaraus vystymosi strategiją ir kaip jos aplinkos politikos įgyvendinimo strategiją pasirinkti išsamiai ir įgyvendinimą orientuotą 7-ąją AVP, įtraukti į ją pavyzdinę iniciatyvą „Tausiai išteklius naudojanči Europa“ bei visas jos atskiras iniciatyvas, taip pat glaudžiai ir koordinuotai derinti aplinkos ir ekonomikos politikos svarstymus. Reikšmingai strategijai „Europa 2020“ tektų ypač svarbus vaidmuo parengti ir įgyvendinti artimiausio ir vidutinės trukmės laikotarpio ekonomikos ir finansų politikos gaires, reikalingas siekiant užtikrinti ilgalaikį tvarų vystymąsi.

(1) Žr. OL C 376, 2011 12 22, p. 97.

4.16 EESRK nuomone, tokioje 7-ojoje AVP prioritetą reikėtų skirti tam, kad būtų priimti visiems privalomai sprendimai dėl įgyvendinimo srityse, kurios ne vienerius metus buvo pamirštos.

4.17 Kyla klausimas, ar Europa yra tam pasirengusi ir ar gali tai padaryti. Negalima ignoruoti to, kad politikai vėl ir vėl nustato plataus užmojo tikslus ir reikalauja iniciatyvų. Tačiau, kai, pavyzdžiui, ES Komisija, pateikia susijusius pasiūlymus, tie patys politikai randa priežasčių jų nepriimti ar neįgyvendinti. Būtų galima pateikti daug tokių pavyzdžių. Nesvarbu, ar tai Efektyvaus energijos vartojimo direktyva, kurią blokuoja Taryba, ar su tvaraus vystymosi strategija susijusio seno pažado – parengti aplinkai žalingų subsidijų sąrašą ir tokių subsidijų atsisakyti – netesėjimas, tarp žodžių ir veiksnių žioji praraja. Todėl Komitetas ragina Komisiją, Tarybą ir Parlamentą visuomenei paaiškinti, kaip šią prarają ketinama įveikti.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl tvarių gamybos ir vartojimo būdų skatinimo ES (tiriamoji nuomonė)

(2012/C 191/02)

Pranešėja **An LE NOUAIL MARLIÈRE**

ES Tarybai pirmininkaujanti Danija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. sausio 11 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Tvarių gamybos ir vartojimo būdų skatinimo ES

(tiriamoji nuomonė).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 10 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 124 nariams balsavus už, 8–prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Atsižvelgdamas į ES Tarybai pirmininkaujančios Danijos prašymą, EESRK įvertino, kokie veiksmai ir priemonės būtini siekiant pereiti prie tvarių gamybos ir vartojimų būdų. EESRK džiaugiasi, kad Europos institucijos suvokia, jog būtina skatinti tvarius gamybos ir vartojimo būdus, ir pritaria jų pastangoms užtikrinti sklandų pereinamąjį etapą; Komitetas rekomenduoja bendromis pastangomis plėtoti naują ekonomikos modelį ir įtraukti visus organizuotos pilietinės visuomenės suinteresuotuosius subjektus į šiam klausimui skirtą konsultacinį forumą siekiant apibrėžti tikslus ir prioritetus bei pradėti atnaujintą stebėsenos procedūrą.

1.2 Būtų naudinga:

— integruoti įvairių sričių tvarius gamybos ir vartojimo būdus skatinančią politiką ir „Tausiai išteklius naudojančios Europos veiksmų plano“⁽¹⁾ įgyvendinimą, taip pat skatinti valstybes nares įgyvendinti minėtą politiką vykdant šį veiksmų planą ir Europos semestrą;

— imtis įvairių kompleksinių įgyvendinimo ir skatinamųjų priemonių: palaipsniui atsisakyti netvarių produktų, plėtoti teisingesnę mokesčių politiką, skatinti ekologiškus viešuosius pirkimus, laipsniškai panaikinti subsidijas, kurias skiriant neatsižvelgiama į aplinkai daromą žalą, remti mokslinius tyrimus ir ekologines inovacijas, internalizuoti aplinkos apsaugos sąnaudas, kurti naujas rinkos dėsniais grindžiamas paskatas, skatinti vartotojus ir darbuotojus aktyviai dalyvauti pereinamojo laikotarpio procesuose.

1.3 Būtina spręsti ir finansų sistemos problemas⁽²⁾, kad ji vėl būtų naudinga tvarios gamybos ir tausaus vartojimo ekonomikai, visų pirma dėmesį skiriant didžiausio ekologinio pėdsako ūkinės veiklos sritims, pavyzdžiui, žemės ūkio maisto produktų pramonės, žemės ūkio, būsto, infrastruktūros ir transporto.

1.4 Be to, reikėtų taikyti platesnį požiūrį, leidžiantį atsižvelgti ne tik į energetiką ir išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, kad būtų galima skirti dėmesio ir kitiems ištekliams ir poveikio aplinkai turintiems veiksniams: vandens išteklių apsaugai ir valdymui, žemės naudojimui, oro taršai ir bendram produktų poveikiui aplinkai.

1.5 Jei bus dedamos pastangos gerinti gamybos procesus ir produktus, vartotojai ir naudotojai turės daugiau galimybių naudodamiesi produktais ir paslaugomis pasiekti, kad keistųsi elgsena ir požiūris.

1.6 Galiausiai, siekiant skatinti tvaraus vartojimo modelius ir tausų gyvenimo būdą, reikėtų stiprinti vartotojų ir sąžiningos prekybos gamintojų asociacijų vaidmenį, remti ir globoti iniciatyvas, kuriomis populiarinami grobuoniškam vartojimui alternatyvūs vartojimo būdai, ir skatinti taikyti gerąją patirtį.

⁽¹⁾ COM(2011) 571 final.

⁽²⁾ EESRK nuomonė „Finansinių paslaugų reguliavimas siekiant užtikrinti tvarų augimą“, pranešėjas Edgardo Maria Iozia, OL C 107, 2011 4 6, p. 21 ir EESRK nuomonė „Ekonominės politikos koordinavimo stiprinimas, siekiant stabilumo, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo. Tvirtiesnio ES ekonomikos valdymo priemonės“, pranešėjas Stefano Palmeri, OL C 107, 2011 4 6, p. 7.

2. Ižanga

2.1 2011 m. gruodžio mėn. Danijos vyriausybė, siekdama suderinti krizės įveikimą, ekonomikos atkūrimą ir ES įsipareigojimus kovoti su klimato kaita, kreipėsi į EESRK, prašydama parengti tiriamąją nuomonę dėl **tvarių gamybos ir vartojimo būdų skatinimo**. Atsižvelgdama į Komisijos „Tausiai išteklius naudojančios Europos veiksmų planą“ ir tvaraus vartojimo ir gamybos tikslus⁽³⁾, Danijos vyriausybė paprašė EESRK įvertinti, kokios priemonės reikalingos siekiant užtikrinti Europos ekonomikos perėjimą prie tvarių gamybos ir vartojimo būdų.

2.2 Iki šiol ekonomikos vystymasis buvo grindžiamas neatnaujinančiųjų išteklių energija ir neatnaujinančiaisiais gamtos ištekliais laikantis požiūrio, kad žmogus yra gamtos valdovas ir valdytojas. Prekių gamybos ir paslaugų sektoriuose vis dar eksternalizuojamos sąnaudos, kurios turėtų būti įskaičiuotos į mokesčius, susijusius su neatnaujinančiaisiais gamtos ištekliais, šiltnamio efektą sukeliančių dujų išlakomis ir kitais į aplinką išmetamais teršalais. Rinkos ekonomikoje reikalavimas ūkinės veiklos vykdytojams internalizuoti sąnaudas turi būti reglamentuojamas privalomojo pobūdžio ir, kai įmanoma, visuotiniai taikomomis taisyklėmis.

2.3 Tvarus vartojimas ir gamyba, kai naudojamos didesnės vertės, bet mažiau gamtinių išteklių sunaudojant sukurtomis paslaugomis ir produktais, yra pagrindinis strategijų, kuriomis siekiama veiksmingiau naudoti išteklius ir skatinti ekologišką ekonomiką, tikslas. 2008 m. Komisija priėmė pirmąjį Tvaraus vartojimo ir gamybos planą, apimančią politikos sritis, kuriomis skatinami tvaraus gamybos ir vartojimo būdai⁽⁴⁾. Atsižvelgdama į šio plano tikslus Komisija šiuo metu persvarsto 2012 m. tvaraus vartojimo ir gamybos politiką.

3. Tvarus vartojimas ir gamyba: politika ir būtinos priemonės

3.1 Sukurti bendrą naują ekonomikos modelį

3.1.1 Viena priežasčių, lėmusių iki šiol ribotą tvaraus vartojimo ir gamybos politikos poveikį yra tai, kad nepaisant tvarumo tikslo įtvirtinimo strategijoje „Europa 2020“, praktiškai įgyvendinant politiką dažnai jam neskiriama pakankamai dėmesio. Pagal dabartinį ekonomikos modelį svarbiausias tikslas – augimas ir vartojimo skatinimas, o bendra pažanga vertinama pagal BVP rodiklį. Perėjimas prie tvarių vartojimo ir gamybos būdų turi būti aptartas atvirose ir skaidriose diskusijose dėl savarankiškumo pagrįsto ekonomikos modelio, kai pažanga yra vertinama ne tik pagal BVP rodiklį, bet taip pat atsižvelgiama į ekologinį pėdsaką, gyvenimo ir socialines sąlygas, gerovę ir kt. Ankstesnėse nuomonėse EESRK siūlė Komisijai bendromis pastangomis sukurti tvaraus vartojimo forumą, kuriame būtų nagrinėjamos ir aptariamoms galimos tvarios

ekonomikos vertybės ir veiksniai, dėl kurių piliečiai nepasirenka tvaraus vartojimo modelio, sukaupia patirtis apie mažo ekologinio pėdsako gyvenimą ir kt.⁽⁵⁾

3.2 Nustatyti aiškius tikslus ir stebėti pažangą

3.2.1 Tvarių vartojimo ir gamybos būdų skatinimas susijęs su įvairių sričių politika. Tvaraus vartojimo ir gamybos politikos tikslų įgyvendinimo pažangai stebėti ir dabartinei padėčiai įvertinti būtina sukurti tvirtą gamybos ir vartojimo poveikio aplinkai duomenų bazę, kuri padėtų įvertinti politikos priemonių veiksmingumą, tobulinti strategijas ir tikslus, suderinti prioritetus ir stebėti pažangą.

3.3 Pilietinės visuomenės dalyvavimas

3.3.1 Pilietinės visuomenės dalyvavimas pasauliniu, nacionaliniu ir vietos lygmeniu yra labai svarbus siekiant užtikrinti perėjimą prie ekologiškos ir tvarios ekonomikos. Šis perėjimas gali būti sėkmingas tik tuo atveju, jei įmonės, vartotojai ir darbuotojai tvarų vartojimą ir gamybą suvoks kaip galimybę ir siektiną tikslą. Būtina sukurti tinkamas visų lygmenų dialogo ir demokratinio dalyvavimo sistemas⁽⁶⁾.

3.3.2 Nebereikėtų priešpriešinti pramonės investicijų, Europos įmonių konkurencingumo ir vartotojų perkamosios galios. Didėjant vartotojų reikalavimams tikrai bus skatinama Europos vidaus rinka, taigi bus naudojamos Europos mokslinių tyrimų pasiekimais ir įgyvendinami aplinkos apsaugos tikslai. Šiuo požiūriu būtina investicijas išlaikyti Europoje.

3.4 Glaudžiai susieti tvaraus vartojimo ir gamybos politiką ir veiksmų planą „Tausiai išteklius naudojanti Europa“

3.4.1 Savo pavyzdinėje iniciatyvoje „Tausiai išteklius naudojanti Europa“⁽⁷⁾ Komisija nurodo, kad skatinimas veiksmingai naudoti išteklius yra svarbiausias Europos šalių ekonomikos klausimas. Šio plano įgyvendinimas įtrauktas į strategiją „Europa 2020“ ir Europos semestrą. EESRK rekomenduoja tvaraus vartojimo ir gamybos veiksmų plano peržiūrą glaudžiai susieti su tausiai išteklius naudojančios Europos planu ir septintąja

⁽³⁾ COM(2011) 571 final, p. 6–7.

⁽⁴⁾ COM/2008/0397 final.

⁽⁵⁾ Žr. EESRK nuomonės: „Tvarios ekonomikos kūrimas keičiant mūsų vartojimo modelį“, pranešėja Anna Maria Darmanin, OL C 44, 2012 2 11, p. 57 ir „BVP ir kiti rodikliai. Pilietinės visuomenės dalyvavimas papildomų rodiklių nustatymo procese“ (dar nepaskelbta OL), (nuomonė savo iniciatyva), pranešėjas Stefano Palmeri.

⁽⁶⁾ OL C 44, 2012 2 11, p. 57.

⁽⁷⁾ COM/2011/0571 final ir EESRK nuomonė dėl Efektyvaus išteklių naudojimo Europos plano, pranešėjas Egan (dar nepaskelbta OL).

aplinkos apsaugos veiksmų programa⁽⁸⁾, kad tvaraus vartojimo ir gamybos politikai būtų naudingas didesnis politinis dėmesys, skiriamas tausiam išteklių naudojimui ir Europos semestro stebėsenai. Kai kuriais tvaraus vartojimo ir gamybos rodikliais papildžius tausaus išteklių naudojimo rodiklius, būtų užtikrintas tvaraus vartojimo ir gamybos tikslų ir jų stebėsenos sistemos pagrindas.

3.5 Skatinti valstybes nares

3.5.1 Pirmiau minėti tvaraus vartojimo ir gamybos tikslai galėtų paskatinti valstybes nares siekti pažangos įgyvendinant šios srities politiką. Valstybėms narėms galėtų būti naudinga tvaraus vartojimo ir gamybos politikos susiejimas su Tausiai išteklius naudojančios Europos planu ir Europos semestro stebėsenos procesu.

3.6 Taikyti įvairias tvaraus vartojimo ir gamybos politikos priemones

3.6.1 Tvaraus vartojimo ir gamybos politika apima daugelį sričių ir daug svarbių aspektų, todėl reikėtų sukurti arba sutelkti įvairiais lygmenimis politines priemones, kad būtų galima gamybos ir vartojimo modelius orientuoti į tvarumą. Reikia skatinti plėtoti iniciatyvią politiką Europos, valstybių narių ir vietos ir regionų valdžios institucijų lygmeniu. Svarbiausiose priemonėse turės būti derinamos su reguliavimo ir savanoriškos priemonės, t. y. reguliavimo priemonės, kuriomis siekiama palaipsniui atsakyti netvarių produktų, teisingesnę mokesčių politiką užtikrinančias priemones, ekologiškus viešuosius pirkimus, laipsnišką subsidijų, kurias skiriant neatsižvelgiama į aplinkai daromą žalą, panaikinimą, paramą moksliniams tyrimams ir ekologinėms inovacijoms, aplinkos apsaugos sąnaudų internalizavimą, kitas rinkos dėsniais grindžiamas paskatas, aktyvų vartotojų ir darbuotojų dalyvavimą pereinamojo laikotarpio procesuose⁽⁹⁾.

3.6.2 2008 m. Europos Komisijos tvaraus vartojimo ir gamybos planas buvo grindžiamas šiuo įvairiapusiu politiniu požiūriu, kurio turėtų būti laikomasi ir peržiūrint planą. Vis dėlto, būtų galima numatyti platesnio užmojo veiksmus ir priemones patikslinti atsižvelgiant į siektinus tikslus, nedidelę iki šiol pasiektą pažangą ir krizės įveikimo galimybes, kurias atveria perėjimas prie mažai anglies dioksido išskiriančios ir tausiai neatsinaujinančiuosius gamtos išteklius naudojančios ekonomikos.

3.6.3 Didžioji dalis tvarius vartojimo ir gamybos būdus skatinančių priemonių yra savanoriško pobūdžio, o jų tikslas didinti informuotumą (ekologinio ženklo suteikimas, Bendrijos aplinkosaugos vadybos ir audito sistema EMAS, vartotojų informavimo kampanijos ir t. t.). Įmonės ir vartotojai mažai taiko šias

priemones, tokia praktika vykdoma tik kai kuriuose sektoriuose ir visuomenės grupėse. Jei tokios tendencijos išliks, rezultatų bus sunku pasiekti. Taigi, siekiant palaipsniui atsakyti netvarių produktų ir vartojimo modelių, būtinos reguliavimo priemonės.

3.7 Sutelkti dėmesį į didžiausio ekologinio pėdsako ūkinės veiklos sritis

3.7.1 Didžiausią žalą aplinka patiria dėl maisto produktų ir gėrimų vartojimo, neigiamo poveikio turi būsto, infrastruktūros, transporto, taip pat energijos bei pramoninės gamybos sektoriai. Ateityje tvaraus vartojimo ir gamybos politikoje dėmesys turėtų būti skiriamas būtent šiems visiems veiklos sektoriams. Didelio poveikio aplinkai turintis maisto produktų ir gėrimų vartojimas glaudžiai susijęs su žemės ūkio veikla, todėl tvaraus vartojimo ir gamybos politika turi būti glaudžiai siejama su tvarų žemės ūkį skatinančia politika.

3.7.2 Tvariam žemės ūkiui sukurti būtinus nuosaukus natūralių trąšų naudojimas, parama ekologiškiems ūkiams ir žemės ūkio maisto produktų pramonei, kuri užtikrintų, kad tarpiniams ir galutiniams vartotojams bus tiekiami sveiki ir švarūs produktai. EESRK yra įsitikinęs, kad tvarią žemės ūkio veiklą galima užtikrinti išsaugant pakankamos apimties, aukštos kokybės, įvairių regionų ekologišką maisto produktų gamybą, kuri apsaugo ir tinkamai aprūpina kaimo vietas, išsaugo produktų įvairovę ir išskirtinumą, skatina plėtoti Europos kultūrinio kraštovaizdžio įvairovę ir kaimo vietas⁽¹⁰⁾.

3.8 Laikytis platesnio nei energetika ir išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis požiūriu, kad būtų galima skirti dėmesio kitiems ištekliams ir poveikio aplinkai turintiems veiksniams

3.8.1 Pastaraisiais metais įgyvendinant tvaraus vartojimo ir gamybos politiką ypatingas dėmesys buvo skiriamas energijos vartojimo ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo klausimams. Vis dėlto, reikia atsižvelgti į tai, kad gamybos ir vartojimo poveikis - į kurį negalima neatsižvelgti - yra daug platesnio masto ir pasireškia tokiose srityse kaip: vandens išteklių apsauga ir valdymas, žemės naudojimas, oro tarša ir t. t. Būsimo tvaraus vartojimo ir gamybos politikos priemonių taikymo sritis turi būti išplėsta ir apimti ne tik elektros energijos vartojimą, bet ir kitus išteklius, be to turi būti atsižvelgta į bendrą poveikį aplinkai.

3.9 Tobulinti gamybos procesus ir produktus

3.9.1 Norint skatinti gamintojus siekti didesnio savo produktų ekologiškumo per visą jų gyvavimo ciklą, didesnės gamintojų atsakomybės principas, nurodytas kai kuriuose teisėkūros aktuose Pvz., Pagrindų direktyvos dėl atliekų 2008/98 8 straipsnis., turi būti pripažintas pagrindiniu teisinės įmonių atsakomybės principu ir pagrindu.

⁽⁸⁾ ESRK nuomonė „7-oji aplinkosaugos veiksmų programa ir tolesnė veikla, susijusi su 6-ąja AVP, pranešėjas Lutz Ribbe, Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 1.

⁽⁹⁾ Žr. EESRK nuomonę „EESRK pozicijos rengiantis Jungtinių Tautų konferencijai tvaraus vystymosi klausimais (RIO+20)“, pranešėjas Hans-Joachim Wilms, OL C 143, 2012 5 22, p. 39.

⁽¹⁰⁾ EESRK nuomonė dėl Rio+20: Konkurencingos mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sukūrimo iki 2050 m. planas“, pranešėjas Hans-Joachim Wilms, OL C 376, 2011 12 22, p. 102–109.

3.9.2 Būtina laikytis dvejopo požiūrio siekiant pereiti prie tvarių produktų gamybos. Visų pirma, turėtų būti skatinami moksliniai tyrimai ekologiškų produktų ir jų gamybos srityje tam skiriant viešąjį finansavimą ir numatant priemones inovacijoms skatinti. Antra, reikėtų taikyti reglamentavimo priemones, pavyzdžiui, Ekologinio projektavimo direktyvą, kad palaipsniui būtų atsisakoma netvairių produktų. Šiuo tikslu, turėtų būti išplėsta minėtos direktyvos taikymo sritis ir paspartintas jos įgyvendinimas.

3.9.3 Svarbu užtikrinti skaidrumą, susijusį su produktų ir paslaugų ekologiškumu, jei norime skatinti tvarią įmonių veiklą ir tvarius vartotojų įpročius. Komisijos pasiūlymas, suformuluotas konsultacijų dėl tvaraus vartojimo ir gamybos politikos metu, taikyti produktų ekologinį pėdsaką nustatančią metodologiją yra teisingas žingsnis. Vis dėlto ši pasiūlymą reikėtų papildyti kitomis priemonėmis (socialiniais kriterijais, nesusijusiais su BVP), kurios užtikrintų geresnį su tvarumu susijusios informacijos teikimą visoje tiekimo grandinėje.

3.9.4 Turėtų būti skatinami nauji verslo modeliai, kurie leistų atsisakyti šiuo metu teikiamos pirmenybės prekių srautams ir kuriais būtų kuriama vertė ir gerovė, pavyzdžiui, skatinti prekių įsigijimą lizingu, dalijimosi automobiliais programas, įmonių bendradarbiavimą logistikos srityje siekiant sumažinti kelionių be krovinių skaičių.

3.10 Skatinti tausaus vartojimo įpročius ir gyvenimą

3.10.1 Turėtų būti dedama daugiau pastangų nei praityje keisti vartojimo įpročius. Užduotis – sėkmingai panaikinti ryšį tarp vartojimo ir neigiamo poveikio aplinkai. Todėl reikėtų derinti politines priemones, kurių tikslas skatinti tvarią vartotojų elgseną, kurioje atsižvelgiama į išteklių atsinaujinimo ciklą trukmę ir į ribotas jų atsargas bei į pasaulinį Europos vidaus rinkos poveikį (importui ir eksportui).

3.10.2 Tvaraus vartojimo ir gamybos politikoje turėtų būti atkreiptas dėmesys į tai, kad tvarus vartojimas bus pasirenkamas, jei į rinką bus teikiami tvarūs produktai ir paslaugos už prieinamą kainą, užtikrinta aiški ir patikima informacija vartotojams ir taikomos atitinkamos ekonominės paskatos. Visų pirma reikia priemonių, kurios leistų gerinti vartotojų informuotumą ir išvengti neaiškios informacijos ir „žaliojo melo“.

3.10.3 Priimtomis priemonėmis **turėtų būti stiprinamas vartotojų asociacijų, kaip pokyčių skatintojų vaidmuo** ir plėtojamas pilietinės visuomenės dialogas apie tvarią gyvenimą šiuo tikslu sukuriant *diskusijų forumus*, kuriuose būtų galima išsakyti savo požiūrį į aptariamus klausimus, dalytis patirtimi ir gerosios praktikos pavyzdžiais.

3.10.4 Perėjimui prie tvarios gyvenimosi užtikrinti reikalingos investicijos į viešąją infrastruktūrą. Pavyzdžiui, norint skatinti naudotis viešuoju transportu kaip alternatyva privatiems automobiliams, reikia sukurti šiuolaikišką viešojo transporto

sistemą, tvariam transportui reikalinga elektros energijos ir biokuro infrastruktūra, o žiedinės ekonomikos veikimui reikalingos veiksmingos nebenaudojamų produktų grąžinimo ir atliekų surinkimo sistemos.

3.10.5 EESRK jau ne kartą pabrėžė švietimo programų svarbą užtikrinant veiksmingą perėjimą prie tvarios gyvenimosi. EESRK dar kartą pabrėžia, kad nors svarbu šias programas įgyvendinti mokyklose ir šviesti jaunos žmones, tačiau jomis turėtų būti taip pat skirtos visiems piliečiams neatsižvelgiant į jų amžių ir socialinę padėtį ir didžiausią dėmesį skirti skirtumams ekologinės grėsmės ir žalos požiūriu.

3.10.6 Ekspeditoriai, mažmeninės prekybos sektorius ir kiti tiekimo grandinės subjektai, kuriems reikalinga globali gamyba logistika ir pan., turi didelę įtaką tvariam vartojimui. Praityje Komisija jau yra bendradarbiavusi su didžiausiais Europos mažmenininkais, organizuodama apskritojo stalo diskusijas mažmeninių rinkų klausimais. Šią strategiją būtų galima išplėsti – įtraukti ir kitus ekspeditorius, logistikos operatorius ir pan.

3.10.7 Ekologiški viešieji pirkimai yra svarbus tvarių produktų rinkų vystymo veiksnys. Todėl reikėtų daugiau pastangų didinti ekologiškų viešųjų pirkimų politikos veiksmingumą.

3.11 Mokesčių politikoje numatyti ekonomines paskatas

3.11.1 Pirmiau minėtos tvaraus vartojimo ir gamybos skatinimo priemonės galėtų būti sustiprintos, jei įmonių ir vartotojų tvarus elgesys būtų skatinamas ekonominėmis paskatomis, kurias, kaip žinoma, atspindi ne tik rinkos kainos. Tvaraus vartojimo ir gamybos politika turi būti papildyta kitais veiksmais, pavyzdžiui, reikėtų įtraukti ekologinį aspektą į mokesčių sistemą sukuriant ekonomines paskatas, kurios užtikrintų subalansuotą didžiųjų įmonių ir MVĮ, piliečių, įmonių ir vartotojų dalyvavimą perėjime prie tvarių gamybos ir vartojimo būdų, taip pat reikėtų palaipsniui panaikinti subsidijas, kurias skiriant neat-sižvelgiama į aplinkai daromą žalą. Tačiau šios pastangos nepasiteisins, jei įvedant naują neatsinaujinančiųjų gamtos išteklių mokesčių, bus atsisakyta finansuoti Europos socialinį modelį, kadangi niekas negali užtikrinti, kad gautos lėšos bus skirtos socialinės apsaugos finansavimui. Tai būtų pavojinga, brangu ir nenaudinga. Bet kuriuo atveju, mokesčiai yra valstybių narių kompetencija, todėl ateityje, jei tik įmanoma, nereikėtų skatinti valstybių narių tarpusavio konkurencijos mokesčių srityje.

3.12 Užtikrinti teisingą perėjimą

3.12.1 Perėjimas į ekologišką ekonomiką bus tvarus, jei bus kuriamos ekologiškos darbo vietos ir siekiama didesnio ekologinio diegiant aplinkai mažiau žalos darančius gamybos procesus, kaip pavyzdžiui, atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos, tvaraus transporto ir didesnio energijos vartojimo efektyvumo būsto srityse. Vis dėlto, siekiant užtikrinti šio perėjimo naudą, būtinos aktyvios politikos priemonės,

grindžiamos socialiniu dialogu, apimančios socialinius aspektus ir skatinančios kurti tinkamas ir kokybiškas (atlyginimo, darbo sąlygų ir perspektyvų požiūriu) darbo vietas. Turi būti aktyviai plėtojama ekologiška ūkinė veikla ir viešieji pirkimai ir skati-

nama stiprinti su tuo susijusius profesinius įgūdžius skiriant deramą paramą ir taikant specialias priemones profesinio mokymo ir perkvalifikavimo srityse ⁽¹⁾, skatinančias moterų ir vyrų lygybę bei lygiateisį jų dalyvavimą pereinamajame procese.

2012 m. balandžio 26 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ EESRK nuomonė 985/2010 „Tvaryių ir ekologiškų darbo vietų skatinimas. ES energetikos ir klimato kaitos dokumentų paketas“, pranešėjas Edgardo Maria Iozia, OL C 44, 2011 2 11, p. 110.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl švietimo energijos klausimų (tiriamoji nuomonė)

(2012/C 191/03)

Pranešėjas **Edgardo Maria IOZIA**

ES Tarybai pirmininkaujanti Danija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. sausio 11 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Švietimo energijos klausimais

(tiriamoji nuomonė).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 11 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę vieningai.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Už klimato politiką atsakinga Komisijos narės Connie Hedegaard pareiškė, jog pasaulinių vystymosi iššūkių neišvengsime, jei ekonomiškai galingiausios pasaulio valstybės nepakeis savo augimo modelio.

1.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) suvokia strateginę švietimo energijos klausimais svarbą. Būtinai esminiai elgsenos pokyčiai siekiant iki 2050 m. pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos, kurią sukurti numatyta Europos Komisijos veiksmų plane. Pilietinės visuomenės dalyvavimas yra būtinas norint pasiekti ES tikslus ir visų pirma vidutinės trukmės laikotarpio tikslą – iki 2020 m. mažiausiai 20 proc. sumažinti energijos suvartojimą.

1.3 Svarbiausi švietimo energijos klausimais tikslai – kova su klimato kaita bei žmogaus ir gamtos harmonijos atkūrimas. Privalome žvelgti į priekį, suprasti ir iš anksto numatyti ateities visuomenės poreikius. Šiandien yra ypač svarbus ir lemiamas laikotarpis, kai Europos Sąjunga, nacionalinės vyriausybės, valdžios institucijos, mokyklos, universitetai, mokslinių tyrimų centrai, įmonės, pramonė, bankai, profesinės sąjungos, NVO ir žiniasklaida dalyvauja kuriant integruotą ir daugialygmenę strategiją.

1.4 Ypač vertinga tiesioginė NVO patirtis, sukaupia tobulinant švietimo energijos klausimais modelius ir priemones. Įvairialypiame asociacijų rate veikiančių profesinių struktūrų ir įvairių kategorijų dėstytojų mainai padėtų užtikrinti ypač veiksmingą švietimą energijos klausimais. Derinant geriausią praktiką ir mokymo patirtį galima pasiekti aukštos kokybės rezultatų.

1.5 EESRK mano, kad reikia kurti novatoriškus ugdymo, švietimo ir mokymo metodus ir juos derinti su esamais ir išbandytais metodais. Informacinėms ir ryšių technologijoms šioje srityje teks esminis vaidmuo.

1.6 EESRK remia naują iniciatyvą „Europos strateginis energetikos technologijų planas“ (SET planas, angl. *Energy Education and Training Initiative*), kuri sutelkia akademinio pasaulio struktūras, mokslinių tyrimų institutus ir pramonės įmones. Viešojo ir privačiojo sektoriaus bendradarbiavimas, visų pirma mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje, davė puikių rezultatų ir bus vykdomas ateityje. EESRK ragina Komisiją negailėti pastangų šioms iniciatyvoms remti.

1.7 Švietimas energijos klausimais gali padėti išspręsti su skurdu ir energijos nepriteklumi susijusias problemas. Visi piliečiai turi turėti teisę naudotis energija už prieinamą kainą.

1.8 Europos Sąjunga turi teikti pirmenybę švietimui energijos klausimais ir kitoje daugiametėje finansinėje programoje numatyti atitinkamus išteklius.

1.9 Šioje nuomonėje EESRK dar kartą parėžia, kad labai svarbu remti Europos energijos ir aplinkos srityje veikiančių nacionalinių forumų tinklą EDEN, kurio veikla grindžiama vietos, nacionaliniu, Europos ir tarptautiniu lygmeniu įgyvendinamomis šio sektoriaus iniciatyvomis.

2. Įžanga

2.1 Švietimas yra vienas svarbiausių veiksnių keičiant elgseną. EESRK nuomonėje atkreipiamas dėmesys į esminį švietimo vaidmenį šiame procese ir pabrėžiama nuostata, kad „geriausia energija yra nepanaudota energija“⁽¹⁾.

⁽¹⁾ OL C 77, 2009 3 31, p. 54-59.

2.2 2009 m. EESRK už energetiką atsakingo Komisijos nario prašymu jau yra parengęs tiriamąją nuomonę dėl „Anglies dioksido neišskiriančią energiją naudojančios visuomenės. Švietimas ir mokymas“⁽²⁾. EESRK pakartoja toje nuomonėje pateiktas rekomendacijas ir pateikia naujų pasiūlymų, atsižvelgdamas į naujausias permainas.

2.3 Istorinės pasaulio mastu vykstančios permainos, su kuriomis susiduria dabartinės kartos ir kurios bus svarbios būsimoms kartoms, skatina priimant politinius, pramonės, kolektyvinius ir individualius sprendimus vis daugiau dėmesio skirti tvariai energijai. Šiuo pereinamuoju ir revoliucijai prilygstančiu laikotarpiu turės būti sukurta sistema, kuri iš esmės pakeistų mūsų įpročius ir mąstyseną. Turime labai mažai laiko šiam perėjimui, todėl būtina nedelsiant parengti ilgalaikes programas ir iniciatyvas.

2.4 Energija ir aplinka

2.4.1 Energija visada buvo vienas svarbiausių veiksnių žmogaus gyvenime. Dėl esminių piliečių gyvenimo būdo ir vartojimo pokyčių labai stipriai išaugo energijos poreikis. Per artimiausius dešimtmečius Europai teks įveikti daugelį su energija susijusių iššūkių, tarp kurių:

- prisitaikymas prie klimato kaitos padarinių;
- gyventojų skaičiaus didėjimas ir jų senėjimas;
- migracija;
- apsirūpinimo ištekliais saugumas;
- priklausomumo nuo importo mažinimas;
- energijos vartojimo efektyvumas;
- kova su skurdu ir energijos nepriteklumi;
- energijos tiekimo užtikrinimas visiems vartotojams (gyventojams ir pramonei);
- tvarus judumas;
- gaivalinės nelaimės (potvyniai, žemės drebėjimai, cunamiai ir kt.);
- išteklių trūkumas (energijos, vandens, žaliavų);
- energijos paklausos didėjimas pasaulio mastu;
- atsinaujinančiųjų energijos išteklių propagavimas;
- IRT (pažangūs tinklai ir kt.);

- žmogiškasis faktorius (švietimas, elgsena, įpročiai ir pan.);
- globalizacija;
- saugumas;
- konkurencingumas.

2.5 Europos Sąjungos prioritetai ir švietimas energijos klausimais

2.5.1 Norėdama įgyvendinti svarbiausius ES energetikos politikos tikslus, būtent, energijos tiekimo saugumas, konkurencingumas ir tvarumas, Europos Sąjunga turėtų deramai atsižvelgti į visus su šiais ateities iššūkiais susijusius veiksnius ir įvykdyti visas reikalingas permainas.

2.5.2 Taigi, šiam procesui reikia suteikti naują postūmį. Visi piliečiai turi suvokti energetikos klausimų svarbą ir galimas pasekmes, jei nepavyktų pasiekti nustatytų tikslų. Pažangus švietimas energijos klausimais yra labai svarbus keičiant elgseną, pavyzdžiui, būtina švietimo energijos klausimais programose dėmesį skirti tokiai temai, kaip žmogui ir aplinkai kenksminga radioaktyviųjų atliekų skleidžiama jonizuojančioji spinduliuotė⁽³⁾.

3. Švietimas energijos klausimais. Keletas išvalgų

3.1 Švietimas energijos klausimais yra viena iš svarbių priemonių kuriant naują tvaraus vystymosi modelį ir naują kultūrą. Ši tema aktuali daugelyje sričių, todėl būtina laikytis kompleksinio požiūrio, apimančio įvairius šiuolaikinio gyvenimo ir pilietinės visuomenės aspektus, įtraukiant visus sektorius (žemės ūkio, paslaugų, pramonės, statybų ir kt.) ir visus piliečius.

3.2 Mokymosi visą gyvenimą poreikis, kaip visą gyvenimą trunkantis žmogaus mokymosi procesas, apimantis mokymąsi mokykloje ir besitęsiantis ją baigus, šiandien yra ypač svarbus. EESRK pabrėžia, kad pažangų švietimo energijos klausimais procesą svarbu susieti su įvairia visuomenės gyvenimo aplinka: šeima, mokykla, darbo vieta, kultūros ir laisvalaikio įstaigomis.

3.3 Norint formuoti racionalų ir atsakingą elgesį, būtina imtis tinkamų priemonių, kurios sudarytų sąlygas, motyvuotų ir skatintų efektyviau vartoti energiją. Reikia suteikti aišką, suprantamą, patikimą ir visų pirma prieinamą informaciją apie energiją vartojančius prietaisus. Švietimas atlieka ypač svarbų vaidmenį kaip esminis veiksnys, būtinas, kad su energijos taupymu susijusiems teisės aktams ir energijos vartojimo efektyvumo priemonėms pritartų visuomenė tiek Europos Sąjungos, tiek valstybių narių lygmeniu.

3.4 Švietimą energetikos klausimais reikia pradėti dar pradinėje mokykloje. Vaikai gana gerai supranta su energija susijusius temas ir yra labai imlūs naujoms idėjoms ir įpročiams. Jie gali

⁽²⁾ OL C 277, 2009 11 17, p. 15.

⁽³⁾ OL C 218, 2009 7 23, p. 136.

turėti įtakos tėvų ir kitų juos supančių žmonių požiūriui ir veiksams. Šiandienos vaikai taps rytojaus darbininkais, tarnautojais, mokytojais, inžinieriais, architektais, politikais ir verslininkais. Sprendimai, kuriuos jie priims per savo gyvenimą, turės labai didelės įtakos išteklių naudojimui mūsų visuomenėje.

3.5 Visi su energija ir klimato kaita susiję klausimai turėtų būti įtraukti į visų valstybių narių mokymo programas: tiek pradinės ir vidurinės mokyklos, tiek universiteto ir specializuotų studijų. Ypač svarbu šiandieninį jaunimą mokyti naujų profesijų. Švietimas energijos klausimais gali suteikti praktinių įgūdžių, kuriuos bus galima pritaikyti prie būsimų energetikos sektoriaus poreikių, ir tokiu būdu palengvins naujų darbo vietų kūrimą trumpuoju, vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu.

3.6 Dėl energetikos rinkos liberalizavimo ir energetikos sektoriuje diegiamų naujų technologijų, vartotojams, kurie iki šiol pirkdavo energiją iš monopolistinių bendrovių, kyla naujų iššūkių. Švietimas ir mokymas energijos srityje turėtų apimti ir tokius klausimus: *kaip išmanieji skaitikliai gali padėti taupyti energiją? Kokios yra vartotojo teisės ir pareigos pasirašant sutartį su energijos tiekėju? Kaip apskaičiuoti savo anglies pėdsaką? Ekologinis ženklavimas.* Vykdamas *Dolceta* projektą sukaupta medžiaga (www.dolceta.eu) yra ypač svarbi, todėl EESRK labai rekomenduoja ją naudoti ir užtikrinti jos prieinamumą plačiai visuomenei.

3.7 Švietimas energijos klausimais turi vykti ne tik mokykloje. Vaikai ir jaunimas per šeimą ir draugus gali daryti įtaką platesnei socialinei bendruomenei, supažindindamas suaugusius su būtinumu elgtis atsakingiau. Norint pasiekti gerų rezultatų ypač svarbu užtikrinti švietimo tęstinumą ir šią galimybę suteikti visiems piliečiams. Mokymą reikėtų labai išplėsti ir sustiprinti, į šį procesą įtraukiant įvairias žmonių grupes, visų pirma suaugusiuosius ir specialistus (pvz., inžinierius, architektus, nuomonės formuotojus). Be to, būtina užtikrinti tikslinį švietimo darbuotojų mokymą.

3.8 Mokymo procesas yra labai sudėtingas. Jame dalyvauja daug dalyvių ir kiekvienam tenka tam tikras svarbus vaidmuo. EESRK pabrėžia, kad svarbu nustatyti kiekvienai tikslinei grupei geriausiai tinkantį mokymo metodą ir parengti atitinkamas švietimo ir mokymo programas atsižvelgiant į amžiaus grupę, lytį, kultūros skirtumus ir išsilavinimo lygį. Reikėtų atidžiai išanalizuoti ir plėtoti naujas galimas mokymo priemones, pavyzdžiui socialinius tinklus.

4. Europos Sąjungos vaidmuo

4.1 Europos Sąjunga gali padėti gerinti švietimo ir mokslo kokybę, skatindama valstybių narių bendradarbiavimą ir, jei reikia, paremdama ir papildydama jų veiksmus (Sutarties 149

ir 150 straipsniai). Europos Sąjunga turi ne tik nuolat siekti aukšto lygio švietimo standartų visose srityse, bet ir sutelkti dėmesį į būtinybę ugdyti su energetikos sektoriumi susijusias žinias ir formuoti įgūdžius. Svarbus tinklalapis www.energy.eu indėlis. Europai reikia chemikų, išmanančių, kaip išgauti saulės energiją, ir inžinierių, gebančių projektuoti ir statyti pažangius tinklus, ir dar daug kitų specialistų. Be to, Europoje turėtų būti vengiama vaikytis laikinų tendencijų, pavyzdžiui, skirti subsidijas biokuro gamybai besivystančiose šalyse, kurios lėmė nepageidautinus rezultatus, pavyzdžiui, pradėjus kai kuriose Afrikos šalyse auginti savaiminius aliejinius dykumų augalus braivėlius (lot. *Jatropha*).

4.1.1 EESRK nuomone, labai svarbu, kad rengdama kitą daugiametę finansinę programą, Komisija įtrauktų švietimą energijos klausimais, kadangi tai yra neatsiejama Europos energetikos klimato strategijos tikslų, užsibrėžtų 2020 m. ir 2050 m., įgyvendinimo dalis.

4.2 Valdžios institucijų vaidmuo

4.2.1 Pagal subsidarumo principą švietimas yra valstybių narių išimtinės kompetencijos sritis ir valstybės narės yra visiškai atsakingos už savo švietimo ir mokslo sistemų turinį ir organizavimą. Šalių vyriausybės turėtų skatinti visų visuomenės narių dalyvavimą nustatant energetikos prioritetus ir rengiant energijos klausimui skirtas programas. Be to, valstybės narės turėtų stebėti informaciją ir parengti įvairių priemonių vartotojams, pavyzdžiui, interneto svetainę, kurioje būtų galima palyginti kainas ir (arba) gauti naujausios informacijos įvairiais energijos klausimais.

4.2.2 Valdžios institucijų veiksmai turėtų tapti sektiniu pavyzdžiu. Regionai ir provincijos, vietos ir regionų valdžios institucijos turi užtikrinti veiksmingą veiklos koordinavimą ir prisidėti prie energijos taupymo kultūros plėtojimo. Suvokimas, kad būtini pokyčiai, efektyvus energijos vartojimo metodai ir atsinaujinančiųjų išteklių naudojimas turi tapti visų piliečių gyvenimo dalimi. Todėl valdžios institucijos turi ne tik priimti reglamentavimo ir technines priemones, bet ir numatyti aktyvius informavimo ir švietimo veiksmus, skirtus visiems piliečiams, įmonėms ir profesinėms asociacijoms. Šioje srityje EESRK nori pateikti jo vykdomos programos EMAS (Aplinkosaugos vadybos ir audito sistema, angl. *Eco-Management and Audit Scheme*) pavyzdį. Įgyvendinant šią programą, Briuselio regiono aplinkos agentūra suteikė Komitetui aukščiausio lygio sertifikatą, t. y. „Ekodinaminės įmonės“ ženklą.

4.3 Mokyklų vaidmuo

4.3.1 Daugelis mūsų minčių formuojasi ir žinios įgyjamos besimokant mokykloje. Šiandieninis mokyklinis lavinimas grindžiamas tradicine mokymosi sistema, kurios nacionalinėse

mokymo programose yra kai kurių spragų. Išskyrus keletą išimčių, nėra švietimo energijos ir aplinkos klausimais programų, taip pat šiose srityse trūksta pedagogų, turinčių tinkamą formalų išsilavinimą. Dėl šių ir kitų priežasčių ateityje mokykla turės suteikti galimybę gilinti žinias apie energijos taupymą, energiją, mokslą, aplinką ir klimatą, ir taip padėti plačiau susipažinti su energijos vartojimo efektyvumu ir formuoti mokslievių socialinius ir analitinius įgūdžius, kurie padėtų racionaliai vertinti ir skatintų ateityje keisti elgseną. Žinios apie energiją ir aplinką turėtų būti tarp svarbiausių kompetencijų, nurodytų Europos orientaciniuose metmenyse dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų. Mokytojams neginčijamai tenka svarbus vaidmuo ir jiems reikalinga mokomoji ir šviečiamoji medžiaga, atitinkanti mokymo lygį ir dėstomą dalyką. Kiekvienoje mokymo programoje turėtų būti naudojami atnaujinti informacijos šaltiniai ir numatyta atitinkama mokymo veikla ir pagalba mokytojams. Labai svarbus universitetų vaidmuo, kaip nurodyta ir Bolonijos procese, tarp kurio tikslų – kurti švietimo sistemą, kuri vis labiau derėtų su sparčiai besikeičiančiu globalizuotu pasauliu ir ES interesais, kuri savo ruožtu teiks daugiau svorio kvalifikacijoms darbo rinkoje visoje Europos teritorijoje.

4.4 Įmonių vaidmuo

4.4.1 Labai svarbi švietimo įstaigų ir įmonių partnerystė, kuriai paramą EESRK yra pareiškęs jau 2009 m. ⁽⁴⁾ Kai kuriems veiklos sektoriams, ypač MVĮ, būdingas lankstumas, todėl partnerystė galėtų būti vienas pagrindinių darbo vietų kūrimą skatinančių veiksmų krizės laikotarpiu ir suteikti stiprų postūmį ugdant verslumą ir kūrybiškumą. Siekiant skatinti greitą naujų technologijų perdavimą, moksliniai tyrimai ir inovacijos turėtų būti neatsiejama tokios partnerystės dalis. Specialistams (inžinieriams, architektams ir kt.) turėtų būti rengiami nuolatiniai mokymai apie naujus pasiekimus jų veiklos srityje. Darbo vietose reikėtų rengti seminarus apie energijos taupymo būdus.

4.5 Bankų vaidmuo

4.5.1 Bankų sektoriaus vaidmuo yra ypač svarbus ekonomikai ir visuomenei. Bankai dalyvauja daugelyje žmonių kasdienio gyvenimo etapų, taigi jie turėtų būti ne tik finansiniai tarpininkai, bet patikimi patarėjai. Teikdami lengvatines paskolas ir kartu deramai informuodami, bankai gali prisidėti prie švietimo energijos ir aplinkos klausimais veiklos ir skatinti „žaliausias“ investicijas į įvairius ekonomikos sektorius (statybų, transporto ir kt.).

4.6 Profesinių sąjungų vaidmuo

4.6.1 Profesinių sąjungų organizacijos gali labai svariai prisidėti prie proceso, kuriame švietimas ir profesinis mokymas būtų svarbiausios bendro pilietiškumo ugdymo ir tvaraus vystymosi projekto įgyvendinimo priemonės. Pavyzdžiui, ekologiškos ekonomikos sektoriuje reikės kvalifikuotų darbuotojų, gebėjančių prisitaikyti prie pasikeitimų, kuriuos paskatins technologijų plėtojimas, moksliniai tyrimai ir inovacijos. Be to, profesinės sąjungos gali atlikti strateginį vaidmenį keičiant žmonių

elgseną, pavyzdžiui, ugdyti savo narių sąmoningumą įgyvendinant, galimas dalykas, sutartinio pobūdžio iniciatyvas numatant atlygį už atsakingą elgseną ir sutaupytą energiją. Šiuo požiūriu gali būti labai naudingas įmonių ir darbuotojų organizacijų bendradarbiavimas.

4.7 Pilietinės visuomenės vaidmuo (NVO)

4.7.1 Labai reikšmingas vartotojų ir aplinkosauginių organizacijų vaidmuo, kadangi be kitų savo gebėjimų, jos gali perduoti įgūdžius ir žinias. Todėl šios organizacijos turėtų būti įtrauktos į informavimo apie efektyvų energijos vartojimą iniciatyvas visais jų įgyvendinimo etapais: planavimo, rengimo ir turinio nustatymo, informacijos platinimo, pasiūlymų teikimo, sklaidos, rezultatų vertinimo ir pan.

4.7.2 NVO turėtų tapti tikromis nacionalinių valdžios institucijų partnerėmis; be to turėtų būti remiama jų vykdoma visuomenei naudinga šviečiamoji veikla. Savišvietos programos, ryšiai su mokytojais, šviečiamieji vizitai į konkrečias vietas, specializuoti sąskrydžiai, įvairioms amžiaus grupėms pritaikyti leidiniai – visa ši veikla turėtų būti patikėta švietimo energijos klausimais srityje aktyviai veikiančioms organizacijoms.

4.8 Žiniasklaidos ir socialinių tinklų vaidmuo

4.8.1 Platindama tikslią informaciją ir vykdydama plataus masto švietėjišką veiklą, skirtą visoms amžiaus grupėms, žiniasklaida atlieka svarbų strateginį vaidmenį. Energijai ir aplinkai skirtų programų turinys visada turėtų būti moksliskai pagrįstas ir nešališkas kultūriniu požiūriu. Informacija turėtų būti nuodugniai išanalizuojama prieš ją skelbiant žiniasklaidos priemonėmis, ypač per televiziją. Interesai, kurių gausu aplinkos ir energijos srityje, gali turėti vienokios ar kitokios įtakos žmonėms, kurie neturi žinių ir analizės priemonių, kad galėtų sąmoningai įvertinti gautą informaciją.

4.8.2 Socialinių tinklų vaidmuo yra lygiai toks pat svarbus atsižvelgiant į tai, kad juose dažniausiai dalyvauja emocionalus jaunimas, kuris gali susidomėti tokiomis svarbiomis temomis. Visi besinaudojantys tokiomis priemonėmis turi laikytis elgesio kodekso, sutikti būti stebimi ir, galbūt, pakeisti abejotino ar tendencingo pobūdžio informaciją.

4.8.3 Nėra jokios abejonės, kad ateityje tokių priemonių svarba tik didės (šiuo metu prie socialinių tinklų prisijungę tiek žmonių, kiek iš viso buvo žemėje gyventojų XIX a. pradžioje). Didžiulis turimos informacijos kiekis pakeis informacijos turinį ir pobūdį. Šie pokyčiai turės įtakos švietimui ir reikės sugebėti šią daugialypę ir sudėtingą informaciją paversti visiems suprantama (http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_social_networking_websites).

⁽⁴⁾ OL C 228, 2009 9 22, p. 9–13.

5. EESRK prioritetai

EESRK ragina sutelkti dėmesį į šiuos prioritetus:

5.1 Gyvenimas klimato kaitos sąlygomis, prisitaikymas prie jos padarinių ir atitinkamų igūdžių poreikis. Klimato kaita įrodyta, mokslškai pagrįsta ir plačiai pripažįstama visame pasaulyje. Kai kurie reiškiniai, pavyzdžiui, potvyniai vis dažniau kartosis. Norėdami išlikti, turėsime neišvengiamai prisitaikyti prie pokyčių. Kvalifikuotų darbuotojų trūkumas gali tapti rimta kliūtimi įgyvendinant trumpalaikius, vidutinės trukmės ir ilgalaikius Europos Sąjungos tikslus.

5.2 Energijos vartojimo efektyvumas. Efektyvus energijos vartojimas yra viena pagrindinių strategijos „Europa 2020“ temų. Visiškai įgyvendintos esamos ir naujos priemonės leis iš esmės pakeisti mūsų kasdienį gyvenimą ir gali sudaryti sąlygas kiekvienam namų ūkiui kasmet sutaupyti iki 1 000 EUR, didinti Europos pramonės konkurencingumą, sukurti iki 2 mln. darbo vietų ir 740 mln. tonų kasmet sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išlakų ⁽⁵⁾. Energijos vartotojai atlieka svarbų vaidmenį šiame procese. Visi, įskaitant suaugusiuosius, privalo keisti savo elgseną, todėl turi būti teikiama tinkama ir patikima informacija energijos klausimais.

5.3 Kova su skurdu ir energijos nepriteklumi. Energijos nepritekliaus problemų sprendimas yra naujas socialinis prioritetas, šis klausimas turi būti sprendžiamas visais lygmenimis. Pagrindinių iškastinio kuro rūšių kainos nepaliaujamai kyla ir, atrodo, kad artimiausiais metais ši tendencija išliks. Jei bus delsiama imtis veiksmingų priemonių, pažeidžiamų energijos vartotojų skaičius nesiliaus didėti ⁽⁶⁾.

5.4 Energijos tiekimo užtikrinimas visiems vartotojams (gyventojams ir pramonei). Energija – tai bendras turtas ir yra svarbus kiekvienos valstybės narės ekonominę gerovę lemiantis veiksnys. Todėl būtina užtikrinti energijos tiekimą už prieinamą kainą, kuri artimiausiais metais neturėtų nuolat ir nenuspėjamai didėti, kad energija galėtų naudotis visi piliečiai ir vartotojai.

5.5 Tvarus judumas. Didėjantys keleivių ir prekių pervežimo poreikiai didina taršos ir transporto spūsčių grėsmę, ypač miestuose. Būtina plėtoti tvarias, aplinkai žalos nedarančias ir efektyvias energijos naudojimo požiūriu judumo formas. Todėl šiame sektoriuje labai svarbus įvairių transporto rūšių derinimo klausimas.

5.6 Išteklių (energijos, vandens, žaliavų) trūkumas. Pasaulio gyventojų skaičiui išaugus nuo 6 mlrd. iki 9 mlrd., konkurencija dėl gamtinių išteklių sustiprės, poveikis aplinkai bus didesnis ⁽⁷⁾. Svarbiausių išteklių – oro, vandens, dirvožemio, miškų ir maisto – apsauga labai svarbus veiksnys siekiant tvaraus augimo ir kuriant pažangią ekonomiką.

5.7 IRT. Informacinės ir ryšių technologijos (IRT) tapo neatskiriama informacinės ir žinių visuomenės dalimi. Pavyzdžiui, pažangus energijos skirstymas prienamomis kainomis labai padės keisti būsimų kartų elgseną.

6. Keletas patirties pavyzdžių

6.1 Europoje ir kitur pasaulyje įgyvendinama daug iniciatyvų ir sukaupta gerosios praktikos pavyzdžių, skirtų šviesti energijos ir aplinkos apsaugos klausimais, kurie dažnai susiję su dujinių teršalų mažinimu.

6.2 Pagal *Sustainable Energy Europe* iniciatyvą įgyvendinama projekte *Défi Énergie*, kurį koordinuoja *Brussels Environment* (IBGE), dalyvauja apie 4 000 asmenų iš 1 400 šeimų, kurių dalyvavimo rezultatas – išmetamas CO₂ kiekis per matus sumažėjo 1 tona, o sąskaita už suvartotą energiją sumažėjo 380 EUR (www.ibgebim.be).

6.3 Italijos *Carlo Collodi* fondo projektas „Pinokis keičia pasaulį“ skirtas pradinė mokyklų mokiniams ir apima tris aspektus: atliekų rūšiavimą, energijos taupymą ir tvarumui palankią elgseną (<http://www.pinocchio.it/fondazioneccollodi/>).

6.4 Tarptautinis *Yehudi Menuhin* fondas parengė programą *MUS-E® Arts at School*, kurios tikslas per meną – muziką, šokį, dainą, teatrą ir vizualinį meną – ugdyti naujus vaikų igūdžius. Šis projektas veikia 11 šalių, jame dalyvauja 1 026 menininkai, kurie dirba su 59 189 vaikais 623 pradinėse mokyklose (www.menuhin-foundation.com/).

6.5 Ispanijos forume, kuriame plėtojamas socialinis dialogas dėl energijos rūšių derinimo (*Spanish Energy Mix Forum*, SEMF), gali dalyvauti visi energijos sektoriaus subjektai ir diskutuoti apie įvairius Ispanijoje naudojamus energijos šaltinius (<http://www.semforum.org/>).

6.6 Viduržemio jūros regiono tvarios energijos vasaros universiteto veikloje (UMET) dalyvauja Prancūzijos, Italijos, Portugalijos, Ispanijos, Graikijos, taip pat Maroko, Alžyro, Tuniso, Egipto, Turkijos ir kitų šalių universitetai. Artimiausiais metais universitetas norėtų išplėsti savo veiklą, įtraukdamas dar daugiau miestų (<http://www.ome.org/index.php>).

6.7 1996 m. režisierės Coline Serreau režisuotame filme „Žalioji planeta“ („*La Belle Verte*“) analizuojamos Vakarų pasaulio problemos: greitas gyvenimo tempas, piktnaudžiavimas valdžia, tarša, nekontroliuojamas gamtos išteklių ir žemės naudojimas (<http://www.youtube.com/watch?v=TTvoZkHugr0>).

⁽⁵⁾ COM(2011) 109 final.

⁽⁶⁾ OL C 44, 2011 2 11, p. 53.

⁽⁷⁾ COM(2010) 2020 final.

6.8 Nuo 2004 m. pagal Komisijos programą „Pažangi energetika Europai“ remiami švietimo energijos klausimais projektai: „KidsCorner“, „U4energy“, „Flick the Switch“, „Kids4future“, „Rainmakers“, „Young Energy People“, „My Friend Boo“ ir kt. Reikėtų paminėti statybos sektoriaus darbuotojų profesiniam mokymui skirtą projektą „Build Up skills“ (<http://ec.europa.eu/energy/intelligent/>).

6.9 Patrauklūs animaciniai filmai „Mano draugas Boo“ („My Friend Boo“) yra pirmoji tokio pobūdžio iniciatyva Europoje, jos tikslas – padėti vaikams suprasti tokias temas, kaip energija, klimato kaita, aplinka, aplinkos apsauga ir sveikata (<http://www.myfriendboo.com/>).

6.10 Tarp kitų Europos lygmens iniciatyvų reikėtų paminėti Merų paktą, kuriame dalyvauja daugiau kaip 3 000 miestų. EESRK visada rėmė šią iniciatyvą, siekdamas apie ją informuoti kuo didesnę skaičių Europos savivaldybių⁽⁸⁾ ir paskatino Europos Komisiją keisti savo strategiją. Programų *Concerto* ir *Civitas*, naujosios „Pažangių miestų ir pažangių gyvenviečių“ iniciatyvos tikslas – skatinti dalintis gerąja patirtimi tvaraus transporto ir teisingo ir išmanaus energijos naudojimo srityse. Iniciatyva „SET-PLAN Energy Education and Training Initiative (švietimo ir mokymo energijos klausimais iniciatyva)“ suteikia SET-PLAN projektui nemažą pridėtinę vertę.

6.11 Tarptautiniu lygmeniu įgyvendinamos įvairios iniciatyvos: prieš 30 metų JAV sukurtas studentų, pedagogų, įmonių ir savivaldybių tinklas NEED (*National Energy Education Development Project* <http://www.need.org>), JAV energetikos departamento programa *Energy Education and Workforce Development* (<http://www1.eere.energy.gov/education>), interneto svetainė, skirta švietimui energijos klausimais *EnergyQuest* (<http://www.energyquest.ca.gov>).

7. Viešasis klausymas švietimo energijos klausimais

7.1 EESRK surengtame viešajame klausyme buvo pristatyta daug kitų įdomių patirties pavyzdžių švietimo energijos ir aplinkos klausimais srityje.

7.2 Visi dalyvavę EACI, EU-ASE (*European Alliance to Save Energy*), Carlo Collodi fondo, Yehudi Menuhin fondo, Solvay, CIRCE, *Business Solutions Europa*, tinklo ELISAN atstovai ir Merų pakto Energetikos GD atstovas, pateikdami savo požiūrį pabrėžė švietimo energijos ir klimato klausimais svarbą.

7.3 Viešajame klausyme buvo taip pat diskutuojama šiais klausimais: švietimo ir profesinio mokymo vaidmuo, mokslo disciplinų technika ir specialistų rengimas, būtinybė stiprinti aukštųjų mokyklų, mokslinių tyrimų institutų ir pramonės ryšius, viešosios valdžios institucijų prioritetiniai įsipareigojimai kovoti su skurdu ir energijos nepriteklumi, vietos ir regionų

valdžios institucijų dalyvavimas įgyvendinant išmanaus ir tausaus energijos vartojimo veiksmus ir skleidžiant su tuo susijusią informaciją, novatoriškos neformalaus ir formalaus užmo-kyklinio mokymo priemonės ir kt.

7.4 Diskusijoje buvo pateiktas labai konkretus pasiūlymas priimti vieną visiems bendrą suprantamą sunaudotos energijos vertinimo sistemą, pavyzdžiui, naudojant santykinę matavimo vienetą EUR/MWh ši sistema būtų taikoma visiems produktams, kurie vartoja energiją, kad būtų galima iš karto įvertinti našumo ir sąnaudų santykį.

7.5 Labai svarbu užtikrinti informacijos ir švietimo turinio kokybę. Esama rizikos, kad bus manipuliuojama informacija siekiant tam tikrų interesų, o ne sudaryti sąlygas vartotojams priimti informacija pagrįstus sprendimus. Viešosios valdžios institucijos turės atidžiai stebėti, kad informavimo ir švietimo procesai būtų nepriklausomi ir tinkamai organizuojami.

7.6 Viena didžiausių problemų – tai sistemingas medžiagos, susijusios su švietimo energijos klausimais, įtraukimas mokymo programose, kadangi trūksta laiko, mokymo programos labai intensyvios ir skirtingos.

8. EDEN – Europos švietimo energijos ir aplinkos klausimais tinklas. EESRK ir Italijos Carlo Collodi fondo bendradarbiavimo protokolas

8.1 Tiriamojoje nuomonėje „Anglies dioksido neišskiriančią energiją naudojanti visuomenė. Švietimas ir mokymas“ EESRK pasiūlytas Europos nacionalinių forumų švietimo energijos ir aplinkos klausimais tinklas EDEN galėtų padėti įveikti kliūtis, trukdančias siekti ES tikslo – sutaupyti 20 proc. energijos, taip pat prisidėti prie Europos projekto įgyvendinimo: iki 2050 m. sukurti efektyviai išteklius naudojančią ir mažą CO₂ kiekį išskiriančią ekonomiką bei sustiprinti ES energetinę nepriklausomybę ir energijos tiekimo saugumą.

8.2 Siekiant konkrečiai įgyvendinti nuomonėje pateiktus pasiūlymus ir paremti Europos tinklo sukūrimą, EESRK ir Collodi fondas 2010 m. kovo 26 d. pasirašė bendradarbiavimo protokolą, kuriame abi šalys įsipareigojo imtis bendrų veiksmų. Iniciatyvos simboliu pasirinktas Pinokis (*Pinocchio*), visame pasaulyje žinomas Carlo Collodi knygos herojus.

8.3 Šis Europos tinklas, kurį sudaro organizacijos, vykdančios švietimo veiklą efektyvaus energijos vartojimo, atsinaujinančiųjų energijos šaltinių ir aplinkos klausimais, atlieka informacijos sklaidos nacionaliniu lygmeniu funkciją, siūlo specialiai parengtas programas ir medžiagą, kurios padeda į nacionalines mokyklų programas įtraukti tokias temas, kaip ekologiška energija, efektyvesnis visų gamtinių išteklių naudojimas ir aukštųjų aplinkos apsaugos standartų taikymas.

⁽⁸⁾ OL C 10, 2008 1 15, p. 22.

8.4 Šiuo metu tinklo veikloje dalyvauja labai įvairios organizacijos. Be EESRK, nacionalinio Carlo Collodi fondo (IT) ir tinklo steigėjų jo veikloje dalyvauja: *Foundation Terra Mileniul III* (RO), *Arene Ile de France* (FR), *Les Péniches du Val de Rhône* (FR), *Municipality of Greenland* (Greenland), *Climate Action Network* (RO), *Mosaic Art and Sound* (UK), *Art For Green Life* (UK/BE), CECE (ES), *Intercollege* (CY), *Business Solutions Europa* (BE), EU-ASE (BE), CIRCE (ES), *Yehudi Menuhin* fondas (BE).

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl poslinkių leidybos srityje
(nuomonė savo iniciatyva)**

(2012/C 191/04)

Pranešėja **Grace ATTARD**Bendrapranešėja **Van Hilde VAN LAERE**

2011 m. liepos 14 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Poslinkių knygų leidybos srityje

(nuomonė savo iniciatyva).

Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI), kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 12 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Grace Attard, bendrapranešėja Van Hilde Van Laere.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 156 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Knygų leidybos pramonė vystosi ir modernėja, o šio proceso pasekmės skaitmeninėje eroje yra labai reikšmingos.

1.2 EESRK pabrėžia, kad ES lygmeniu reikėtų nedelsiant išanalizuoti bendrą knygų leidybos reikšmę Europos socialinio sektoriaus, ekonomikos, kultūros, mokslo ir meno vystymuisi, kartu atsižvelgiant į kitų suinteresuotųjų subjektų: knygų pardavėjų, rašytojų, mokslininkų, iliustratorių, spaustuvių, gimininių pramonės sričių subjektų, bibliotekų, atgaminimo teisių organizacijų ir vartotojų teises ir poreikius. Rengdama skaitmeninės Europos strategijas Europos Komisija turi atsižvelgti į leidybos pramonę kartu su kitomis pramonės sritimis.

1.3 EESRK pabrėžia, kaip svarbu parengti reikiamus ir tinkamus ES teisės aktus bei politiką dėl leidybos pramonės: dėl intelektinės nuosavybės (visų pirma, autorių teisių) ir jos apsaugos, apmokestinimo, informacinės visuomenės ir kultūros politikos.

1.4 EESRK pakartoja, kad ES lygmeniu reikia panaikinti diskriminaciją, kurios esama ir pačioje ES, kurioje to paties kultūrinio produkto internetinės versijos yra apmokestinamos standartiniais tarifais, todėl nepagrįstai iškreipiama panašaus turinio produktų konkurencija, ir tarp ES bei JAV, kurioje internetinė leidyba yra neapmokestinama, todėl sukuriama nevienodos veiklos sąlygos ir nesąžininga konkurencija.

1.5 EESRK mano, kad poligrafijos sektorius turėtų būti skatinamas laikytis ekonominių ir technologinių modelių, kurie prisidėjo prie jo vystymosi ir leido neapsiriboti paslaugų teikėjo vaidmeniu, o dalyvauti informacijos valdyme ir sklaidoje laikantis Europos poligrafijos sektoriaus veiksmų plano.

1.6 EESRK mano, kad reikia įkurti Europos lygmens observatoriją, kuri vertintų, kokių igūdžių leidybos sektoriuje reikia šiuo metu ar reikės ateityje, kad būtų galima skatinti profesinį mokymą, karjeros pokyčius ir perkvalifikavimą – tuo tikslu šiam sektoriui būtų skiriamas viešasis finansavimas, visų pirma iš ESF, ERPF ir Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo lėšų; taip pat mano, kad reikia vykdyti mokslinius tyrimus pagal 7-ąją bendrąją programą ir programą „Horizontas 2020“ siekiant, kad leidybos pramonė išliktų konkurencinga.

1.7 EESRK pabrėžia, kad intelektinės nuosavybės teisių reglamentavimas yra itin svarbus norint užtikrinti Europos kultūros, mokslo, menų klestėjimą bei Europos piliečių gyvenimo kokybę, kartu tai yra svarbiausia technologinių ir komercinių inovacijų įgyvendinimo sąlyga.

1.8 Komitetas mano, kad užtikrinus vartotojams saugią skaitmeninę aplinką ir veiksmingai kontroliuojant jų asmens duomenų naudojimą bei privatumą, bus sukurtos skaitmeninės rinkos, kurios veiks vartotojų naudai.

1.9 Komitetas pabrėžia, kad sprendžiant perėjimo prie skaitmeninės leidybos ir vartojimo klausimus, reikia vykdyti socialinę ir ekonominę pareigą užtikrinti, kad skaitmeninės revoliucijos teikiama nauda kiekvienoje valstybėje narėje galėtų pasidžiaugti kuo daugiau įvairaus amžiaus žmonių.

1.10 EESRK pabrėžia, kad turi būti garantuotas padorus darbas visiems, įskaitant savarankiškai dirbančius, ir samdomus specialistus tuo tikslu ir valstybių narių, ir ES lygmenimis reikalingas socialinis dialogas ir kolektyvinės sutartys.

1.11 Norint padidinti konkurencingumą, užtikrinti, kad rinkos nebūtų uždaros ir nesikurtų dominuojančios pozicijos, labai svarbu sukurti atvirus, sąveikius elektronikos standartus.

1.12 EESRK pabrėžia, kaip svarbu pagal strategiją „Europa 2020“⁽¹⁾ kurti labiau integruotą bendrąją paslaugų rinką, kad visos knygų leidybos pramonės įmonės ir kiti suinteresuotieji subjektai galėtų augti ir kurti darbo vietas.

1.13 EESRK norėtų, kad Europos Komisija paremtų leidybos ir spausdinimo profesijų atstovų pastangas pereiti prie didesniu dalyvavimu pagrįsto modelio ir skatinti juos veikti pagal bendrą ir skaidrią sistemą, kuri sudarytų galimybes geriau derinti socialinius, technologinius ir aplinkos aspektus.

1.14 EESRK ragina Komisiją užmegzti strateginį dialogą su Europos leidybos pramonės atstovais ir parengti strategiją, kuria konkrečiai atsilieptų į spausdintinių ir e. knygų leidybos skaitmeninėje eroje poreikius ir taip sustiprintų šio sektoriaus konkurencingumą pasaulio lygmeniu. EESRK dar kartą ragina Komisiją sudaryti aukšto lygio grupę, kurioje dalyvautų leidybos, poligrafijos ir popieriaus gamybos sektorių atstovai ir kuri analizuotų investicines ir užimtumo perspektyvas atsižvelgiant į esmines įvairialypės terpės permainas.

2. Įžanga ir aplinkybės

2.1 Knygų leidybai, didžiausiai Europos kultūros pramonės šakai, tenka svarbus vaidmuo Europos ekonominio, socialinio, politinio, etinio, edukacinio, kūrybinio ir mokslinio vystymosi srityse. Europos literatūra yra viena iš svarbiausių Europos kūrybinio ir kultūrinio paveldo vertybių, joje atsispindi didžiulė šalių įvairovė: knygose atities kartoms išsaugomas kiekvienos Europos šalies kalbos, regiono, mažumos savitumas.

2.2 Europos (ES valstybių narių, Norvegijos ir Islandijos) leidėjų apyvarta (2010 m. duomenimis) sudaro apie 23,5 mlrd. EUR, iš viso jie yra išleidę apie 525 000 naujų leidinių, turi apie 135 000 visu etatu dirbančių darbuotojų. Prekiaujama apie 7,5 mln. leidinių. Knygų leidyba taip pat netiesiogiai padeda kurti darbo vietas: Europa turi daugiau kaip 100 000 rašytojų, iliustratorių ir grožinės literatūros vertėjų, veikia apie 25 000 privačių knygynų. Norint susidaryti išsamesnį sektoriaus vaizdą, reikia surinkti daugiau konkrečių duomenų.

2.3 Praktiniai knygų leidybos metodikos aspektai, nuo užsakymo ir redagavimo iki spausdinimo ir platinimo, amžiams bėgant labai keitėsi, nors jos koncepcija ir pati knyga kaip kūrybos artefaktas iš esmės nepakito. Šios metodikos permainos prasidėjo atsiradus skaitmeninei leidybai.

2.4 Pagrindinių kūrybinės pramonės šakų indėlis į ES BVP 2008 m. sudarė 4,5 proc. BVP, sukurta 8,5 mln. darbo vietų⁽²⁾, o visos kūrybinės pramonės indėlis į ES BVP tais metais sudarė 6,9 proc. BVP. 2003 m. leidybos sektoriuje sukurta 1,07 proc., radijo, televizijos ir vaizdo įrašų sektoriuje – 0,41 proc., muzikos sektoriuje – 0,06 proc. ES BVP.

2.5 Lyginant tarptautiniu lygmeniu, Europos knygų pramonėje sukurta didesnė vertė negu JAV, kur metinė apyvarta praėjusiais metais sudarė 24–25 mlrd. JAV dolerių (17–19 mlrd. EUR). Be to kasmet šešios–aštuonios Europos įmonės patenka į didžiausių pasaulio leidėjų dešimtuką. Trys didžiausios tarptautinės knygų mugės taip pat vyksta ES šalyse: Frankfurte, Londone ir Bolonijoje.

2.6 OECD pabrėžia, kad apsiskaitymas teigiamai veikia visuomenę, nes yra geriausias asmens galimybių rodiklis. Leidyba taip pat skatina nuomonių pliuralizmą, bendravimą, dialogą, saviraiškos laisvę – tai kertinis demokratinės visuomenės akmuo.

3. Perėjimas prie skaitmeninės leidybos

3.1 Perėjimas prie skaitmeninės leidybos knygų leidybos sektoriuje reiškia, kad pertvarkoma dauguma knygų leidybos procesų, ryšių, ekonominių ir kultūrinių modelių.

3.2 Europos e. knygų rinkos yra labai nevienalytės ir skirtingos. Augimo tempas išsivysčiusiose rinkose yra labai spartus, bet net ir čia bendras skaitmeninės leidybos mastas palyginti su spausdintinių knygų rinka yra visai nedidelis (sudaro mažiau kaip 1–5 proc. knygų rinkos). Šis vystymasis buvo toks lėtas daugiausia dėl to, kad nebuvo tinkamų nešiojamųjų skaitymo prietaisų, kurie pradėjo plisti tik pastaraisiais metais.

3.3 Tačiau vis daugiau kitų sričių leidėjų siūlo savo knygas elektroniniu formatu. Po kelerių metų technologinių eksperimentų ir inovacijų sukurta daug įvairių verslo modelių prieigai prie skaitmeninio turinio knygų suteikti. Skaitytojai knygas siunčiasi asmeniniais kompiuteriais, specialiomis e. knygų skaityklėmis, planšetėmis, sumaniaisiais telefonais – jie vis sudėtingėja, juos naudoti tampa vis paprasčiau ir dauguma jų ekonominiu požiūriu yra prieinami. Dėl prognozuojamo e. skaityklių kainų sumažėjimo rinka greičiausiai dar labiau išsiplės.

3.4 Prie šio sektoriaus naudodamiesi savo kitų sričių ryšiais su galutiniais vartojais jungiasi nauji dalyviai: pavyzdžiui, paieškos sistemų ir (arba) portalų (tokių kaip „Google“) operatoriai, interneto rinkos dalyviai, tarp jų – kitos internetinės parduotuvės, pavyzdžiui „Amazon“, kuri taip pat gamina „Kindle“, elektroninių prietaisų gamintojai, pavyzdžiui, „Apple“, kurie su savo įranga skverbiasi į turinio rinką ir kuria nuosavas e. knygų parduotuves, judriojo ryšio operatoriai arba prieigos prie interneto teikėjai.

⁽¹⁾ COM(2010) 2020 final.

⁽²⁾ EESRK nuomonė dėl intelektinės nuosavybės teisių apsaugos (Vidaus rinkos derinimo tarnybos), OL C 376, 2011 12 22, p. 62.

3.5 E. knygos taip pat atveria paprastesnę prieigą prie žinių, kultūros ir pramoninės informacijos šaltinių labiau pažeidžiamoms visuomenės grupėms, turinčioms skaitymo problemų, pavyzdžiui, vyresniems arba fizinę negalią turintiems žmonėms ir žmonėms, kurie skaito ne savo gimtąja kalba.

3.6 Dėl skaitmeninių knygų taip pat iš esmės kinta ekologinis leidybos pramonės poveikis. Popierius yra pakartotinai naudojama ir perdirbama žaliava, o elektronikos prietaisų, taip pat ir metalo žaliavų bei elektros naudojimo poveikį aplinkai dar reikia iširti.

3.7 Skaitmeninėje eroje leidėjui ir toliau tenka svarbiausias vaidmuo: norint užtikrinti kokybę, pagrindinė leidėjų užduotis – pasirinkti rankraštį ir jį parengti, kad ir koks būtų platinimo būdas. Kitos svarbios sritys, kuriose neįmanoma išsiversti be leidėjo patirties, – tai redagavimas ir rinkodara.

3.8 Vystantis elektroninei leidybai randasi naujų išlaidų: kovos su autorių teisių pažeidimu internete, investicijų į sistemų skaitmeninimą, darbuotojus ir technologijas, rinkmenų perkėlimo į specialius formatus. Sutaupomos spausdinimo, fizinio saugojimo ir fizinio platinimo išlaidos, kurios paprastai sudarydavo iki vienos šeštosios visų išlaidų dalies, bet autorių honorarų, redagavimo, rinkodaros, platinimo, skaitmeninio saugojimo ir archyvavimo išlaidos išlieka ir skaitmeniniame pasaulyje.

4. Skaitmeninės eros iššūkiai knygų leidybai

4.1 Siekdamas pagerinti intelektinės nuosavybės teisių (INT) ⁽³⁾ pažeidimų supratimą, 2009 m. Taryba ⁽⁴⁾ ir Komisija ⁽⁵⁾ įsteigė Europos prekių klastojimo ir piratavimo stebėsenos centrą.

4.2 Kultūros pramonės, pavyzdžiui, leidybos srityje autorių teisių apsauga yra tas pagrindas, kuris leidžia teisiškai pripažinti jų sukurtą vertę, todėl subalansuotas autorių teisių režimas yra labai svarbus šios pramonės investicijų tvarumui, o taip pat siekiant skatinti autorius kurti naujus kūrinius.

4.3 EESRK pabrėžia, kad būtina veiksmingai įgyvendinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą ir interneto erdvėje, ir ne internete – piratavimas silpnina kultūrą, kūrybiškumą ir naujų

verslo modelių kūrimą bei stabdo rinkos plėtrą mažindamas leidėjų ir autorių pasitikėjimą, kad jų finansinės ir protinės investicijos atsipirks ⁽⁶⁾.

4.4 Autorių teisių įstatymai atsirado anksčiau, negu prasidėjo skaitmeninė revoliucija, o į tokias realijas kaip siūsdinimasi, tiesioginio dalijimosi priemonės (angl. *peer-to-peer file sharing*) ar skaitmeninių teisių valdymą ne visada atsižvelgiama, kaip buvo pripažinta Europos skaitmeninėje darbotvarkėje, kuria siekiama atnaujinti ES bendrosios rinkos taisykles, kad jos tiktų skaitmeninei erai ⁽⁷⁾. Šiuo metu svarstomas išsamus ES reglamentas yra būtinas norint spręsti šios srities reglamentavimo ir teisės aktų vykdymo užtikrinimo praktikos, kuri valstybėse narėse yra nevienoda, klausimus.

4.5 Greitas ir nuoseklus ginčų, susijusių su kaltinimais klastojimu ir piratavimu, išsprendimas tvirtomis teisės aktų vykdymo užtikrinimo priemonėmis padidintų vartotojų pasitikėjimą. Europos teisės aktuose numatytos vykdymo užtikrinimo priemonės pavyzdžiui, Autorių teisių direktyvos (2001/29/EB) 8 straipsnio 3 dalyje numatyta teisių turėtojų galimybė prašyti teismo draudimo tarpininkams, kurių paslaugomis tretieji asmenys naudojami autorių teisėms pažeisti, o Intelektinės nuosavybės teisių gynimo direktyvos 8 straipsnyje (2004/48/EB) numatyta teisių turėtojų teisė gauti visą informaciją apie pažeidėjo tapatybę.

5. Skaitmeninio ir globalizacijos keliami iššūkiai Europos leidybos pramonei

5.1 Kadangi internetas naudojamas vis intensyviau ir vis plačiau, naujos žiniasklaidos priemonės tampa vis patrauklesnės, dėl to rinkos kaip informacijos ir reklamos šaltinio pobūdis laipsniškai kinta, Europos leidybos pramonei kyla didelių uždavinių

5.2 Kiti svarbūs konkurenciją veiksnius – pirma, tai knygų, kurių spausdinimui negalioja laiko apribojimai, importas iš mažų kainų šalių (Kinijos), antra, didelė popieriaus gamybos įmonių koncentracija; dėl šių veiksnių intensyveja pasaulinė konkurencija, ypač su Indija ir Kinija, kuriose galima naudotis žemiausiomis kainomis. EESRK pabrėžia, kad visose šalyse gamintojose būtina laikytis panašių socialinių ir aplinkos reikalavimų.

5.3 Šie veiksniai ir sudėtingos ekonominės aplinkybės kartais nulemia kainų sumažėjimą ir labai veikia užimtumą šiame pramonės sektoriuje.

⁽³⁾ EESRK nuomonė dėl intelektinės nuosavybės teisių apsaugos (Vidaus rinkos derinimo tarnybos), OL C 376, 2011 12 22, p. 62.

⁽⁴⁾ 2008 m. rugsėjo 25 d. Tarybos rezoliucija (OL C 253, 2008 4 10).

⁽⁵⁾ 2009 m. rugsėjo 11 d. Komisijos komunikatas „Didesnė intelektinės nuosavybės teisių apsauga vidaus rinkoje“, COM(2009) 467 final.

⁽⁶⁾ Europos komisijos Mokesčių ir muitų sąjungos GD, „2009 m. ataskaita apie ES muitinės vykdomą intelektinės nuosavybės teisių gynimą“, http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/statistics_2009.pdf. „Technopolis (2007 m.)“, „Prekių klastojimo poveikis ES mažosioms ir vidutinėms įmonėms“, http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/industry/doc/Counterfeiting_Main%20Report_Final.pdf. <http://counterfeiting.unicri.it/report2008.php>. EESRK nuomonė dėl intelektinės nuosavybės teisių apsaugos (Vidaus rinkos derinimo tarnybos), OL C 376, 2011 12 22, p. 62.

⁽⁷⁾ Strategija „2020 m. Europa“: Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija, 2010 3 3.

5.4 Eurostato 2009 m. duomenimis, Europos leidybos pramonės sektoriuje veikia 119 000 įmonių (nuo 2007 m. jų skaičius sumažėjo nuo 132 571 įmonių), dirba 735 000 žmonių (nuo 2007 m. jų skaičius sumažėjo nuo 853 672 žmonių), apyvarta sudaro daugiau kaip 88 mlrd. EUR (nuo 2007 m. apyvarta sumažėjo nuo 110 mlrd. EUR).

5.5 Tačiau skaitmeninės spaudos atsiradimas suteikė galimybę diegti naujoves leidėjų, spaustuvų ir vartotojų bendradarbiavimo srityje – knygas galima spausdinti pagal poreikį, net po vieną egzempliorių.

5.6 Spaustuvės imasi priemonių siekdamas vertės grandinėje integruoti tokias paslaugas kaip saugojimas, duomenų bazių valdymas, parengimas skelbti internete arba spausdinti, e. knygos, kuria savo parengimo spausdinimui skyrius.

5.7 EESRK pritaria pasiūlymams, išdėstytiems 2007 m. Komisijos ataskaitoje dėl Europos leidybos pramonės konkurencingumo; tačiau ragina Europos Komisiją sukurti bendrą šio sektoriaus Europos socialinio dialogo komitetą; šiuo metu formalus socialinis darbuotojų ir profesinių sąjungų dialogas vyksta tik įmonių ir nacionaliniu lygmenimis.

5.8 EESRK sutinka su „Intergraf“ rekomendacijomis, ypač dėl nepriklausomo technologijų (spausdinimo, judriojo ryšio ir interneto) plėtros, demografinio poveikio ir vartotojų elgsenos tyrimo.

6. Iššūkiai knygų pardavėjams

6.1 Sunkumai, su kuriais šiandien susiduriama, kyla dėl to, kad didieji mažmenininkai nustato savo prekybos internetu teritorinius apribojimus. Svarbiausia tai, kad išgalint interneto skaitmeninių knygų pardavėjų diktatui, ignoruojamos nusistovėjusios platinimo sistemos.

6.2 Tradiciniai knygų pardavėjai yra kultūriškai svarbūs, nes jie net ir elektroninėmis priemonėmis išlaiko asmeninį santykį ir ryšį su pirkėju bei teikia tokias paslaugas, kurių internete neįmanoma rasti.

6.3 Knygynai šiandien atlieka knygų, kurias vartotojai perka internete, eksponavimo funkciją, taigi teikia nemokamas rinkodaros ir reklamos paslaugas savo internetiniams konkurentams. Kai kuriems tradicinio stiliaus knygų pardavėjams būtina pagilinti savo kompetenciją, nes jiems trūksta žinių apie interneto socialinius tinklus, organizuodami rinkodarą ir produktų atranką jie turėtų būti novatoriškesni. Skaitmeniniame pasaulyje dar nenusistovėjo tvirti standartai: pavyzdžiui, nors beveik visos spausdintos knygos turi ISBN kodą, tačiau e. knygos jį turi ne visos.

6.4 Reikia siekti Europos bibliotekų asociacijų ir knygų platintojų sąveikos ir ją skatinti. Knygų skaitmeninimas kelia tam tikrą įtampą, nes, viena vertus, knygų pardavėjai ir leidėjai yra susirūpinę dėl e. knygų „piratinio“ platinimo, kita vertus, bibliotekos yra entuziastingai nusiteikusios plėsti e. knygų skolinimą. Spausdintų knygų skolinimo ir e. knygų panaudos teisinius skirtumus turėtų pabrėžti, tų skirtumų praktiškai paisyti ir laikytis visos suinteresuotosios šalys. Suinteresuotieji subjektai

turi ištirti galimybę nustatyti tvarką, pagal kurią būtų taikomos ir apsaugos nuo piratavimo priemonės, ir sudaromos palankesnės sąlygos. Knygoms skolini, kad bibliotekos galėtų vykdyti teisėtą knygų skolinimo veiklą.

6.5 Įgiję dvigubo dominavimo rinkoje poziciją, – kaip prekybos platformos ir kaip e. skaityklių gamintojai („Kindle“ ir „iPad“), – „Amazon“ ir „Apple“ tapo lyderiais, galinčiais diktuoti kainas ir sąlygas visiems kitiems šios pramonės subjektams. Šis ne Europoje įsikūrusių rinkos subjektų dominavimas taip pat neigiamai veikia mažesnius leidėjus, kurie neturi galių derėtis dėl „Amazon“ ir „Apple“ nustatytų sąlygų.

6.6 Atvirų ir sąveikių standartų priėmimas leis išvengti rinkų uždaro ir neleis dominuoti kai kuriems stambiems žaidėjams, kurie šiuo metu taiko uždaras technologijas, kuriomis tam tikros įrangos naudotojai verčiami naudotis tik tų gamintojų katalogais (arba atvirkščiai) – tokie standartai leis padidinti konkurenciją.

7. Mokesčiai ir kainodara

7.1 Didžioji dauguma šalių ES ir visame pasaulyje spausdintų knygų pardavimui taiko sumažintą PVM tarifą, laikydamosi nuostatos, kad skaitymas yra labai naudingas kultūrai, švietimui, mokslui ir apskritai visuomenei.

7.2 Nepaisant to, šiuo metu ES galioja diskriminacinis režimas, nes tų pačių kultūros produktų versijos internete šiuo metu apmokestinamos standartiniais tarifais – taip nepagrįstai iškrepiama konkurencija tarp panašaus turinio produktų.

8. Nenustatytų autorių teisių kūrinių ir nebeplatinamų kūrinių apsauga⁽⁸⁾

8.1 Apskritai EESRK pritaria siūlomai direktyvai sukurti teisinę sistemą, kuria būtų užtikrinta teisėta tarpvalstybinė prieiga prie nenustatytų autorių teisių kūrinių⁽⁹⁾.

8.2 Tik labai nedaugelis valstybių narių įgyvendino nenustatytų autorių teisių kūrinius reglamentuojančius teisės aktus, o tais atvejais, kai šie teisės aktai įgyvendinti, jais prieiga suteikiama tik tam tikroje nacionalinėje teritorijoje gyvenantiems piliečiams.

8.3 Pagal Autorių teisių direktyvos 5 straipsnio 2 dalies c punktą viešosioms bibliotekoms, švietimo įstaigoms, muziejams ir archyvams leidžiama reprodukuoti autorių teisių saugomus kūrinius neprašant iš anksto leidimo, su sąlyga, kad tos institucijos nesiekia tiesioginės ar netiesioginės ekonominės ar komercinės naudos ir laikosi Berno „trijų pakopų testo“; tačiau bet kokio kito viešai internetu prieinamo produkto atveju privaloma gauti išankstinį leidimą naudotis teisėmis.

⁽⁸⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų skyriaus nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikro leistino nenustatytų autorių teisių kūrinių naudojimo, OL C 376, 2011 12 22, p. 66.

⁽⁹⁾ EESRK nuomonė dėl intelektinės nuosavybės teisių apsaugos (Vidaus rinkos derinimo tarnybos), OL C 376, 2011 12 22, p. 62.

8.4 Dėl nebeplatinamų kūrinių knygų leidėjai inicijavo dialogą, kuris leido visiems suinteresuotiesiems subjektams pasirašyti susitarimo memorandumą dėl „nebeplatinamų kūrinių skaitmeninimo ir viešos prieigos bendrųjų principų“. Kol kas nėra teisinės struktūros, kuri leistų šiuos savanoriškus įvairių suinteresuotųjų subjektų susitarimus dėl nebeplatinamų kūrinių pripažinti tarptautiniu mastu.

8.5 Sėkmingas šio dialogo užbaigimas padės plėstis tokioms skaitmeninėms bibliotekoms kaip Europeana ir kitoms viešosioms institucijoms, atliekančioms viešojo intereso misiją.

8.6 ARROW sistema, kurią sukūrė knygų sektoriaus suinteresuotųjų subjektų konsorciumas, naudodamasis Europos Komisijos parama, yra praktinis sprendimas, kuriuo sukurta ekonomiškai veiksminga priemonė, leidžianti vartotojams greitai ir veiksmingai rasti informaciją apie kūrinio autorinių teisių statusą ir jo teisių turėtojus.

8.7 Viešojo ir privataus sektorių, būtent bibliotekų ir leidėjų, partnerystė gali padidinti knygų, kuriomis prekiaujama, prieinamumą per skaitmenines bibliotekas. Jau turime keletą tokios partnerystės pavyzdžių.

8.8 Teisėto e. knygų saugojimo klausimą turi aptarti visi suinteresuotieji subjektai, kad būtų surasta tinkama formulė, kaip patenkinti bibliotekų interesą šias e. knygas rinkti, išsaugoti ir padaryti prieinamas ir kartu užtikrinti saugiklius nuo neteisėto elektroninio platinimo.

9. Kalba ir judumas

9.1 Kadangi kalba yra tai, apie ką sukasi visa leidyba, knygų leidybos sričiai, ypač leidėjų MVĮ, neišvengiamai tenka spręsti judumo klausimus.

9.2 Išskyrus knygas anglų kalba leidžiančius leidėjus, knygų leidėjai ir šios srities darbuotojai susiduria su didelėmis produktų judėjimo iš vienos valstybės narės į kitą problemomis, nes dauguma MVĮ leidėjų dažniausiai yra vidutinio dydžio leidyklos, leidžiančios knygas tik viena kalba⁽¹⁰⁾.

9.3 Kai kurios iš naujai plėtojamų e. knygų platformų tampa kliūtimi kalbiniam judumui. Didžiausios e. knygų skaityklių gamintojos – amerikiečių kompanijos „Amazon“ – Kindle skaityklėmis knygų neįmanoma skaityti mažiau populiariomis kalbomis, įskaitant 18 iš 23 ES oficialiųjų kalbų, taigi iš esmės literatūra 18 ES kalbų didžiausiai e. knygų platformai pasaulyje neegzistuoja.

10. Ugdant savimi pasitikintį ir informuotą vartotoją

10.1 Vartotojų santykis su knyga keičiasi, nes skaitmeninės knygos ir lentynos, kuriose jos sudėtos, nėra apčiuopiamos, o skaitmeninės knygos pirkimas trunka akimirka.

10.2 EESRK mano, kad visose intelektinės nuosavybės teisių politikos iniciatyvose turi būti pripažįstama, kad skaitytojai–vartotojai yra svarbūs suinteresuotieji subjektai INT diskusijose.

10.3 Tam, kad skaitmeninės ir fizinės knygos galėtų egzistuoti kartu, skaitmeninis platinimas turi būti plėtojamas etapais, kartu užtikrinant spausdintinių knygų leidybos tvarumą. Daugelei Europos piliečių vis dar nepriimtina knygas pirkti elektroniniu būdu ir (arba) skaityti skaitmenines knygas. Priemonės, kurios padidintų vartotojų pasitikėjimą ir mažintų skaitmeninę atskirtį, padėtų didinti socialinę įtrauktį.

10.4 EESRK pritaria Europos vartotojų organizacijai (BEUC), paskelbusiai tinklo neutralumą reguliavimo principu. Europos Komisija turėtų remtis Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos (EERRI) vykdomu darbu ir nustatyti privalomą priemonę, kuria būtų užtikrinta nuosekli ir veiksminga tinklo neutralumo apsauga visoje Europoje.

11. MVĮ galimybės patekti į rinką

11.1 Kadangi visoje ES dominuoja knygynų tinklai, mažesni leidėjai susiduria su tam tikromis kliūtimis mėgindami patekti į rinkas. Pakankamų finansinių galių neturintys leidėjai negali derėtis su knygynų tinklais, kad šiuose būtų prekiaujama jų knygomis, todėl lieka kone visai atskirti nuo savo skaitytojų, nes jų knygų nėra knygynų lentynose.

11.2 Tradiciškai leidybos pramonėje mažesnės leidyklos buvo naujovių ir kūrybiškumo židiniai, tad jei jos turės ribotas galimybes patekti į rinką, tai gali turėti rimtų pasekmių šios kūrybinės pramonės gyvybingumui.

11.3 Tam tikrai rinkos nišai skirtų knygų leidėjų tolesnis finansinis egzistavimas dažnai priklauso nuo finansavimo ir subsidijų.

11.4 Įmonėms, ypač MVĮ, reikia investuoti į mokslinius tyrimus, plėtrą ir inovacijas⁽¹¹⁾, o tam turi būti sudarytos deramos teisinės, administracinės, fiskalinės ir finansinės sąlygos.

11.5 Šiandien tik maždaug 8 proc. Europos MVĮ veikia kitose valstybėse narėse. 92 proc. šių įmonių sudaro labai mažos įmonės⁽¹²⁾, veikiančios labai įvairiose rinkose; todėl Smulkiojo verslo akte specifiniams šių įmonių poreikiams reikėtų skirti daugiau dėmesio.

11.6 Knygų leidybos pramonei būdinga tai, kad finansinę nepriklausomybę jai užtikrina palyginti nedidelis pačių perkamiausių knygų skaičius. Iš šių pajamų subsidijuojami komerciškai ne tokie perspektyvūs, tačiau kultūriniai ir socialiniai požiūriu labai reikšmingi literatūros žanrai.

⁽¹⁰⁾ EESRK nuomonė „Kaip padėti MVĮ prisitaikyti prie pasaulio rinkų pokyčių“, OL C 255, 2010 9 22, p. 24–30.

⁽¹¹⁾ EESRK nuomonė „Investicijos į žinias ir naujoves OL C 256, 2007 10 27, p. 17.

⁽¹²⁾ EESRK nuomonė dėl Smulkiojo verslo akto Europai apžvalgos, OL C 376, 2011 12 22, p. 51.

11.7 MVĮ-leidėjoms reikalinga finansinė ir organizacinė pagalba, nes nekomercinės literatūros leidybos kainodaros modelis retai būna finansiniu požiūriu gyvybingas. Be to, dauguma MVĮ-leidėjų neturi pakankamų išteklių parengti perspektyvius pasiūlymus ES MTTP finansavimui gauti.

11.8 EESRK pabrėžia, kad norint gerinti paslaugų teikimo sąlygas pagal strategiją „Europa 2020“, bendroji rinka turi tapti labiau integruota ⁽¹³⁾. Tai – būtina sąlyga norint padėti įmonėms, įskaitant knygų leidybos pramonės MVĮ, augti ir kurti darbo vietas.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹³⁾ EESRK nuomonė dėl bendrosios paslaugų rinkos, OL C 318, 2011 10 29, p. 109–112.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl kooperatyvų ir restruktūrizavimo (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 191/05)

Pranešėja **Marie ZVOLSKÁ**

Bendrapranešėjis **Jan OLSSON**

2011 m. liepos 14 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Kooperatyvų ir restruktūrizavimo.

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 12 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Marie ZVOLSKÁ, bendrapranešėjis Jan OLSSON.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 148 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Kooperatyvai dėl savo pobūdžio ir teikiamo verslo modelio padeda siekti strategijos „Europa 2020“ tikslų. Jie vykdo permainas ekonomiškai veiksmingu ir socialiai atsakingu būdu. Jie prisideda prie socialinės ir teritorinės sanglaudos. Jie kuria naujus ir naujoviškus verslo modelius konkurencingumui didinti. 2012 m. – Tarptautiniais kooperatyvų metais – į visa tai reikėtų atkreipti dėmesį.

1.2 Išskyrus kai kuriuos sektorius, kooperatyvai sudaro ribotą Europos ekonomikos dalį. Tačiau iš šioje nuomonėje pateikiamų duomenų matyti, kad per krizę kooperatyvai yra atsparesni ir stabilesni nei kitos verslo formos ir jie taip pat kuria naujas verslumo iniciatyvas. Tai galima susieti su kooperatinių įmonių specifika – į ilgą laikotarpį orientuota veikla, giliomis teritorinėmis šaknimis, narių interesų skatinimu ir dėmesiu tarpusavio bendradarbiavimui. Svarbu skleisti aiškiai matomą kooperatyvų kompetenciją ir ją plėtoti nacionalinėje ir ES politikoje.

1.3 Verslo įvairovė pripažįstama Sutartyje, o Europos Teisingumo Teismas neseniai patvirtino kooperatinio modelio ypatumus (2011 m. rugsėjo 8 d. Teismo (pirmosios kolegijos) sprendimas sujungtose bylose C-78/08–C-80/08) ir tai pateisina tikslingos politikos kūrimą.

Rekomendacijos dėl ES politikos

1.4 Todėl į kooperatyvus turėtų būti atsižvelgiama visoje ES politikoje, kuria prisidedama prie pažangaus, tvaraus ir įtraukaus augimo, taip pat atitinkamose pavyzdinėse strategijos „Europa 2020“ iniciatyvose. Kooperatyvams ir kitų formų įmonėms būtina užtikrinti vienodas sąlygas ir kartu išsaugoti kooperatyvų tikslus ir darbo metodus.

1.5 Kad būtų atkreiptas dėmesys į konkrečią kooperatyvų patirtį restruktūrizavimo srityje, kooperatinės įmonės turėtų

dalyvauti siekiant ES pramonės politikos, įskaitant konkrečią pavyzdinę iniciatyvą, tikslų ir įgyvendinant jos veiksmus.

1.6 Europos Komisija ir EIB (EIF) turėtų užtikrinti, kad kooperatinės įmonės turėtų galimybę pasinaudoti ES lygmens finansiniais mechanizmais, įskaitant Bendrosios rinkos akte siūlomą MVĮ finansavimo veiksmų planą, ir kartu su kooperatinių bankų sektoriumi turėtų ypač pasistengti tai užtikrinti nustatydamas ir konkrečias priemones. Mažesniems kooperatiniams bankams taip pat turėtų būti sudarytos lengvesnės sąlygos atlikti tarpininko vaidmenį įgyvendinant EIB finansines priemones, visų pirma taikant supaprastintus administracinius reikalavimus.

1.7 Naujos viešųjų pirkimų ir valstybės pagalbos taisyklės (Almunia paketas) turėtų kuo skubiau įsigaliooti. Šios taisyklės ir jų įgyvendinimas valstybėse narėse turėtų būti supaprastintas ir apimti konkrečias priemones, kuriomis būtų siekiama sudaryti geresnes galimybes socialiniams kooperatyvams, įdarbinantiems asmenis su negalia ar kitus palankių sąlygų neturinčius asmenis. Jomis taip pat turėtų būti atsižvelgta į kooperatyvų, valdančių konfiskuotą iš neteisėtose veiklose įgytą turtą, patirtį (pvz., Italijos mafijos turto atveju).

1.8 Vadovaujantis EESRK pasiūlymu dėl sistemos, kuria siekiama palengvinti darbuotojų finansinį dalyvavimą, turėtų būti nustatytos priemonės verslo perdavimui darbuotojams palengvinti. Darbuotojų kooperatyvų ir (arba) darbuotojų perimamoms įmonėms remti turėtų būti nustatyta konkreti ES biudžeto išlaidų kategorija, kuri taip pat apimtų finansines priemones.

1.9 Būsimam 2014–2020 m. ES biudžetiniams laikotarpiui kuriamos programos ir fondai, visų pirma struktūriniai fondai, turi tapti svarbiomis priemonėmis kooperatyvams remti. Apibrėžiant veiklos programas, prioritetuose ir priemonėse dėmesys turėtų būti sutelktas į paramos tvarių įmonių plėtrai

ir atsakingam restruktūrizavimui teikimą ir jos turėtų apimti tokias priemones kaip verslo perdavimas darbuotojams, socialiniai kooperatyvai, vietos plėtra ir socialinės inovacijos naudojant visuotines dotacijas ir kitas finansines priemones.

1.10 EESRK prašo 2012 m. priimti supaprastintą Europos kooperatinės bendrovės reglamentą. Jis turėtų būti papildytas atnaujinta informacija apie tai, kaip kooperacijos principai įgyvendinami nacionalinės teisės aktuose.

1.11 EESRK ragina Eurofondą (Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondą) ir ypač jo Europos pokyčių stebėjimo centrą bendradarbiauti su kooperatyvų sektoriumi ir nuodugniai išnagrinėti vaidmenį, kurį kooperatyvai atlieka restruktūrizavimo procese.

1.12 Į būsimą ES mokslinių tyrimų programą „Horizontas 2020“ taip pat turėtų būti įtrauktos konkrečios rekomendacijos dėl veiksmų, lemiančių atsparumą krizės laikui, tyrimo.

1.13 Kooperatyvai dėl savo veiklos tikslų ir valdymo modelio natūraliai yra vienas iš Europos Komisijos neseniai pradėtos įgyvendinti socialinio verslo iniciatyvos suinteresuotųjų subjektų. Taigi pagrindiniai siūlomi veiksmai turėtų būti orientuojami ir į kooperatyvų sektorių. Vienas iš skubių klausimų – būtinybė ir naujausiame pasiūlyme dėl Europos socialinio verslumo fondų atsižvelgti į kooperatyvų patirtį konkrečioms poreikiams pritaikytų finansinių priemonių srityje.

Rekomendacijos dėl valstybių narių politikos

1.14 Vadovaudamasi TDO rekomendacija Nr. 193/2002 dėl kooperatyvų skatinimo valstybės narės turėtų sukurti kooperatyvų pripažinimui ir plėtrai visose srityse ir sektoriuose palankią aplinką ir patvirtinti visapuse politiką kooperatyvų verslo modeliui remti. Visų pirma jos turėtų skatinti ir studentų, ir darbuotojų švietimą ir mokymą su kooperatyvais susijusiais klausimais, tobulinti statistinius duomenis, kad būtų galima nustatyti kooperatyvų sektorių ir didinti jo matomumą, atnaujinti kooperatyvus reglamentuojančius teisės aktus, nustatyti tinkamas finansines priemones ir pripažinti kooperatyvų vaidmenį nacionaliniame socialiniame dialoge. Jos turėtų išnagrinėti galimybę į savo teisės aktus įtraukti kooperatyvams skirtą nedalomųjų atsargų arba turto blokavimo tvarką, kuri jau taikoma daugelyje ES valstybių narių ir kuri įrodė esanti svarbi plėtros priemonė.

1.15 EESRK rekomenduoja nacionaliniams ekonomikos ir socialinių reikalų komitetams priimti nuomones, susijusias su Tarptautiniais kooperatyvų metais.

Rekomendacijos kooperatyvams

1.16 Kooperatyvai turėtų užtikrinti didesnę savo pačių matomumą ir stiprinti tarpusavio mokymąsi kooperatyvų judėjimo

viduje ir ne tik jame. Viduje jie turėtų sutelkti dėmesį į „kooperatyvų bendradarbiavimą“. Jie turėtų parengti gaires ir aktyviai skleisti geriausios praktikos pavyzdžius, ypatingą dėmesį skirdami permainų valdymui. Išorėje jie turėtų užmegzti partnerystę su kitomis privačiomis įmonėmis, valdžios institucijomis ir kitais dalyviais.

1.17 Kooperatyvų socialinės atsakomybės (įmonių socialinė atsakomybė, įgyvendinama per kooperaciją) ataskaitos turėtų būti svarbi matomumo ir skatinimo priemonė. Kooperatyvų sektorius taip pat turėtų nustatyti gero valdymo ir griežto vidaus audito taisykles, kad būtų išvengta piktnaudžiavimo kooperatyvais.

2. Įvadas

2.1 Šios nuomonės tikslas – atkreipti dėmesį į tai, kaip kooperatinės įmonės dėl savo konkretaus verslo modelio numato permaitinimą pramonės ir paslaugų sektoriuose dabartinės krizės, kurios poveikis užimtumui, kaip pabrėžiama naujausiose TDO ataskaitose, yra ypač smarkus, sąlygomis ir jas vykdo. Ja siekiama didinti informuotumą apie kooperatyvų, kaip verslo formos, kuri sukuria naujas socialinių inovacijų perspektyvas ir prisideda prie tvaraus gerovės kūrimo ir paskirstymo, vaidmenį.

2.2 Kooperatyvų verslo modelis orientuotas į žmones. Kooperatinę įmonę Tarptautinis kooperatyvų aljansas (ICA) apibrėžia ir įvairios tarptautinės institucijos (JTO, TDO, ES) pripažįsta kaip „savarankišką savanoriškai susibūrusių asmenų asociaciją, įkurtą bendriems jų ekonominiams, socialiniams ir kultūriniais siekiams bei poreikiams patenkinti įsteigus demokratiškai valdomą kolektyvinės nuosavybės įmonę“.

2.2.1 Šia nuomone taip pat turėtų būti prisidėta prie šiuo metu CCMI vykdomą su restruktūrizavimu susijusį darbą⁽¹⁾.

2.3 Kooperatyvų savitumą paryškina demokratijos, lygybės, teisingumo, solidarumo, skaidrumo ir socialinės atsakomybės vertybės. ICA nustatė septynis principus, kuriais turi vadovautis kooperatyvai: „savanoriška ir atvira narystė; demokratinė narių vykdoma kontrolė; narių ekonominis dalyvavimas; savarankiškumas ir nepriklausomumas; švietimas, mokymas ir informavimas; kooperatyvų bendradarbiavimas ir rūpinimasis bendruomene“.

2.4 Kooperatyvų verslo modelis visiškai atitinka ES sutarties vertybes ir strategijos „Europa 2020“ tikslus. Siekdami ir ekonominių, ir socialinių tikslų, kooperatyvai yra neatsiejama „socialinės rinkos ekonomikos“ dalis.

⁽¹⁾ COM(2012) 7 „Restruktūrizacija ir pokyčių numatymas. Ko galime pasimokyti iš nesenos patirties?“

2.5 Kooperatyvų ilgalaikis tikslas – siekti ekonominės ir socialinės sanglaudos suteikiant žmonėms daugiau galimybių, numatant permainas ir optimizuojant išteklių naudojimą. Jų pelnas naudojamas ne atlygiui už kapitalą kuo labiau didinti, o naudai skirstyti nukreipiant ją tvarioms investicijoms.

2.6 Į žmones orientuotos ir narių kontroliuojamos kooperatinės įmonės yra įleidusios gilią šaknis vietos regionuose. Tai neprieštarauja jų gebėjimui veikti nacionalinėse ir tarptautinėse rinkose.

2.7 Kooperatinio metodo lankstumas ir kūrybingumas leido kooperatyvams veikti visuose ekonomikos sektoriuose – ir tradiciniuose, ir naujuose.

2.8 Europoje yra 160 000 kooperatinių įmonių, kurias valdo 123 mln. narių ir kurios parūpina darbo vietas 5,4 mln. žmonių.

2.9 Kooperatinės įmonės forma nėra gerai žinoma tarp piliečių apskritai ar privačiojo verslo ir viešojo administravimo sektoriuose. Kai kuriose šalyse sąvoka „kooperatyvas“ net turi neigiamą atspalvį, visų pirma Vidurio ir Rytų Europos šalyse. Kooperatyvai nėra pripažįstami visavertėmis įmonėmis, kaip įprastinės įmonės. Kai kuriose valstybėse narėse klišytės kooperatyvų plėtrai pastaraisiais metais padidėjo (pvz., Lenkijoje, kurioje bandyta priimti naujus su kooperatyvais susijusius teisės aktus, kuriais mėginta sumažinti kooperatyvų savarankiškumą ir nepriklausomumą, ir Italijoje, kurioje gerokai sumažintos mokesčių lengvatos, kaip kompensacija už kooperatyvų socialinį vaidmenį).

2.10 Kooperatyvams yra sunku įprastoje kapitalo rinkoje gauti rizikos kapitalo ir kreditų.

2.11 Veiklos sąlygos ne visada yra vienodos, nes nacionaliniuose ir Europos teisės aktuose bei verslo paramos programose į konkrečius kooperatyvų ypatumus nėra atsižvelgiama.

3. Verslo restruktūrizavimo sunkumai Europoje

3.1 Šiuo metu vyksta didelio masto restruktūrizavimas, kurio imtis paskatino Europos ekonomikos krizė. Siekiant išvengti papildomų įmonių uždarymo ir žlugimo atvejų, išsaugoti ir kurti darbo vietas bei socialinę gerovę skatinant konkurencingumą ir vietos plėtrą, būtina įgyvendinti socialiai atsakingą restruktūrizavimo strategiją.

3.2 Europos Komisija mano, kad restruktūrizavimas susijęs su platesne įmonių inovacijų sąvoka ir turėtų būti vykdomas „pagal ilgalaikę Europos ekonomikos plėtros ir valdymo viziją, kad vykstantys pokyčiai iš tikrųjų didintų Europos konkurencingumą“, bei turėtų apimti organizacinius ir socialinius modelius, kad būtų užtikrinta tvari teritorinė plėtra. Todėl Komisija mano, kad inovacijos „kuriamos pasitelkiant ne tik mokslinius tyrimus ir technologijas, bet taip pat ir naujus rinkodaros ir valdymo sprendimus“.

3.3 Komisija pastebėjo, kad „įmonės, kurios sugeba socialiai atsakingai valdyti restruktūrizavimą, dažniausiai yra pranašesnės ir atsparesnės konkurencijos rinkoje“⁽²⁾.

3.3.1 Be to, Komisija išreiškė pageidavimą, kad atsakingas restruktūrizavimas taip pat apimtų darbuotojų įsitraukimą ir dalyvavimą⁽³⁾. ES lygmens socialiniai partneriai bendrame tekste nustatė „socialiniu požiūriu protingo“ restruktūrizavimo principus, ypač pabrėždami darbo vietų kūrimo ir išsaugojimo svarbą.

3.4 Komisija nori supaprastinti verslo perdavimo darbuotojams sąlygas:

— „Darbuotojai ypač suinteresuoti savo įmonių tvarumu ir dažnai gerai supranta verslą, kuriame dirba. Tačiau jie dažnai stokoja tinkamų finansinių priemonių ir paramos įmonei perimti ir valdyti. Kruopštus ir laipsniškas perdavimo darbuotojams, kurie suburti į darbuotojų kooperatyvus, parengimas gali pagerinti išlikimo lygius.“⁽⁴⁾ „Jei neįmanoma verslo perduoti šeimos nariui, perdavimas darbuotojams užtikrina gana didelę verslo tęstinumo galimybę.“ Tačiau „tik kelios valstybės narės skatina tokį perdavimą suteikdamos specialią pajamų mokesčio lengvatą <...>.“⁽⁵⁾

3.5 Komisija paragino valstybes nares sukurti verslo perdavimo darbuotojams sistemą, kuri būtų pagrįsta geriausia patirtimi, kaip išvengti įmonių uždarymo. Kaip pavyzdį galima paminėti bendrąją išmoką Ispanijoje (isp. *pago unico*) ir Marcora įstatymą Italijoje, pagal kurį leidžiama bedarbio pašalpas panaudoti naujų kooperatinių įmonių steigimui finansuoti.

4. Kooperatinės ekonomikos specifiškumas: atsparumas bei nauji pokyčiai ir krizės metu

4.1 Krizės laikotarpiu kooperatinės įmonės demonstruoja didesnę atsparumą, palyginti su įprastinėmis įmonėmis. Tai ypač pasakytina apie kooperatinius bankus, darbuotojų kooperatyvus pramonės ir paslaugų sektoriuose, socialinius kooperatyvus ir MVĮ suformuotus kooperatyvus. Kooperatinio verslo modelis atsiranda ir naujuose sektoriuose (energetikos, laisvųjų profesijų ir kt.). Restruktūrizavimas atvėrė kooperatyvams papildomų galimybių prisidėti prie tikrojo ekonomikos ir visų pirma įmonių pliuralizmo skatinimo, kai ieškoma tvaresnių gamybos ir vartojimo modelių.

⁽²⁾ COM(2005) 120 „Restruktūrizavimas ir užimtumas. Skatinti užimtumą numatant restruktūrizavimo pasekmes ir reaguojant į jas. Europos Sąjungos vaidmuo“.

⁽³⁾ COM(2001) 366 „Kuriant Europos verslo socialinės atsakomybės tinklą“.

⁽⁴⁾ COM(2004) 18 „Dėl kooperatinių bendrovių skatinimo Europoje“.

⁽⁵⁾ COM(2006) 117 „Lisabonos Bendrijos augimo ir užimtumo programos įgyvendinimas. Verslo perdavimas – sėkmingai tęsti naujai pradėjus“.

4.2 TDO ataskaitoje „Kooperatinės įmonės modelio atsparumas krizės metu“ (angl. *Resilience of the Cooperative Business Model in Times of Crisis*) teigiama, kad finansiniai kooperatyvai tebėra finansiškai stiprūs, vartotojų kooperatyvai praneša apie apyvartos didėjimą, o darbuotojų kooperatyvai auga, nes žmonės renkasi kooperatinę verslo formą, kad galėtų reaguoti į naujas ekonomines realijas.

4.3 Tai ypač aiškiai matyti bankų sektoriuje. Europos Sąjungoje dar nežlugo nė vienas kooperatinis bankas. Europos kooperatinių bankų asociacijos duomenys rodo, kad jie užima maždaug 20 proc. indėlių rinkos dalį. Jie finansuoja maždaug 29 proc. Europos MVĮ. Per pastaruosius kelerius metus jie nuolat didino savo rinkos dalį. Jungtinėje Karalystėje kooperatiniai bankai padidino savo rinkos dalį keturis kartus – nuo 1,2 proc. 2009 m. iki 5 proc. 2010 m. Italijoje BCC – *Banche di credito cooperativo system* – per pastaruosius penkerius metus savo indėlių sumą padidino 49 proc., paskolų portfelį – 60 proc., o darbo vietų skaičių – 17 proc. (o likusioje Italijos bankų sektoriaus dalyje užimtumas sumažėjo 5 proc.). Kipre kooperatinės kredito įstaigos, Kooperatinių bendrovių priežiūros ir plėtros institucijos duomenimis, 2011 m. padidino savo rinkos dalį (nuo 35 iki 38 proc. indėlių segmente ir nuo 27 iki 29 proc. paskolų segmente) ir tai patvirtina, kad kipriečiai kooperatinės kredito įstaigos krizės laikotarpiu laiko „saugiu uostu“.

4.4 Tarptautinis valiutos fondas („Būsimo finansų sistemos apmatų pakeitimas“ (angl. *Redesigning the Contours of the Future Financial System*), IMF darbuotojų rekomendacijos, 2010 m. rugpjūčio 16 d., SPN/10/10) atkreipia dėmesį į itin svarbų kooperatinių bankų vaidmenį: „Mažesni kooperatiniai bankai ar savitarpio pagalbos įstaigos taip pat gali klestėti. Šie bankai, mažiau priklausantys nuo akcininkų lūkesčių, apskritai sugebėjo išvengti daugelio didesnių privačiojo sektoriaus įstaigų padarytų klaidų. Nors jie nėra visada laikomi veiksmingiausiomis, dinamiškomis ar novatoriškomis įstaigomis, daugelyje šalių jie patikimai ir saugiai tenkina mažųjų ir vidutinių įmonių bei daugelio namų ūkių kredito poreikius.“

4.5 CECOP – Europos darbuotojų ir socialinių kooperatyvų ir kitų darbuotojų valdomų įmonių pramonės ir paslaugų sektoriuose konfederacija – nuo 2009 m. stebėjo krizės poveikį savo tinklo įmonėms. Atrodo, kad šalyse, kuriose yra aukštesnis kooperatyvų įdiegimo ir patirties lygis (Prancūzija, Italija, Ispanija), kooperatyvai yra atsparesni krizės poveikiui nei tuose pačiuose sektoriuose ir tose pačiose teritorijose veikiančios įprastinės įmonės.

4.6 Įvairių rūšių socialiniai kooperatyvai atlieka svarbų vaidmenį restruktūrizavimo procese ir yra svarbūs skatintojai kurti socialines inovacijas. Integracijos į darbo rinką kooperatyvai duoda darbą daugeliui žmonių, kurie buvo atleisti ir negalėjo sugrįžti į įprastą darbo rinką. Kai kuriose šalyse socialiniai kooperatyvai yra stambūs neigaliųjų darbdaviai (pvz., Bulgarijoje, Čekijoje, Lenkijoje, Italijoje ir kt.). Socialines paslaugas teikiantys kooperatyvai aktyviai dalyvauja restruktūrizuojant viešąjį sektorių. Konkretus naujas reiškinys yra Italijos kooperatyvai, tvarkantys „konfiskuotą iš neteisėtos veiklos įgytą turtą“.

4.7 Nuo krizių smarkiai nukentėjusiame sektoriuje būsto kooperatyvai, vertinant pagal naujo būsto statybos mastus, įrodo esantys gerokai atsparesni negu privatusis sektorius. Jie taip pat yra tvirčiau išsipareigoję mažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį didindami energijos vartojimo efektyvumą. Šis vaidmuo ypač svarbus kelete ES šalių, kuriose, pavyzdžiui, Čekijoje ir Lenkijoje, įgyvendinami dideli kooperatiniai renovacijos projektai, dažnai finansuojami iš Europos regioninės plėtros fondo.

4.8 Iš trumpos kai kurių Europos šalių apžvalgos matyti, kad kooperatinių įmonių veiklos rezultatai, kalbant apie augimą, užimtumą, išlikimo lygius, naujų įmonių steigimą, yra palyginti geresni (žr. visų pirma Zevi A., Zanotti A., Soulage F. ir Zelaia A. (2011), *Beyond the crisis: Cooperatives, Work, Finance*, CECOP leidiniai, Briuselis, 2011 m.).

4.8.1 2009 m. kooperatyvų apyvarta Jungtinėje Karalystėje padidėjo 10 proc., o Jungtinės Karalystės ekonomika susitraukė 4,9 proc. 2010 m. kooperatyvų sektorius toliau augo ir prieaugis sudarė 4,4 proc., o visos Didžiosios Britanijos ekonomikos augimas sudarė 1,9 proc. Kooperatyvų skaičius Jungtinėje Karalystėje nuolat didėja – 2010 m. jis padidėjo 9 proc. Kooperatyvų daugėja visuose ekonomikos sektoriuose.

4.8.2 Vokietijoje kooperatyvų sektorius plečiasi, visų pirma energetikos, MVĮ ir sveikatos priežiūros srityse. Per pastaruosius trejus metus ypač padaugėjo naujų kooperatyvų: 370 – 2011 m., 289 – 2010 m. ir 241 – 2009 m. (*Genossenschaften in Deutschland, DZ-Bank*). Kaip, remiantis *Creditreform-Datenbank* duomenimis, nurodoma 2010 m. DGRV veiklos ataskaitoje, 2010 m. su kooperatinėmis įmonėmis buvo susiję tik 0,1 proc. nemo-kumo atvejų ir šis rodiklis buvo mažiausias, palyginti su kitomis verslo formomis. Taip pat patvirtinta, kad prisijungus prie kooperatyvo atskirų įmonių narių žlugimo rizika labai sumažėja.

4.8.3 Prancūzijoje darbuotojų kooperatyvų išlikimo lygis po trejų metų yra 74 proc., o nacionalinis vidurkis – 66 proc. 2000–2009 m. į darbuotojų kooperatyvus pertvarkytos 329 įmonės. Iš jų išliko daugiau kaip 250. 2010 m. rodikliai patvirtino augimo tendenciją, kuri visų pirma stebėta pastaruosius trejus metus. Būta daugiau kaip 50 naujų pertvarkymo atvejų (CG SCOP 2010 m. metinė ataskaita).

4.8.4 Italijoje užimtumas kooperatyvuose 2010 m. padidėjo 3 proc., o bendras užimtumas privačiame sektoriuje sumažėjo 1 proc. Dėl krizės gerovės sektoriuje sparčiai daugėjo socialinių kooperatyvų. Dauguma naujų kooperatyvų yra naujai steigiami, bet apytikriai kas ketvirtas iš jų yra kooperatyvai, atsiskyrę nuo esamų kooperatyvų, kitiems kooperatyvams paskatinus. Kooperatyvų gyvavimo trukmė yra ilgesnė. Iš 1970–1989 m. įsteigtų kooperatyvų tebeveikia trečdalis, o kitų įmonių išliko tik ketvirtadalis. „Mirtingumas“ yra mažesnis – 2006–2009 m. uždaryta 4 proc. kooperatyvų, kitų įmonių – daugiau kaip 6 proc. Pagrindinė uždarymo priežastis buvo bankrotas – 2009 m. dėl šios priežasties uždaryta 2 proc. kooperatyvų ir 6 proc. kitų įmonių. Užimtumas kooperatyvuose, vertinant pagal darbo sutarčių rūšį, yra mažiau rizikingas – laikino darbo sutartys sudarytos su 6 proc. naujai pasamdytų darbuotojų, o kitose

įmonėse – su 11 proc. Mokymas parūpintas 40 proc. kooperatyvų darbuotojų, o nacionalinis vidurkis yra 26 proc.

4.8.5 Ispanijoje, kuri nuo krizės nukentėjo ypač skaudžiai, 2008 ir 2009 m. darbo vietų skaičius kooperatyvų sektoriuje sumažėjo 4,5 proc., o įprastinėse įmonėse – 8 proc. Tačiau 2010 m. darbuotojų kooperatyvai savo darbo vietų skaičių padidino 0,2 proc., o įprastinėse įmonėse bendras užimtumas sumažėjo 3,2 proc.

4.8.6 Kai kuriose šalyse padėtis yra panaši į apibūdintąją. Pavyzdžiui, Švedijoje naujai kuriamų kooperatyvų skaičius yra proporcingai didesnis nei kitų naujai steigiamų įmonių skaičius. Kooperatyvų „mirtingumo“ lygis yra mažesnis nei įprastinių įmonių. Kooperatyvų taip pat daugėja Kipre. Vyriausybė pabrėžia, kad jų indėlis gerinant visuomenės ekonomines ir socialines sąlygas yra itin svarbus.

5. Kaip kooperatyvai prisitaiko prie permainų

5.1 Konkretus kooperatyvų valdymo modelis, pagrįstas kolektyvine nuosavybe, demokratiniu dalyvavimu ir narių kontrole, taip pat kooperatyvų gebėjimas pasikliauti nuosavais finansiniais ištekliais ir paramos tinklais, paaiškina, kodėl kooperatyvai ilguoju laikotarpiu lanksčiau ir novatoriškiau vykdo restruktūrizavimą, taip pat lanksčiau ir novatoriškiau kuria naują verslą.

5.2 Ilgalais požiūris yra pagrindinė kooperatinės įmonės ypatybė. Krizė sustiprino ilgalaikį požiūrį, kaip būdą užtikrinti ekonominę ir socialinę tvarumą kooperatyvų nariams. Kooperatinė įmonė paaukos kapitalo grąžą, kad išsaugotų užimtumą ir investicijas.

5.3 Kita pagrindinė jų valdymo ypatybė susijusi su tuo, kad kooperatyvai yra įleidę šaknis toje teritorijoje, kurioje veikia. Kitaip negu privatusis sektorius, jie nepersikelia į kitas vietas ir tai nėra nesuderinama su globalizacija.

5.4 Kooperatyvų vaidmuo dėl jų vietos šaknų tampa vis svarbesnis, nes jie skatina tvarų vystymąsi vietoje, kuria naujas darbo vietas, taigi siekia bendro intereso. Restruktūrizavimas vyksta vietos lygmeniu, todėl, kai reikia rasti sprendimus, svarbu remtis kooperatyvų patirtimi. Kaimo vietovėse jie palaiko ekonominę ir socialinę veiklą, taigi taip pat mažina migraciją.

5.5 Teritorinis įsitvirtinimas ir dėmesys narių (namų ūkių ar mažų įmonių) interesams paaiškina, kodėl kooperatiniams bankams gerai sekėsi finansų krizės laiku. Kooperatiniams bankams taip pat labai daug dėmesio skiria tvariam ir socialiai atsakingam

finansavimui. Klientai, savo indėlius ir paskolas iš privačių bankų perkeliantys į kooperatinius bankus, sustiprino jų elgesio poveikį.

5.6 Taikydami su užimtumo garantijomis suderinto vidaus judumo modelį, kooperatyvai apsaugo užimtumą. Darbuotojų ir socialiniai kooperatyvai teikia pirmenybę darbo užmokesčio lygių ar darbo valandų skaičiaus derinimui, o ne darbo vietų mažinimui. Jei įmanoma, veiks, kurią anksčiau užsakydavo išorės tiekėjams, jie sutelkė savo struktūroje. Užimtumo garantijas sustiprino esamų darbų dalijimasis tarp to paties kooperatinio tinklo ar grupės įmonių. Garantijų užtikrinimo darbuotojams modelį pereinamajame procese palaiko profesinis mokymas, nes kooperatyvai orientuojasi į žmogiškųjų išteklių plėtrą.

5.7 Kooperatyvai ilgą laiką kūrė įvairių rūšių sąlygas, kuriomis jie nuolat bendradarbiauja tarpusavyje ir per visų lygmenų atstovaujamas organizacijas, ir per verslo derinius, kaip antai grupes, konsorciumus ir antrinius kooperatyvus. Per kelerius pastaruosius metus ir dešimtmečius ši tendencija gerokai sustiprėjo ir pasitvirtino teigiama sąsaja tarp kooperatyvų stiprinimo ir juos vieną su kitu sujungiančių institucijų plėtos.

5.8 Atstovaujamojo organizacijų potencialą gerai atskleidžia Italijos pavyzdys. Italijoje veikia kelios tarpsektorinės kooperatyvų asociacijos. Vienos iš šių asociacijų nariai yra visų rūšių kooperatyvai (darbuotojų, vartotojų, žemės ūkio ir kt.). Šis modelis leido lengviau nustatyti bendras ekonomines struktūras tarp sektorių, o tai yra labai svarbu. Dėl galimybių perkelti žmogiškuosius ir finansinius išteklius, taip pat patirtį iš vieno sektoriaus į kitą daugelis kooperatinių įmonių ir sektorių įstengia atsilaikyti net ir sunkiausiais laikais.

5.9 Grupės, konsorciumai ir antriniai kooperatyvai leidžia atskiroms įmonėms išlikti mažoms ir kartu pasinaudoti masto ekonomija. Geras prie mažųjų, taip pat naujų kooperatyvų plėtos gerokai prisidedančių konsorciumų statybos ir paslaugų sektoriuose ir socialinių kooperatyvų srityje pavyzdys yra Italija. Nedidelių socialinių kooperatyvų konsorciumų taip pat galima rasti kitose šalyse, kaip antai Švedijoje. Įvairiose kitose ES šalyse, kaip antai, be kita ko, Prancūzijoje, Vokietijoje, Ispanijoje ir Nyderlanduose, svarbių kooperatinių grupių galima rasti kituose sektoriuose, pavyzdžiui, žemės ūkio, apdirbamosios pramonės, bankininkystės ir platinimo sektoriuose.

5.10 Išskirtinis pavyzdys, kaip atskiros kooperatinės įmonės gali savanoriškai susiburti į didesnio masto verslo grupę, apimančią pramonę, žemės ūkį, platinimą, finansus, MTTP ir aukštesnio lygio švietimą, yra Ispanijos grupė *Mondragon*. *Mondragon* išpūdinga savo gebėjimu išsaugoti užimtumą globalizuotuose pramonės sektoriuose ir dalyvauti vykstant nuolatiniam produktų, procesų ir garantinio aptarnavimo restruktūrizavimui naudojantis savo pramonės platformomis visame pasaulyje ir inovacijų „trikampiu“, kurį sudaro grupės pramonės įmonės, universitetas ir MTTP centrai.

5.11 MVĮ, vadovaudamosi ta pačia savo verslo masto didinimo logika, taip pat gali burtis į kooperatyvus. Ši patirtis labai sėkminga, pavyzdžiui, Vokietijoje, kurioje svarbų vaidmenį atlieka mažųjų įmonių kooperatyvai, pvz., kepyklų, mėsos prekybos ir pan. versle.

5.12 Siekiant tenkinti tam tikrų grupių poreikius, atsiranda naujų reiškinių. Kaip pavyzdį galima nurodyti anksčiau minėtus Vokietijoje gydytojų įsteigtus kooperatyvus. Pavyzdžiui, Italijoje jaunesnės kartos aukštos specializacijos specialistai pradeda naudoti kooperatinio verslo modelį, kad išnaudotų rinkos galimybes. Taip jie savarankišką darbą suderina su kolektyvinio verslo forma. Neseniai patvirtintu Italijos profesijų įstatymu, kuris buvo įtrauktas į bendrą ekonominių reformų paketą, remiamos šios iniciatyvos.

5.13 Prancūzijoje ir – mažesniu mastu – Belgijoje ir Švedijoje įsteigti vadinamieji aktyvumo ir užimtumo kooperatyvai. Jie suteikia bedarbiams galimybę imtis savarankiško darbo, kooperatinės įmonės struktūroje organizuodami ne tik jų komercinę veiklą, bet ir profesinį mokymą bei socialinę apsaugą.

5.14 Kooperatyvai paprastai negali gauti iš savo narių daug kapitalo ir neturi daug galimybių skolintis kapitalo rinkose.

Kooperatyvai sukūrė nuosavus finansavimo mechanizmus. Kooperatyvų akcijos paprastai yra neperleidžiamos ir pelnas nėra skiriamas atlygiui už kapitalą – jis paprastai pakartotinai investuojamas įmonėje kaip atsargos ir tai atspindi ilgalaikę kooperatyvų strategiją: kooperatyvų nariai suinteresuoti vengti pernelyg didelės rizikos ir skirti investicijas veiklai, kuria tiesiogiai tenkinami jų poreikiai.

5.15 Kai kuriose ES šalyse, kaip antai Prancūzijoje, Ispanijoje ir Italijoje, šios atsargos yra nedalomos, t. y. jos negali būti paskirstomos tarp narių net likvidavimo atveju ir turi būti naudojamos kooperatinio judėjimo plėtrai. Nedalomosios atsargos, kaip įrodyta, labai atgraso nuo kooperatyvų padalijimo.

5.16 Kai kuriose šalyse nustatytos teisinės nuostatos, kuriomis išorės šalims leidžiama skirti kooperatyvams rizikos kapitalą ir įgyjant balsavimo teises, ir jų neįgyjant (pvz., *socio sovventore* Italijos įstatyme Nr. 59/1992). Šiam tikslui įsteigtos specialios įstaigos (pvz., Kooperatyvų plėtros fondai (it. *Fondi mutualistici*) ir *Cooperazione Finanza Impresa* (CFI) Italijoje, IDES Prancūzijoje ir *Mondragon Corporation* investicijų struktūros Ispanijoje). Tai taip pat suteikė kooperatyvams galimybę pagerinti savo dialogą su kitomis finansų įstaigomis.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

480-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2012 M. BALANDŽIO 25, 26 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai, kurių veiklos gairės pateiktos Bendroje strateginėje programoje, bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui ir Sanglaudos fondai taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1083/2011

(COM(2011) 615 final – 2011/0276 (COD))

(2012/C 191/06)

Pranešėjas **Ioannis VARDAKASTANIS**

Europos Parlamentas, 2011 m. spalio 25 d., ir Taryba, 2011 m. spalio 27 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 177 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai, kurių veiklos gairės pateiktos Bendroje strateginėje programoje, bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui ir Sanglaudos fondai taikytinos bendrosios nuostatos, ir panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1083/2006

COM(2011) 615 final – 2011/0276 (COD).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 3 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 162 nariams balsavus už, 9 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK mano, kad šiuo metu ES vykdoma ekonomikos politika (griežtas taupymas, biudžetiniai suvaržymai nacionaliniu lygmeniu, ES biudžeto mažinimas, fiskalinis susitarimas, ECB galių ribojimas, t. t.) stumia į recesiją su neprognozuojamais padariniais, kai iš tikrųjų turėtų būti atvirkščiai, t. y. tuo pačiu metu, o dar geriau – anksčiau, reikia imtis **ekonomikos augimo ir užimtumo** didinimo priemonių ir parengti tam drąsesnį ir veiksmingesnį pasiūlymą. Didžiulį indėlį siekiant šio tikslo

galėtų padaryti struktūriniai fondai (ir iš dalies bei laikinai – BŽŪP), kaip siūlė, nors ir ne visiškai tiesiogiai, 2012 m. sausio 30 d. susirinkusi Europos Vadovų Taryba.

1.2 Reikėtų pradėti vykdyti Europos augimo planą – „Naująjį kursą“, kai kuriuose pagrindiniuose sektoriuose įgyvendinant didelius tikslinius projektus, galinčius išjudinti ES ekonomiką. Šis planas galėtų būti pradėtas finansuoti nedelsiant, tam naudojant nepanaudotas 2007–2013 m. laikotarpiui skirtas lėšas, o vėliau, bet kuo greičiau, tam tikrą ribotą laiką naudojant ir dalį 2014–2020 m. laikotarpiui numatytų lėšų. Prie tokio fondo

galėtų prisidėti ir jį padidinti EIB, išleisdamas obligacijas ⁽¹⁾ (naujojo reglamento 87 straipsnis). Investicijoms tai padarytų didesnį poveikį, nes pritrauktų kapitalo iš išorės šaltinių ir turėtų teigiamo poveikio valstybės skolai ir eurui, kuris sustiprėtų.

1.3 EESRK tvirtai įsitikinęs, kad visų Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje nurodytų partnerių **partnerystę** rengiant ir įgyvendinant ES sanglaudos politikos projektus bei atliekant jų *ex-post* vertinimą tiesiogiai prisidėtų prie jos sėkmės. Komitetas palankiai vertina pažangą, matomą Europos Komisijos (EK) pasiūlymo 5 straipsnyje, kuriame nustatoma, kad horizontalioji partnerystė yra privaloma, ir primena, kad partnerių, įskaitant partnerius, kurie turi teisę balsuoti stebėsenos komitetų posėdžiuose, dalyvavimas turi būti realus ir vykti visuose fondų paramos įgyvendinimo etapuose. Todėl EESRK mano, kad Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnį reikėtų peržiūrėti ir perrašyti taip, kad jame, visų pirma jo 2 dalyje, išdėstytos nuostatos dėl partnerystės būtų veiksmingai taikomos visais valdymo lygiais: nacionaliniu, regionų ir vietos.

1.3.1 EESRK labai norėtų prisidėti prie 5 straipsnyje minimo elgesio kodekso ir yra itin sunerimęs matydamas Tarybos siunčiamus signalus, kad valstybės narės nori apriboti partnerystės principo įgyvendinimą, todėl ragina EK ir Europos Parlamentą (EP) taisyti padėtį. Elgesio kodekse turėtų būti pateikta aiški, visa apimanti nevyriausybinė organizacijų, įskaitant SESV 10 ir 19 straipsniuose minimoms pažeidžiamoms grupėms – moterų, vyresnių žmonių, jaunimo, kitokios seksualinės orientacijos žmonių, žmonių su negalia, kitokio tikėjimo žmonių ir etninių mažumų – atstovaujančias organizacijas, apibrėžtis. Be to, elgesio kodekse turėtų būti išdėstytos aiškios projektų ir programų įgyvendinimo taisyklės, nustatyta operatyvaus nagrinėjimo prievolė ir numatyta skundų nagrinėjimo tvarka, taip užtikrinant veiksmingą ir nebiurokратиšką Sanglaudos politikos programų įgyvendinimą ir naudojimą. EESRK mano, kad norint išvengti papildomos biurokratijos (ir „perteklinio reglamentavimo“ nacionaliniu lygmeniu) valstybių narių taikomus papildomus tvirtinimo kriterijus pirmiausia reikėtų pateikti visuomenei apsvaryti.

1.4 EESRK pritaria, kad norint pasiekti tikslingesnių, realių ir tvarių rezultatų įgyvendinant ES struktūrinius fondus reikia dažniau taikyti *ex-ante* ir *ex-post* sąlygas; tačiau EESRK nepritaria makroekonominėms sąlygoms, nes jomis „baudžiami“ regionai ir piliečiai, kurie nekalti dėl makroekonominėms sprendimų, priimamų nacionaliniu ar Europos lygmeniu.

1.5 EESRK vertina EK pastangas **supaprastinti procedūras**, tačiau mano, kad to nepakanka. Procedūros vis tiek pernelyg sudėtingos. Pernelyg daug reikšmės suteikdamos auditui ir procedūroms, tiek nacionalinės, tiek Europos valdžios institucijos vis dar nesukuria palankių sąlygų MVĮ ir NVO pasinaudoti

ES finansavimu. Biurokratizmą reikia mažinti, ypač tose šalyse, kuriose dėl federalinės teritorinės sistemos atsiranda įvairių biurokratijos lygių.

1.6 EESRK siūlo svarstyti galimybę paramos gavėjams taikyti „vieno langelio“ principą, kad sanglaudos politika būtų labiau orientuota į paramos gavėją (orientavimosi į klientą metodas). Be to, EESRK mano, kad būtina 140 straipsnyje nustatyta projekto dydžio ribą, kurios neviršijančio projekto auditas atliekamas tik vieną kartą, padidinti nuo šiuo metu siūlomos 100 000 EUR iki 250 000 EUR sumos. Norint dar labiau supaprastinti taisykles, ši suma turėtų būti taikoma Bendrijos skiriamai projektų finansavimo daliai.

1.7 EESRK palankiai vertina EK siūlymą **paramą teikti pagal temas**, nes taip būtų galima sumažinti paramos fragmentiškumą; todėl Komitetas ragina griežtai koordinuoti įvairių struktūrinių fondų veiklą, kad sanglaudos politika taptų viena bendra ir suderinta politika, galinčia visapusiškai prisidėti prie strategijos „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimo. Komitetas mano, kad i) prieinamumo didinimas ir ii) sanglaudos politiką įgyvendinančių suinteresuotųjų subjektų (partnerių, apibrėžtų Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje) gebėjimų stiprinimas turėtų tapti konkrečiomis teminėmis sritimis.

1.8 EESRK pakartoja, kad svarbu iš dalies keisti Bendrų nuostatų reglamento 7 straipsnį – įtraukti nuostatą dėl galimybės gauti finansavimą ir **prieinamumo neigaliesiems**, vadovaujantis Jungtinių Tautų neigaliųjų teisių konvencija.

1.9 EESRK pabrėžia, kad svarbu **stiprinti** partnerių, kaip apibrėžta Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje, **gebėjimus**, ir ragina į 2 straipsnį įtraukti sąvokos „gebėjimų stiprinimas“ apibrėžtį. Sąvoka „gebėjimų stiprinimas“ turėtų būti apibrėžiama kaip aktyvesnis partnerių, apibrėžtų Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje dalyvavimas visuose etapuose rengiant ir įgyvendinant struktūrinius fondus ir vykdamas jų stebėseną.

1.10 EESRK ragina sudaryti sąlygas ES institucijoms ir politiniams organams dalyvauti svarstant ir priimant **Bendrą strateginę programą (BSP)**, kurią EK turi pateikti svarstyti.

1.11 EESRK rekomenduoja išaiškinti, kaip **socialinės ekonomikos** subjektai padės siekti skirtingų fondų tikslų.

1.12 EESRK mano, kad dėl nustatytomis sąlygomis paramai gauti nereikėtų mažinti struktūrinių priemonių **lankstumo**, nes nėra vieno visiems regionams tinkančio sprendimo, nors tikslai bendri – per bendras taisykles užtikrinti didesnę sanglaudą.

⁽¹⁾ Išsamiau apie tai – EESRK nuomonėse dėl Ekonomikos augimo atkūrimo, OL C 143, 2012.05.22, p. 10), ir dėl Sanglaudos fondo, Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 38).

1.13 Komitetas tvirtai pritaria siūlymui bent 20 proc. visos ESF nacionalinių asignavimų sumos skirti socialinei sanglaudai ir kovai su skurdu.

1.14 EESRK palankiai vertina pastangas Bendrų nuostatų reglamentą labiau orientuoti į rezultatus ir mano, kad vien tik makroekonominiais rodikliais, pavyzdžiui, BVP, pagrįstų **rodiklių** akivaizdžiai nepakanka sanglaudos lygiui įvertinti.

1.15 Komitetas ragina stiprinti partnerių, apibrėžtų Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje, gebėjimus vykdyti Bendrų nuostatų reglamento 51 straipsnyje nurodytą veiklą. Šiuos partnerius įtraukus į šį paramos, tyrimų, vertinimų, ekspertų pagalbos ir kitų veiksmų, kuriems vykdyti teikiama **techninė pagalba**, procesą, jie galės prasmingiau ir pajėgiau dalyvauti įgyvendinant struktūrinių fondų priemones, o tai ilgainiui padės sėkmingai įgyvendinti sanglaudos politiką. EESRK apgailestauja, kad siūloma veiksmų programose daryti išimtį techninei pagalbai veiksams aplinkos apsaugos, lygių galimybių bei vyrų ir moterų lygybės klausimais. Ši 87 straipsnyje nustatyta išimtis turėtų būti išbraukta.

1.16 EESRK įsitikinęs, kad turimus ribotus finansinius išteklius geriausiai būtų panaudoti taikant pažangias **finansų inžinerijos** priemones ir kad kiekvienu išleistu sanglaudai skirtu euru reikia siekti kuo didesnio poveikio. Komitetas pabrėžia, kad svarbu rūpestingai koordinuoti įvairių struktūrinių fondų veiklą ir peržiūrėti bendro finansavimo normas, kad jos labiau atitiktų paramos gavėjų poreikius dabartinės krizės sąlygomis.

1.17 Pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 174 straipsnį Sanglaudos politika yra ES pagrindas, leidžiantis stiprinti jos ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą. Valstybėms narėms, kurių vidutinis BVP augimas 2007–2009 m. laikotarpiu buvo neigiamas ir kurios dabartiniu laikotarpiu pasižymėjo gerais lėšų įsisavinimo rodikliais, bus nustatytos ne mažesnės nei dabartinio laikotarpio asignavimų ribos. Sanglaudos politikos asignavimų ribos netaikomas žuvininkystės ir kaimo plėtros fondams.

2. Krizės iššūkis ES – nauji struktūriniai fondai iššūkių laikmečiui

2.1 Dėl ekonomikos krizės nedarbo lygis ES išaugo iki 10,3 proc. (daugiau kaip penki milijonai bedarbių – jaunimas, „prarastoji karta“), o ties socialinės atskirties riba gyvenančių žmonių dalis kai kuriose ES šalyse padidėjo daugiau kaip 4 proc.; 3 proc. išaugo ypač sunkiomis materialinėmis sąlygomis gyvenančių žmonių dalis.

2.2 Nepaisant ES vykdomos sanglaudos, kaimo plėtros ir žuvininkystės politikos, regionų nelygybė vėl didėja. Penktojoje sanglaudos ataskaitoje teigiama, kad skirtumai padidėjo beveik

visur, o daugiausia – šalių viduje (sostinės turtėja, o mažiau išsivystę regionai dar labiau skursta), kai kur ypač aštriai. Ataskaitoje taip pat nurodyti dideli išsivystymo lygio skirtumai tarp miesto ir kaimo ⁽²⁾.

2.3 EESRK, remdamasis 2012 m. sausio 30 d. Europos Vadovų Tarybos susitikime pasiektu susitarimu, prašo Komisijos ir Tarybos priimti „specialią procedūrą“, pagal kurią penkeriems metams būtų sustabdytos šiuo metu galiojančios taisyklės, kad būtų galima nedelsiant ir paspartintai panaudoti fondus ir panaikinti nereikalingas kliūtis ir administracinę veiksmų laisvę. Tai būtų labai naudinga MVĮ, kurių veikla susijusi su inovacijomis ir produkcijos tobulinimu ir kurios dalyvauja jaunimui skirtuose projektuose.

2.4 Sanglaudos politika yra labai svarbi ES politika; remiantis SESV 174 straipsniu, ES plėtoja ir vykdo savo veiklą, padedančią stiprinti jos ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą. Sąjunga ypač siekia mažinti regionų plėtros lygio skirtumus ir nepalankiausias sąlygas turinčių regionų atsilikimą.

2.5 Atsižvelgdamas į tai Komitetas pabrėžia, kad valstybėms narėms, kurių vidutinis BVP augimas 2007–2009 m. laikotarpiu buvo neigiamas ir kurios dabartiniu laikotarpiu pasižymėjo gerais lėšų įsisavinimo rodikliais, bus nustatytos ne mažesnės nei dabartinio laikotarpio asignavimų ribos. Sanglaudos politikos asignavimų ribos netaikomas žuvininkystės ir kaimo plėtros fondams.

2.6 EESRK jau yra pabrėžęs, kad labai svarbu struktūrinius fondus įtraukti į strategiją „Europa 2020“; todėl jos tikslus ir uždavinius reikėtų gerai suderinti su Sanglaudos politika ⁽³⁾ ir aiškiau bei akivaizdžiau nurodyti, kaip būsiami struktūriniai fondai padės siekti strategijos „Europa 2020“ pavyzdinių iniciatyvų tikslų. Artimiausiu metu juos turės peržiūrėti, jei ES nori juos pasiekti šiuo gilios krizės laikmečiu.

2.7 Kelete savo nuomonių ⁽⁴⁾ EESRK pabrėžė, kad struktūrinių fondų tikslai yra platesni negu strategijos „Europa 2020“ tikslai. Todėl struktūriniai fondai turėtų tapti mechanizmu, užtikrinančiu, kad ES ekonomika stiprintų jos užimtumo ir švietimo politiką, kad būtų išsaugotas ir sustiprėtų jos žmogiškasis kapitalas ir investicijos, reikalingos augimui, užimtumui ir socialinei įtraukčiai užtikrinti. Tai turėtų padėti įgyvendinti kitas ES strategijas ir politiką, tarp jų: 2010–2015 m. Moterų ir vyrų

⁽²⁾ Žr. EESRK nuomones dėl Strategijos „Europa 2020“. Metropolitinės zonos ir miestai regionai, OL C 376/02, 2011 12 22, p. 7, ir dėl Žemės ūkio ir amatų, OL C OL C 143., 2012.05.22, p. 35.

⁽³⁾ Žr. EESRK nuomones dėl Penktosios sanglaudos ataskaitos, OL C 248/12, 2011 8 25, p. 68, dėl Sanglaudos politikos vaidmens ir prioritetų ir dėl strategijos „Europa 2020“, OL C 248/01, 2011 8 25, p. 1, ir dėl Strategijos „Europa 2020“. Metropolitinės zonos ir miestai regionai, OL 376/02, 2011 12 22, p. 7.

⁽⁴⁾ EESRK nuomonės dėl Regioninės politikos ir pažangaus augimo, OL C 318/13, 2011 10 29, p. 82, ir dėl Penktosios sanglaudos ataskaitos, OL C 248/12, 2011 8 25, p. 68.

lygybės strategiją, Smulkiojo verslo aktą, Europos energetikos strategiją, 2010–2020 m. Europos strategiją dėl negalios, ES programą dėl nacionalinių strategijų romų klausimu ir Tvaraus vystymosi strategiją.

2.8 Komitetas giliai susirūpinęs dėl krizės poveikio ir mano, kad struktūriniai fondai gali padėti išbristi iš krizės, jei tik atliekant ES ekonomikos valdymo, kuris šiuo metu neužtikrina augimo, užimtumo ir socialinės įtraukties, peržiūrą bus pabrėžta, kad griežto taupymo priemonės, kurių imamasi makroekonomikai stabilizuoti, neturi trukdyti siekti didesnės sanglaudos ES; struktūrinės intervencinės priemonės turėtų padidinti augimą, socialinę įtrauktį ir užimtumo lygį.

2.9 Ekonomikos krizės mastas parodė, kad šiuo metu Komisijos pasiūlytos struktūrinių fondų sumos 2014–2020 m. laikotarpiui (376 mlrd. EUR) nepakaks didesnei ekonominei, socialinei ir teritorinei sanglaudai ES užtikrinti. Todėl EESRK ragina EK ir EP Daugiametėje finansinėje programoje (DFP) persvarstyti dabartinį pasiūlymą dėl struktūrinių fondų ir didesnę ES lėšų dalį skirti mažiau išsivysčiusiems regionams, nedidinti biurokratinės naštos ir vengti nereikalingo išskaidymo.

2.10 Krizė neturi sutrukdyti ES vykdyti savo tarptautinius įsipareigojimus ir tokias konvencijas kaip Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija ir Jungtinių Tautų neigaliųjų teisių konvencija.

3. Veiksmingam struktūrinių fondų veikimui reikia tvirtų principų

3.1 Strateginis programavimas

3.1.1 EESRK manymu, Bendra strateginė programa (BSP) yra vienas svarbiausių pasiekimų, užtikrinsiančių geresnį sanglaudos politikos įgyvendinimo panaudojant įvairius struktūrinius fondus koordinavimą.

3.1.2 EESRK palankiai vertina BSP, tačiau primygtinai ragina laikytis orientavimosi į paramos gavėją požiūrio. Šiuo metu potencialiems paramos gavėjams taikomos skirtingos paramos skyrimo procedūros (pavyzdžiui, paramai iš ERPF ar EŽŪFKP gauti) – dėl to potencialiems paramos gavėjams užkraunama administracinė našta. BSP – kokia siūloma šiuo metu – yra tik administracinis kriterijų rinkinys, neįtvirtinantis „vieno langelio“ principo paramos gavėjams. Be to, BSP turėtų būti nustatyti aiškūs reikalavimai dėl dokumentų ir dėl vienodo taisyklių aiškinimo valstybėse narėse. Tai užtikrintų, kad, BSP taptų priemone fondų panaudojimo efektyvumui didinti ir neužkrautų papildomos administracinės naštos.

3.1.3 EESRK mano, kad Bendroje strateginėje programoje turėtų būti išsamiai apibrėžti investiciniai prioritetai, sąlygoti strategijos „Europa 2020“ tikslų, ir visų pirma pripažinti kanalai, kuriais būtų galima užtikrinti labiausiai nuo darbo rinkos nutolusių asmenų, įskaitant moteris, jaunimą, imigrantus, vyresnio amžiaus žmones ir neigaliuosius, socialinę sanglaudą.

3.1.4 Be to, EESRK mano, kad BSP turėtų būti suderinta su visomis ES institucijomis ir patariamaisiais organais, kad visi jaustųsi už ją atsakingi.

3.1.5 Nuostatos dėl partnerystės sutarčių sveikintinos, nes tokios sutartys padės siekti bendrų Europos, nacionalinių ir regioninių tikslų.

3.1.6 EESRK ragina kiekvieną partnerystės sutartį ir jos programą susieti su nacionaline reformų programa (NRP). NRP turėtų atspindėti visi strategijoje „Europa 2020“ nustatyti tikslai ir kitos prievolės, kylančios iš kitų tarptautinių įsipareigojimų ir konvencijų, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos ir Jungtinių Tautų neigaliųjų teisių konvencijos.

3.1.7 partnerių, apibrėžtų Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje dalyvavimas rengiant ir tvirtinant partnerystės sutartis, įskaitant pasiūlytus partnerystės sutarčių pakeitimus (15 straipsnis), būtų vienas pagrindinių veiksnių, lemiančių struktūrinių fondų sėkmę; todėl pasiūlytas Bendrų nuostatų reglamentas turėtų būti atitinkamai pakoreguotas.

3.1.8 EESRK prašo pakoreguoti pasiūlyto Bendrų nuostatų reglamento 14 straipsnį pagal SESV 10 ir 19 straipsnius – c dalyje nurodyti pažeidžiamas grupes, pavyzdžiui, moterų, vyresnių žmonių, jaunimo, kitokios seksualinės orientacijos ar kitokio tikėjimo žmonių, neigaliųjų, etninių mažumų.

3.2 Paramos teikimas pagal temas ir supaprastinimas

3.2.1 EESRK palankiai vertina pasiūlytą Bendrų nuostatų reglamentą, kuriame išdėstomos bendros taisyklės dėl struktūrinių fondų; dėl to ES sanglaudos politika taps tik nuoseklesnė ir veiksmingesnė ir bus pagrįsta ES bendra perspektyva.

3.2.2 Komitetas palankiai vertina visas 11 teminių sričių. Tačiau, EESRK nuomone, jas reikėtų papildyti tokiomis teminėmis sritimis kaip 1) prieinamumo didinimas ir 2) partnerių, apibrėžtų Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje, gebėjimų stiprinimas. Komitetas ragina jas įrašyti pasiūlyto Bendrų nuostatų reglamento 9 straipsnyje.

3.2.3 EESRK pabrėžia, kad visos šalys turėtų orientotis į Bendrų nuostatų reglamente nurodytas sritis, kad užtikrintų sinergiją ir darnesnę bei labiau integracinę augimą.

3.2.4 EESRK primena savo raginimą supaprastinti administracines, apskaitos ir audito procedūras – „supaprastinimas turėtų tapti svarbiausiu sanglaudos politikos tikslu“⁽⁵⁾, todėl palankiai vertina tai, kad šiame pasiūlyme siekiama laikytis šio principo.

⁽⁵⁾ EESRK nuomonės dėl Penktosios sanglaudos ataskaitos, OL C 248/12, 2011 8 25, p. 68, ir dėl Veiksmingos partnerystės sanglaudos politikoje, OL C 44/01, 2011 2 11, p. 1.

Būtina vengti pernelyg didelės biurokratijos ir dėti daugiau pastangų, kad galutiniai paramos gavėjai galėtų pasinaudoti galimybėmis. Supaprastinus taisykles turėtų atsirasti daugiau aiškumo dėl išlaidų tinkamumo finansuoti, audito, mokėjimų ir IRT naudojimo. Supaprastinti reikia ir patį reglamento tekstą bei sumažinti straipsnių skaičių.

3.2.5 Norint supaprastinti taisykles reikėtų nustatyti, kad projekto auditas atliekamas tik vieną kartą, jei projekto išlaidų dalis, finansuojama Bendrijos lėšomis, neviršija 250 000 EUR, o ne 100 000 EUR, kaip siūloma Bendrų nuostatų reglamento projekto 140 straipsnyje. Dėl pernelyg didelės administracinės naštos daugumos projektų išlaidos yra didesnės negu reglamente siūloma finansavimo suma. Taisyklių supaprastinimas įvedus šį naują dydį turėtų padaryti teigiamą poveikį šios taisyklės taikymui visuotinių dotacijų mechanizmams.

3.2.6 EESRK siūlo svarstyti galimybę paramos gavėjams taikyti „vieno langelio“ principą, kad sanglaudos politika būtų labiau orientuota į paramos gavėją (orientavimosi į klientą metodas).

3.2.7 Taip pat sveikintinas įvairių išlaidų atlyginimo galimybių ir e. valdysenos principų taikymas. EESRK pabrėžia, jog svarbu užtikrinti, kad e. valdysena reikštų ir prieinamumą visiems, įskaitant vyresnio amžiaus žmones, etnines mažumas ir žmones su negalia.

3.3 Veiklos rezultatų planas ir sąlygos

3.3.1 EESRK manymu, į Bendrų nuostatų reglamentą įtraukus nustatytas tam tikras sąlygas paramai gauti, bus galima užtikrinti bendrų ES tikslų įgyvendinimą.

3.3.2 Kaip ir ankstesnėse nuomonėse⁽⁶⁾, EESRK palankiai vertina *ex-ante* sąlygas, nes mano, kad tokia taktika padės pagerinti ES sanglaudos politikos išlaidų kokybę. Tačiau reikėtų užtikrinti, kad dėl tokių sąlygų nepadidėtų administracinė našta, tačiau struktūriniai fondai būtų naudojami nuosekliau ir veikmingiau.

3.3.3 Visgi EESRK nepritaria makroekonominių sąlygų taikymo metodikai⁽⁷⁾, nes jomis „baudžiami“ ne tie, kuriuos reikėtų bausti. EESRK nepritaria, kad kitame, 6-ajame ekonomikos valdysenos dokumentų rinkinyje, būtų numatyta kokia nors priverstinio poveikio priemonė, įgyvendinama per sanglaudos politiką (įskaitant mokėjimų sustabdymą). Kad ir kokių su makroekonominėmis sąlygomis susijusių priemonių būtų imamasi, jos neturėtų turėti poveikio struktūrinių fondų paramos gavėjams.

3.3.4 Labai svarbu, kad veiklos rezultatų peržiūroje dalyvautų partneriai, apibrėžti Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1

dalyje, ir jie būtų pripažinti tikraisiais dalyviais įgyvendinant sanglaudos politiką.

3.4 Lankstumas

3.4.1 EESRK mano, jog būtina užtikrinti, kad dėl nustatytų sąlygų nesumažėtų galimybės lanksčiai įgyvendinti struktūrinius veiksmus, nes nėra vieno, visiems regionams tinkančio sprendimo.

3.4.2 Lankstumas neturi pakenkti bendriems sanglaudos tikslams, kurių siekiama visiems paramos gavėjams taikant bendras taisykles.

3.5 Daugiapakopis valdymas

3.5.1 EESRK palankiai vertina daugiapakopio valdymo metodą kaip būdą užtikrinti atsakomybę už fondus ir socialinės sanglaudos tikslus. Partneriai, apibrėžti Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje, pagal 5 straipsnį turėtų visapusiškai dalyvauti visuose fondų įgyvendinimo etapuose, taip pat vietos ir regionų lygmeniu. EESRK pakartoja, kad svarbu tai, jog anksčiau teritoriniuose paktuose būdavo numatytas pilietinės visuomenės dalyvavimas.

3.5.2 EESRK tvirtina, kad labai svarbu užtikrinti visų struktūrinių fondų priemonių tarpusavio sinergiją.

4. ES sanglaudos politikos principams reikia tinkamų priemonių sanglaudai užtikrinti

4.1 Partnerystė: su pilietine visuomene – partnerystės sutartis

4.1.1 EESRK jau yra pareiškęs pritarimą, kad sanglaudos politikai būtų taikomas partnerystės principas⁽⁸⁾. Rengiant partnerystės sutartis ir teikiant techninę pagalbą turėtų būti atstovaujama visiems atitinkamiems suinteresuotiems subjektams.

4.1.2 Todėl Komitetas labai palankiai vertina dabartinio pasiūlyto Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnį ir siūlymą parengti Europos partnerystės elgesio kodeksą, kuriame būtų išdėstytos su dalyvavimu susijusios įvairių partnerių, apibrėžtų Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje, teisės ir pareigos. Rengiant elgesio kodeksą turėtų būti užtikrintas visapusiškas šių partnerių dalyvavimas.

4.1.3 EESRK pabrėžia, kad pilietinės visuomenės dalyvavimas turėtų būti užtikrintas ir ta prasme, kad jai turėtų būti sudarytos vienodos galimybės, kaip ir kitiems, gauti finansavimą, ir turi būti įrašytas į aiškią, visa apimančią apibrėžtį. Neretai pilietinė visuomenė negali pasinaudoti finansavimu dėl bendro finansavimo taisyklėmis sukurtų kliūčių, administracinės naštos, netinkamų nacionalinėse veiksmų programose nustatytų tikslų ir nepakankamo dalyvavimo vykdamas fondų stebėseną.

⁽⁶⁾ EESRK nuomonė dėl Penktosios sanglaudos ataskaitos, OL C 248/12, 2011 8 25, p. 68,

⁽⁷⁾ EESRK nuomonė dėl Regioninės politikos ir pažangaus augimo, OL C 318/13, 2011 10 29, p. 82.

⁽⁸⁾ EESRK nuomonės dėl Veiksmingos partnerystės sanglaudos politikoje, OL C 44/01, 2011 2 11, p. 1., ir dėl Penktosios sanglaudos ataskaitos, OL C 248/12, 2011 8 25, p. 68.

4.1.4 Elgesio kodekse turėtų būti išdėstytos aiškios paraiškų teikimo taisyklės, nustatyta operatyvaus nagrinėjimo prievolė ir numatyta skundų nagrinėjimo tvarka, taip užtikrinant veiksmingą ir nebiurokratišką Sanglaudos politikos programų įgyvendinimą ir naudojimą. EESRK mano, kad norint išvengti papildomo biurokratizmo (ir „perteklinio reglamentavimo“ nacionaliniu lygmeniu) valstybių narių taikomus papildomus tvirtinimo kriterijus pirmiausia reikėtų nuodugniai išnagrinėti.

4.1.5 Elgesio kodekse turėtų būti aiškiai nustatytos su dalyvavimu susijusios įvairių partnerių, apibrėžtų Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje, teisės ir pareigos.

4.1.6 Todėl EESRK jau yra pasisakęs už tai, kad kiekviena valstybė narė sudarytų partnerystės sutartį su savo regionais ir pilietine visuomene⁽⁹⁾.

4.1.7 EESRK pabrėžia, kad reikia užmegzti plačią, įvairiausių interesų vienijamų subjektų partnerystę. Reikėtų aiškiai nustatyti, kaip apibrėžti įvairių partnerių teises ir pareigas.

4.1.8 EESRK apgailestauja, kad Bendrų nuostatų reglamente nenumatytas europinis partnerystės su Europos partneriais, apibrėžtais Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje, mechanizmas, todėl ragina tokį mechanizmą numatyti pasiūlytame reglamente.

4.1.9 Komitetas palankiai vertina EK siūlymą sustiprinti bendruomenės iniciatyvas, pasiremiant patirtimi, įgyta įgyvendinant iniciatyvą LEADER. EESRK ragina užtikrinti, kad tarp LEADER vietos veiklos grupių narių būtų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų iš pilietinės visuomenės atstovų.

4.2 Stebėsenos komitetai

4.2.1 EESRK labai pritaria nuostatai, kad stebėsenos komiteuose partneriams, apibrėžtiems Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje, būtų suteikiamos balsavimo teisės, kaip nurodyta Bendrų nuostatų reglamento 42 straipsnyje, ir dar kartą pabrėžia, jog svarbu užtikrinti, kad juose visi partneriai turėtų vienodas teises. EESRK atkakliai reikalauja kuo skubiau užtikrinti, kad visiems stebėsenos mechanizmų dalyviams būtų sudarytos vienodos sąlygos, ir ragina į BSP įtraukti konkrečias gaires šiuo klausimu.

4.2.2 EESRK dar kartą pabrėžia patikimo fondų panaudojimo vertinimo ir analizės svarbą, nes be to nebus galima suprasti, kokį poveikį skirtingi fondai daro skirtinguose Europos regionuose.

4.3 Techninė pagalba

4.3.1 EESRK ragina stiprinti partnerių, apibrėžtų Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje, gebėjimus vykdyti bendrojo reglamento 51 straipsnyje nurodytą veiklą. Šiuos partnerius įtraukus į šį paramos, tyrimų, vertinimų, ekspertų pagalbos ir kitų veiksmų, kuriems vykdyti teikiama techninė

pagalba, procesą visi partneriai galės prasmingiau ir pajėgiau dalyvauti įgyvendinant struktūrinių fondų paramą. Komitetas mano, kad tai turėtų būti būtina dalyvavimo sąlyga.

4.3.2 EESRK apgailestauja, kad kalbant apie aplinkos apsaugos priemonės, lygias galimybes bei moterų ir vyrų lygybę techninės pagalbos veiksmų programoms siūloma daryti išimtį. Ši 87 straipsnyje nustatyta išimtis turėtų būti išbraukta.

4.3.3 EESRK primena, kad Europos socialinis fondas labiau pažengęs techninės pagalbos panaudojimo 5 straipsnio 1 dalyje apibrėžtų partnerių dalyvavimui užtikrinti srityje. Komitetas ragina partnerystės principą taikyti visiems struktūriniams fondams vienodai.

4.4 Gebėjimų stiprinimas

4.4.1 EESRK ragina 2 straipsnyje įrašyti sąvokos „gebėjimų stiprinimas“ apibrėžtį. Ši sąvoka turėtų būti suprantama kaip partnerių, apibrėžtų Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje, dalyvavimo visuose struktūrinių fondų priemonių rengimo, įgyvendinimo ir stebėsenos etapuose didinimas, įskaitant, *inter alia*, mokymus, dalyvavimą techninėje pagalboje, pažeidžiamoms grupėms atstovaujančių organizacijų įtraukimą, paramą įgyvendinant fondų priemones. Ši apibrėžtis turėtų būti įrašyta ir BSP.

4.4.2 Partnerių, apibrėžtų Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje, gebėjimų stiprinimas turėtų apimti ir galimybę pasinaudoti fondais, kaip numatyta Bendrų nuostatų reglamento 87 straipsnyje. EESRK apgailestauja, kad šio reglamento 7 straipsnyje neįtvirtintas nediskriminavimo principas užtikrinant galimybes pasinaudoti fondų parama.

4.5 Nediskriminavimas ir galimybė pasinaudoti fondų parama

4.5.1 EESRK palankiai vertina pasiūlytame Bendrų nuostatų reglamente įtvirtintą nediskriminavimo principą. Tačiau Komitetas apgailestauja, kad dabartinio bendrojo reglamento 16 straipsnyje įtvirtintas prienamumo neįgaliesiems principas siūlomame būsime Bendrų nuostatų reglamente neišliko.

4.5.2 Pareiškėjai, paramos gavėjai ir partneriai turėtų turėti privalomas teises valstybių narių valdžios institucijų atžvilgiu, taip pat teisę pasinaudoti skundų nagrinėjimo procedūra, jei nori pareikšti prieštaravimą.

4.5.3 Komitetas primena, jog norint užtikrinti, kad partneriai, apibrėžti Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje, galėtų pasinaudoti fondų parama, reikia stiprinti jų gebėjimus, taip pat plačiai naudotis visuotinės dotacijos mechanizmais. EESRK pakartoja, kad vykdant mokymus, kuriuos koordinuotų EK, būtų galima iš esmės pagerinti šią galimybę.

4.6 Parama socialinei ekonomikai

4.6.1 EESRK palankiai vertina nuostatas dėl socialinės ekonomikos subjektų ir rekomenduoja išaiškinti jų indėlį siekiant struktūrinių fondų tikslų. Socialinės ekonomikos subjektams turėtų būti sudarytos galimybės dalyvauti ne tik socialinės

⁽⁹⁾ EESRK nuomonė dėl Penktosios sanglaudos ataskaitos, OL C 248/12, 2011 8 25, p. 68, 2.1.6. 6.1 ir 6.2 punktai.

įtraukties programose, bet ir dalyvauti įgyvendinant kitus svarbius visų fondų prioritetus, pavyzdžiui, užimtumo skatinimo, kovos su skurdu, išsilavinimo lygio didinimo, įmonių kūrimo, verslumo, verslo konkurencingumo ir rėmimo, vietos plėtros, mokslinių tyrimų, taikomosios veiklos ir inovacijų, mokymo ir švietimo.

4.7 Įvairūs fondai – finansų inžinerija

4.7.1 EESRK palankiai vertina galimybę sujungti fondus siekiant geresnių fondų įgyvendinimo rezultatų.

4.7.2 Komitetas mano, kad turėtų būti užtikrintas struktūrinių fondų svėro poveikis norint skatinti labiau jais naudotis vietos lygmeniu; EESRK rekomenduoja tam tikrą dalį lėšų skirti mišriesiems fondams sudaryti ir taip pritraukti lėšų iš endogeninių vietos šaltinių ir sukurti įvairių tvarių vietos finansavimo priemonių, kartu užtikrinant ir ES intervencinių priemonių tvarumą.

4.7.3 EESRK įsitikinęs, kad turimus ribotus finansinius išteklius geriausiai būtų galima panaudoti taikant finansų inžinerijos priemones ir kad už kiekvieno išleisto sanglauda skirtu euru reikėtų siekti kuo didesnio poveikio. Reikėtų aktyviau naudoti strategijos „Europa 2020“ projektų obligacijas; EESRK siūlo nuodugniai apsvarstyti galimybę panaudoti būsimus struktūrinių fondų asignavimus, taip pat nepanaudotas 2007–2013 m. programavimo laikotarpio lėšas garantuoti grąžintinoms EIB paskoloms, kurios teikiamos MVĮ ir kitoms verslo įmonėms taip siekiant jau dabar išjudinti Europos ekonomiką. Šiuo požiūriu reikėtų apsvarstyti galimybę naudoti atsinaujinančio finansavimo priemones ir mikrokreditus.

4.8 Dalies lėšų rezervavimas konkrečiam tikslui

4.8.1 EESRK pritaria siūlymui bent 20 proc. visos ESF nacionalinių asignavimų sumos skirti socialinei sanglaudai ir kovai su skurdu. EESRK nepritaria šio rodiklio sumažinimui. Dabartinės ekonomikos krizės sąlygomis būtina užtikrinti, kad Europos piliečiai toliau tikėtų socialine Europa. Šių tikslų labiausiai padeda siekti socialinės įmonės, kurios atlieka didžiulį darbą integruodamos pažeidžiamiausias grupes į visuomenę ir darbo rinką.

4.8.2 Komitetas siūlo dabartinę praktiką išsaugoti tais atvejais, kai transporto projektai yra finansuojami pagal atskiras biudžeto išlaidų kategorijas. EK siūlomas Sanglaudos fondų lėšų skyrimas reikštų, kad mažėja sanglaudai skiriamų lėšų suma.

4.9 Bendro finansavimo normos

4.9.1 Bendro finansavimo taisyklės turėtų būti pritaikytos pagal aplinkybes⁽¹⁰⁾. Reikėtų atsižvelgti į įvairių paramos gavėjų gebėjimą įsisavinti paramos lėšas.

4.9.2 EESRK pritaria jau 2011 m. pateiktam Komisijos siūlymui finansinių sunkumų turinčioms valstybėms narėms

⁽¹⁰⁾ EESRK nuomonė dėl Penktosios sanglaudos ataskaitos, OL C 248/12, 2011 8 25, p. 68, 2.2.1 ir 6.10 punktai.

padidinti bendro finansavimo normą iki ne daugiau kaip 95 proc.⁽¹¹⁾ Šis pasiūlymas išliko ir Bendrų nuostatų reglamente. Be to, Komitetas mano, kad bendras finansavimas turėtų būti skiriamas kaip galimybė vietos institucijoms, kurios neturi galimybės skolintis ir neturi savarankiško biudžeto, todėl negali sumokėti savo įnašo į bendrą finansavimą.

4.9.3 Komitetas pritaria, kad projektams, kurie skirti tenkinti pažeidžiamų grupių ir ties atskirties riba gyvenančių žmonių poreikius, turėtų būti taikoma didesnė bendro finansavimo norma. Atsižvelgiant į tai, kad dėl griežto taupymo priemonių didėja tikimybė, kad bus mažinami nacionalinės socialinės politikos biudžetai, ši norma labiausiai nuo ekonomikos krizės nukentėjusioms valstybėms narėms turėtų būti padidinta net iki 100 proc.

4.10 Informuotumo didinimas

4.10.1 EESRK pabrėžia, kad reikia numatyti informuotumo apie Bendrų nuostatų reglamento reikalavimus ir pagrindinių jame įtvirtintų principų ir mechanizmų reikšmę didinimo strategijas.

4.10.2 Vykdamas techninės pagalbos ir kitas priemones reikia užtikrinti, kad visi šio proceso dalyviai (visų pirma partneriai, apibrėžti Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje) – nuo vadovaujančiųjų institucijų iki projektų vykdytojų – pakankamai gerai išmanytų pagrindinius aspektus, kurių siekiama šiuo reglamentu.

4.11 Socialinis būstas

4.11.1 EESRK primena, kad į Bendrų nuostatų reglamentą reikėtų įtraukti nuostatų dėl socialinio būsto ir aiškesnė šios srities apibrėžtis prie reglamento pridedamoje BSP labai praverstų.

4.12 Makroregioninė politika – miestų politika

4.12.1 EESRK pritaria požiūriui, kad reikia stiprinti makroregionų bendradarbiavimo strategijų vaidmenį sanglaudos politikoje. Makroregionų bendradarbiavimas turi didžiulį potencialą užtikrinti, kad į regionus investuoti pinigai duotų daugiau naudos.

4.12.2 Komitetas visiškai pritaria, kad reikia daugiau dėmesio skirti miestų poreikiams: iš tiesų 5 proc. ERPF paramos skiriama miestų plėtrai ir miestų platformos kūrimui⁽¹²⁾.

4.12.3 Miestų politika turėtų būti orientuota į tvaresnę aplinką, užtikrinančią geresnes judumo galimybes visiems gyventojams, į gyventojams palankią aplinką ir aplinkai palankią miestų politiką, ypač vyresnio amžiaus žmonėms, žmonėms su judėjimo negalia ir neigaliems žmonėms.

4.12.4 EESRK pabrėžia Europos teritorinio vystymosi srityje ESPON vykdomos mokslinių tyrimų ir taikomosios plėtros svarbą.

⁽¹¹⁾ EESRK nuomonės: OL C 24 2012 1 28, nuo 2012/C/24/17 iki 2012/C/24/19.

⁽¹²⁾ Pagal anksčiau priimtas nuomones: „Strategija Europa 2020“. Metropolinės zonos ir miestai regionai, OL C 376/02, 2011 12 22, p. 7, ir Sanglaudos politikos vaidmuo ir prioritetai strategijoje „Europa 2020“, OL C 248/01, 2011 8 25, p. 1.

4.13 Rodikliai

4.13.1 EESRK palankiai vertina pastangas reguliavimą labiau orientuoti į rezultatus. Į rezultatus orientuotam reguliavimui reikia patikimų rodiklių.

4.13.2 Komitetas tvirtai tiki, kad vien tik makroekonominiais rodikliais, pavyzdžiui, BVP, pagrįstų rodiklių akivaizdžiai nepakanka sanglaudos lygiui įvertinti. Sanglaudos politikoje turėtų būti naudojami ir kiti rodikliai⁽¹³⁾. Programavimo laikotarpio viduryje turėtų būti peržiūrimas šių rodiklių naudojimas.

4.13.3 EESRK rekomenduoja Komisijai atsižvelgti į vietos ir bendruomenės lygmeniu nustatomus veiklos rezultatų rodiklius ir, be kokybinių rodiklių, taikyti ir kokybinius rodiklius, t. y. patobulinti programų ir projektų vietos lygmeniu sukuriamos socialinės pridėtinės vertės apskaičiavimą.

4.13.4 Rodikliais turėtų būti vertinamas ilgalaikis poveikis. Jie turėtų būti paremti ne tik sąnaudų ir naudos santykio analize, bet ir kitais socialiniais aspektais. Svarbu, kad visi sanglaudos politikos dalyviai žinotų, kaip taikyti naujus rodiklius.

4.14 Geografinė aprėptis (89 straipsnis)

4.14.1 EESRK primygtinai ragina, kad iš struktūrinių fondų remiamos socialinės įtraukties, švietimo ir užimtumo priemonės būtų nukreiptos į visas pažeidžiamas grupes, pavyzdžiui, moterų, imigrantų ir žmonių su negalia, ir būtų organizuojamos ir vykdomos neribojant geografinės aprėpties.

4.15 Strateginė pažanga

4.15.1 EESRK primena, kad pažangos ataskaitose turėtų būti pateiktas pažeidžiamų grupių įtraukčiai skirtų veiksmų pažangos tuose regionuose, kuriuose jie buvo vykdomi, vertinimas.

4.15.2 Komitetas mano, kad siūlomo Bendrų nuostatų reglamento 49 ir 101 straipsniuose be teminių prioritetų turėtų būti paminėtas ir horizontaliosios politikos vertinimas.

4.15.3 Tarp 114 straipsnyje išvardytų vadovaujančiosios institucijos funkcijų turėtų būti įrašytas ir informacijos, suskirstytos pagal ties atskirties riba gyvenančias grupes, teikimas.

4.16 Bendri veiklos planai

4.16.1 EESRK mano, kad bendruose veiklos planuose turėtų būti aiškiai nustatytas visų 5 straipsnio 1 dalyje išvardytų partnerių dalyvavimas.

4.16.2 Be to, juose potencialiais tokio tipo veiksmų paramos gavėjais turėtų būti įvardyti ir partneriai, apibrėžti Bendrų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje.

5. Tarpvalstybinis bendradarbiavimas

5.1 EESRK pabrėžia, kad reikia toliau skirti paramą veiksmų programoms, kuriomis skatinamas tarpvalstybinis bendradarbiavimas visų fondų įgyvendinimo srityje, nes jomis stiprinamas EK vaidmuo sudarant geresnes sąlygas patirties mainams ir koordinuojant atitinkamų iniciatyvų įgyvendinimą.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Staffan NILSSON

⁽¹³⁾ Plg. GINI koeficientas, minimas nuomonėje dėl Ketvirtosios ekonominės ir socialinės sanglaudos ataskaitos, OJ C 120/17, 2008 5 16, p. 73, ir nuomonėje dėl Penktosios sanglaudos ataskaitos, OL C 248/12, 2011 8 25, p. 68.

EESRK nuomonė dėl BVP ir kitų rodiklių. Pilietinės visuomenės dalyvavimas nustatant papildomus rodiklius, (dar nepaskelbta OL): „1.5.1 Šiuo požiūriu reikia skatinti diskusiją dėl pačios pažangos reikšmės, kurioje turėtų būti ne tik iš naujo apibrėžta vystymosi sąvoka, bet ir svarstomi politinės atskaitomybės klausimai. Plėtojant šį naują požiūrį turi būti atsižvelgta į visus pažangos matmenis: i) į nacionalines sąskaitas įtraukiant socialinį ir aplinkos aspektus; ii) naudojant sudėtinius rodiklius; iii) parengiant pagrindinius rodiklius.“

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Sanglaudos fondo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1084/2006

(COM(2011) 612 final – 2011/0274 (COD))

(2012/C 191/07)

Pranešėjas **Carmelo CEDRONE**

Europos Parlamentas, 2011 m. spalio 25 d., ir Taryba, 2011 m. spalio 27 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 177 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Sanglaudos fondo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1084/2006

COM(2011) 612 final – 2011/0274 (COD).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 3 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 180 narių balsavus už, 9 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir pasiūlymai

1.1 EESRK iš esmės pritaria Komisijos požiūriui dėl naujojo pasiūlymo dėl reglamento dėl Sanglaudos fondo, ypač teigiamai vertina pastangas su įvairiais fondais susijusias procedūras suderinti su bendrajame reglamente numatytais procedūromis, nors turi ir kritinių pastabų (išdėstytų toliau) dėl tam tikrų aspektų, kuriuos reikėtų išsamiau paaiškinti ir patikslinti, visų pirma atsižvelgiant į sudėtingą finansų ir valstybės skolos krizės laikotarpį Europos Sąjungoje.

1.2 Teigiamai vertina tai, kad fondo lėšas bus galima naudoti atsinaujinančiųjų energijos išteklių gamybos ir paskirstymo, energijos vartojimo efektyvumo skatinimui, aplinkos apsaugai ir prisitaikymui prie klimato kaitos, biologinės įvairovės atkūrimui ir miestų aplinkos atnaujinimui. Tai galėtų turėti teigiamo poveikio kitiems sektoriams, pavyzdžiui, turizmui. Be to, visi šie veiksniai skatina tvarų vystymąsi.

1.3 EESRK teigiamai vertina Komisijos sprendimą šiuo krizės laikotarpiu sumažinti intervencijų skaičių ir dėmesį veikia sutelkti į temines sritis, kadangi tai pagrindinė priemonė švais-tymui sumažinti, taip pat sutelkti lėšas į konkrečias veiklos sritis ir sustiprinti daugėjimo efektą, skatinantį augimą ir darbo vietų kūrimą.

1.4 Komitetas pritaria pasiūlymui finansuoti Europos infrastruktūros tinklų priemonės projektą, tačiau nenorėtų, kad ji taptų atskiru fondu, kadangi tai gali paskatinti nereikalingą dubliavimąsi.

1.5 EESRK labai atsargiai ir su susirūpinimu vertina ir dabartinius pasiūlymus dėl sąlygų, visų pirma makroekonominių, laikymosi principo, kuris neturėtų būti grindžiamas baismės logika ir taikomas norint nubausti; jis veikia turėtų sustiprinti atsakomybę ir paskatinti, taip pat nesudaryti kliūčių siekti konvergencijos tikslo.

1.6 Komitetas pabrėžia, kad vykdant griežtesnę bendrą biudžeto politiką, būtina labiau derinti įvairių fondų intervencijas, taip pat sanglaudos politiką su kitų ekonomikos sričių ES politika, įskaitant BŽŪP. Tai turėtų didinamąjį poveikį ir paskatinti didesnes investicijas. Siekiant *bendros ekonomikos valdysenos* bent jau euro zonoje, turėtų būti glaudžiau bendradarbiaujama ekonomikos politikos, taip pat sanglaudos politikos srityse. EESRK jau ne kartą buvo iškelęs šį klausimą, kurio, deja, nepavyko išspręsti 2011 m. gruodžio mėnesį įvykusiame aukščiausiojo lygio susitikime.

1.7 Būtina, be kita ko, gerinti kol kas nesubalansuotą Komisijos, valstybių narių ir regionų partnerystę, kurią plėtojant Komisija turėtų vėl imtis pagalbininko ir konsultanto vaidmens. Visais institucinės partnerystės, kuri šiuo metu dažniausiai vis dar apsiriboja konsultacijomis ir informacijos teikimu, etapais turėtų būti vystoma partnerystė, apibrėžta pasiūlyme dėl reglamento dėl bendrųjų nuostatų 5 straipsnio 1 dalyje; šiuo tikslu reikėtų parengti bendrą ES elgesio kodeksą ir nustatyti partnerystės pridėtinės vertės vertinimo kriterijus.

1.8 EESRK nuomone, prioritetinis klausimas – tai sanglaudos ir visų struktūrinių fondų finansavimo skyrimo ir gavimo supaprastinimas, visų pirma administracinės naštos sumažinimas

numatant vieno dydžio išmoką tam tikrų kategorijų projektams. Tačiau Komitetas pabrėžia, kad reikėtų laikytis „vieno karto“ principo.

1.9 Krizės labiausiai paveiktoms šalims sanglaudos politika yra viena svarbiausių valstybių narių turimų priemonių, kuria jos gali sumažinti socialinius, ekonominius ir geografinius skirtumus, atkurti augimą ir užtikrinti tvarų jo vystymą.

1.10 **Bendras finansavimas.** Būtina atidžiau įvertinti ir persvarstyti bendro finansavimo kriterijus, kurie turėtų būti susieti su realia vieta ir regionų valdžios institucijų biudžeto padėtimi, kad būtų išvengta atvejų, kai daugiausia sunkumų turinčios institucijos negauna jokio finansavimo.

1.11 EESRK mano, kad dabartinių reformų ir skolos koregavimo laikotarpiu, kai laikomasi „dviejų etapų“ strategijos (pirmausia grėsmingas „griežtas taupymas“, po to augimas), nebelieka galimybių investicijų ir augimo politikai. Be to, Komitetas mano, kad nereikėtų augimo atskirti nuo griežto taupymo. Todėl sanglaudos politikoje reikėtų laikytis šios krypties, pavyzdžiui, remti įmones, kurios sparčiai diegia technologijas ir kuria daug darbo vietų jauniems žmonėms.

1.12 Komiteto manymu, dabartinė ES ekonomikos politika (griežtas taupymas, finansiniai šalių apribojimai, ES biudžeto suvaržymai, fiskalinis susitarimas, Europos centrinio banko apribojimai ir t. t.) gali sukelti ekonomikos nuosmukį, kurio padarinius sunku numatyti, ir mano, kad reikėtų laikytis priešingos krypties, t. y. kartu (jei ne visų pirma) su minėtais veiksmais skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą pateikiant drąsesnę ir ryžtingesnę pasiūlymą. Struktūriniai fondai (ir dalinai bei laikinai BŽŪP fondai) galėtų labai padėti siekiant šių tikslų. Apie tai, nors ir neišsamiai, buvo kalbama 2012 m. sausio 30 d. aukščiausio lygio susitikime.

1.12.1 Reikėtų pradėti įgyvendinti Europos augimo arba „naujojo kurso“ planą (angl. New Deal) ⁽¹⁾, kuriame būtų numatyti dideli konkrečių tikslų siekiantys projektai, apimantys svarbiausius sektorius, galinčius per trumpą laiką paskatinti ES ekonomikos atsigavimą. Šis planas turėtų būti vertinamas kaip papildantis strategiją „Europa 2020“, kuri labiau orientuota į vidutinio laikotarpio rezultatus. Šis planas galėtų būti:

- finansuojamas jau dabar panaudojant iš 2007–2013 m. laikotarpio perimtus išteklius ir juos – kai tik bus galima ir tik ribotam laikui – papildyti dalimi lėšų, kurios numatytos 2014–2020 m. laikotarpiui;
- vykdomas įgyvendinant projektus, kuriuos galima pradėti nedelsiant taikant subsidarumo principu grindžiamą paspartintą tvarką, arba „laikiniai“ iš esmės pakeičiant šiuo metu galiojančius reglamentus, kurie leistų greitai įgyvendinti planą;

⁽¹⁾ Žr. EESRK nuomonę „Ekonomikos augimas ir valstybės skola ES. Du novatoriški pasiūlymai“, OL C 143., 2012.05.22, p. 10).

— remiamas ir stiprinamas EIB intervencijomis, pavyzdžiui, obligacijų emisija (žr. naujojo reglamento 87 straipsnį). Tai padarytų daugėjimo efektą investicijoms, kadangi pritrauktų išorės kapitalą, taip pat teigiamai paveiktų valstybės skolą ir sustiprintų eurą.

1.12.2 Šis augimo planas turėtų būti įgyvendinamas laikantis tų pačių kriterijų bent jau pirmuosius trejus kito programavimo laikotarpio metus.

2. Įžanga

2.1 EESRK savo ankstesnėse nuomonėse yra ne kartą priminęs ekonominės ir socialinės sanglaudos politikos ir solidarumo svarbą ir principus, kurie apibrėžti Sutartyje ir kuriuos Komisija nuolat mini savo dokumentuose.

2.1.1 Dar niekada šie principai nebuvo tokie aktualūs ir dar tikriausiai niekada jiems nebuvo iškilusi tokia didelė grėsmė, kaip kad dabartiniu laikotarpiu; tokios grėsmės nebuvo net ir įgyvendinant plėtros politiką, kai senosios ES valstybės narės nuogaštavo, kad neteks lėšų, o naujosios – buvo susirūpinusios, kad nepakankamai jų turi, kad įgyvendintų sanglaudos reikalavimus.

2.2 Nepaisant to, Komitetas teigiamai vertina Komisijos pastangas atsižvelgti į įvairias aplinkybes, kuriomis keičiami reglamentai, pavyzdžiui, į pasiūlymą dėl būsimo ES biudžeto, strategiją „Europa 2020“ ir po finansų krizės sekusią valstybės skolos krizę, dėl kurios kilo didelė grėsmė vidaus rinkos, taigi ir pačios Europos Sąjungos išlikimui.

3. Naujoji sanglaudos politika: aplinkybės, klausimai, pastabos ir strateginiai aspektai

3.1 2011 m. birželio mėn. Komisija priėmė pasiūlymų dėl daugiametės finansinės programos paketą, kuriuo bus grindžiami visi ES 2014–2020 m. su finansavimu susiję veiksmai. Remti strategiją „Europa 2020“ – pagrindinis programos tikslas. Joje, be biudžeto, turėtų būti numatytos papildomo finansavimo galimybės, viena jų galėtų būti EIB finansavimas (pavyzdžiui, projektų obligacijos ir (arba) euroobligacijos).

3.2 Būtina atsižvelgti į tai, kad dėl besitęsiančios ekonomikos krizės daug valstybių narių yra priverstos imtis „drakoniškų“ fiskalinio konsolidavimo priemonių ir atitinkamai įšaldyti viešas ir privačias investicijas į infrastruktūrą, o tai turės rimtų padarinių augimui ir užimtumui. Be to, sudarydamos planus valstybės narės galiausiai nusprendžia pirmenybę teikti nacionaliniams, o ne tarptautiniams Europos masto projektams.

3.3 Naujieji sanglaudos politikos reglamentai svarstomi ypatingomis, išskirtinėmis aplinkybėmis, todėl būtinas šias aplinkybes atitinkantis požiūris. Pavyzdžiui, reikėtų apsvarstyti, ar sanglaudos politika turi išlikti išskaidyta ir ar pakanka ir verta kelti sąlygų laikymosi klausimą tam, kad būtų sustiprinta sanglauda ir suteikta pagalba labiausiai nuo krizės nukentėjusioms valstybėms narėms.

3.4 Atsižvelgiant į dabartinių ekstremalių problemų laikotarpį Sąjungoje ir ribotus išteklius augimui, galbūt reikėtų vengti didinti reglamentų skaičių (jų iš tiesų turėtų būti perpus mažiau) ir kontrolę ir baigti įgyvendinti jau pradėtus projektus. Būtina kuo geriau ir racionaliau panaudoti lėšas įgyvendinant nepaprastą Europos augimo arba „naujojo kurso“ planą⁽²⁾.

3.5 Jei nebus radikaliai reformuota dabartinė ES strategija (klausimas, kuris nebuvo svarstomas 2011 m. gruodžio 8–9 d. aukščiausio lygio susitikime), sanglaudos politikos kryptys neišvengiamai keisis. Tačiau labiausiai neramina tai, kad ši politika nebegalės atlikti savo svarbiausios funkcijos – mažinti ekonominius ir socialinius ES regionų skirtumus, kurie taps dar didesni dėl nuosmukio, kurį paskatins viešojo sektoriaus deficito mažinimo politika. Todėl ES būtini kardinalūs pokyčiai ir vieninga ekonomikos valdysena.

3.6 Komitetas norėtų pateikti keletą pastabų dėl Komisijos metodikos, kurią ji rekomenduoja pasiūlymuose dėl sanglaudos politikos valdymo 2014–2020 m. reglamentų keitimo, visų pirma dėl bendrų nuostatų, kuriomis reglamentuojami visi Bendros strateginės programos fondai:

3.6.1 Bendros strateginės programos (BSP) nustatymas. EESRK tikisi, kad galės apsvarstyti naująjį pasiūlymą dėl BSP, kurį Komisija pateiks 2012 metais. Vis dėlto, atsižvelgiant į diskusijas dėl sanglaudos politikos 2011 m. gruodžio 7 d. Europos Vadovų Taryboje⁽³⁾, reikėtų nurodyti, kaip Komisija ketina pagal Sąjungos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo tikslus nustatyti pagrindinius Europos regioninės plėtros fondo, Sanglaudos fondo, Europos socialinio fondo, Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo veiksmus.

3.6.1.1 Savo ankstesnėse nuomonėse EESRK yra pabrėžęs, kad strategijos „Europa 2020“ tikslus atitinkanti ir su jais suderinta sanglaudos politika privalo išsaugoti savo pagrindines kryptis, t. y. stiprinti socialinę, ekonominę ir teritorinę ES valstybių narių sanglaudą.

3.6.1.2 Siekiant sėkmingo strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo, tikslus būtina susieti tarpusavyje, tačiau Komisija dar nepaaiškino, kaip praktiškai, suderintai ir finansiskai tvariai suderinti BSP apibrėžtas strategijas ir nacionalines reformų programas.

3.6.2 Partnerystės sutartys. EESRK pritaria Europos Parlamento ir Regionų komiteto nuomonei, kad derėtis dėl sutarčių visų pirma turėtų valstybės narės ir regionai ir tik po to valstybės narės ir Komisija.

3.6.2.1 Komitetas pabrėžia, kad labai svarbu derybose su valstybėmis narėmis laikytis Komisijos rekomenduojamo daugia-pakopio *valdymo* principo, tačiau taip pat prašo aiškiau nurodyti, kokie instituciniai subjektai (nacionalinio ir vietos lygmens) turi dalyvauti rengiant ir sudarant partnerystės sutartis su Komisija, ir ragina užtikrinti platų pilietinės visuomenės atstovų dalyvavimą šiuose procesuose.

3.6.3 Paramos telkimas pagal temas. EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui mažinti pagal sanglaudos politiką finansuojamų intervencijų skaičių sutelkiant finansinius išteklius į strateginius projektus, kurie svarbūs sanglaudos ir ekonominio vystymosi tvarumui ir kurie bus įgyvendinami mažiau išsivysčiusiuose, pereinamojo laikotarpio ir labiau išsivysčiusiuose regionuose.

3.6.3.1 Temines sritis, į kurias bus investuojama kitu septynerių metų programavimo laikotarpiu, turi nustatyti valstybės narės, nors sprendimai turės būti priimti kartu su Komisija po to, kai bus atliktas išsamus pasiūlymų derėjimo su strategija „Europa 2020“ vertinimas.

3.7 Sąlygų laikymosi principas. EESRK, kaip ir kitos Europos institucijos (Parlamentas, Taryba, Regionų komitetas ir kt.), labiausiai nepritaria Komisijos pasiūlymams dėl sąlygų ir mano, kad sąlygų laikymosi principo sąvoka yra nepakankamai aiški, neapibrėžti su ja siejami tikslai ir nenurodyta jų taikymo tvarka. Nors kai kurie pasiūlymai dėl *ex ante* sąlygų (prie kurių reikėtų pridėti ir socialines sąlygas) yra naudingi, EESRK mano, kad negalima pritarti dabartinei makroekonominių sąlygų formulotei.

3.7.1 Komitetas visiškai pritaria, kad Komisijai būtinos garantijos, kad struktūrinių fondų lėšos bus panaudotos laikantis Bendrijos reglamentuose nustatytų principų, tikslų ir terminų, tačiau mano, kad Komisija savo pasiūlymą turėtų peržiūrėti atsižvelgdama į šias pastabas:

— sąlygų laikymosi principas – tai priemonė, kuri turi būti nustatyta ir taikoma taip, kad padėtų valstybėms narėms naudoti lėšas laikantis Komisijos apibrėžtų taisyklių, o ne tapti priemone bausti valstybes nares;

— nustatant sąlygų (*ex ante*, makroekonominių) laikymosi principus, dėmesys visų pirma turi būti skiriamas priemonėms, kurios galėtų paskatinti valstybes nares geriau (veiksmingumo ir efektyvumo požiūriu) ir greičiau panaudoti lėšas, skirtas labiausiai nuo ES išsivystymo vidurkio atitrūkusiems regionams;

⁽²⁾ Ten pat.

⁽³⁾ COM (2011) 615 final – 2011/0274 (COD).

— Komisija daugiau dėmesio turėtų skirti programų rengimui, t. y. strateginio planavimo procesui, kurio metu nustatomi nacionalinių ir regioninių institucijų prioritetai ir atsakomybė siekiant teritorinio vystymosi tikslų. Komisija turėtų aktyviau padėti šalims ir regionams fondų lėšų panaudojimo klausimais;

— nė kiek nemažiau dėmesio reikia skirti ir *ex ante* sąlygų įvykdymo tikrinimo procesui, kurio metu turi būti stebima, ar įgyvendinant sanglaudos politiką valstybės narės geba užtikrinti subsidiarumo ir proporcingumo principų laikymąsi. Šiuo klausimu EESRK norėtų pabrėžti, kad sąlygų laikymosi principas yra gera priemonė valstybes nares skatinti teisingai taikyti struktūrinių fondų taisykles. Sankcijas galima taikyti tik išskirtiniais atvejais, kai valstybės narės akivaizdžiai ir nuolat vilkina Komisijos reikalaujamas reformas.

3.7.2 EESRK pritaria Europos Parlamento ir kai kurių valstybių narių nuogaštavimams dėl makroekonominių sąlygų, kadangi regionai ir paramos pagal Bendrijos programas gavėjai gali nukentėti dėl to, kad centrinės valdžios institucijos nevykdo su valstybės skolos mažinimo politika susijusių įsipareigojimų arba tai daro neveiksmingai. Turi būti rasti alternatyvūs sprendimai, kaip išvengti, kad atsakomybė dėl nacionalinės biudžeto politikos netektų regionų institucijoms arba subjektams, kurie nedalyvauja priimančiais sprendimus. Šiuo tikslu vertėtų labiau derinti veiksmus valstybėse narėse ir tarp valstybių narių.

3.8 Sanglaudos politikoje turi būti svarbu ne tik sąlygų laikymasis, ją įgyvendinant būtina spręsti ir kitus svarbius, visiems fondams aktualius klausimus, būtent:

— fondų paramos derinimas ir papildomumas, fondų veiksmų ir kitose Europos ekonomikos srityse įgyvendinamos politikos derinimas;

— institucijų veiksmų, susijusių su sanglaudos politika, koordinavimas, visų pirma stiprinant bendradarbiavimą;

— vis dar labai sudėtingų fondų finansavimo skyrimo ir gavimo procedūrų supaprastinimas;

— reali ir iniciatyvi (ne tik institucijų) partnerystė su ekonomiais ir socialiniais partneriais;

— bendro finansavimo tvarkos keitimas atsižvelgiant į vietos ir regionų valdžios institucijų padėtį;

— atnaujintas Komisijos vaidmuo ir pirmenybė Europos ir makroregioninės svarbos projektams;

— sėkmingai įgyvendinamoms programoms numatytas veiklos lėšų rezervas („premijs“) gali padidinti administracinių mokesčių našta, dėl kurios vėluos lėšų skyrimas būtinoms sanglaudos srities projektams;

— pridėtinės vertės mokesčio taikymas.

4. Svarbiausi Sanglaudos fondo tikslai

4.1 Sanglaudos fondas buvo sukurtas 1993 m. ir skirtas valstybėms narėms, kurių bendrosios nacionalinės pajamos (BNP) yra mažesnės nei 90 proc. ES vidurkio; jo lėšos pirmiausia skirtos transporto ir aplinkos infrastruktūrai, energijos vartojimo efektyvumui ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybai skatinti. Investuojama į transeuropinius transporto ir energetikos tinklų projektus, skatinamas energijos vartojimo efektyvumas, atsinaujinančiųjų išteklių energijos vartojimas ir vystomas viešasis transportas.

4.2 Fondas sudaro apie 18 proc. visų sanglaudos politikos išlaidų, jo veiksmams prisidedama prie šios politikos tikslų įgyvendinimo laikantis Sutarties nuostatų. Vis dėlto, reikėtų atkreipti dėmesį, kad rezultatai pranoko minėtą tikslą, kadangi Sanglaudos fondo remiamos investicijos – nepaisant lėšų išskaidymo labai dideliu skaičiumi projektų (1 192 projektai per 2000–2006 m.) – sukūrė papildomą naudą, paskatindamos augimą ir darbo vietų kūrimą fondo paramą gavusiose regionuose.

4.3 Naujuoju reglamentu mažai kas keičiama: 2 straipsnyje dėl Sanglaudos fondo paramos aprėpties pateikiami du sąrašai: fondo lėšomis remiamos ir neremiamos sritys. Keista tai, kad nurodomos neremtinios veiklos rūšys, pavyzdžiui, atominė elektrinė eksploatavimo nutraukimas ir aprūpinimas būstu. 3 straipsnyje pateikiami investavimo prioritetai, apimančias keturias veiklos sritis, papildomai suskaidytas į konkrečius veiksmus, tačiau nenurodoma, ar šios nuorodos yra paaškinamojo ar privalomo pobūdžio, nors toks patikslinimas leistų lanksčiau ir paprasčiau panaudoti fondo lėšas. 4 straipsnyje ir su juo susijusiame priede pateikiami rodikliai.

4.4 Krizės labiausiai paveiktoms šalims sanglaudos politika yra viena svarbiausių valstybių narių turimų priemonių, kuria jos gali sumažinti socialinius, ekonominius ir geografinius skirtumus, atkurti augimą ir užtikrinti tvarų jo vystymą.

5. Pastabos dėl naujojo pasiūlymo dėl reglamento

5.1 Be 3.3 punkte išsakytų pastabų, Komitetas norėtų išdėstyti savo požiūrį į projektų atrankos kriterijus ir Europos infrastruktūros tinklų priemonei numatytas lėšas pagrindiniams transporto tinklams finansuoti ir rodiklius.

5.2 *Finansuotinių projektų* atrankos kriterijai visiškai atitinka Europos Parlamento ir Tarybos šioje srityje priimtas gaires (t. y. transeuropinių transporto tinklų, aplinkos ir energetikos

projektai), tačiau EESRK mano, kad Komisija turėtų aiškiai nurodyti Sanglaudos fondo lėšomis tinkamas finansuoti veiklos rūšis ir nustatyti kriterijus, kurie padėtų paramą gaunančioms valstybėms narėms atrinkti projektus, geriausiai tinkančius siekti Sanglaudos fondo tikslų (kurių yra net vienuolika!).

5.3 EESRK visų pirma norėtų pabrėžti, kad ankstesniais programavimo laikotarpiais panaudotos Sanglaudos fondo lėšos buvo išskirstytos pernelyg dideliu skaičiumi projektų, todėl transporto infrastruktūra nebuvo sustiprinta tiek, kiek tikėtasi. Reikėtų atsižvelgti į konkrečią valstybių narių padėtį, kad vykdoma atranka būtų tikslesnė ir sutelkta į didesnio masto ir poveikio transporto, aplinkos ir energetikos sektoriams turinčius projektus ir būtų galima veiksmingiau mažinti tebesančius Europos Sąjungos regionų infrastruktūros skirtumus.

5.4 Europos infrastruktūros tinklų priemonei, kurios tikslas finansuoti transporto, energetikos ir IRT projektus, numatyta iš viso skirti 50 mlrd. EUR, iš kurių 10 mlrd. EUR rezervuota Sanglaudos fonde, kuris jau finansuoja tokio pobūdžio projektus (proporcingumo principas); EESRK mano, kad toks sprendimas turėtų būti išsamiau paaiškintas, kadangi jis nesupranta, kodėl Komisija nusprendė:

— sukurti papildomą fondą, centralizuotai valdomą vykdomosios įstaigos, kuri privalės derinti veiksmus su kitomis

strateginėmis Europos ir nacionalinėmis sektoriaus programomis, taip pat su Bendra strategine sanglaudos politikos programa ir su partnerystės sutartimis, sudarytomis su valstybėmis narėmis. Todėl nebus išvengta nereikalingo veiklos ir įgaliojimų dubliavimosi;

— skirti šiam fondui tokias dideles lėšas – nors tai ir nėra daug, palyginti su Komisijos nurodyta bendra suma, reikalinga patenkinti būsimus keleivių ir prekių vežimo (500 mlrd. EUR iki 2020 m.), energetikos (1500 mlrd. EUR 2010–2030 m. laikotarpiu) ir IRT (250 mlrd. EUR) sektorių poreikius – ir jas paimti iš struktūrinių ir kiek mažiau iš Sanglaudos fondų. Dėl šių veiksmų būtų skiriama mažiau lėšų transporto ir aplinkos infrastruktūrai ir kiltų nereikalinga sumaištis. Regionų, galinčių pasinaudoti fondo finansavimu, yra labai daug, todėl šių lėšų panaudojimas negalės turėti Komisijos laukiamo daugėjimo efekto (paskatinti, iš dalies ir privatųjį sektorių, įgyvendinti naujus projektus ir finansuoti) ir tik paskatins dar didesnę fondų lėšų išskaidymą. Be to, tam, kad būtų galima pasiekti pageidaujamą poveikį, Komitetas pasisako už tai, kad būtų siekiama pritraukti privačiojo sektoriaus lėšas ir išvengti susiskaidymo.

5.5 EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą taikyti rodiklius, tačiau mano, kad jie yra pernelyg bendro pobūdžio ir neišsamūs, pavyzdžiui, neįtrauktas poveikio aplinkai kriterijus ir apsiribojama tik kiekybinėmis vertėmis (rodikliais). Tas pats pasakytina apie atliekas, nutiestų kelių ilgį ir pan.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonės

Toliau pateikiamas plenarinėje sesijoje atmetas pakeitimas, už kurį buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų:

1 pakeitimas – pateikė TEDER**1.11 punktas**

Iš dalies pakeisti taip:

- „EESRK požiūriu, ~~dabartinė ES ekonomikos politika (griežtas taupymas, finansiniai šalių apribojimai, ES biudžeto svaržymai, fiskalinis susitarimas, Europos centrinio banko apribojimai ir t. t.) gali sukelti ekonomikos nuosmukį, kurio padarinius sunku numatyti, ir mano, kad reikėtų laikytis priešingos krypties, t. y. kartu (jei ne visų pirma) su minėtais veiksmais pateikiant platesnio užmojo ir ryžtingesnį pasiūlymą pirmiausia reikėtų skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą pateikiant platesnio užmojo ir ryžtingesnį pasiūlymą. Struktūriniai fondai (ir dalinai bei laikinai BŽŪP fondai) galėtų labai padėti siekiant šių tikslų. Apie tai, nors ir netiesiogiai, buvo kalbama 2012 m. sausio 30 d. aukščiausiojo lygio susitikime.“~~

Paaiškinimas

Negalime pritarti teiginiui, kad raginimas valstybėse narėse vykdyti teisingą ir tinkamą biudžeto politiką sukels ekonomikos nuosmukį. Savo nuomonėje Komitetas neturėtų neigiamai kalbėti apie valstybių narių priemones, kurių jos imasi konsoliduodamos savo viešuosius biudžetus.

Balsavimo rezultatai:

Už: 78

Prieš: 98

Susilaikė: 18.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl konkrečių su Europos regioninės plėtros fondu ir investicijų į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą tikslu susijusių nuostatų, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1080/2006

(COM(2011) 614 final – 2011/0275 (COD))

(2012/C 191/08)

Pranešėjas **Etele BARÁTH**

Europos Parlamentas ir Taryba, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 178 ir 304 straipsniais, atitinkamai 2011 m. spalio 25 d. ir 27 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl konkrečių su Europos regioninės plėtros fondu ir investicijų į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą tikslu susijusių nuostatų, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1080/2006

COM(2011) 614 final – 2011/0275 (COD).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 3 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 178 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 2 susilaikius.

1. Nuomonės išvados ir įžvalgos

1.1 2011 m. spalio 6 d. Komisijos priimtais pasiūlymais dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų dėl sanglaudos politikos 2014–2020 m. laikotarpiu („Sanglaudos politikos paketas“) padaryti svarbūs sanglaudos politikos formavimo ir įgyvendinimo pakeitimai. Svarbiausias šios politikos tikslas ir viena iš jos pagrindinių priemonių – Europos regioninės plėtros fondas (ERPF) – turi naudotis investicijomis strategijos „Europa 2020“ tikslams pasiekti. Taigi ERPF investicijos turi būti naudingos visiems ES piliečiams.

1.2 Tačiau svarbu nepamiršti reglamento pasiūlyme išdėstyto taisyklių, nustatančių bendrąsias su fondais susijusias nuostatas (Bendrųjų nuostatų reglamentas), kurių keletas tiesiogiai siejasi su ERPF. Šios bendros sąlygos daro svarbų poveikį ERPF finansavimo naudojimui:

— finansavimas skiriamas mažesniai prioritetai skaičiui,

— šie prioritetai glaudžiau susiejami su strategija „Europa 2020“,

— daugiausia dėmesio skiriama rezultatams;

— stebima pažanga siekiant užsibrėžtų tikslų,

— geriau laikomasi nustatytų sąlygų,

— ir supaprastinamas praktinis įgyvendinimas.

Nemažą poveikį daro ir konkretnės nuostatos, pavyzdžiui, skatinančios laikytis labiau integruoto požiūrio arba tos, kurios aiškiau reglamentuoja finansinių priemonių naudojimą.

1.3 Taip pat reikėtų atsižvelgti į tai, kad 2011 m. birželio 29 d. Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl daugiametės finansinės programos 2014–2020 m. laikotarpiu t. y. dėl Europos Sąjungos biudžeto kitą programavimo laikotarpį. EESRK taip pat pateikė keletą nuomonių dėl Sąjungos nuosavųjų išteklių.

1.4 Savo nuomonėje „Struktūriniai fondai. Bendrosios nuostatos“⁽¹⁾ EESRK išdėstė keletą svarbių pastabų dėl viso „Sanglaudos politikos paketo“. Šioje nuomonėje visiškai pritariama toms pastaboms ir jomis remiamasi konkrečiai kalbant apie ERPF.

1.4.1 Partnerystė

1.4.1.1 EESRK tvirtai tiki, kad tikra visų partnerių, apibrėžtų Bendrųjų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje, partnerystė rengiant, įgyvendinant projektus pagal ES sanglaudos politiką ir atliekant jų *ex-post* vertinimą, tiesiogiai prisideda prie šių projektų sėkmės. Todėl jis palankiai vertina tai, kad Komisijos pasiūlymo 5 straipsnio 1 dalyje apibrėžti įvairūs partneriai, ir tai, kad partnerystė taps privaloma sąlyga ES sanglaudos politikos srityje.

⁽¹⁾ Struktūriniai fondai. Bendrosios nuostatos, (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 30).

1.4.1.2 EESRK džiaugiasi, kad Lisabonos sutarties įgyvendinimą galima sustiprinti ne tik akcentuojant Europos identitetą, bet ir įtraukiant į projektus Bendrųjų nuostatų reglamento 5 straipsnio 1 dalyje apibrėžtus partnerius, kurie padeda didinti jų veiksmingumą.

1.4.1.3 EESRK yra labai susirūpinęs iš Tarybos gaunamiems signalais, kad kai kurios valstybės narės bando apriboti partnerystės principą. Komitetas ragina Komisiją ir EP padėti nukreipti šias tendencijas priešinga linkme.

1.4.1.4 EESRK mano, kad kai bus priimtas reglamento projektas, jame bus atsižvelgiama į subsidarumo principą, atsižvelgiant į tai, kad ERPF užduotys nustatytos Sutartyje, o politika įgyvendinama laikantis pasidalijamojo valdymo principo ir atsižvelgiant į valstybių narių bei regionų institucijų kompetencijos sritis.

1.4.2 Sąlygų nustatymas

1.4.2.1 EESRK mano, kad geriau laikantis ES sanglaudos politikos sąlygų būtų pasiekti tikslingesni, realūs ir tvarūs rezultatai. Daugelyje savo analizių EESRK nagrinėjo klausimus, susijusius su įgyvendinimo sąlygomis, kurios turėtų užtikrinti didesnę veiksmingumą, geresnę kokybę ir būtina supaprastinimą.

1.4.2.2 *Ex-ante* sąlygą reikėtų susieti su tinkamu partnerystės principo įgyvendinimu.

1.4.2.3 EESRK nepitaria dabartinei makroekonominės sąlygos formuluotei, nes ji yra klaidinanti ir galiausiai baudžia regionus ir miestus už neatsakingus nacionalinio lygmens makroekonominis sprendimus.

1.4.3 Paprastinimas

1.4.3.1 EESRK pripažįsta Komisijos pastangas supaprastinti ES sanglaudos politikos ir su ja susijusias procedūras. Tačiau viskas ir toliau labai sudėtinga.

1.4.3.2 Pernelyg akcentuodamos auditą ir procedūras tiek nacionalinės, tiek Europos valdžios institucijos apsunkina MVI ir NVO prieigą prie ES finansavimo. Pernelyg daug energijos išievojama administravimui. Visais lygmenimis būtina užkirsti kelią pertekliniam reglamentavimui.

1.4.3.3 EESRK tvirtai pritaria pastangoms koordinuoti strategiją „Europa 2020“ ir ES sanglaudos politiką ir daugiau dėmesio skirti pagrindinėms temoms ir rezultatams.

1.4.3.4 EESRK taip pat visiškai pritaria poreikiui supaprastinti finansų, administracines, stebėsenos ir procedūrinės taisykles, susijusias su struktūrinių fondų naudojimu.

1.4.4 Politikos koordinavimas

1.4.4.1 EESRK taip pat palankiai vertina Komisijos pasiūlymus dėl lėšų telkimo pagal temas, kaip būdą sustiprinti dedamas pastangas.

1.4.4.2 Vis dėlto EESRK rekomenduoja lanksčiau žiūrėti į lėšų telkimą pagal temas, kad būtų galima iš esmės paprasčiau taikyti teritorinį požiūrį ir padidinti politikos veiksmingumą.

1.4.4.3 EESRK mano, kad Bendra strateginė programa yra svarbi priemonė koordinuojant struktūrinių fondų intervenciją. Komitetas apgailestauja, kad negali apie ją pateikti savo nuomonės, kadangi pastaruoju metu Bendra strateginė programa dar nebaigta rengti.

1.4.5 Finansavimas ir finansų inžinerija

1.4.5.1 EESRK yra tvirtai įsitikinęs, kad iš kiekvieno sanglaudos politikai skiriamo euro reikia išspausti kuo daugiau naudos.

1.4.5.2 Iš viešų konsultacijų dėl penktosios sanglaudos ataskaitos rezultatų matyti, kad bendrai pritariama ketinimui sutelkti lėšas. EESRK mano, kad keletas susirūpinimą keliančių klausimų dėl kai kurių dalykų yra pagrįsti ir kad juos būtina išspręsti iki reglamento įsigaliojimo.

1.4.5.3 Reikalingos garantijos siekiant užtikrinti, kad pernelyg didelis lėšų sutelkimas, visų pirma griežtas 11 teminių tikslų aiškinimas ir tam tikrų teminių tikslų (pvz., energijos vartojimo efektyvumas ir atsinaujinančioji energija, moksliniai tyrimai ir inovacijos, parama MVI) finansavimas skiriant kuo mažesnę naudotinų išteklių procentinę dalį, netrukdytų remti su vystymusi susijusių projektų dėl vietos ir regionų skirtumų.

1.4.5.4 EESRK dažnai pabrėždavo, kad strategija „Europa 2020“ ir sanglaudos politika papildo viena kitą. Tačiau norint koordinuoti stabilumo politiką (kuriai reikalingos struktūrinės reformos), sanglaudos politiką (kuria siekiama konvergencijos) ir ekonomikos augimo strategijas, Sąjungai reikalingi didesni ištekliai.

1.4.5.5 Šiuo tikslu reikėtų aktyviau naudotis strategijos „Europa 2020“ projektų obligacijomis, kaip nurodyta neseniai pateiktose EESRK nuomonėse.

1.4.5.6 EESRK taip pat siūlo atidžiai išnagrinėti galimybę panaudoti įsipareigotą skirti būsimą sanglaudos finansavimą bei nepanaudotas dabartinio finansavimo laikotarpio lėšas siekiant paskatinti Europos ekonomikos augimą jau DABAR!

2. Bendrosios pastabos ir rekomendacijos

2.1 EESRK pripažįsta itin išsamų ir kruopštų Europos Komisijos pasiruošimą sanglaudos politikos ir strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimui 2014–2020 m.

2.2 Įvairiuose savo tyrimuose ir nuomonėse EESRK pateikė keletą pastabų dėl ketvirtosios ir penktosios sanglaudos ataskaitų, dėl struktūrinių fondų naudojimo praėjusių dešimtmetį, jų veiksmingumo ir dėl jų tinkamumo. Rengiant sanglaudos politikos koncepciją 2014–2020 m. laikotarpiu buvo atsižvelgta į daugelį šių pastabų.

2.3 Europos Komisijos pasiūlymai dėl bendrųjų nuostatų, reglamentuojančių struktūrinių fondų naudojimą 2014–2020 m. laikotarpiu buvo paskelbti tuo metu, kai labai skyrėsi požiūriai į sunkėjančios krizės Europoje pobūdį ir jos priežastis.

2.4 EESRK mano, kad dėl istorinių dabartinės ekonominės ir finansų krizės Europoje priežasčių būtina įgyvendinti struktūrines institucines, socialines ir politines sistemos reformas. ERPF gali atlikti svarbų vaidmenį pertvarkant socialinės gerovės sistemas, kad jos taptų tvaresnės ir veiksmingesnės sąnaudų požiūriu. Tačiau šių sistemų pakeitimui laikinai reikalingi papildomi finansiniai ištekliai. EESRK pripažįsta, kad dėl ribotų turimų išteklių ir jų sutelkimo principo taikymo mažiau dėmesio buvo skiriama investavimo prioritetams, kurių tikslas – keisti socialinės gerovės sistemos infrastruktūrą. EESRK taip pat nurodo, kad be tokių investicijų sanglaudos politika šioms sistemoms daro labai nedidelį poveikį.

2.5 Kalbant apie krizės padarinius, dėl viešųjų ir privačiųjų išteklių stygiaus gali būti sudėtinga bendrai finansuoti projektus, būtinus tokioms permainoms įgyvendinti. EESRK mano, jog lankstus ir atsakingas požiūris į bendro finansavimo normas ir sąlygų nustatymą padidintų Fondų lėšomis finansuojamų intervencijų ilgalaikio poveikio garantijas.

2.6 Strategija „Europa 2020“ ir ja pagrįstas ERPF reglamento projektas atspindi ekonominį požiūrį, tinka išsivysčiusioms šalims, kurioms būdingas lėtas augimas, ir atitinka jų poreikius, ir turi didelį potencialą mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos srityje. Išsivysčiusiose šalyse neabejojama, kad ekonomikos augimui labai svarbūs moksliniai tyrimai, taikomoji veikla ir inovacijos. Konkurencingumas, kuris nors ir neprieštarauja sanglaudos politikai kaip tokiai, tačiau jai yra mažiau svarbus.

2.7 Sanglaudos politika turi būti svarbiausia investicinė priemonė pagrindiniams strategijoje „Europa 2020“ įtvirtintiems Sąjungos prioritetams remti. Tokia priemonė ji yra todėl, kad pagrindinį dėmesį skiria toms šalims ir regionams, kurioms paramos poreikis yra didžiausias. EESRK iš esmės pritaria šiam požiūriui, tačiau kartu atkreipia dėmesį į kai kuriuos pasiūlymo dėl aspektus, kurie gali trukdyti pasiekti strategijos „Europa 2020“ tikslus.

2.7.1 ERPF gali daryti didelį poveikį tiek siekiant konvergencijos tikslų, tiek visos Europos tikslų konkurencingumo srityje.

Atsižvelgdamas į tai, kad išteklių reikšmingai padidinti negalima, EESRK mano, kad dar galima išnaudoti galimybes nustatyti aiškesnius tikslus ir užtikrinti, kad siūlomi investavimo prioritetai būtų aiškiau susieti su tikslais. Kadangi teritorinis požiūris suteikia galimybę tiksliau nustatyti tikslus, EESRK laikosi nuomonės, kad daugiau dėmesio turėtų būti skiriama Europos masto teritorijų poreikiams grindžiamoms strategijomis, tokiomis kaip esamos arba būsimos makroregioninės strategijos, kuriomis galima remtis nustatant konkrečioms teritorijoms skirtus tikslus.

2.7.2 Makroekonominių sąlygų nustatymas gali stabdyti ekonomikos augimą ir tokiu būdu sumažinti priemonių skaičių, galimas dalykas, nutraukiant pagalbą vieniems regionams ir ją skiriant kitiems, labiau išsivysčiusiems regionams. Gali iškilti rimtas prieštaravimas tarp siekio didinti konkurencingumą ir sanglaudos politikos. Tačiau teminės ir institucinės *ex-ante* sąlygos, nurodytos „Bendrų nuostatų reglamento IV priede, gali padėti padidinti ERPF veiksmingumą.

2.7.3 Kai kuriose mažiau išsivysčiusiose valstybėse narėse ar regionuose dėl 50 proc. ERPF finansavimo, kuris buvo numatytas konkrečioms tikslams, dalies gali sumažėti lėšų panaudojimo veiksmingumas. Taip gali atsitikti dėl to, kad „privalomi“ investavimo tikslai, galimas dalykas, nėra geriausias būdas pasiekti optimalų tokio regiono ar valstybės narės vystymąsi. Tokiais atvejais mažėja lėšų panaudojimo veiksmingumas. Tokiu atveju iškyla apskritai lėšų panaudojimo problema, nors, kita vertus, neįmanoma pasiekti kritinės masės, būtinos veiksmingam tikrų vystymosi kliūčių panaikinimui. Be to, netinkamos tikrų vystymosi problemų sprendimo priemonės gali didinti visuomenės nepasitikėjimą. Šiuo norima pabrėžti, jog valdant konkrečių regionų vystymosi tikslus ir poreikius būtinas lankstumas ir atsižvelgiama į ERPF investavimo prioritetus.

3. Konkrečios pastabos ir rekomendacijos

3.1 Teritoriniai ypatumai (miestų plėtra, atokiausi regionai)

3.1.1 EESRK džiugina, tai, kad papildomas dėmesys buvo parodytas specifinėms darnios miestų plėtros ir atokiausių regionų problemoms.

3.1.2 EESRK džiaugiasi, kad aiškiai nurodyta, jog miestų plėtros srityje būtinas integruotas požiūris. Tačiau, jo nuomone Partnerystės sutartyje turėtų būti pateiktas tik orientacinis miestų sąrašas, kuriems būtų teikiama pagalba ir kasmet skiriami ištekliai šiam tikslui įgyvendinti, kad kiekviena valstybė galėtų lanksčiau valdyti projektus, o tai taip pat gali teigiamai atsiliiepti paramą gaunančių miestų rezultatams.

3.1.3 Kalbant apie integruotus veiksmus, EESRK pabrėžia, jog įgyvendinant šias kompleksines priemones, kyla pavojus, kad projektų atrankos ir administravimo procedūros bus pernelyg biurokratiškos ir nelanksčios. Dėl šių priežasčių valstybės

narės ir paramos gavėjai gali nepasinaudoti visomis šių priemonių teikiama galimybe. Todėl EESRK rekomenduoja, kad Europos Komisija užtikrintų valstybėms narėms galimybes įgyvendinti šiuos integruotus veiksmus, nepatirdamos per daug didelės biurokratinės naštos.

3.1.4 EESRK palankiai vertina Europos miestų plėtros platformos sukūrimą, skirtą darniai miestų plėtrai. EESRK nemano, jog būtina, kad Europos Komisija spręstų, kurie miestai dalyvaus platformos veikloje; pakaktų nustatyti dalyvavimo kriterijus.

3.1.5 EESRK mano, kad nebūtina steigti naujos struktūros: užduotims atlikti galima pasitelkti esamas Europos miestų federacijas. Komitetas rekomenduoja, kad EK turėtų iširti galimybes, kaip esamas organizacijas kuo plačiau įtraukti į platformos veiklą.

3.1.6 Ši platforma taip pat remia visų miestų, kurie Komisijos iniciatyva imasi novatoriškų veiksmų, tinklų kūrimą. EESRK laikosi nuomonės, kad ne tik Komisija, bet ir valstybės narės turi turėti galimybę imtis iniciatyvos diegiant novatoriškas priemones arba kuriant platformos pagrindu tinklus.

3.1.7 EESRK pritaria pasiūlymui, kad ne mažiau kaip 5 proc. ERPF finansavimo turėtų būti skiriama integruotam miestų plėtojimui. Tai būtų svarbi ir paskatinanti ES žinia valstybėms narėms ir jų regionams. Tačiau iki šiol neaiškus šios paramos skyrimas ir jos ryšys su kitų išteklių naudojimu.

3.1.8 EESRK mano, kad remiantis bendra Europos regionų plėtros strategija būtų galima Europos mastu nustatyti mažų, vidutinio dydžio ir didelių miestų sistemų apibrėžtį. Taip pat svarbu parengti aglomeracijų policentrinio tinklo vystymo gaires, atitinkančias strategiją „Europa 2020“.

3.2 Teritorijų vystymas

3.2.1 Kaip EESRK jau yra nurodęs savo ankstesnėse nuomonėse, teritorinių ryšių stiprinimas ir parama visų formų judumui yra geriausias būdas padėti regionams mažinti atsilikimą nuo kitų regionų. Konkurencingumas didėja, jei sudaromos galimybės vystyti teritorinius aglomeracijų ir gamybos tinklus. Tačiau pageidaujami ryšiai neapsiriboja transportu ir komunikacija, o susiję tikslai kiekvieno regiono yra skirtingi.

3.2.2 EESRK rekomenduoja nustatyti naują specialios europinės svarbos integruotų projektų koncepcijų Europos programą; šioje programoje turi būti nustatyti konkretūs teritorijų tikslai. Bendra strateginė programa laikoma tinkamu dokumentu, kuriame nuoroda daroma į šią naują Europos programą.

EESRK pataria pasvarstyti, ar būtina formalizuota „Europos teritorinio vystymo strategija“. Ypatingas dėmesio reikėtų ne tik makroregionų strategijoms, bet ir su Europos miestų tinklu susijusiems tikslams.

3.2.3 Verta panagrinėti, ar integruotos miestų plėtros arba makroregionų strategijų atveju nereikėtų suformuluoti ir skatinti įgyvendinti naujus tikslus, be kurių negalėtų būti toliau vystomi didelio masto projektai. Šiuos tikslus, kurie, pageidautina, kad būtų grindžiami vietos poreikiais, galima būtų nustatyti naudojantis jau gerai parengtais dokumentais, pagrįstais įdirbiu, atliktu rengiantis įgyvendinti ES teritorinę darbotvarkę arba ESPON programą.

3.2.4 Teritorijų vystymo strategija galėtų apibrėžti tikslus, kurie skatintų makroregionų ekonominę ir socialinę bendradarbiavimą šiose srityse:

- mokslinių tyrimų ir inovacijų (MTI) infrastruktūros stiprinimas (mokslinių tyrimų sritys), sujungiant ir puoselėjant Europos kompetencijos centrus, siekiant pagyvinti Europos vystymo centrus,
- investavimas į verslo mokslinius tyrimus ir inovacijas, produktų ir paslaugų plėtojimą ir kt., vietinės gamybos sistemų internacionalizavimas (klusteriai) ir parama Europos tinklų kūrimui,
- TEN-T infrastruktūra ir kitos transporto sistemos (vandens išteklių valdymas, aplinkos apsauga, energetika, informacijos ir komunikacijų sistemos ir kt.)
- institucijų tinklas makroregionų ir tarptautinėms valdymo pakopoms plėtoti „iš apačios į viršų“ ir kt.

3.2.5 Šiuo požiūriu EESRK deda dideles viltis į Europos Komisijos pasiūlymus dėl Bendros strateginės programos. Šie pasiūlymai dar nepateikti, tačiau Komitetas tikisi, kad apie juos jam bus pranešta ir su juo bus konsultuojamasi.

3.3 Europos infrastruktūros tinklų priemonė

3.3.1 EESRK ne kartą tvirtino, kad ir turint omenyje išteklių sutelkimą, būtina aprūpinti ištekliais ir sukurti atskirą teisinį pagrindą paramai tarptautiniam bendradarbiavimui ir tokiu būdu stiprinti jungtis Europoje. Tačiau EESRK siūlo Komisijai pagalvoti apie didesnę galimų intervencinių priemonių, kurių imasi Europos infrastruktūros tinklai, mastą, kad šios priemonės lėšomis galima būtų bendrai finansuoti ne tik transporto ir komunikacijos, bet ir specialios europinės svarbos projektus. Be to, EESRK rekomenduoja įdiegti mechanizmus, kurie garantuotų, kad finansuojami projektai atitiktų geresnės ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos Europoje interesus.

3.3.2 EESRK mano, kad Europos infrastruktūros tinklų priemonės pertvarkymas į finansavimo programą, skirtą finansuoti specialios europinės svarbos projektus, kaip nurodyta šios nuomonės 3.2.2 punkte, derėtų su SESV. Ši priemonė turėtų apimti su transportu, energetika ir IRT susijusias iniciatyvas.

3.4 *Ekonominė veikla*

3.4.1 EESRK palankiai vertina tai, kad pirmenybė teikiama keturiems tikslams, kurie itin svarbūs ERPF indėlio į visuomenės gerovę požiūriu:

- parama užimtumui, moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai (toliau – MTTV) ir inovacijoms remiant įmones,
- investicijos į pagrindinę infrastruktūrą (pvz., transporto, energetikos, aplinkos, socialinę ir sveikatos),
- įmonių steigimas ir jų perkėlimas, kuris yra ne mažiau svarbus; ir
- MVĮ konkurencingumo plėtojimas, ypatingą paramą teikiant mikroįmonėms ir su amatais susijusioms įmonėms.

3.4.2 EESRK taip pat mano, jog tokios sritys kaip švietimas arba turizmo plėtojimas yra svarbios, ir ERPF joms toliau skirs paramą pagal konkrečius tam tikrų valstybių narių arba regionų vystymo poreikius.

3.4.3 EESRK sutinka, kad kalbant apie paramą įmonėms, ypač dotacijomis, jos labiausiai reikia mažosioms įmonėms, novatoriškai veiklai, vietovėms, kuriose nyksta pramonė arba kuriose vykdoma restruktūrizacija. EESRK nuomone, tam tikruose atsiliekančiuose regionuose įmonės sąvoka neturėtų būti taikoma tik MVĮ.

3.4.4 Inovacijų grandinių, dar vadinamų klasteriais, ir puikiai veikiančių vietinių gamybos sistemų atveju kyla klausimas, ar pageidautina sudaryti lankstesnes sąlygas įmonėms, kurios yra gerai įsitvirtinusios šioje vietovėje, bei tiekėjams, ir padidinti kompensuotinių išteklių dalį pagalbos pavidalu (pavyzdžiui, palūkanų normos subsidijos) finansavimo iš įvairių šaltinių bei kombinuotojo finansavimo atvejais.

3.4.5 Kalbant apie pagrindinę infrastruktūrą, taip pat kyla klausimas, ar išsivysčiusiems regionams parama nereikalinga. Reikėtų pagalvoti apie išimtis ir lankstumą, pavyzdžiui, tokiais atvejais kai centrinio, geriau išsivysčiusio regiono plėtojimas yra būtinas jį supančių teritorijų vystymuisi.

3.4.6 Kalbant apie siūlomus paramos įmonių ir verslo konkurencingumui prioritetus, EESRK pakartoja socialinės ekonomikos įmonių svarbą teritorijų ir regionų vystymui. Tai pripažino ir Europos institucijos kelete oficialių dokumentų. EESRK rekomenduoja įtraukti socialinę ekonomiką į priemonių programą, skirtą verslo konkurencingumui, verslumui, naujiems verslo modeliams, mokymui, švietimui, moksliniams tyrimams, technologijų plėtrai ir inovacijoms, užimtumui, efektyviam energijos vartojimui, ir atsinaujinančiajai energijai bei socialinei įtraukčiai.

3.5 *Finansinė programa*

3.5.1 EESRK remia Komisijos pasiūlymą sudaryti naują regionų sąrašą ir nustatyti finansavimo struktūrinių fondų lėšomis normas.

3.5.2 EESRK mano, kad būtina dalį ERPF lėšų, šiuo metu numatytų Europos infrastruktūros priemonei, panaudoti apskritai tarptautinių jungčių plėtrai, kaip siūloma 3.2.2 punkte.

3.5.3 EESRK sutinka su Komisijos pasiūlymu, kuriuo nustatomos minimalios Europos socialinio fondo (ESF) paramos kiekvienai regionų kategorijai dalys, siekiant didinti fondų įnašą įgyvendinant pagrindinius strategijos „Europa 2020“ tikslus. EESRK rekomenduoja, kad ESF numatytos lėšos, kurios gali būti investuojamos į švietimo ir socialinę infrastruktūrą, turėtų pirmiausia būti naudojamos integruotoms augimo skatinimo priemonėms.

3.5.4 EESRK mano, kad investavimo prioritetų sutelkimas yra geras strategijos „Europa 2020“ tikslų atspindys ir šiuo požiūriu remiasi šios nuomonės 1.4.5.3, 2.4, 2.5, 2.6 ir 2.7 punktais.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl konkrečių Europos regioninės plėtros fondo paramos Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslui nuostatų

(COM(2011) 611 final – 2011/0273 (COD))

(2012/C 191/09)

Pranešėjas **Viliam PÁLENÍK**

Europos Parlamentas, 2011 m. spalio 25 d., ir Europos Sąjungos Taryba, 2011 m. spalio 27 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 178 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl konkrečių Europos regioninės plėtros fondo paramos Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslui nuostatų

COM(2011) 611 final – 2011/0273(COD).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 3 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 162 nariams balsavus už, 5 – prieš ir 14 susilaikius.

1. EESRK išvadų ir rekomendacijų santrauka

1.1 2011 m. birželio 29 d. Europos Komisija priėmė kitos 2014–2020 m. daugiamečės finansinės programos pasiūlymą – strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo biudžetą. Pasiūlyme Komisija nusprendė, kad sanglaudos politika turėtų išlikti esminis kitos finansinės perspektyvos elementas ir turėtų paremti strategiją „Europa 2020“.

1.2 Europos teritorinis bendradarbiavimas yra vienas iš sanglaudos politikos tikslų ir juo užtikrinama bendrų veiksmų įgyvendinimo ir įvairių valstybių narių nacionalinių, regioninių bei vietos veikėjų politikos mainų sistema.

1.3 Komisija pateikia daug papildomos naudos ir investicijų, kuriomis skatinamas augimas ir darbo vietų kūrimas ir kurių nebūtų buvę be paramos iš ES biudžeto, pavyzdžių. Vis dėlto, remiantis vertinimo rezultatais, tampa akivaizdu, kad poveikis yra pernelyg išsiskaidytas ir nėra aiškių prioritetų. Investicijos, kuriomis skatinamas augimas, yra tuo labiau svarbios, kai valstybių narių viešosios lėšos yra menkos.

1.4 Europos teritorinis bendradarbiavimas yra itin svarbus dėl savo kaip sanglaudos politikos dalies pobūdžio ir vaidmens. Jis padeda tarpvalstybiniam, tarptautiniam ir tarpregioniniam bendradarbiavimui.

1.5 Siūlomas finansinių išteklių paskirstymas tarp įvairių Europos teritorinio bendradarbiavimo komponentų, t. y. tarpvalstybinio, tarptautinio ir tarpregioninio bendradarbiavimo, užtikrina kiekvieno jų pakankamą finansinį pajėgumą.

1.6 Be to, EESRK remia tendenciją, orientuotą į teminius intervencinius veiksmus ir investavimo prioritetus kiekviename bendradarbiavimo komponente, nors svarbu atsižvelgti ir į kiekvienos šalies ir regiono ypatumus bei poreikius.

1.7 Komitetas palankiai vertina ir remia pastangas supaprastinti tvarką visais susijusiais lygmenimis: paramos gavėjų, programavimo institucijų, programoje dalyvaujančių valstybių narių bei trečiųjų šalių ir Komisijos.

1.8 EESRK itin palankiai vertina vadovaujančiosios ir tvirtinančiosios institucijų funkcijų sujungimą, siekiant paprastesnio išlaidų deklaravimo, elektroninių ataskaitų teikimo ir metinių ataskaitų pateikimo tik 2017 m. ir 2019 m.

1.9 Bendrų rodiklių nustatymas (nurodyti reglamento priede) konkrečioms programos rezultatams įvertinti taip pat labai svarbus, nes taip galima geriau įvertinti konkrečios struktūrinės intervencinės priemonės rezultatus ir veiksmingumą.

1.10 EESRK remia lygios partnerystės principu pagrįstą tiesioginių pilietinės visuomenės dalyvavimą visame programavimo cikle (programavimas, įgyvendinimas, stebėseną ir vertinimą).

1.11 Pilietinės visuomenės suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas svarbus ir mažesniuose projektuose, kurie gali padidinti intervencinių priemonių, ypač susijusių su tarpvalstybinio bendradarbiavimo, pridėtinę vertę.

1.12 Techninė pagalba pirmiausia turėtų būti skirta visų Europos teritorinio bendradarbiavimo šalių įsisavinimo gebėjimams padidinti, kad būtų paremtas administracinių gebėjimų veiksmingumas be papildomos administracinės naštos.

2. Pagrindiniai nuomonės aspektai ir padėties apžvalga

2.1 Teisinis sanglaudos politikos įgyvendinimo pagrindas yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 174 straipsnis.

2.2 Pagal SESV 175 straipsnį valstybės narės turi vykdyti ir koordinuoti ekonominę politiką taip, kad būtų siekiama 174 straipsnyje išdėstytų tikslų. Rengiant ir įgyvendinant Sąjungos politiką ir veiksmus bei kuriant vidaus rinką atsižvelgiama į 174 straipsnyje išdėstytus tikslus ir prisidedama prie jų siekimo.

2.3 Europos socialinio fondo (ESF), Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) ir Sanglaudos fondo tikslai nurodyti SESV 162, 176 ir 177 straipsniuose.

2.4 SESV 174 straipsnyje nustatyta, kad ypatingą dėmesį reikia skirti kaimo vietovėms, pramonės pereinamojo laikotarpio vietovėms ir didelių bei nuolatinių gamtinių arba demografinių trūkumų turintiems vietovėms, pavyzdžiui, labai retai apgyvendintiems toliausiai į šiaurę esantiems regionams ir salų, pasienio bei kalnuotiems regionams.

2.5 SESV 349 straipsnyje teigiama, kad reikia patvirtinti konkrečias priemones, kad būtų atsižvelgta į socialinę ir ekonominę atokiausių regionų padėtį, kuri yra dar sunkesnė dėl tam tikrų konkrečių savybių, labai ribojančių šių regionų plėtrą.

2.6 2011 m. birželio 29 d. Komisija priėmė pasiūlymą dėl kitos 2014–2020 m. daugiametės finansinės programos – strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo biudžetą. Pasiūlyme Komisija nusprendė, kad sanglaudos politika turėtų išlikti esminis kito finansinio paketo elementas, ir pabrėžė lemiamą jos reikšmę įgyvendinant strategiją „Europa 2020“.

2.7 Šis pasiūlymas įeina į 2014–2020 m. sanglaudos politikos teisės aktų rinkinį⁽¹⁾. Europos teritorinis bendradarbiavimas yra vienas iš sanglaudos politikos tikslų ir juo užtikrinama bendrų veiksmų įgyvendinimo ir įvairių valstybių narių nacionalinių, regioninių bei vietos veikėjų politikos mainų sistema.

⁽¹⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl konkrečių Europos regioninės plėtros fondo paramos Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslui nuostatų ir Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai, kurių veiklos gairės pateiktos Bendroje strateginėje programoje, bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui ir Sanglaudos fondai taikytinos bendrosios nuostatos, ir panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (COM(2011) 615 final), kartu sudaro pagrindinę teisinę sistemą ir pagrindą diskusijoms dėl tolesnės sanglaudos politikos 2014–2020 m.

2.8 Komisijos atliktame ankstesnių metų sanglaudos politikos išlaidų vertinime nustatyta daug papildomos naudos ir investicijų, kuriomis skatinamas augimas ir darbo vietų kūrimas ir kurių nebūtų buvę be paramos iš ES biudžeto, pavyzdžių. Vis dėlto, remiantis vertinimo rezultatais, poveikis yra per daug išskaidytas ir nepakankamai aiškiai nustatyti prioritetai. Dabar, kai viešosios lėšos ribotos ir kai kaip niekad reikia ekonomikos augimą skatinančių investicijų, Komisija nusprendė pasiūlyti gerokai pakeisti sanglaudos politiką.

2.9 Europos teritorinis bendradarbiavimas yra itin vertingas, nes:

— tarpvalstybines problemas (pavyzdžiui, tarpvalstybinės aplinkos taršos problemą) veiksmingiausia spręsti bendradarbiaujant visiems susijusiems regionams, kad vieni iš jų nepatirtų neproporcingų sąnaudų, o kiti tuo nepasinaudotų,

— bendradarbiaujant galima sukurti veiksmingą dalijimosi gerąja patirtimi ir mokymosi skleistį praktines žinias struktūrą (taip, pavyzdžiui, didinti konkurencingumą),

— bendradarbiaujant galima pasiekti masto ekonomiją ir kritinę masę (įsteigti mokslinių tyrimų ir inovacijų skatinimo branduolius), todėl galima veiksmingiau spręsti konkrečias problemas,

— koordinuojant sektorių politiką, veiksmus ir investicijas tarpvalstybiniu ir tarptautiniu mastu galima gerinti valdymą,

— bendraujant su ES kaimynėmis įgyvendinant bendradarbiavimo programas prie ES išorės sienų galima prisidėti prie saugos ir stabilumo ir užmegzti abipusiškai naudingus santykius,

— tam tikrais atvejais, pavyzdžiui, kai įtraukti jūros baseino ir pakrančių regionai, bendradarbiavimas ir tarptautiniai veiksmai būtini siekiant remti augimą, užimtumą ir ekosistemomis pagrįstą valdymą,

— sudaro sąlygas įgyvendinti makroregioninę vystymosi strategiją.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK remia Komisijos tikslą aiškiau, atskirame reglamente pristatyti Europos teritorinio bendradarbiavimo ypatumus

ir palengvinti ir ERPF įgyvendinimą, ir nustatyti jo aprėptį Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslo atžvilgiu (2).

3.2 Aiškus finansinių išteklių paskirstymas tarp įvairių Europos teritorinio bendradarbiavimo komponentų, t. y. tarpvalstybinio, tarptautinio ir tarpregioninio bendradarbiavimo, užtikrina kiekvieno jų pakankamą finansinį pajėgumą. Atsižvelgiant į šį paskirstymą tampa aišku, kad didžiausias dėmesys skiriamas tarpvalstybiniam bendradarbiavimui (73,24 proc. tarpvalstybiniam bendradarbiavimui, 20,78 proc. tarptautiniam bendradarbiavimui ir 5,98 proc. tarpregioniniam bendradarbiavimui). Asignavimai atokiausiems regionams taip pat pakankami.

3.3 Kalbant apie atokiausius regionus (pavyzdžiui, Prancūzijos užjūrio departamentai), vertėtų aiškiau nurodyti jų kaimynus ir tuo pačiu potencialius partnerius.

3.4 Be to, EESRK remia ir tendenciją, orientuotą į teminius intervencinius veiksmus ir investavimo prioritetus kiekvienoje bendradarbiavimo srityje (3). Tačiau lankstumas šioje srityje taip pat svarbus ir į konkrečių šalių poreikius būtina atsižvelgti pagal subsidiarumo principą.

3.5 Dėmesys konkrečioms prioritetams teminėse srityse ir jų atranka pagal atskirų Europos teritorinio bendradarbiavimo programų (projektų) poreikius taip pat galėtų padėti siekti tikslo – padidinti Europos teritorinio bendradarbiavimo pridėtinę vertę.

3.6 EESRK palankiai vertina ir remia pastangas supaprastinti tvarką visais susijusiais lygmenimis: paramos gavėjų, programavimo institucijų, programoje dalyvaujančių valstybių narių bei trečiųjų šalių ir Komisijos. Administracinių procedūrų supaprastinimas galėtų svariai padidinti sanglaudos politikos pridėtinę vertę pagal Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslą (4).

3.7 Tačiau taisyklių supaprastinimas turi vykti nuosekliai ir nacionaliniu, ir regionų lygiu, kad būtų išvengta pernelyg didelės administracinės naštos. EESRK rekomenduoja Europos Komisijai,

neviršijant savo kompetencijos ir galimybių, stebėti ir aktyviai mažinti pernelyg didelę administracinę naštą nacionaliniu ir regionų lygiu.

3.8 Kalbant apie stebėseną ir vertinimą, labai svarbus yra bendros sistemos sukūrimas rengti 2017 m. ir 2019 m. metines ataskaitas ir dėmesys rezultatams, nurodytiems Reglamento dėl konkrečių Europos regioninės plėtros fondo paramos Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslui nuostatų 13 straipsnio 3 dalyje.

3.9 Bendrų rodiklių nustatymas (nurodyti reglamento priede) atskirų programų, finansuojamų pagal Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslą, konkretiems rezultatams įvertinti taip pat labai svarbus, leidžiantis geriau įvertinti konkrečios struktūrinės intervencinės priemonės rezultatus ir veiksmingumą.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK palankiai vertina Komisijos pastangas supaprastinti taisykles. EESRK itin palankiai vertina vadovaujančiosios ir tvirtinančiosios institucijų funkcijų sujungimą, siekiant supaprastinti išlaidų deklaravimą, elektroninių ataskaitų teikimą ir metinių ataskaitų pateikimą tik 2017 m. ir 2019 m.

4.2 Remdamasis teritorinio bendradarbiavimo valstybėse narėse patirtimi, aktyvesnis pilietinės visuomenės dalyvavimas yra svarbus, ypač dėl to, kad finansiniai ištekliai, skirti šios srities intervencinėms priemonėms, yra nukreipiami į pilietinės visuomenės projektus.

4.3 Komitetas remia lygios partnerystės principu pagrįstą tiesioginį pilietinės visuomenės dalyvavimą visame programavimo cikle:

— strateginėje analizėje ir programavime,

— projektų įgyvendinime ir

— stebėsenoje ir vertinime.

4.4 Atsižvelgiant į tai, vertėtų apsvarstyti galimybę atidėti dalį lėšų, skirtų su vietos ir regionų valdžios institucijomis susijusiems projektams (pavyzdžiui, regionų vyriausybės poreikiams) ir įvairiems pilietinės visuomenės subjektams. Kai kuriose srityse, vietos ir regionų valdžios institucijos turėtų paraginti organizuotą pilietinę visuomenę dalyvauti projektų partnerystėse dar projektų rengimo etape.

(2) Žr. taip pat EESRK nuomonę dėl Europos teritorinio bendradarbiavimo grupių, pakeitimai (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 53).

(3) Suskirstymo pagal temas principui buvo pritarta ir EESRK nuomonėje dėl penktosios sanglaudos ataskaitos (OL C 248/12, 2011 8 25, p. 68), 2.2.5 ir 6.14 punktuose. Be to, EESRK jau seniai primygtinai teigia, kad būtina supaprastinti administraavimo ir apskaitos procedūras; pavyzdžiui savo nuomonėje dėl veiksmingos partnerystės sanglaudos politikoje (OL C 44/01, 2011 2 11, p. 1) ir dar kartą tai daro nuomonėje „Penktosios ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos ataskaitos išvados. Sanglaudos politikos ateitis“ (OL C 248/12, 2011 8 25, p. 68).

(4) Sanglaudos politikos taisyklių supaprastinimo klausimas buvo nagrinėjamas kelete EESRK nuomonių, taip pat ir OL C 248/12, 2011 8 25, p. 68 bei OL C 44/01, 2011 2 11, p. 1.

4.5 Pagal partnerystės principą ⁽⁵⁾ svarbu sutelkti dėmesį į pilietinės visuomenės suinteresuotųjų subjektų paramą konkrečiais projektais (pavyzdžiui, mikroprojektais), kurie gali padidinti intervencinių priemonių, ypač susijusių su tarpvalstybiniu bendradarbiavimu, pridėtinę vertę ir taip pastūmėti mažesnius pilietinės visuomenės subjektus bendradarbiauti.

4.6 EESRK pabrėžia būtinybę užtikrinti, kad valstybėse narėse būtų išsamiau informuojama ir suteikiama daugiau viešumo šioms priemonėms ir reglamentams. Be to, svarbu pateikti informacijos apie gerąją praktiką, susijusią su jau įgyvendintais projektais.

4.7 Ne mažiau svarbu apsvarstyti galimybę įtraukti privačius pelno nesiekiančius subjektus kaip pagrindinius partnerius į projektus ir numatyti jų funkcijas.

4.8 Techninė pagalba pagal Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslą turėtų būti skirta potencialių galutinių paramos gavėjų įsisavinimo gebėjimui ir vadovaujančiosios institucijos administracinių gebėjimų veiksmingumui padidinti, siekiant pašalinti pernelyg didelę administracinę naštą.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ Šis principas buvo paremtas nuomonėse OL C 248/12, 2011 8 25, p. 68 ir OL C 44/01, 2011 2 11, p. 1 bei EESRK atstovų viešuose pasisakymuose 2011 m. birželio mėn. Gedelėje ir 2011 m. spalio mėn. Gdanske.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1082/2006 dėl Europos teritorinio bendradarbiavimo grupės (ETBG) atsižvelgiant į patikslintas, supaprastintas ir pagerintas tokių grupių steigimo ir jų veiksmų įgyvendinimo sąlygas

(COM(2011) 610 final – 2011/0272 (COD))

(2012/C 191/10)

Pranešėjas **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS**

Europos Parlamentas, 2011 m. spalio 25 d., ir Taryba, 2011 m. spalio 27 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 175 straipsnio 3 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento kuriuo iš dalies keičiamas 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1082/2006 dėl Europos teritorinio bendradarbiavimo grupės (ETBG) atsižvelgiant į patikslintas, supaprastintas ir pagerintas tokių grupių steigimo ir jų veiksmų įgyvendinimo sąlygas

COM(2011) 610 final – 2011/0272 COD.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 3 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 172 nariams balsavus už ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) pritaria Europos Komisijos išipareigojimui dėl Europos teritorinio bendradarbiavimo grupės ir remia požiūrį, išdėstytą naujajame reglamente, padėsiančiame užtikrinti, kad ETBG taptų veiksmingesne, paprastesne ir lankstesne priemone, padedančia gerinti teritorinį bendradarbiavimą, sustiprintą pagal Lisabonos sutartį. Ši nuomonė papildo nuomonę dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl konkrečių Europos regioninės plėtros fondo paramos Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslui nuostatų⁽¹⁾“.

1.2 EESRK patenkintas, kad šiuo reglamentu bus sustiprinta ETBG teisinė priemonė Europos lygiu taikant bendrus sprendimus, ir mano, kad ateityje ETBG bus svarbi teritorinio bendradarbiavimo ir teritorinės sanglaudos priemonė.

1.3 Užtikrinamas ETBG tęstinumas ateityje, o reglamento daromi pakeitimai leis naudojant šią priemonę daug lanksčiau taikyti teritorinę ir sektorių politiką.

1.4 Didėja politinė Europos regionų reikšmė. EESRK visiškai pritaria tam, kad ES teritorinio bendradarbiavimo politika suteiktų galimybę regionų valdžios institucijoms imtis naujo vaidmens. Taryboje posėdžiauja valstybių narių atstovai, todėl EESRK norėtų, kad būtų užtikrintas ir Europos regionų atstovų

dalyvavimas. RK ir EESRK atlieka svarbų institucinį vaidmenį, ir Taryba turėtų į tai atsižvelgti.

1.5 Būsimas iššūkis – įtraukti vietos ir regionų valdžios institucijas bei pilietinę visuomenę į strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimą, kuriam reikalingas aktyvus įvairių valdžios lygmenų bendradarbiavimas.

1.6 EESRK visada atsižvelgė į daugiapakopio valdymo pridėtinę vertę, todėl jis pritaria ETBG, palengvinančių visų suinteresuotųjų subjektų iš makroregionų, euroregionų arba tarpvalstybinių regionų dalyvavimą, sukūrimui.

1.7 Tačiau daugiapakopis valdymas turėtų būti stiprinamas ekonominių ir socialinių suinteresuotųjų subjektų dalyvavimu. Todėl EESRK siūlo, kad reglamento pakeitimas sudarytų palankesnes sąlygas socialiniams partneriams ir kitoms pilietinės visuomenės organizacijoms tinkamai dalyvauti Europos teritorinio bendradarbiavimo grupėse. Dalyvaujant pilietinei visuomenei bus sustiprintos sąsajos tarp ETBG, strategijos „Europa 2020“ darbotvarkės ir sektorių politikos.

1.8 Esminės svarbos turi nacionalinių, regionų ir vietos viešųjų administracijos organų pareigūnų mokymas ir keitimasis jais. Todėl EESRK, siekdamas tobulinti politinę ir administracinę valdyseną, siūlo Komisijai paremti bendrai kuriamas mokymo programas.

⁽¹⁾ Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 49.

1.9 EESRK siūlo Tarybai ir Parlamentui šį labai konkretų reglamentą patvirtinti nelaukiant, kol bus priimtas visas sanglaudos politikos teisės aktų rinkinys. Tokiu būdu bus pagreiktas jo įsigaliojimas.

2. Europos teritorinio bendradarbiavimo grupė (ETBG)

2.1 Europos teritorinio bendradarbiavimo grupė yra teisinė priemonė, naudojama kuriant Europos Sąjungos valdžios institucijų bendradarbiavimo struktūras. Ji įsteigta Reglamentu (EB) Nr. 1082/2006 pagal sanglaudos politikos 2007–2013 m. programavimo laikotarpio nuostatas.

2.2 Šiuo programavimo laikotarpiu bendradarbiavimo priemonės, įskaitant pasienio, tarpvalstybines ir tarpregionines priemones, kurios iki tol buvo bendrai finansuojamos pagal Bendrijos iniciatyvą INTERREG, įgijo sanglaudos politikos tikslo statusą. Jos tapo trečiuoju tikslu, pavadintu „Europos teritorinis bendradarbiavimas“.

2.3 Teritorinis bendradarbiavimas laikomas pagrindine priemone siekiant sanglaudos tikslų, todėl jam daromas naujas postūmis skiriant didesnę finansavimą. Tačiau taip pat būtina patvirtinti priemones, kuriomis siekiama pašalinti vystymąsi sunkinančias kliūtis.

2.4 Šiuo metu valstybių narių viešieji subjektai, visų pirma regionų ir vietos valdžios institucijos, vykdydamos savo bendradarbiavimo veiklą susiduria su daugeliu teisinių ir praktinių kliūčių dėl teisėkūros ir procedūrų skirtumų, darančių neigiamą poveikį veiklos valdymui.

2.5 Siekiant teritorinio bendradarbiavimo subjektams suteikti naujų priemonių šioms kliūtims įveikti ir padėti jiems praktiškai įgyvendinti teritorinį bendradarbiavimą, buvo priimtas reglamentas dėl ETBG sukūrimo ⁽²⁾.

2.6 Ši teisinė priemonė suteikia galimybę su bendrais teritorinės sanglaudos projektais ir priemonėmis (bendrai finansuojamais ar nefinansuojamais Europos) dirbančių organų grupėms įgyti juridinio asmens statusą, kuris skiriasi nuo grupės narių juridinio statuso, ir, sudarant sandorius Europos Sąjungoje, veikti savo vardu.

2.7 Praėjus penkeriems veiklos metams Europos Komisija, atsižvelgdama į šioje srityje įgytą patirtį, pateikė pasiūlymą iš dalies pakeisti reglamentą. Pakeitimais siekiama paaiškinti, supaprastinti ir pagerinti praktinį ETBG įgyvendinimą.

3. Pasiūlymas dėl reglamento, iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) 1082/2006 dėl ETBG

3.1 Laikydamosi savo įsipareigojimo pateikti ataskaitą dėl esamo reglamento taikymo ir baigusi institucinio lygmens konsultacijas, vykdytas bendradarbiaujant su Regionų komitetu ir esamomis ETBG, Europos Komisija patvirtino, kad ETBG yra tinkama struktūra ilgalaikiam teritoriniam bendradarbiavimui ⁽³⁾.

3.2 Dėl ETBG teisinės formos teritoriniam bendradarbiavimui „nustatytas formalus esamo bendradarbiavimo pagrindas, suteikiant daugiau teisinio aiškumo, oficialesnį pagrindą ir tvirtesnę institucinę struktūrą“.

3.3 Grįžtamoji informacija apie esamas grupes yra teigiamo pobūdžio. Sukurtos 26 ETBG suburiant daugiau nei 550 regionų ir vietos valdžios institucijų ir 15 valstybių narių.

3.4 Tačiau išryškėjo tam tikri trūkumai ir galima tvirtinti, kad ETBG naudojamosi rečiau nei tikėtasi. Be to, šie trūkumai atbaido nuo galimo kitų ETBG steigimo. Reglamento pakeitimais siekiama išspręsti šias problemas.

3.5 Kyla problemų, susijusių su ETBG kūrimu ir veikimu ir su steigimo ir keitimo procedūrų lėtumu ir sudėtingumu. Be to, buvo nepageidautinų atvejų, kai nacionalinės ir regionų valdžios institucijos skirtingai aiškino reikalavimus ir vykdė skirtingą praktiką.

3.6 Teisinė ir organizacinė šias grupės sudarančių organų įvairovė ir skirtinga kiekvienos iš jų kompetencija trukdo rasti visiems nariams priimtinių sprendimų.

3.7 Taip pat nevienodai taikomos reglamento nuostatos įvairiose srityse: ribotos ar neribotos atsakomybės, ETBG darbuotojų darbo sąlygų ir darbų bei paslaugų viešųjų pirkimų schemas.

3.8 Taip pat kyla sunkumų trečiųjų šalių dalyvavimui atvejais, kai tikslinga sukurti grupę iš vienos valstybės narės ir trečiosios šalies institucijų.

3.9 Reglamento turinys taip pat aiškinamas skirtingai, pavyzdžiui, privačiųjų institucijų, su kuriomis turi būti sudaromos viešųjų pirkimų sutartys, dalyvavimo atveju.

⁽²⁾ Pagal EB sutarties 159 straipsnį (esamą SESV 175 straipsnį), kuriame numatomos konkrečios su fondais nesusijusios priemonės, skirtos ekonominės ir socialinės sanglaudos tikslui pasiekti.

⁽³⁾ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai. Reglamento (EB) Nr. 1082/2006 dėl ETBG taikymas COM(2011) 462 final.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Kaip EESRK jau nurodė per konsultacijas dėl Reglamento (EB) 1082/2006 ⁽⁴⁾, ETBG yra naudinga ir vertinga priemonė, galinti užtikrinti, kad teritorinis bendradarbiavimas būtų veiksmingesnis, aktyvesnis ir labiau matomas.

4.2 Nors yra nacionalinių skirtumų, būsimoje Europos Sąjungos valdymo sistemoje regionai atliks labai svarbų vaidmenį, kurį turi remti kitos institucijos.

4.3 EESRK palankiai vertina naują pasiūlymą, pagerinsiantį ir supaprastinsiantį ETBG naudojimą, kad regionams jos taptų naudingesnė priemonė. Šioms grupėms reikia priemonės, suteikiančios Europos regioniniam bendradarbiavimui stabilų, struktūruotą, teisiškai veiksmingą ir patikimą pagrindą.

4.4 Naujasis reglamentas sudarys palankesnes sąlygas kurti naujas ETBG ir pagerins jų veikimą, nes jis sustiprina struktūruotą sistemą, galinčią veikti visu pajėgumu ir suteikiančią galimybę įveikti teisinės bei praktines kliūtis, susijusias su tarpvalstybiniu bendradarbiavimu. Joje bus steigiami organizaciniai skyriai, skirti veiklai planuoti, koordinuoti ir valdyti.

4.5 EESRK mano, kad tai – naujas žingsnis siekiant paskatinti pasienio, tarpvalstybinį ir tarpregioninį bendradarbiavimą.

4.6 Tokiu būdu bus užtikrintas platesnio užmojo bendradarbiavimas. Pagal teritorinio bendradarbiavimo politiką iš Europos fondų bendrai finansuojami veiksmai bus vykdomi pagal labiau strateginio pobūdžio gaires, bus pagrįsti bendro Europos intereso pridėtinė verte ir turės ilgalaikę perspektyvą.

4.7 Pageidautina, kad būsimasis regionų bendradarbiavimas būtų vystomas pagal strategiją „Europa 2020“ ir kad būtų sustiprinti darbo vietų kūrimo, konkurencingumo didinimo, tvarumo, įmonių, MVĮ, universitetų ir technologijų centrų ir kt. bendradarbiavimo tikslai.

4.8 EESRK taip pat pritaria tam, kad teritorinis bendradarbiavimas sustiprintų teminio ir sektorių pobūdžio regionų ir miestų tarpusavio veiksmus.

4.9 EESRK nurodo, kad jau dabar sudarant ETBG yra galimos regionų institucijų bendradarbiavimo formos ekonomikos ir technologijų klausimais, kurie yra svarbūs ir strategijai „Europa 2020“. Apie šią bendradarbiavimo formą turėtų būti plačiau žinoma.

⁽⁴⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl Europos tarpvalstybinio bendradarbiavimo grupės (ETBG) sukūrimo, OL C 255, 2005 10 14, p. 76.

4.10 EESRK palankiai vertina įvairių projektų, kuriuos leidžia įgyvendinti tokios, kaip ETBG, bendradarbiavimo priemonės, svarbą – nuo INTERREG projektų iki pasienio valdžios institucijų kūrimo arba keletą sektorių apimančių strateginių planų.

4.11 EESRK remia institucinį Regionų komiteto vaidmenį stebint ETBG veiklą ir keičiantis gerąja patirtimi. Priėmus naująjį reglamentą Regionų komiteto ETBG platforma turi tęsti savo veiklą.

4.12 EESRK norėtų bendradarbiauti su RK siekiant, kad pilietinė visuomenė ir socialiniai partneriai dalyvautų stebint ir vertinant ETBG veiklą. Komitetas prašo Komisijos parengti pranešimą dėl naujojo reglamento taikymo ir dėl ekonominiu bei socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės dalyvavimo ETBG ⁽⁵⁾.

4.13 Komitetas taip pat pritaria tam, kad ateityje būtų supaprastintas ETBG kūrimo procesas, o susitarimai būtų priimami per šešis mėnesius net vyriausybei neišreiškus aiškaus sutikimo.

4.14 EESRK palankiai vertina tai, kad ETBG gali labai lanksčiai valdyti infrastruktūrą ir visuotinės ekonominės svarbos paslaugas, teikdama naudos piliečiams, gyvenantiems keletui valstybių narių priklausančiose teritorijose.

4.15 EESRK pabrėžia, kad teritorinis bendradarbiavimas, kurio tikslas – pagerinti ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą, vykdomas įgyvendinant aukšto lygio, plataus užmojo ir politiškai sudėtingesnes bendradarbiavimo iniciatyvas, tokias kaip makroregionai, euroregionai ir integruotos jūrų politikos baseino strategija.

4.16 EESRK mano, kad makroregioninis ir tarpregioninis bendradarbiavimas tinkamai veikiant ETBG taip pat gali atlikti svarbų vaidmenį siekiant ES sektorių tikslų. Be abejonės, strategijai „Europa 2020“ bus suteiktas papildomas postūmis. Reglamentas turėtų supaprastinti ETBG siejimą su ES politikos ir finansavimo priemonėmis, skirtomis sektorių politikai.

4.17 Tiek Komisija, tiek ir valstybės narės turi sudaryti palankesnes sąlygas, kad atokiausi regionai ir užjūrio teritorijos galėtų naudotis ETBG, kartu su kaimyninėmis trečiosiomis šalimis.

4.18 Laikydamasis principo, pagal kurį ETBG turi būti steigiamos savanoriškai, EESRK ragina Komisiją imtis aktyvesnio vaidmens siekiant palengvinti, supaprastinti ir patobulinti ETBG, kurios turi būti susijusios su Europos Sąjungos strateginiais tikslais.

⁽⁵⁾ EESRK nuomonė dėl Veiksmingos partnerystės valdant sanglaudos politikos programas skatinimo remiantis 2007–2013 m. ciklo gerąja praktika (OL C 44, 2011 2 11, p. 1.)

5. Konkrečios pastabos

5.1 EESRK palankiai vertina požiūrį, kurio Europos Komisija laikosi pateiktame pasiūlyme iš dalies pakeisti galiojantį reglamentą. EESRK pabrėžia, kad ETBG turi būti patogi naudotis priemonė, kuriai kiekviena partnerių grupė apibrėžtų pagal savo charakteristikas tinkamiausią būdą ir funkcijas. Kiekvienos partnerių grupės padėtis ir aplinkybės skiriasi, o ETBG turi būti priemonė, galinti tenkinti su bendradarbiavimu susijusius jų lūkesčius.

5.2 Šiuo metu daugelis regionų nesinaudoja galimybėmis, kurias jiems teikia tokia priemonė kaip ETBG, kad galėtų tarpusavyje bendradarbiauti įgyvendinant regioninę politiką. EESRK ragina Europos Komisiją dėti daugiau pastangų propaguojant ir reklamuojant šią priemonę regionų valdžios institucijoms ir pilietinei visuomenei.

5.3 Supaprastinimo principas, kurį Komisija norėjo įtvirtinti būsimoje sanglaudos politikoje ir galiausiai Europos teritorinio bendradarbiavimo srityje, turėtų būti įvairių priemonių, visų pirma ETBG, pagrindas.

5.4 EESRK konstatuoja, kad teisinių, administracinių ir procesinių reikalavimų sudėtingumas atbaido teritorinio bendradarbiavimo subjektus, visų pirma tas regionų ir vietos valdžios institucijas, kurios turi mažiau administracinių priemonių ir išteklių.

5.5 ETBG steigimo administracinės procedūros lėtumas ir būtinybė pakartoti šią procedūrą prisijungiant kiekvienam naujam nariui nesuderinami su bendradarbiavimo veiklai reikalinga dinamika ir yra rimta kliūtis naudotis ETBG. EESRK džiaugiasi, kad šios problemos išsprendžiamos naujuoju reglamentu.

5.6 Kitas pageidautinas dalykas, kurio siekia bendradarbiavimo struktūrą pageidaujantys sukurti subjektai yra lankstumas, nes jis suteikia galimybę organizacinę struktūrą ir grupės veiklą pritaikyti prie konkrečių jų poreikių ir ypatumų.

5.7 Kad būtų palengvintas vietos ir regionų valdžios institucijų darbas, EESRK siūlo Europos Komisijai įdiegti konsultacinę, mokymo ir keitimosi patirtimi sistemą, lengvinančią susitarimų ir įstatų rengimą.

5.8 EESRK laikosi nuomonės, kad priemonių, kurių imtasi siekiant išvengti skaitmeninio atotrūkio tarp viešosios administracijos ir ETBG, nepakanka. Labai svarbu užtikrinti tarpusavyje susietų, interaktyvių ir prieinamų per ES ISA programą⁽⁶⁾ teritorinių viešosios administracijos organų sistemą. Taip būtų padidinta daugiapakopio valdymo sistemų pridėtinė vertė ir aktyviau dalyvautų visi suinteresuoti makroregionų, euroregionų ar tarpvalstybinių teritorijų viešieji subjektai.

5.9 EESRK primena, kad labai svarbu sutartimi nustatyti ETBG darbuotojų darbo ir socialinio draudimo, taip pat įdarbinimo ir darbuotojų valdymo taisykles.

5.10 EESRK atkreipia dėmesį į ETBG daugiapakopio valdymo modelio pavyzdį, kuriame partneriai iš įvairios regioninės, vietos, nacionalinės ir institucinės aplinkos patys nustato valdymo ir bendradarbiavimą reguliuojančius organus. Vis dėlto Komitetas pageidautų, kad jame taip pat dalyvautų socialiniai partneriai ir kiti pilietinės visuomenės subjektai.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ Europos viešojo administravimo institucijų sąveikos sprendimai

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl europinio sąskaitos blokavimo įsakymo sukūrimo siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose

(COM(2011) 445 final – 2011/0204 (COD))

(2012/C 191/11)

Pranešėjas **Jorge PEGADO LIZ**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. rugsėjo 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl europinio sąskaitos blokavimo įsakymo sukūrimo siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose

COM(2011) 41 final – 2011/0204 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 17 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę vieningai.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina šį pasiūlymą dėl reglamento ir mano, kad vienintelis jo trūkumas tik tas, kad jis pateikiamas pavėluotai, nes žaliosioji knyga dėl banko sąskaitų arešto atžvilgiu buvo priimta dar 2006 m.

1.2 EESRK mano, kad tuo pačiu metu – nors, logiškai vertinant, tai turėjo įvykti anksčiau – turėtų būti priimtas reglamentas dėl skolininko sąskaitų skaidrumo, kaip nurodyta 2008 m. žaliojoje knygoje dėl skolininkų turto skaidrumo.

1.3 EESRK palankiai vertina tai, kad Komisijai pavyko tokioje techniniu požiūriu sudėtingoje srityje pasiūlyti teisinę procedūrą, kurioje tinkamai subalansuoti įvairūs svarbiausi interesai ir teisingai subalansuotos įvairių suinteresuotųjų šalių teisės.

1.4 EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija atsižvelgė į daugelį rekomendacijų, kurias EESRK pateikė savo nuomonėse dėl pirmiau minėtos žaliosios knygos, įskaitant tai, kad procedūra bus taikoma ne tik banko sąskaitose laikomiems gryniems pinigams, bet ir kitoms finansinėms priemonėms, taip pat aspektams, susijusiems su europinio sąskaitos blokavimo įsakymo (ESBĮ) išdavimu priėmus vykdomąjį dokumentą, plačia teismų, turinčių bylų nagrinėjimo jurisdikciją, apibrėžtimi, tuo, kad įtraukiami tik prašymai dėl skolų ir negrąžintų sumų kartu su delpinigiais ir pripažintų sąnaudų, ir aiškiai apibrėžtos šios priemonės ginčijimo ir teiktinų skundų taisyklės siekiant užtikrinti procedūros teisėtumą ir apsaugoti ieškovų, atsakovų ir trečiųjų šalių interesus.

1.5 EESRK ypač palankiai vertina tai, kad – ko Komitetas irgi pageidavo – procedūrą bus galima taikyti kaip alternatyvią (neprivalomą) priemonę, ES teisės aktą nuspręsta įforminti reglamento forma, nes reglamentu geriausia suderinti teisės aktus, o tai yra labai svarbu kuriant bendrąją rinką, ši priemonė taikytina tik tarpvalstybinio pobūdžio atvejais; ir galiausiai pasirinktas tinkamas teisinis pagrindas (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 81 straipsnio 2 dalis). Be to, Komitetas rekomenduoja nustatyti tinkamą, paprastą ir sąnaudų ir naudos atžvilgiu proporcingą procedūrą. Šias sąlygas būtina vykdyti ne tik dėl tarptautinio procedūros pobūdžio, bet ir atsižvelgiant į priemones, kurių turės imtis visi, norintys taikyti šią procedūrą arba kuriems ji bus taikoma.

1.6 Tačiau EESRK nevisiškai įtikina pati priemonės esmė – visų pirma dėl to, kad Jungtinė Karalystė nenori jos taikyti ir dėl to, kad neaišku, kokios bus visos šios procedūros sąnaudos, ir kad reikės nustatyti, kuris užsienio šalies teismas yra kompetentingas, o tai kels sunkumų, ypač mažoms įmonėms. EESRK taip pat nevisiškai įsitikinęs, ar pasiūlyme laikomasi subsidarumo ir proporcingumo principų; bet ir dėl to, kad persvarstyto reglamento „Briuselis I“ pasiūlymu turėtų būti panaikinta egzekvatorų procedūra ir poveikio vertinime pateiktos laukiamų rezultatų sąmatos yra pernelyg netikslios.

1.7 EESRK mano, kad reikėtų peržiūrėti ir patobulinti kai kurių nuostatų turinį, siekiant, kad jos būtų aiškesnės, paprastesnės ir tikslingesnės, be to, reikėtų ištaisyti kai kurias vertimo ir spausdinimo klaidas. Komitetas ragina Komisiją atsižvelgti į savo pastabą šiuo klausimu.

2. Pasiūlymo tikslas ir rengimo aplinkybės

2.1 Šiuo pasiūlymu dėl reglamento Komisija tęsia savo darbą, pradėtą 2006 m. Komisijai priėmus žaliąją knygą dėl banko sąskaitų arešto⁽¹⁾. Komisija siūlo ES teisės sistemą papildyti reglamentu dėl europinio sąskaitų blokavimo įsakymo (ESBĮ), t. y. teisės aktu, kuris būtų alternatyva valstybėse narėse taikomoms procedūroms. Pasiūlymu siekiama užtikrinti, kad būtų galima greitai ir nebrangiai blokuoti skolininkų banko sąskaitas esant piniginiams reikalavimams tarpvalstybinio pobūdžio civilinėse ir komercinėse bylose, kad bet kurio ES teritorijoje esančio banko sąskaitoje laikomų lėšų nebūtų galima išimti ar pervesti, jeigu kuri nors iš susijusių šalių ar turtas yra kelete valstybių narių (tarpvalstybinio pobūdžio bylos, kaip apibrėžta pasiūlymo 3 straipsnyje), neatsižvelgiant į teismo pobūdį.

2.2 Ši procedūra ne privaloma (2-oji sistema, paprastai vadinama „28-ąja taisykle“), o alternatyvi, galiosianti lygiagrečiai su valstybių narių jau taikomomis tokio pat pobūdžio ir tokios pat paskirties apsaugos priemonėmis.

2.3 Reglamentas dėl įvairių priežasčių netaikomas:

- a) mokesčių, muitų ir administracinių byloms,
- b) bankrotui, bendrovių likvidavimui, kompromisiniams susitarimams ir panašioms procedūroms,
- c) socialiniam draudimui,
- d) arbitražui,
- e) banko sąskaitoms, kurios neareštuotinos pagal valstybės narės, kurioje sąskaita yra, teisės aktus,
- f) vertybinių popierių atsiskaitymų sistemoms pagal Direktyvos 98/26/EB 10 straipsnį⁽²⁾.

2.4 Tačiau reglamentas bus taikomas sutuoktinių turto, paveldėjimo ir registruotos partnerystės turtinių pasekmių byloms⁽³⁾.

2.5 ESBĮ gali būti taikomas ir sprendimas dėl jo gali būti priimtas įvairiais momentais:

- a) prieš inicijuojant teisminį bylos nagrinėjimą siekiant priimti sprendimą arba prieš pradėdant vykdyti sprendimą prieš atsakovą,
- b) bet kuriuo teismo bylos nagrinėjimo etapu,

- c) priėmus teismo sprendimą prieš atsakovą ar kitą vykdomąjį dokumentą, vykdytiną kilmės valstybėje narėje, bet kuris dar nevykdomas toje valstybėje narėje, kurioje yra sąskaita,
- d) išdavus vykdomąjį dokumentą, kuris jau vykdomas valstybėje narėje, kurioje yra sąskaita.

2.6 1 skirsnio nuostatos (6–13 straipsniai) taikomos trimis pirmaisiais atvejais, 2 skirsnis (14–15 straipsniai) – ketvirtuoju, o 3 skirsnio nuostatos (16–22 straipsniai) taikytinos visais atvejais.

2.7 3 skyriuje įtvirtinta, kad panaikinamas besąlygiškos egzekvatorios reikalavimas (23 straipsnis), ir nustatytos išsamios taisyklės, kaip veiksmingai vykdyti ESBĮ, taip pat apibrėžiamos įvairių susijusių šalių (bankų, teismų, kompetentingų nacionalinės valdžios institucijų, atsakovų, ieškovų, kitų konkuruojančių kreditorių ir kitų nukentėjusių trečiųjų šalių teisės ir pareigos).

2.8 4 skyriuje (34–40 straipsniai) reglamentuojamos įvairios teisių gynimo priemonės: nuo reakcijos iki atsisakymo išduoti ESBĮ (22 straipsnis), ESBĮ peržiūros siekiant iš dalies pakeisti ir (arba) apriboti jo paskirtį, paskelbimo apie nutraukimą, atšaukimą ar galiojimo sustabdymą, ir galiausiai iki įprastų ir neįprastų apskundimo būdų – šalis turi visas nacionalinės teisės aktų suteikiamas teises apskusti sprendimus (37 straipsnis). Šiame skyriuje taip pat nustatyta, kaip turi būti teikiamas užstatas ar kitokia lygiavertė garantija, jeigu būtų nutrauktas ESBĮ vykdymas.

2.9 Galiausiai 5 skyriuje numatytos kai kurios siūlomai procedūrai taikytinos bendrosios nuostatos, tarp kurių, pavyzdžiui, yra nuostata, kad advokato dalyvavimas nėra privalomas, taip pat pateikiamos nuostatos dėl sąnaudų ir terminų.

2.10 Be to, šiame skyriuje nustatomos santykio su kitais privalomais ES ar nacionalinės teisės aktais taisyklės ir tai, kokių išpareigojimų valstybės narės privalo laikytis, kad veiksmingai ir tinkamai įgyvendintų šį teisės aktą.

2.11 Komisijos atlikto išankstinio poveikio vertinimo santaruka atskleidžia, kad:

- a) tarpvalstybinė bloga skola gali siekti 1,12–2 mlrd. EUR per metus
- b) tarpvalstybiniai išlaikymo reikalavimai gali būti maždaug 268 mln. EUR per metus
- c) tarpvalstybinė beviltiškų skolų suma per metus sudaro 55 mlrd. EUR
- d) tik 11,6 proc. įmonių kreipėsi dėl nacionalinio blokavimo įsakymo, taip siekdami užtikrinti, kad tarpvalstybinio reikalavimo suma būtų sumokėta

⁽¹⁾ COM(2006) 618 final, 2006 10 24.

⁽²⁾ OL L 166, 1998 6 11, p. 45.

⁽³⁾ Plg. Reglamentą (ES) Nr. 1259/2010 (OL L 343, 2010 12 29, p. 10) (santuokos nutraukimas ir gyvenimas skyrium, Roma III), Reglamentą (EB) Nr. 44/2001 (OL L 12, 2001 1 16, p. 1) (civilinės ir komercinės bylos), Reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 (OL L 338, 2003 12 23, p. 1) (santuoka); taip pat 2011 m. kovo 16 d. Pasiūlymą dėl reglamento COM(2011) 127 final (registruotos partnerystės) ir 2011 m. kovo 16 d. Pasiūlymą dėl reglamento COM(2011) 126 final (sutuoktinių turto teisinis režimas); plg. EESRK nuomones: OL C 325, 2006 12 20, p. 65 (vaiko teisės), OL C 325, 2006 12 20, p. 71 (santuoka), OL C 44, 2011 2 11, p. 148 (paveldėjimas) ir OL C 376, 2011 12 22, p. 87 (registruotos partnerystės turtinės pasekmės).

e) spėjama, kad per metus areštuojama 34 000 banko sąskaitų, susijusių su tarpvalstybinėmis skolomis, kurių bendra suma sudaro 640 mln. EUR

Kaip nurodoma šiame vertinime, europinis blokavimo įsakymas:

a) padėtų užtikrinti papildomų 373 mln. EUR–600 mln. EUR blogų skolų išieškojimą per metus

b) šiuo metu tarpvalstybine prekyba užsiimančioms bendrovėms padėtų sutaupyti 81,9 mln. EUR–149 mln. EUR išlaidų per metus.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Jau daugelį metų iš Europos Komisijos Teisingumo generalinio direktorato gauname formaliu požiūriu nepriekaištingus, gerai apgalvotus ir aiškiai suformuluotus techninius bei teisinius tekstus, padedančius užtikrinti „geresnę teisėkūrą“, teisinį tikrumą ir saugumą.

3.2 Ne išimtis ir šis pasiūlymas, todėl EESRK palankiai jį vertina ir mano, kad vienintelis jo trūkumas tik tas, kad jis pavėluotas.

3.3 Be to, Komisijai pavyko tokioje techniniu požiūriu sudėtingoje srityje pasiūlyti teisinę procedūrą, kurioje tinkamai subalansuoti įvairūs svarbiausi interesai ir teisingai subalansuotos įvairių suinteresuotųjų šalių teisės. Šios teisės išsamiai aptariamose detaliose, nepriekaištingos struktūros poveikio vertinime, kuris pridodamas prie pasiūlymo ir kurį EESRK jau ne kartą prašė parengti.

3.4 Taip pat reikia pasakyti, kad Komisija atsižvelgė į daugelį rekomendacijų, kurias EESRK pateikė savo nuomonėse dėl pirmiau minėtos žaliosios knygos ir dėl žaliosios knygos dėl skolininkų turto skaidrumo (COM(2008) 128 final) ⁽⁴⁾. Tarp jų yra tokių aspektų kaip ESBJ išdavimas priėmus vykdomąjį dokumentą (2 skirsnis); plati teismų, turinčių bylų nagrinėjimo jurisdikciją, apibrėžtis (6 straipsnis); įtraukiami tik prašymai dėl skolų ir negrąžintų sumų kartu su delpinigiais ir pripažintų sąnaudų (tokių kaip advokatų honorarai ir kitos); ir aiškiai apibrėžtos šios priemonės ginčijimo ir teiktinų skundų taisyklės siekiant užtikrinti procedūros teisėtumą ir apsaugoti ieškovų, atsakovų ir trečiųjų šalių interesus.

3.5 Komisija atsižvelgė ir į daugelį Europos Parlamento neseniai priimtų rekomendacijų šiuo klausimu ⁽⁵⁾, ir tai taip pat sveikintina.

⁽⁴⁾ EESRK nuomonės: OL C 10, 2008 1 15, p. 2, ir OL C 175, 2009 7 28, p. 73.

⁽⁵⁾ Pranešimas savo iniciatyva A-7 0147/2011, 2011 4 14, pranešėja Arlene McCarthy, 2011 m. gegužės 10 d. EP rezoliucija (TA(2011) 0193).

3.6 EESRK ypač palankiai vertina tai, kad atsižvelgta į jo ankstesnę prašymą ir procedūrą bus galima taikyti kaip alternatyvią (neprivalomą) priemonę, taigi ieškovai galės visiškai laisvai pasirinkti nacionalinę teisę. Tas pats pasakytina ir apie tai, kad ES teisės aktą nuspręsta įforminti reglamento forma, nes reglamentu geriausia suderinti teisės aktus, o tai yra labai svarbu kuriant bendrąją rinką ir siekiant, kad valstybėse narėse būtų taikomos kuo vienodesnės procedūros, ir tuo pat metu užtikrinamas didesnis teisinis tikrumas ir saugumas, ko EESRK irgi pageidauja; ši priemonė taikytina tik tarpvalstybinio pobūdžio atvejais; ir, galiausiai, pasirinktas tinkamas teisinis pagrindas (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 81 straipsnio 2 dalis).

3.7 Komitetas taip pat palankiai vertina tai, kad procedūra bus taikoma ne tik banko sąskaitose laikomiems gryniesiems pinigams, bet ir kitoms finansinėms priemonėms ⁽⁶⁾ (būtent tai anksčiau ir siūlė EESRK).

3.8 Nepaisant teigiamų aspektų, EESKR neįtikina pati priemonės esmė ir kelia abejonių, ar laikomasi subsidiarumo principo.

3.8.1 Visų pirma ir būtent todėl, kad pati Komisija pripažįsta, kad tokio pat rezultato būtų galima pasiekti ir kitomis priemonėmis.

3.8.2 Antra, todėl, kad dabar galima manyti, jog pagal Komisijos pasiūlytą modelį, kuriam pritaria ir EESRK, bus peržiūrėtas ir reglamentas „Briuselis I“ ir kad bus išspręstas opus egzekvatorų klausimas.

3.8.3 Ir pagaliau todėl, kad iš pirmiau minėto puikios struktūros poveikio vertinimo nesimato, kad būtų visapusiškai išanalizuota ir deramai įvertinta, kiek, visų valstybių narių teisę papildžius nauja teismine procedūra, padidės sąnaudos, turint omenyje visus aspektus – įgyvendinimo, įmonių ir vartotojų informavimo, teisėjų mokymo, advokatų ir kitų teisininkų, valstybės pareigūnų (ypač teisės specialistų), jau nekalbant apie padidėjančias teisminių institucijų veiklos sąnaudas, kurios padidės todėl, kad įvairias formas reikės tvarkyti 23-imis ES kalbomis. Šių sąnaudų ekonominės naudos aspektu negalima lyginti su sutaupyti numatytomis bendrovių išlaidomis arba su numatyta papildoma blogų skolų išieškojimo suma, kurios apimtis prognozuojama nuo 373 iki 600 milijonų eurų. Be to, neaišku, kokios bus visos šios procedūros sąnaudos ir kuris užsienio šalies teismas bus kompetentingas, o tai kels sunkumų. Tai gali turėti neigiamo poveikio įmonėms, ypač mažosioms.

3.9 Be to, EESRK (kaip ir EP) ir toliau yra įsitikinęs, kad kartu su šia iniciatyva (o gal net logiškiau būtų tai padaryti anksčiau) reikėtų imtis ir kitos – susijusios su skolininkų turto skaidrumu. Komitetui vis dar neaišku, kodėl Komisija visų pirma stengiasi, kad kuo greičiau būtų priimtas šis pasiūlymas (ir gal net tik šis), o ne kitas.

⁽⁶⁾ Kaip apibrėžta Direktyvos 2004/39/EB 4 straipsnio 1 dalies 17 punkte ir I priedo C skirsnyje (OL L 145, 2004 4 30, p. 1).

3.10 Galiausiai EESRK turi pasakyti, kad apgailestauja ne tik dėl Danijos sprendimo, atsižvelgiant į savo gerai žinomą principinę deklaraciją, nepriimti šio dokumento, bet ypač dėl to, kad apie sprendimą jo nepriimti paskelbė ir Jungtinė Karalystė. Žinoma, būtent ši valstybė narė, skirtingai nei kitos, neturi panašių teisės aktų. Reikia pasakyti, kad apie šią spragą Britanijos teisės sistemose buvo rimtai nuogaustaujama svarstant žaliąją knygą.

4. Konkrečios pastabos

4.1 2 straipsnio 2 dalies c punktas

Reikia paaiškinti, kodėl reglamentas netaikomas arbitražui, nes gali būti pakenkta arbitražiniams teismams, kurie kai kuriuose valstybėse narėse priima sprendimus dėl vykdomųjų dokumentų, kaip tą teismo sprendimu daro paprasti teismai.

4.2 2 straipsnio 3 dalis ir 32 straipsnis

Areštas taikomas visoms sąskaitoms be išimties: galima reglamento netaikyti pajamų ar atlyginimo dydžio sumoms.

4.3 4 straipsnio 1 dalis ir 29 straipsnis

Kadangi šis klausimas itin delikatus, tokias formuluotes kaip „atsakovo arba trečiojo asmens atsakovo vardu tvarkoma sąskaita“ ir „trečiojo asmens vardu atidarė atsakovas“ turi būti tiksliau apibrėžtos ir geriau paaiškintos, kad neliktų jokių abejonių dėl reglamento taikymo srities ir kad tai nepakenktų trečiųjų šalių interesams.

4.4 7 straipsnio 1 dalies a punktas

Šio punkto formuluotė ne visų kalbų variantuose yra tokia pati [vertėjo pastaba: kai kurių kalbų redakcijose, įskaitant portugalų (ir lietuvių – lietuvių k. vertėjos pastaba) teigiama „...reikalavimas atsakovui yra tinkamai pagrįstas“, o kitose redakcijose, įskaitant anglų, teigiama „...atrodė, kad reikalavimas atsakovui yra tinkamai pagrįstas“].

4.5 8 straipsnio 2 dalies f punktas

[Dokumentui lietuvių kalba netaikoma: pranešėjas atkreipia dėmesį, kad portugalų kalbos redakcijoje nuoroda į 7 straipsnio 1 dalies b punktą klaidinga nurodyta kaip 17 straipsnio 1 dalies b punktas].

4.6 13 straipsnis

Taikant tokio pobūdžio procedūrą, kurią mėginama įvesti minėtu pasiūlymu, nederėtų valstybėms narėms palikti nuspręsti dėl įvairių laikotarpių, nes tokiu atveju neliks garantijų, kad taikymas visur bus vienodas, taigi atsirastų netikrumas.

4.7 20 straipsnio 1 dalis

Formuluotę „tie teismai gali bendradarbiauti“ reikėtų pakeisti formuluote „privalo bendradarbiauti“.

4.8 25 straipsnio 1 dalis

Formuluotė „nedelsiant“ yra pavojingai aptaki: ją reikėtų pakeisti konkrečiu minimaliu terminu, tokiu kaip „kitą darbo dieną“.

4.9 27 straipsnio 3 dalis

Galimybė naudotis saugiomis elektroninio ryšio priemonėmis turėtų būti taikoma visoms priemonėms, įskaitant teismų bendradarbiavimą pagal Komisijos programą *e. teisingumas*, siekiant paspartinti procedūras.

4.10 41 straipsnis

Straipsnio pabaigoje reikėtų įrašyti tokią formuluotę: „išskyrus tuos atvejus, kai advokatas privalo dalyvauti pagal kompetentingo teismo veiklą reglamentuojančią nacionalinę teisę“.

4.11 44 straipsnis

Ši nuostata gali būti įvairiai interpretuojama ir procedūrose gali sukelti netikrumą. Ją reikėtų išbraukti.

4.12 Terminų apibrėžimas

Terminai kelete straipsnių apibrėžiami skirtingai. Vienur kalbama apie „kalendorines dienas“ (21 straipsnis), kitur – apie „darbo dienas“ (24 straipsnio 3 dalies c punktas, 27 straipsnis) arba tiesiog „dienas“ (35 straipsnio 4 dalis). Kad niekam nekiltų jokių abejonių, terminus visur reikėtų apibrėžti vienodai.

4.13 Priedai ir 47 straipsnis

Būtina geriau įvertinti ir iš anksto patikrinti priedų turinį, o ypač kalbas, kuriomis jie turi būti naudojami, taip pat išsiaiškinti, ar nereikia vertimo, jeigu norima, kad jie būtų tinkamai suprasti. Tas pats pasakytina apie papildomus įrodymus ir žodinius parodymus (11 straipsnis).

2012 m. balandžio 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2006/43/EB dėl teisės aktų nustatyto metinės finansinės atskaitomybės ir konsoliduotos finansinės atskaitomybės audito

(COM(2011) 778 final – 2011/0389 (COD)),

ir dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl konkrečių viešojo intereso įmonių teisės aktų nustatyto audito reikalavimų

(COM(2011) 779 final – 2011/0359 (COD))

(2012/C 191/12)

Pranešėjas **Peter MORGAN**

Europos Parlamentas, 2011 m. gruodžio 13 d., ir Europos Sąjungos Taryba, 2012 m. sausio 26 d. vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 50 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2006/43/EB dėl teisės aktų nustatyto metinės finansinės atskaitomybės ir konsoliduotos finansinės atskaitomybės audito

COM(2011) 778 final – 2011/0389(COD).

Europos Parlamentas, 2011 m. gruodžio 15 d., ir Europos Sąjungos Taryba, 2012 m. sausio 26 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl konkrečių viešojo intereso įmonių teisės aktų nustatyto audito reikalavimų

COM(2011) 779 final – 2011/0359(COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 17 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 110 narių balsavus už, 18 – prieš ir 63 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Pateikęs nuomonę dėl Žaliosios knygos (NŽK) „Audito politika“⁽¹⁾, EESRK tikėjosi, kad dabartinė Audito direktyva 2006/43/EC⁽²⁾ bus atnaujinta. Tačiau Komisija siūlo atnaujinti dalį direktyvos, o dėl likusios dalies parengti reglamentą.

1.2 EESRK pritaria nagrinėjamos direktyvos projektui. Jis atitinka EESRK NŽK. Daugelį reglamento aspektų EESRK taip pat vertina palankiai.

1.3 Pasirinkta reguliavimo forma siekiama dvejopo tikslo: priversti audito rinką iš pagrindų keistis bei nustatyti pakankamai detalias procedūras, taikytinas įmonių auditui bei valdybos ir audito komitetų santykiams.

1.4 Beveik nebuvo atsižvelgta į EESRK rekomendaciją, kad audito reforma turėtų būti vykdoma laikantis rekomendacijų dėl įmonių valdymo. Nediskutuojama, kaip teisės aktų nustatyta auditą atliekantys auditoriai ir audito komitetai turėtų pagerinti bendravimą su suinteresuotaisiais subjektais ir akcininkais.

1.5 Siekdama esminių permainų audito rinkoje, Komisija siūlo nustatyti teisės aktų nustatyta auditą atliekančių auditorių privalomąją rotaciją praėjus šešeriems metams ir įvesti struktūrinių nuostatų dėl ne audito paslaugų, siekdama apriboti tam tikrų įmonių valdomą rinkos dalį tam tikrose valstybėse narėse.

1.6 Komiteto siūlymu, užuot audito rinkos būklės problemas sprendus reglamento forma, būtina kreiptis į konkurencijos institucijas. Šios institucijos turi priemonių atlikti nuodugnius ekonominius vertinimus ir pasiūlyti reikiamus sprendimus. Pastaraisiais mėnesiais padėti Jungtinėje Karalystėje buvo patikėta spręsti šios šalies konkurencijos tarnybai. Kaip pabrėžiama mūsų NŽK, EESRK ragintų Vokietiją ir Ispaniją imtis tokių pačių

⁽¹⁾ OL C 248, 2011 8 25, p. 92.

⁽²⁾ OL L 157, 2006 6 9, p. 87.

veiksmų. Vis tik Komitetas pripažįsta, kad šis reglamentas užtikrins didesnę Europos viešojo intereso įmonių audito nuoseklumą, o tai, Komiteto manymu, yra labai svarbu finansinio stabilumo ir vidaus rinkos stiprinimo požiūriu.

1.7 Savo NŽK EESRK nepalaikė teisės aktų nustatytą auditą atliekančių auditorių privalomos rotacijos. Vietoj to jis pasiūlė privalomą naujo konkurso rengimą kas šešerius – aštuonerius metus. Išsamiai apsvaistęs naujuosius pasiūlymus, EESRK ir toliau laikosi šios savo pozicijos, tačiau palankiai vertina kitus reglamento aspektus. Kadangi pagrindinio audito partnerio rotacija turi vykti praėjus septyneriems metams, EESRK siūlo privalomam naujo konkurso skelbimui taip pat nustatyti septynerių metų terminą.

1.8 Savo NŽK Komitetas išreiškė labai aiškų požiūrį dėl ne audito paslaugų: teisės aktų nustatytą auditą atliekantys auditoriai neturėtų teikti savo teisės aktų nustatyto audito klientams tokių paslaugų, kurios galėtų teisės aktų nustatytą auditą atliekančiam auditoriui sukelti interesų konfliktą, kitaip tariant, neturėtų susiklostyti tokia situacija, kai teisės aktų nustatytą auditą atliekantis auditorius tikrintų savo paties darbą. Tuo pat metu teisės aktų nustatytą auditą atliekantys auditoriai turėtų turėti galimybę teikti visą spektrą ne audito paslaugų ne audito klientams. Įgytos patirties naudą pajustų tiek audito, tiek ir ne audito klientai.

1.9 EESRK nepritaria pasiūlymui dėl vien audito paslaugas teikiančių įmonių. Reikia visai atsakyti formulės, pagal kurią siūloma spręsti, kada audito įmonė negali teikti kokių nors ne audito paslaugų. Komisijai kelia susirūpinimą galimos grėsmės, kylančios dėl tam tikrų įmonių dominavimo trijose teritorijose. EESRK rekomenduoja, kad Komisija šiuos kelis atvejus spręstų tiesiogiai arba per atitinkamas kompetentingas institucijas ir (arba) konkurencijos tarnybas.

1.10 Kaip pabrėžiama visose EESRK nuomonėse, privalu atsižvelgti į MVĮ padėtį. Jei MVĮ akcijomis prekiaujama vertybinių popierių biržoje, tokia įmonė apibrėžiama kaip viešojo intereso įmonė, tad jai taikomos plačios ir griežtos reglamento nuostatos, akivaizdžiai skirtos bankų auditui. 4.1.1 punkte pateikiama įmonių, kurių akcijomis prekiaujama Londono vertybinių popierių biržoje, analizė. Londono vertybinių popierių birža siūlo gerokai daugiau akcinio kapitalo injekcijų galimybių mažoms įmonėms nei kitos ES biržos. Akcinis kapitalas yra lankstesnis nei bankų paskolos. Pusei visų įmonių, kurių akcijomis prekiaujama Londono vertybinių popierių biržoje, turėtų būti suteikta arba išimtis, arba leidimas netaikyti šio reglamento, kaip ir MVĮ, kurių akcijomis prekiaujama kitų Europos šalių vertybinių popierių biržose.

1.11 Pažymėtina, kad EESRK pabrėžia, jog 14 straipsnio 2 dalis griežtai apriboja tai, ko šiaip suinteresuotieji subjektai būtų galėję tikėtis iš teisės aktų nustatyto audito, tad kyla klausimas, koks turėtų būti audito vaidmuo.

1.12 Reglamentu taip pat jaukiami šioje srityje nusistovėję etikos, apskaitos ir kokybės standartai ir neužsimenama apie galimą atitinkamų standartų rengimą. Ar Komisija ketina nuvertinti šių tarnybų darbą?

1.13 Užbaigdamas EESRK pabrėžia, kad pritaria visoms iš dalies pakeistos direktyvos nuostatomis ir daugeliui reglamento nuostatų. EESRK didžiausią nerimą kelia tai, kad šį reglamentą siūloma taikyti MVĮ, todėl EESRK rekomenduoja toliau svarstyti radikalesnius pasiūlymus.

2. Įvadas

2.1 Ši nuomonė parengta dėl dviejų vienu metu pateiktų Komisijos pasiūlymų: reglamento, kuriuo siekiama gerinti viešojo intereso įmonių finansinių ataskaitų audito kokybę, ir direktyvą, skirtą gerinti teisės aktų nustatyto audito bendrąją rinką. Šie pasiūlymai buvo parengti po plataus masto konsultacijų, paremtų „Žalioji knyga dėl audito politikos: krizės pamokos“⁽³⁾. EESRK jau anksčiau pateikė išsamią nuomonę dėl Žaliosios knygos, o ši nuomonė ja paremta.

2.2 Turime galiojančią Audito direktyvą (2006/43/EC)⁽⁴⁾. Komisija siūlo priimti naują direktyvą, iš dalies keičiančią šią direktyvą, ir naują reglamentą, kuriuo sustiprinamas viešojo intereso įmonių auditas. Todėl siūloma iš Direktyvos 2006/43/EB⁽⁵⁾ išbraukti nuostatas dėl teisės aktų nustatyto viešojo intereso įmonių audito ir tokį auditą reglamentuoti naujuoju reglamentu.

2.3 Komiteto nuomonėje dėl Žaliosios knygos buvo išsakyta viskas, ką EESRK mano esant reikalinga pasakyti apie audito reikšmę visuomenei, audito vaidmenį finansų krizės sąlygomis, audito paslaugų rinką ir t. t. Šioje nuomonėje dėmesys sutelkiamas į išsamius pasiūlymus, kurie buvo įtraukti į naujuosius teisės aktų projektus.

3. EESRK požiūris į Direktyvą

3.1 Pagrindiniai Teisės aktų nustatyto audito direktyvos pakeitimai yra šie:

3.1.1 **Teisės aktų nustatyto audito direktyvos susiejimas su papildomu teisės aktu dėl konkrečių viešojo intereso įmonių teisės aktų nustatyto audito reikalavimų**

3.1.2 **Teisės aktų nustatyto audito apibrėžties pakeitimas siekiant atsižvelgti į naują apskaitos direktyvą**

3.1.3 **Nuosavybės taisyklių pakeitimas**

Valstybės narės turėtų nebereikalauti, kad minimali audito įmonės kapitalo dalis priklausytų teisės aktų nustatytą auditą atliekantiems auditoriams arba audito įmonėms, su sąlyga, kad tik teisės aktų nustatytą auditą atliekantys auditoriai arba audito įmonės galėtų daryti poveikį audito ataskaitų rengimui. Tačiau valstybės

⁽³⁾ COM(2010) 561 final.

⁽⁴⁾ OL L 157, 2006 6 9, p. 87.

⁽⁵⁾ Žr. 4 išnašą.

narės turi turėti teisę priimti sprendimą dėl tokio „išorės“ dalyvavimo kapitale pagrįstumo, atsižvelgdamos į nacionalines aplinkybes.

3.1.4 Audito įmonių pasas

3.1.5 *Teisės aktų nustatyta auditą atliekančių auditorių pasas ir sąlygų, kuriomis teisės aktų nustatyta auditą atliekantis auditorius gali būti patvirtintas kitoje valstybėje narėje, sušvelninimas*

3.1.6 *Kompetentingoms institucijoms taikomi reikalavimai bendradarbiauti profesinio rengimo reikalavimų ir kvalifikacinio egzamino arba testo klausimais*

3.1.7 *Audito standartai ir audito išvados rengimas*

3.1.8 *Naujos kompetentingoms institucijoms taikomos taisyklės*

EESRK pritaria, kad būtų kuriamos valstybių narių kompetingos institucijos, kurios būtų nacionalinės nepriklausomos reguliavimo ir priežiūros institucijos ir nacionalinis EVPRI atitinkmuo. Tačiau kai valstybėse narėse kompetingos nepriklausomos auditorių priežiūros institucijos (įskaitant viešojo sektoriaus buhalterinės apskaitos ir audito rūmus) jau įkurtos ir sėkmingai vykdo veiklą, EESRK norėtų, kad jos nebūtų pamirštos, o vienodomis sąlygomis būtų įtrauktos į naująją priežiūros sistemą.

3.1.9 *Draudžiami sutarčių punktai, kurie turi įtakos teisės aktų nustatyta auditą atliekančių auditorių ar audito įmonių skyrimui*

3.1.10 *Specialios taisyklės, taikomos atliekant mažųjų ir vidutinių įmonių teisės aktų nustatyta auditą*

3.2 EESRK pritaria šioms pasiūlymams. Dauguma jų atitinka EESRK NŽK.

4. EESRK požiūris į Reglamentą

Ši dalis parengta laikantis reglamento struktūros. Svarbūs reglamento punktai cituojami arba glaustai persakomi, tuomet, kur reikia, įterpiamos EESRK nuomonę išreiškiančios pastabos.

I ANTRAŠTINĖ DALIS. DALYKAS, TAIKYMO SRITIS IR APIBRĖŽTYS

4.1 1–3 straipsniai. Dalykas, taikymo sritis ir sąvokų apibrėžtys

„Reglamentas taikomas auditoriams, kurie atlieka viešojo intereso įmonių teisės aktų nustatyta auditą, ir audituojamoms viešojo intereso įmonėms, pavyzdžiui, taisyklės dėl audito komiteto, kurį sudaryti viešojo intereso įmonės privalo. Kadangi finansų sektorius keičiasi, pagal Sąjungos teisės aktus kuriamos naujos finansų įstaigų kategorijos, todėl tikslinga, kad viešojo intereso įmonių sąvoka taip pat žymėtų investicines įmones, mokėjimo institucijas, kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektus (KIPVPS), elektroninių pinigų įstaigas ir alternatyvaus investavimo fondus.“

4.1.1 Šalia kredito įstaigų, draudimo įmonių ir visų kitų finansinių paslaugų įmonių, viešojo intereso įmonės apibrėžiamos kaip visos įmonės, kurių akcijomis prekiaujama vertybinių popierių biržose. EESRK nuomone, šio reglamento reikalavimai yra pernelyg dideli MVĮ atžvilgiu. MVĮ apibrėžiamos darbo vietų, pelno ir (arba) balansinių ataskaitų požiūriu. O stambios įmonės reglamente apibrėžiamos rinkos kapitalizacijos požiūriu; EESRK siūlo rinkos kapitalizacijos kriterijų naudoti ir MVĮ apibrėžti teisės aktų nustatyto audito tikslais. Išimties arba leidimas nukrypti turėtų būti suteikiami įmonėms, kurių rinkos kapitalas sudaro iki 120 mln. eurų. Toliau pateikta įmonių, kurių akcijomis prekiaujama Londono vertybinių popierių biržoje, analizė. Rinkos kapitalizacijos pasiskirstymas panašus ir kitose ES biržose. Reikėtų pagalvoti ir apie tas finansų MVĮ, kurių veikla vargu ar turi sisteminių poveikį.

Įmonių nuosavo kapitalo rinkos kapitalizacija
(konvertavimo kursas: 1 svaras sterlingų = 1,20 euro)

Intervalas (mln. EUR)	Pagrindinė rinka: 985 įmonės Nuosavo kapitalo vertė: 2 336 055 mln. EUR			AIM rinka: 1 122 įmonės Nuosavo kapitalo vertė: 85 107 mln. EUR		
	Įmonių skaičius	Įmonių %	Rinkos vertės %	Įmonių skaičius	Įmonių %	Rinkos vertės %
Virš 2 400	116	11,8	86,2	1	0,1	4,2
1 200–2 400	87	8,8	6,4	6	0,5	13,1
600–1 200	91	9,2	3,4	16	1,4	16
300–600	106	10,6	2	34	3	15,4
120–300	169	17,2	1,4	92	8,2	20,4
60–120	101	10,3	0,4	133	11,9	13
30–60	79	8	0,2	200	17,4	9,9

Įmonių nuosavo kapitalo rinkos kapitalizacija
(konvertavimo kursas: 1 svaras sterlingų = 1,20 euro)

Intervalas (mln. EUR)	Pagrindinė rinka: 985 įmonės Nuosavo kapitalo vertė: 2 336 055 mln. EUR			AIM rinka: 1 122 įmonės Nuosavo kapitalo vertė: 85 107 mln. EUR		
	Įmonių skaičius	Įmonių %	Rinkos vertės %	Įmonių skaičius	Įmonių %	Rinkos vertės %
12–30	88	8,9	0,1	229	20,4	5,3
6–12	40	4,1	0	156	13,9	1,5
0–6	61	6,1	0	240	21,4	0,9
Kita	47	4,7		15	1,3	
> 120	569	57,7	99,4	149	13,2	69,3
< 120	369	37,5	0,6	958	85,4	30,7
< 60	268	27,2	0,2	825	73,5	17,7
< 30	189	19,2	0,1	625	55,7	7,8

Šaltinis: Londono vertybinių popierių biržos svetainė, statistikos duomenys

4.2 4 straipsnis. Didelės viešojo intereso įmonės

„a) 10 stambiausių kiekvienos valstybės narės akcijų emitentų, vertinant pagal rinkos kapitalizaciją ir visus akcijų emitentus, kurių vidutinė rinkos kapitalizacija, remiantis praėjusių trejų kalendorinių metų pabaigos rezultatais, sudarė daugiau kaip 1 000 000 000 EUR;

b) ir c) bet kurią įmonę, kurios bendra balanso sudarymo dienos balanso vertė viršija 1 000 000 000 EUR.“

4.2.1 Šios apibrėžtys susijusios su 10 straipsnio 5 dalies nuostatomis.

II ANTRAŠTINĖ DALIS. VIEŠOJO INTERESO ĮMONIŲ TEISĖS AKTŲ NUSTATYTO AUDITO ATLIKIMO SĄLYGOS

I SKYRIUS. Nepriklausomumas ir interesų konfliktų vengimas

4.3 5–8 straipsniai

4.3.1 EESRK iš principo pritaria šiems 4 straipsniams.

4.4 9 straipsnis. Audito mokesčiai

„2. Jei teisės aktų nustatyta auditą atliekantis auditorius arba audito įmonė audituojamai įmonei teikia susijusias finansines audito paslaugas, kaip nurodyta 10 straipsnio 2 dalyje, mokesčiai už tokias paslaugas gali sudaryti ne daugiau kaip 10 proc. audituojamos įmonės už teisės aktų nustatyta auditą mokamo mokesčio.

3. Jei bendra mokesčio, gauto iš viešojo intereso įmonės, kurios teisės aktų nustatyta auditas atliekamas, suma sudaro daugiau kaip 20 proc. arba dvejus metus iš eilės – daugiau kaip 15 proc. visų teisės aktų nustatyta auditą atliekančio auditoriaus, kuris atlieka teisės aktų nustatyta auditą, per metus gautų mokesčių, toks auditorius apie tai praneša audito komitetui.

Audito komitetas svarsto, ar reikia, kad prieš pateikiant audito ataskaitą kitas teisės aktų nustatyta auditą atliekantis auditorius atliktų audito kokybės kontrolės peržiūrą.

Jei bendra mokesčio, gauto iš viešojo intereso įmonės, kurios teisės aktų nustatyta auditas atliekamas, suma dvejus metus iš eilės sudaro 15 proc. ar daugiau visų teisės aktų nustatyta auditą atliekančio auditoriaus, kuris atlieka teisės aktų nustatyta auditą, per metus gautų mokesčių, toks auditorius arba įmonė apie tai informuoja kompetentingą instituciją.“

4.4.1 EESRK pritaria šiems pasiūlymams, nes dėl jų padidės skaidrumas. Tačiau 10 proc. riba, įvardyta 2 punkte, yra nemotyvuota. EESRK siūlo, kad su auditu susijusios paslaugos (žr. 10 str. 2 dalį) būtų įtrauktos į audito planą (žr. 4.16.2 punktą toliau), o jų kaina būtų nustatoma netaikant jokių nemotyvuotų apribojimų, pagal bendras audito kainas.

4.5 10 straipsnis. Draudimas teikti ne audito paslaugas

„1. Viešojo intereso įmonių teisės aktų nustatyta auditą atliekantis auditorius gali teikti audituojamai įmonei teisės aktų nustatyto audito paslaugas ir susijusias finansines audito paslaugas.

2. Susijusios finansinės audito paslaugos yra:

- a) tarpinių finansinių ataskaitų auditas arba peržiūra;
- b) patikinimo dėl įmonės valdymo pareiškimų teikimas;
- c) patikinimo dėl įmonės socialinės atsakomybės aspektų teikimas;
- d) patikrinimas arba patvirtinimas dėl kontrolės ataskaitų, teikiamų finansų įstaigų kontrolės institucijoms;
- e) atitikties mokesčių reikalavimams pažymėjimo pateikimas;
- f) bet kurios kitos teisės aktų nustatytos pareigos, susijusios su audito darbu.

3. Viešojo intereso įmonių teisės aktų nustatyta auditą atliekantis auditorius negali nei tiesiogiai, nei netiesiogiai teikti audituojamai įmonei ne audito paslaugų. Ne audito paslaugos yra:

- a) paslaugos, dėl kurių visais atvejais kiltų interesų konfliktas:
  - (i) ekspertų teikiamos paslaugos, nesusijusios su auditu, konsultavimo mokesčių klausimais, bendros konsultavimo valdymo klausimais ir kitos patiriamosios paslaugos;
  - (ii) buhalterijos vedimas ir apskaitos dokumentų ir finansinių ataskaitų rengimas;
  - (iii) vidaus kontrolės arba rizikos valdymo procedūrų planavimas ir diegimas ir patarimai rizikos klausimais;
  - (iv) vertinimo paslaugos, nuomonės dėl sąžiningumo arba ataskaitų dėl įnašų natūra teikimas;
  - v) aktuarijaus ir teisinės paslaugos, įskaitant atstovavimą bylinėjantis;
  - (vi) finansinės informacijos technologijų sistemų projektavimas ir diegimas viešojo intereso įmonėse;
  - (vii) dalyvavimas atliekant audito kliento vidaus auditą arba paslaugos, susijusios su vidaus audito funkcijomis;
  - (viii) brokerio arba prekybos agento, konsultavimo investicijų klausimais arba investicinės bankininkystės paslaugos;

b) paslaugos, dėl kurių gali kilti interesų konfliktas:

- (i) žmogiškųjų išteklių paslaugos;
- (ii) patvirtinimo laišakai investuotojams, įmonei išleidžiant vertybinius popierius;
- (iii) finansinės informacijos technologijų sistemų projektavimas ir diegimas;
- (iv) išsamaus patikrinimo paslaugos pardavėjui arba pirkėjui galimo susijungimo ir įsigijimo atvejais.

4.5.1 Savo NŽK EESRK pažymėjo, kad teisės aktų nustatyta auditą atliekantys auditoriai neturėtų savo teisės aktų nustatyto audito klientams teikti jokių paslaugų, kurios sukeltų interesų konfliktą. Nors dar reikėtų papildomai aptarti, apie kokias konkrečias paslaugas kalbama 3 a) ir b) punktuose (žr. pirmiau), EESRK pritaria reglamento intencijai.

4.5.2 Gali pasitaikyti tokių aplinkybių, kurioms esant teisės aktų nustatyta auditą atliekančiam auditoriui atrodys visiškai natūralu savo teisės aktų nustatyto audito klientui suteikti kurias nors iš a) sąrašo i–v punktuose išvardytų paslaugų. Gali nutikti kas nors, ko neįmanoma išvengti, pavyzdžiui, susidaryti *force majeure* aplinkybės; įmonės kartais ištinka katastrofos. b) sąrašo įvardytos paslaugos galėtų būti teikiamos arba audito kliento, arba kompetentingos institucijos nuožiūra. Tokia nuožiūros teisė turėtų būti išskirtinėmis aplinkybėmis palikta ir a) sąrašo įvardytais atvejais.

„5. Jei audito įmonė daugiau kaip vieną trečdalį metinių audito pajamų gauna iš didelių viešojo intereso įmonių arba priklauso tinklui, kurio narių bendra metinių audito pajamų suma siekia 1 500 mln. EUR Europos Sąjungoje, ji laikosi šių sąlygų:

- a) nei tiesiogiai, nei netiesiogiai jokiai viešojo intereso įmonei neteikia ne audito paslaugų;
- b) nepriklauso tinklui, kuris Sąjungoje teikia ne audito paslaugas;
- e) tokia audito įmonė negali nei tiesiogiai, nei netiesiogiai valdyti daugiau kaip 5 proc. jokios įmonės, teikiančios 3 dalyje išvardytas paslaugas, kapitalo arba balsavimo teisių.“

4.5.3 EESRK supranta, kad šių nuostatų tikslas yra spręsti „Didžiojo ketverto“ įmonių dominuojančios padėties Jungtinės Karalystės, Vokietijos ir Ispanijos rinkose (kiekvieniu atveju – skirtinga įmonė) problemą ir užkirsti kelią tokios padėties

susidarymui ateityje. Savo NŽK EESRK pasiūlė spręsti dominavimo rinkoje problemą kreipiantis į konkurencijos tarnybas. Jungtinėje Karalystėje jau pradėtas tyrimas. Nelaukiant, kol bus priimtas šis reglamentas, EESRK siūlo tokias bylas inicijuoti ir Vokietijoje bei Ispanijoje.

4.5.4 EESRK nepalaiko vien audito paslaugas teikiančių įmonių idėjos. Mūsų įsitikinimu, įgyvendinus tokią pasiūlymą, tikėtina, labai nusmuktų audito darbuotojų profesinis lygis ir teisės aktų nustatyto audito kokybė. Komitetas patvirtina savo poziciją, kad auditoriai turėtų laisvai teikti visas įmanomas ne audito paslaugas visiems savo klientams, išskyrus teisės aktų nustatyto audito klientus.

4.5.5 Savo NŽK EESRK pažymėjo remias nuostata, kuria leidžiama MVĮ – teisės aktų nustatyto audito klientams teikti tam tikras ne audito paslaugas. Mažos įmonės iš vieno konsultanto gali tikėtis geresnės kokybės, kokybiškesnių paslaugų ir didesnės vertės. EESRK ir toliau laikosi šios pozicijos.

4.6 **11 straipsnis. Pasirengimas atlikti teisės aktų nustatytą auditą ir grėsmių nepriklausomumui įvertinimas**

4.6.1 EESRK pritaria šioms nuostatomis.

II SKYRIUS. Konfidencialumas ir profesinė paslaptis

4.7 **12 ir 13 straipsniai**

4.7.1 EESRK pritaria šioms nuostatomis.

III SKYRIUS. Teisės aktų nustatyto audito atlikimas

4.8 **14 straipsnis. Teisės aktų nustatyto audito apimtis**

„2. Nepažeidžiant 22 ir 23 straipsniuose nustatytų išvadų ir ataskaitų rengimo reikalavimų, teisės aktų nustatytas auditas negali apimti patikrinimo dėl audituojamos įmonės gyvybingumo ateityje, ar to, kaip veiksmingai ir efektyviai valdymo arba administracinis organas tvarkė ar tvarkys įmonės reikalus.“

4.8.1 EESRK išskiria šį punktą, nes jame griežtai apribojama tai, ko šiaip suinteresuotieji subjektai būtų galėję tikėtis iš teisės aktų nustatyto audito, tad kyla klausimas, koks turėtų būti audito vaidmuo.

4.9 **15 straipsnis. Profesinis skepticizmas**

„Teisės aktų nustatytą auditą atliekantis auditorius per visą auditą laikosi profesinio skepticizmo principo. „Profesinis skepticizmas“ – tai požiūris, kurio laikantis abejojama, atargiai vertinamos sąlygos,

galinčios rodyti, kad informacija gali būti neteisinga dėl klaidų arba dėl sukčiavimo, ir kritiškai vertinami audito įrodymai.“

4.9.1 Kaip ir savo NŽK, EESRK pritaria profesinio skepticizmo pabrėžimui.

4.10 **16–20 straipsniai**

4.10.1 EESRK palankiai vertina tarptautinių audito standartų paminėjimą bei kitas 16–20 straipsnių nuostatas.

IV SKYRIUS. Audito išvados ir ataskaitos rengimas

4.11 **21 straipsnis. Teisės aktų nustatyto audito rezultatai**

„Teisės aktų nustatytą auditą atliekantis auditorius teisės aktų nustatyto audito rezultatus pristato šiose ataskaitose:

— audito ataskaitoje pagal 22 straipsnį;

— papildomoje ataskaitoje audito komitetui pagal 23 straipsnį.“

4.12 **22 straipsnis. Audito ataskaita**

„2. Audito ataskaita rengiama raštu. Joje pateikiama bent ši informacija:

k) nurodomos pagrindinės reikšmingų informacijos metinėse finansinėse ataskaitose arba konsoliduotose finansinėse ataskaitose netikslumų rizikos sritys, įskaitant ypač svarbius apskaitinius įverčius arba vertinimo netikrumo sritys;

l) nurodoma audituojamos įmonės padėtis, visų pirma pateikiamas įmonės gebėjimo vykdyti savo prievolės prognozuojamoje ateityje, tai yra jos veiklos tęstinumo prielaidos, įvertinimas;

m) įvertinama įmonės vidaus kontrolės sistema, įskaitant per teisės aktų nustatytą auditą nustatytus reikšmingus vidaus kontrolės trūkumus, taip pat buhalterinės ir finansinės apskaitos sistema;

o) nurodomi ir paaiškinami visi apskaitos taisyklių, teisės aktų arba įstatų, apskaitos politikos sprendimų ir kitų įmonės valdymui svarbių nuostatų pažeidimai;

q) jei teisės aktų nustatytą auditą atliko audito įmonė, ataskaitoje nurodomas kiekvienas auditą atlikusios grupės narys ir pažymima, kad visi nariai išliko visiškai nepriklausomi ir audituojamoje įmonėje neturėjo nei tiesioginių, nei netiesioginių interesų;

- t) pateikiama nuomonė, kurioje aiškiai nurodoma teisės aktų nustatyta auditą atliekančio auditoriaus nuomonė, ar metinės finansinės ataskaitos arba konsoliduotosios finansinės ataskaitos parodo tikrą ir teisingą vaizdą, ar buvo parengtos pagal atitinkamą finansinės atskaitomybės tvarką;
- u) nurodomi visi aspektai, kuriuos teisės aktų nustatyta auditą atliekantis auditorius pabrėžia, atkreipdami į juos dėmesį, nors pateikia besąlyginę ataskaitą.

4. Audito ataskaita negali būti ilgesnė kaip keturių lapų, arba 10 000 simbolių (be tarpų).“

4.12.1 Audito ataskaita pakeičia audito išvadą, kuri šiuo metu skelbiama kartu su viešojo intereso įmonių metine ataskaita ir atskaitomybe. 2 dalyje pateikiami 23 elementai, nuo a) iki w), kurie turi būti pateikti šioje 4 psl. apimties ataskaitoje. Savo NŽK EESRK kritiškai atsiliepė apie audito išvadų beprasmiškumą ir šabloniškumą – įvairiausių įmonių ir veiklos sričių audito išvados mažai kuo skiriasi. Ataskaitoje bus pateikiama daugiau informacijos, galbūt net daugiau, nei pageidautų audituojami subjektai.

4.12.2 Dėl reikalavimo įvardyti audito grupės sudėtį: didžiausių viešojo intereso įmonių atveju tai gali būti šimtai asmenų. Suprantama, ataskaita dėl labai didelės įmonės ir apimtimi, ir mastu turi gerokai skirtis nuo ataskaitos dėl šimtą kartų mažesnės įmonės. Kai kurie iš siūlomų reikalavimų atrodo nesuderinami su tarptautiniais apskaitos standartais. Reglamente šie standartai neminimi.

4.13 23 straipsnis. Papildoma ataskaita audito komitetui

„1. Papildoma ataskaita pateikiama audituojamos įmonės visuotiniam susirinkimui, jeigu audituojamos įmonės valdymo arba administracinis organas taip nusprendžia.“

4.13.1 EESRK nuomone, mažai tikėtina, kad audituojami subjektai išviešintų visą ataskaitą. EESRK mano, kad ji turėtų būti perduota įmonės socialiniams partneriams atsižvelgiant į skirtingas nacionalines darbuotojų dalyvavimo sistemas.

„2. Papildomoje ataskaitoje išsamiai ir nuodugniai paaiškinami atlikto teisės aktų nustatyto audito rezultatai ir pateikiama bent ši informacija:

- f) pateikiami ir paaiškinami argumentai dėl reikšmingo netikrumo, dėl kurio gali kilti abejonių dėl įmonės gebėjimo tęsti veiklą;
- g) išsamiai nurodoma, ar buhalterinė, finansinė apskaita, visi audituoti dokumentai, metinės finansinės ataskaitos arba konsoliduotosios finansinės ataskaitos ir galimos papildomos ataskaitos yra tinkamos;

h) nurodomi ir išsamiai paaiškinami visi atvejai, kai nesilaikyta nustatytų reikalavimų, įskaitant nereikšmingus atvejus, jeigu manoma, kad audito komitetui tai svarbu, kad jis galėtų vykdyti savo užduotis;

i) įvertinami įvairiems metinių finansinių ataskaitų arba konsoliduotųjų finansinių ataskaitų straipsniams taikyti vertinimo metodai, įskaitant bet kokį tokių metodų pakeitimų poveikį;

j) pateikiami išsamūs duomenys apie visas garantijas, patvirtinimo raštus, viešąsias intervencijas ir kitas paramos priemones, į kurias atsižvelgta vertinant veiklos tęstinumą;

k) patvirtinamas dalyvavimas atliekant inventORIZACIJĄ, taip pat kitais fiziniu patikrinimo atvejais;

n) nurodoma, ar audituojama įmonė pateikė visus prašytus paaiškinimus ir dokumentus.“

4.13.2 Šio ataskaitos formato prototipas yra Vokietijos audito įmonių naudojama ilgoji ataskaita. Jei toks ataskaitos formatas bus naudojamas visoje ES, turėtų pagerėti teisės aktų nustatyto audito kokybė, o audituojami subjektai turėtų imti veiksmingiau reaguoti į audito išvadas. EESRK pritaria tokia ataskaitai.

4.14 24 straipsnis. Audito komiteto atliekama teisės aktų nustatyto audito priežiūra; 25 straipsnis. Ataskaita viešojo intereso įmonių priežiūros institucijoms

4.14.1 24 ir 25 straipsniai atitinka EESRK NŽK.

V SKYRIUS. Teisės aktų nustatyta auditą atliekančių auditorių ir audito įmonių skaidrumo pranešimai ir duomenų saugojimas

4.15 26–30 straipsniai

4.15.1 V skyrius atitinka EESRK NŽK.

III ANTRAŠTINĖ DALIS. VIEŠOJO INTERESO ĮMONIŲ TEISĖS AKTŲ NUSTATYTA AUDITĄ ATLIEKANČIŲ AUDITORIŲ ARBA AUDITO ĮMONIŲ PASKYRIMAS

4.16 31 straipsnis. Audito komitetas

„1. Audito komitetas sudaromas iš audituojamos įmonės administracinio organo nevykdomųjų narių ir (arba) priežiūros organo narių, ir (arba) iš audituojamos įmonės visuotinio akcininkų susirinkimo paskirtų narių.

Bent vienas audito komiteto narys turi būti kompetentingas audito srityje, o dar vienas narys – apskaitos ir (arba) audito srityje. Komiteto nariai, kaip visuma, turi turėti reikiamą kompetenciją tame sektoriuje, kuriame veikia audituojama įmonė.

Audito komiteto narių dauguma yra nepriklausomi. Audito komiteto pirmininką paskiria jo nariai ir jis yra nepriklausomas.“

4.16.1 1 dalis visiškai atitinka EESRK NŽK pateiktas rekomendacijas, jei tik žodžiai „kaip visuma“ nereiškia „visi“.

4.16.2 5 dalyje nurodomos audito komiteto pareigos. EESRK siūlo papildyti pareigų sąrašą dar dviem: audito plano tvirtinimas, įskaitant numatomas su auditu susijusias paslaugas, ir su juo susijusių biudžeto sąmatų tvirtinimas.

4.17 32 straipsnis. Teisės aktų nustatytą auditą atliekančių auditorių paskyrimas

„2. Audito komitetas teikia rekomendaciją dėl teisės aktų nustatytą auditą atliekančių auditorių paskyrimo. Rekomendacijoje pasiūlomos bent dvi alternatyvos dėl audito užduoties, o audito komitetas pateikia deramai pagrįstą nuomonę, kuri alternatyva priimtinesnė.

3. Audito komiteto rekomendacija parengiama po atrankos procedūros, kurią audituojama įmonė organizuoja laikydamasi šių kriterijų:

- a) audituojama įmonė gali kviesti bet kuriuos teisės aktų nustatytą auditą atliekančius auditorius teikti pasiūlymus, jei bent vienas iš kviečiamų auditorių nėra auditorius, per praėjusius kalendorinius metus iš atitinkamos valstybės narės didelių viešojo intereso įmonių gavęs daugiau kaip 15 proc. visos audito mokesčių sumos;
- b) audituojama įmonė gali laisvai pasirinkti, koku būdu susisiekti su kviečiamu (-ais) teisės aktų nustatytą auditą atliekančiu (-iais) auditoriumi (-iais);
- c) audituojama įmonė parengia konkurso dokumentus, kuriuos audituojama įmonė taikys teisės aktų nustatytą auditą atliekančių auditorių arba audito įmonių pateiktiems pasiūlymams vertinti;
- d) audituojama įmonė gali laisvai apibrėžti atrankos procedūrą ir per procedūrą vesti tiesiogines derybas su susidomėjusiais konkurso dalyviais;
- f) audituojama įmonė vertina teisės aktų nustatytą auditą atliekančių auditorių pasiūlymus, vadovaudamasi konkurso dokumentuose iš anksto nustatytais atrankos kriterijais.
- g) audituojama įmonė turi gebėti 35 straipsnyje nurodytai kompetentingai institucijai įrodyti, kad atrankos procedūra atlikta sąžiningai.

5. Jeigu administracinio arba priežiūros organo pasiūlyme nesilaikoma audito komiteto rekomendacijos, pasiūlyme nurodomos priežastys, dėl kurių audito komiteto rekomendacijos nesilaikoma.

6. Kredito įstaigos arba draudimo įmonės atveju administracinis arba priežiūros organas pasiūlymo projektą pateikia kompetentingai institucijai.

10. Siekiant palengvinti audituojamos įmonės užduotį organizuoti atrankos procedūrą teisės aktų nustatytą auditą atliekančiam auditoriui paskirti, EBI, EDPPi ir EVPRI parengia viešojo intereso įmonėms skirtas rekomendacijas.“

4.17.1 Kad ir kokia būtų audito užduoties trukmė, šios gairės gali būti naudingos stambių viešojo intereso įmonių atžvilgiu, tačiau MVĮ atžvilgiu jos yra pernelyg kategoriškos. Daugelis MVĮ netaikys a) punkte nurodytų procedūrų ir verčiau samdys antro ar trečio lygio įmones. MVĮ manys galinčios pasinaudoti b) ir d) punktuose numatyta laisve rinktis. Paprastai MVĮ nerengs oficialių konkurso dokumentų, dažnu atveju gali nerengti konkursų ir nemanys, kad privalo pasiaiškinti kompetentingoms institucijoms. 5 dalis MVĮ netaikoma. Šios taisyklės sumanytos bankams, o ne MVĮ. MVĮ nereikės 10 dalyje nurodytų nesuskaičiuojamų institucijų įsikišimo, kad susitvarkytų savo reikalus.

4.17.2 Nustatomas reikalavimas, kad kvietimas dalyvauti konkurse būtų išsiųstas bent vienai antro lygio įmonei. Tai antro lygio įmonėms galėtų atverti galimybę teikti paslaugas didesniems klientams, tačiau akivaizdu, kad antro lygio įmonės pirmiausia turi išspręsti daugybę savų problemų, nes jų išteklių visų kartu sudėjus pakaktų tik pavieniams užsakymams atlikti.

4.18 33 straipsnis. Audito užduoties trukmė

„1. Viešojo intereso įmonė paskiria teisės aktų nustatytą auditą atliekantį auditorių pradiniam užduoties laikotarpiui, kuris yra ne trumpesnis nei dveji metai. Viešojo intereso įmonė šį užduoties laikotarpį gali pratęsti tik kartą. Ilgiausia dviejų užduočių trukmė kartu negali viršyti 6 metų. Kai per nepertraukiamą 6 metų užduoties laikotarpį paskiriami du teisės aktų nustatytą auditą atliekantys auditoriai, ilgiausia kiekvieno teisės aktų nustatytą auditą atliekančio auditoriaus ar audito įmonės užduoties trukmė neviršija 9 metų.“

4.18.1 Savo NŽK EESRK nepalaikė privalomos teisės aktų nustatytą auditą atliekančių auditorių rotacijos. Vietoj to jis pasiūlė privalomą naujo konkurso rengimą kas šešerius – aštuonerius metus. Išsamiai apsvaistęs naujuosius pasiūlymus, EESRK ir toliau laikosi šios savo pozicijos, tačiau palankiai vertina kitus reglamento aspektus.

4.18.2 Kadangi pagrindinio audito partnerio rotacija turi vykti praėjus septyneriems metams (žr. 4 punktą toliau), EESRK siūlo privalomam naujo konkurso skelbimui taip pat nustatyti septynerių metų terminą. Kyla klausimas, ar paskirtasis teisės aktų nustatytą auditą atliekantis auditorius turėtų išbūti visą fiksuotą septynerių metų laikotarpį. Daugumoje šalių narių teisės aktų nustatytą auditą atliekantys auditoriai skiriami kasmet; reglamente turėtų būti palikta galimybė tęsti tokią praktiką. Todėl turėtų būti leidžiama lanksčiau taikyti septynerių metų trukmės reikalavimą audito veiklai, tačiau po septynerių metų trukmės veiklos metų turėtų būti privaloma skelbti

naują konkursą. EESRK pabrėžia, kad įjungus audito partnerių privalomo perrinkimo mechanizmą, būtina užtikrinti, kad procedūros būtų skaidrios ir kad kredito įstaigų atveju auditorių tvirtintų kompetentinga institucija.

„4. Pagrindinis (-iai) audito partneris (-iai), atsakingas (-i) už teisės aktų nustatyto audito atlikimą, praėjus septyneriems metams nuo paskyrimo datos sustabdo dalyvavimą. Teisės aktų nustatytą auditą atliekantis auditorius įdiegia tinkamą aukščiausio rango darbuotojų laipsniškos rotacijos mechanizmą.“

4.18.3 Ši rotacija buvo palankiai įvertinta EESRK NŽK, tačiau dėl visų kitų laipsniškos rotacijos atvejų turėtų savo nuožiūra spręsti teisės aktų nustatytą auditą atliekantis auditorius.

4.19 34 straipsnis. Teisės aktų nustatytą auditą atliekančių auditorių atleidimas ir atsistatydinimas

IV ANTRAŠTINĖ DALIS. VIEŠOJO INTERESO ĮMONIŲ TEISĖS AKTŲ NUSTATYTĄ AUDITĄ ATLIEKANČIŲ AUDITORIŲ IR AUDITO ĮMONIŲ VEIKLOS PRIEŽIŪRA

I SKYRIUS. Kompetentingos institucijos

4.20 35–39 straipsniai

4.20.1 EESRK pritaria nuostatomis dėl kompetentingų institucijų.

II SKYRIUS. Kokybės užtikrinimas, tyrimas, rinkos stebėseną, nenumatytų atvejų planai ir kompetentingų institucijų veiklos skaidrumas

4.21 40–44 straipsniai

„Kompetentingų institucijų funkcijos:

- vykdyti atlikto teisės aktų nustatyto audito kokybės užtikrinimo peržiūras;
- atlikti tyrimus, siekiant nustatyti netinkamo teisės aktų nustatyto audito atvejus, juos ištaisyti ir užkirsti jiems kelią;
- vykdyti teisės aktų nustatyto audito paslaugų rinkos pokyčių stebėseną;
- vykdyti reguliarią galimų grėsmių didelių audito įmonių veiklos tęstinumui, įskaitant riziką dėl didelės koncentracijos, stebėseną ir reikalauti, kad didelės įmonės rengtų tokių grėsmių pašalinimo planus nenumatytiems atvejams.“

4.21.1 Pasiūlymas, kad kompetentingos institucijos grėsmių pašalinimo planus nenumatytiems atvejams rengtų kartu su didžiausiomis įmonėmis kiekvienoje jurisdikcijoje, atitinka EESRK NŽK.

III SKYRIUS. Kompetentingų institucijų tarpusavio bendradarbiavimas ir ryšiai su Europos priežiūros institucijomis

4.22 45–56 straipsniai

„a) Reglamente reikalaujama, kad kompetentingų institucijų bendradarbiavimas ES lygmeniu vyktų EVPRI, taigi į ją perkeliamas dabartinis bendradarbiavimo ES lygmeniu mechanizmas, veikiantis kaip Europos auditorių priežiūros institucijų grupė.

EVPRI turėtų parengti rekomendacijas keliomis temomis: pavyzdžiui, dėl audito ataskaitos ir papildomos ataskaitos audito komitetui turinio ir pateikimo, audito komiteto priežiūros veiklos arba dėl kokybės užtikrinimo peržiūrų vykdymo.

b) EVPRI prižiūrint, įdiegiama Europos „savanoriško“ audito kokybės sertifikavimo sistema siekiant pagerinti visų audito įmonių, kurios geba atlikti aukštos kokybės viešojo intereso įmonių auditą, žinomumą, pripažinimą ir reputaciją.“

4.22.1 EESRK pritaria šiam pasiūlymui.

IV SKYRIUS. Bendradarbiavimas su trečiosios šalies institucijomis, tarptautinėmis organizacijomis ir įstaigomis

4.23 57–60 straipsniai

„Kompetentingos institucijos ir EVPRI bendradarbiavimo susitarimus dėl keitimosi informacija su trečiųjų šalių kompetentingomis institucijomis gali sudaryti tik jei atskleidžiamai informacijai taikomos profesinės paslapties garantijos ir laikomasi duomenų apsaugos taisyklių.“

4.23.1 EESRK pritaria IV skyriaus pasiūlymams.

V ANTRAŠTINĖ DALIS. ADMINISTRACINĖS SANKCIJOS IR PRIEMONĖS

4.24 61 straipsnis. Administracinės sankcijos ir priemonės

4.25 62 straipsnis. Įgaliojimai taikyti sankcijas

„1. Šis straipsnis taikomas priede nurodytiems šio reglamento nuostatų pažeidimams.

2. Kompetentingos institucijos gali taikyti bent toliau išvardytas administracines priemones ir sankcijas:

b) viešas kompetentingų institucijų interneto svetainėje skelbiamas pareiškimas, kuriame nurodomas atsakingas asmuo ir pažeidimo pobūdis;

- f) administracinės piniginės sankcijos, kurių suma būtų iki dviejų kartų didesnė nei dėl pažeidimo gauto pelno ar išvengtų nuostolių suma;
- g) fiziniam asmeniui – administracinės piniginės sankcijos, kurios sudarytų iki 5 000 000 EUR;
- h) juridiniam asmeniui – administracinės piniginės sankcijos, kurios sudarytų iki 10 proc. to juridinio asmens bendros metinės apyvartos praėjusiais veiklos metais.“

4.26 63 straipsnis. Veiksmingas sankcijų taikymas

„1. Nustatydamos administracinių sankcijų ir priemonių rūšį kompetentingos institucijos atsižvelgia į visas svarbias aplinkybes, tarp jų:

- a) pažeidimo sunkumą ir trukmę;
- b) atsakingo asmens atsakomybės laipsnį;
- c) atsakingo asmens finansinį pajėgumą;
- d) atsakingo asmens gauto pelno arba išvengtų nuostolių dydį.“

4.27 64 straipsnis. Sankcijų ir priemonių skelbimas

„Apie kiekvieną už šio reglamento pažeidimą taikomą administracinę priemonę arba sankciją skelbiama nedelsiant, nurodant bent informaciją apie pažeidimo tipą ir pobūdį, taip pat už jį atsakingų asmenų tapatybę, nebent dėl tokio skelbimo kiltų didelis pavojus finansų rinkų stabilumui.“

4.28 65 straipsnis. Skundas

4.29 66 straipsnis. Pranešimas apie pažeidimus

4.29.1 Savo NŽK EESRK svarstė galimybę kiekvienoje valstybėje narėje įkurti profesinę drausmę prižiūrinčias institucijas. Komitetas pritaria šiems pasiūlymams. Iš esmės šiais pasiūlymais numatoma piktnaudžiavimo atvejais kaip drausminimo priemonę pasitelkti „gėdos lentą“.

VI ANTRAŠTINĖ DALIS. DELEGUOTIEJI AKTAI, ATASKAITOS, PEREINAMOJO LAIKOTARPIO IRBAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

4.30 68–72 straipsniai

4.30.1 Nustatomas audito įmonių rotacijos prievolės, prievolės organizuoti audito įmonių atrankos procedūras ir steigti tik audito paslaugas teikiančias audito įmones įsigaliojimo pereinamasis laikotarpis.

4.31 I PRIEDAS. Teisės aktų nustatyta auditą atliekančių auditorių, audito įmonių arba pagrindinių audito partnerių pažeidimai

Numatomi pažeidimai iš esmės yra procesinio ir administracinio pobūdžio, susiję su interesų konfliktu, organizaciniais arba veiklos reikalavimais, teisės aktų nustatyto audito atlikimu, audito ataskaitomis, informacijos atskleidimo nuostatomis, teisės aktų nustatyta auditą atliekančių auditorių ar audito įmonių paskyrimu viešojo intereso įmonių iniciatyva ir kokybės užtikrinimu. Neaišku, kaip remiantis šiomis nuostatomis bus traktuojamas auditoriaus pareigų neatlikimas (panašiais atvejais kaip nesena „JP Morgan“ istorija, kai nebuvo užkirstas kelias piktnaudžiavimui klientų lėšomis).

4.32 II PRIEDAS. Viešojo intereso įmonių pažeidimai

Čia numatomi pažeidimai susiję su teisės aktų nustatyta auditą atliekančių auditorių ar audito įmonių paskyrimu.

2012 m. balandžio 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonės

Toliau pateiktas skyriaus nuomonės punktas buvo iš dalies pakeistas atsižvelgus į asamblėjos priimtą pakeitimą, tačiau už jį buvo atiduota daugiau kaip 1/4 balsų (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 4 dalis).

3.1.8 punktas**„3.1.8 Nujos kompetentingoms institucijoms taikomos taisyklės**

EESRK pritaria, kad būtų kuriamos valstybių narių kompetentingos institucijos, kurios būtų nacionalinės nepriklausomos reguliavimo ir priežiūros institucijos ir nacionalinis EVPRI atitikmuo. Tačiau kai valstybėse narėse kompetentingos nepriklausomos auditorių priežiūros institucijos jau įkurtos ir sėkmingai vykdo veiklą, EESRK norėtų, kad jos nebūtų pamirštos, o būtų įtrauktos į naująją priežiūros sistemą.“

Balsavimo rezultatai:

Už	88
Prieš	60
Susilaikė	37.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos rizikos kapitalo fondų

(COM(2011) 860 final – 2011/0417 (COD))

(2012/C 191/13)

Pranešėja **Anna NIETYKSZA**

Taryba ir Europos Parlamentas, atitinkamai 2012 m. sausio 20 ir 17 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos rizikos kapitalo fondų

COM(2011) 860 final – 2011/0417 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 17 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 131 nariui balsavus už, 2 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina reglamentą dėl Europos rizikos kapitalo fondų, kuriuo siūloma nustatyti visą Europą apimančią teisinę investavimo sistemą naudojant visoje ES galiojančią pasą, tokiu būdu sudarant palankesnes sąlygas Europos rizikos kapitalo fondams pritraukti tarptautinius investuotojus ir inovaciniams mažoms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) pasinaudoti galimybėmis gauti finansavimą. Reglamentu nustatomos vienodos taisyklės dėl investuotojų kategorijų, vienodi reikalavimai kolektyvinių investavimo subjektų, kurie veikia su nuoroda „Europos rizikos kapitalo fondas“, valdytojams, taip pat reikalavimai, taikomi investicijų portfeliumi, investavimo metodams ir tinkamoms įmonėms, į kurias reikalavimus atitinkantis socialinio verslumo fondas gali investuoti.

1.2 Šia iniciatyva siekiama strategijos „Europa 2020“ ir Bendrosios rinkos akto tikslų, išsipareigojama užtikrinti, kad iki 2012 m. rizikos kapitalo fondai, įsisteigę bet kurioje valstybėje narėje, galėtų laisvai investuoti visoje Europos Sąjungoje ir darniai finansuoti inovacines ES bendroves ir darbo vietų kūrimą.

1.3 Reglamentu dėl Europos rizikos kapitalo fondų siekiama pritraukti tarptautinius investuotojus, įskaitant privačius asmenis, kad jie investuotų į bet kurioje ES šalyje įsikūrusius rizikos kapitalo fondus. Tai labai svarbu, nes Europos rizikos kapitalo sektorius yra pernelyg priklausomas nuo valstybės finansavimo – daugiau nei 50 proc. finansavimo teikia valstybė. EESRK manymu, valstybės institucijos turėtų sutelkti dėmesį į stabilios reguliavimo sistemos sukūrimą.

1.4 Reglamente nustatomos vienodos taisyklės dėl investuotojų kategorijų, kurios laikomos atitinkančiomis reikalavimus. Siūlomos priemonės yra lanksčios ir jomis siekiama patenkinti privačiųjų tarptautinių investuotojų poreikius, kad jie galėtų vykdyti tarpvalstybines investicijas. EESRK mano, kad siekiant

padidinti Europos MVĮ tenkančio kapitalo išteklius šios priemonės turėtų pritraukti ne tik Europos bet ir kitų pasaulio šalių investuotojus.

1.5 Atsižvelgiant į rizikos ribojimo sistemas, tokias kaip „Bazelis III“, Kapitalo poreikių direktyva (KPD IV) ir „Mokumas“, Europos rizikos kapitalo fondo pasas yra labai svarbus didiesiems kapitalą rizikos kapitalo įmonėms teikiančioms subjektams – bankams, pensijų fondams ir draudimo bendrovėms, nenoriai investuojantiems į inovacines MVĮ, kurias vertinamos kaip labai rizikingos.

1.6 EESRK ypač palankiai vertina Europos rizikos kapitalo fondams numatytą vaidmenį – remti darbo vietų kūrimą inovacinėse, pažangiosiomis technologijomis paremtose Europos MVĮ. Fondai, kurių valdomas turtas negali būti didesnis kaip 500 mln. EUR, turi skirti bent 70 proc. visų savo kapitalo įnašų tiesiogiai MVĮ ir taip aprūpinti MVĮ nuosavu arba kvazi-nuosavu kapitalu.

1.7 Be to, Komitetas pritaria vienodiems registracijos reikalavimams visoje Europoje ir visoje ES galiojančiam pasui, kurie turėtų sudaryti palankesnes sąlygas tarpvalstybinėms investicijoms, taip pat Europos fondų valdytojams keliamiems verslo kriterijų laikymosi, organizaciniais ir etiniams reikalavimams.

1.8 Tačiau EESRK norėtų atkreipti dėmesį į keletą apribojimų, kurie gali susilpninti tikėtiną poveikį, tokius kaip reikalavimus atitinkančio rizikos kapitalo fondo veiksmų apimtį ribojimas, kai jam leidžiama investuoti tik į nuosavo ir kvazi-nuosavo kapitalo investavimo priemones, kurias siūlo įmonė (pvz., nauja akcijų emisija ar kitos dalyvavimo formos). EESRK siūlo išplėsti siūlomą reglamentą ir įtraukti kitų Europos rizikos kapitalo fondų arba fondų fondų akcijas ar investicinius vienus, taip sudarant galimybę padidinti investicijoms į MVĮ prieinamo kapitalo kiekį.

1.9 Tokie apribojimai užkerta kelią į reglamento taikymo sritį įtraukti galimybę vadinamiesiems fondų fondams gauti visą ES apimantį pasą.

1.10 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad visoje ES galiojantis pasas neišsprendžia investavimo sistemų apmokestinimo skaidrumo klausimo, kuris yra labai svarbus siekiant, kad rizikos kapitalo ar privataus nuosavo kapitalo investicijos būtų vykdomos veiksmingai. Reikėtų išnagrinėti rizikos kapitalo tarpvalstybinio apmokestinimo kliūčių problemą ir pasiūlyti jos sprendimus.

1.11 EESRK pabrėžia, kad veiksminga investavimo sistema iš esmės turėtų sudaryti sąlygas įvairių tipų investuotojams vykdyti bendras investicijas, sykiu užtikrindama optimalų apmokestinimą, visų pirma užkirsdama kelią dvigubam apmokestinimui (investicijų portfelio apmokestinimas ir vėlesnio lėšų paskirstymo fondo investuotojams apmokestinimas).

1.12 EESRK prašo nustatyti pereinamąjį laikotarpį nustatytų ribų reikalavimams įgyvendinti, kad būtų atsižvelgta į skirtingus pajamų lygius skirtingose valstybėse narėse.

1.13 EESRK mano, kad reikalavimus atitinkantis rizikos kapitalo fondas turėtų būti uždaros struktūros kolektyvinio investavimo subjektas, bent 70 proc. visų savo kapitalo įnašų ir nepareikalautojo numatytojo kapitalo investuojantis į turtą, investicijos į kurį yra reikalavimus atitinkančios investicijos, siekiant užtikrinti, kad jo akcijų negalima būtų iškeisti į grynuosius pinigus ar vertybinius popierius iki kol jis bus likviduotas. Be to, jo pagrindinė buveinė turėtų būti Europos Sąjungos teritorijoje, kad būtų užkirstas kelias kurti fondus, kuriuos ES valdytojas valdytų iš mokesčių „rojaus“ siekdamas išvengti apmokestinimo.

1.14 Investuotojų apsaugos sistema turėtų būti stiprinama paskiriant depozitarą, kuris būtų atsakingas už turto saugojimo, grynujų pinigų srautų kontrolės, ir priežiūros funkcijų užtikrinimą. Kolektyvinio investavimo subjektų, kitų nei kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektai, direktyvoje (KIPVPS) reikalaujama paskirti depozitarą kolektyvinio investavimo įmonėms.

1.15 EESRK nori atkreipti dėmesį į tai, kad ypač svarbu plačiau naudoti ES lėšas rizikos kapitalo rinkoje sudaryti galimybes įmonėms gauti finansavimą įmonių pradiniam bei steigimosi etape, kai jos negauna privataus kapitalo finansavimo dėl didelio rizikos lygio.

1.16 Reglamento siūlymas dėl Europos rizikos kapitalo fondo paso yra žingsnis teisinga linkme; šį siūlymą reikia pildyti ir tobulinti, kad jo poveikis nebūtų neproporcingai mažas palyginti su lūkesčiais.

2. Rizikos kapitalo ir privataus kapitalo rinka Europoje

2.1 Siūlomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas buvo parengtas remiantis konkrečiu vertinimu. Dokumente

rizikos kapitalo rinka Europoje apibūdinama kaip silpna palyginti su Amerikos rinka. Europos rinka yra gerokai mažesnė, susiskaidžiusi į nacionalinių rinkų segmentus, joje trūksta vienodų taisyklių. Kai kurios valstybės narės taiko specialius rizikos kapitalo fondų režimus, pagal kuriuos nustatytos taisyklės dėl portfelio sudėties, investavimo metodų ir reikalavimus atitinkančių investicijų objektų. Tai reiškia, kad kapitalo teikėjams, tokiems kaip individualūs klientai, pensijų fondai ir draudimo bendrovės, yra sunku investuoti į rizikos kapitalą ir tai brangiai kainuoja.

2.2 Tradiciškai didžiausią dalį Europos kapitalo pritraukia ir investuoja į rizikos kapitalo ir privataus kapitalo sektorių Didžiosios Britanijos fondų valdytojai. Britams sistemingai pavykdavo pritraukti iš rinkos apie 30 proc. lėšų naujoms investicijoms, o 2009 m. jiems pavyko pritraukti net 34 proc. Sėkmingiausi britų fondų valdytojams buvo 2007 m., kai jie investavo 34 mlrd. EUR, o tai sudarė 46 proc. visų Europos investicijų. 2009 m. metais, jau gilėjant krizei, jie investavo 9 mlrd. EUR – beveik 40 proc. rinkos. Tik 52 proc. iš tų 9 mlrd. EUR buvo investuota į Didžiosios Britanijos bendroves, likęs kapitalas buvo eksportuotas į kitas Europos šalis.

2.3 Kiti pagrindiniai veikėjai Europos rinkoje yra didžiausios Senojo žemyno ekonomikos šalys, tokios kaip Prancūzija, Vokietija ir Italija. Jų padėtis rinkoje yra stabili; 2009 m. šios trys šalys pritraukė apie 31 proc. naujo kapitalo ir investavo 6,7 mlrd. EUR – tai sudarė apie 29 proc. visų investicijų. Dažniausiai lėšos pritraukiamos nacionalinėse rinkose ir lieka šalyje investicijų pavidalu, kurias, kaip, pavyzdžiui, 2009 metais Italijoje ir Vokietijoje, papildė importuotas kapitalas.

2.4 Be to, dideli pakitimai įvyko kapitalo teikėjų struktūroje. 2008 m. pagrindinis kapitalo šaltinis buvo pensijų fondai (28 proc.), o bankų svarba palaipsniui mažėjo (22 proc. 2000 m. ir 7 proc. 2008 m.). 2009 m. tendencija pasikeitė ir bankų dalis išaugo iki 18 proc. Taip atsitiko todėl, kad buvo pristabdytas lėšų srautas iš pensijų fondų sektoriaus, kuris siekė apriboti savo santykį su rizikingu turtu.

2.5 Rodiklis, rodantis, kaip sunku yra pritraukti kapitalą, yra laikas, kurio reikia fondo valdytojams galutinai sudaryti fondą (t. y. suburti sąlyginę investuotojų grupę). 2005–2007 m. laikotarpiu vidutiniškai tam reikėdavo ne daugiau kaip metų. 2009 m. šis laikotarpis išsitęsė iki 18 mėnesių, o 2010 m. pirmame pusmetyje jau siekė 20 mėn.

2.6 Daugelį metų investicijų į rizikos kapitalą Europoje aiškiai mažėja – 2009 m. investicijos sudarė 9 mlrd. EUR, tačiau investicijos į įmones pradiniam bei steigimosi etape siekė tik 2 mlrd. EUR. Pirmuosius 2010 m. tris ketvirčius investicijos siekė 7 mlrd. EUR.

2.7 Pagrindinė sumažėjusių investicijų pasekmė buvo vidutinės investicijų vertės vienoje įmonėje smukimas – nuo 8,8 mln. EUR 2008 m. iki 4,7 mln. EUR metais vėliau. 2010 m. pirmojo pusmečio duomenys rodo, kad ši suma paskui padidėjo iki 7,9 mln. EUR.

2.8 Investicijos sutelktos į 5 sektorius – 2009 ir 2010 m. 19 proc. investicijų buvo nukreipta į prekių ir paslaugų verslui sektorių, 13 proc. – į vartojimo prekių, mažmeninės prekybos ir telekomunikacijų sektorius, o 15 proc. buvo investuota į gyvosios gamtos mokslų sektorių. Rizikos kapitalo atveju 65 proc. investicijų buvo nukreipta į gyvosios gamtos mokslų, IT ir elektronikos ir telekomunikacijų sektorius.

3. Europos komisijos pasiūlymo apžvalga

3.1 Dėl 2008 ir 2009 m. finansinės krizės ir įvedus naujas rizikos ribojimo sistemas, tokias kaip „Bazelis III“, Kapitalo poreikių direktyva (KPD IV) ir „Mokumas“, gerokai sumažėjo atvejų, kai bankai suteikia arba pratęsia kredito linijas MVĮ. MVĮ teko atkakliai ieškoti kitų alternatyvių finansavimo šaltinių, kurių jiems primygtinai reikėjo.

3.2 Taigi MVĮ reikėtų suteikti alternatyvių finansavimo šaltinių. Šiuo atžvilgiu labai svarbus vaidmuo užpildant šią investicijų į inovacijas finansavimo spragą tenka rizikos kapitalo fondams. Jie teikia nuosavo arba kvazinuosavo kapitalo priemonės veiklą pradedančioms ir mažoms verslo įmonėms, turinčioms didelį ilgalaikio augimo potencialą. Skirtingai nuo privataus kapitalo fondų (kurie daugiausiai vykdo akcijų išpirkimus), rizikos kapitalo fondai kartu su verslininkais investuoja į įmones ilgą laiką.

3.3 Europos rizikos kapitalo sektorius yra susiskaidęs ir išskaidytas. Šis susiskaidymas ir išskaidymas lemia statistškai reikšmingą investuotojų nenorą investuoti į rizikos kapitalo fondus. Dėl nenuoseklaus reguliavimo galimiams „rizikos kapitalo“ investuotojams, kaip antai turtingiems asmenims, pensijų fondams ar draudimo įmonėms, yra sudėtinga ir brangu dalį savo investicijų pradėti skirti rizikos kapitalui.

3.4 Tiesioginė mažesnio nei optimalus vidutinio Europos rizikos kapitalo fondo dydžio priežastis yra finansinių išteklių, kurie šiuo metu skiriami rizikos kapitalui, stoka. Finansuojant MVĮ rizikos kapitalas šiame etape atlieka menką vaidmenį. Nesant veiksmingo rizikos kapitalo sektoriaus, Europos inovacijų kūrėjai ir novatoriškos verslo įmonės negali išnaudoti savo komercinio potencialo. Tai savo ruožtu nepalanku Europos pasauliniam konkurencingumui.

3.5 Be to, tai gerokai mažina investicines galimybes, t. y. lėšas, ir apriboja kapitalo srautą į mažas ir vidutines įmones, į inovacines verslo įmones. Tai savo ruožtu „įpareigoja“ MVĮ remtis bankų sektoriumi. MVĮ padėtį dar labiau sunkina tai, kad atsižvelgdami į naujas rizikos ribojimo sistemas, bankai dabar gerokai mažiau linkę finansuoti mažas įmones, netgi jei jos inovacinės, ankstyvaisiais jų vystymosi etapais.

3.6 Klestinti Europos rizikos kapitalo rinka yra vienas iš bendros strategijos „Europa 2020“ tikslų. Europos Komisija Bendrosios rinkos akte ⁽¹⁾ (angl. SMA) įsipareigojo užtikrinti,

kad iki 2012 m. rizikos kapitalo fondai, įsisteigę bet kurioje valstybėje narėje, galėtų laisvai pritraukti kapitalą ir investuoti visoje Europos Sąjungoje.

3.7 Šiuo 2011 m. gruodžio 7 d. dokumentu Komisija pristatė pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos rizikos kapitalo fondų. Pasiūlymo svarbiausios nuostatos skirtos galimybei Europos ekonominėje erdvėje rizikos kapitalo fondams gauti vadinamojo Europos fondo statusą (pasą), jeigu jie atitinka tam tikrus reguliavimo reikalavimus. Pasas sudarytų jiems sąlygas laisvai vykdyti veiklą ir pritraukti kapitalą atskirose šalyse. Taip būtų užtikrintas bazinis investuotojų investicijų saugumas ir sumažintos valdymo bendrovių reguliavimo išlaidos dirbant su atskiromis investuotojų ir rinkų kategorijomis.

3.8 Siūlomame reglamente šios problemos sprendžiamos taip:

- sukuriami aiški „Europos rizikos kapitalo fondo“ apibrėžtis, apimanti šiuos pagrindinius reikalavimus: i) jis skiria bent 70 proc. visų savo kapitalo įnašų investicijoms į MVĮ; ii) visa jo valdomo turto vertė neviršija 500 mln. EUR; iii) šioms MVĮ jis suteikia nuosavo arba kvazinuosavo kapitalo finansavimą (t. y. naują kapitalą); ir iv) jis nenaudoja finansinio svarto (t. y. fondas neinvestuoja daugiau kapitalo, nei investuotojai įsipareigoja suteikti, taigi nėra įsiskolinęs). Skolintis trumpam laikotarpiui turėtų būti leidžiamas tik tada, kai fondas turi patenkinti specialius likvidumo poreikius;
- pasiūlyme nustatomos vienodos taisyklės dėl investuotojų, kurie laikomi tinkamais investuoti į „Europos rizikos kapitalo fondus“, kategorijų. Reikalavimus atitinkančių fondų vienetai gali būti siūlomi tik pagal Direktyvą 2004/39/EB profesionaliais investuotojais pripažintiems investuotojams ir tam tikriems tradiciniams rizikos kapitalo investuotojams (pavyzdžiui, didelės vertės turto turintiems asmenims arba neformaliems investuotojams („verslo angelams“));
- visiems reikalavimus atitinkančių rizikos kapitalo fondų valdytojams nustatomi vienodi registravimo reikalavimai ir visoje ES galiojantis prekybos leidimas, kuris padės pasiekti visos ES potencialius investuotojus ir sukurti vienodas sąlygas visiems rizikos kapitalo rinkos dalyviams;
- nustatomi minimalūs skaidrumo, organizaciniai ir verslo vadybos reikalavimai, kurių turi laikytis valdytojas.

4. Bendrosios ir konkrečios pastabos

4.1 Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl rizikos kapitalo fondų yra dalis reguliavimo pastangų, kuriomis siekama sudaryti palankesnes sąlygas rizikos kapitalo rinkos veikimui ir daryti didesnę poveikį MVĮ. EESRK mano, kad tai yra labai geras pirmas žingsnis plėtojant Europos inovacinių ir modernių technologijų pramonę, suteikiant darbo galimybes aukštos kvalifikacijos, išsilavinusiems Europos darbuotojams ir kuriant darbo vietas.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/smact/docs/20110413-communication_en.pdf 2011 m. balandžio 13 d.

4.2 EESRK pabrėžia, kad veiksminga investavimo sistema iš esmės turėtų sudaryti sąlygas įvairių tipų investuotojams vykdyti bendras investicijas, sykiu užtikrindama optimalų apmokestinimą, visų pirma užkirsdama kelią dvigubam apmokestinimui (investicijų portfelio apmokestinimas ir vėlesnio lėšų paskirstymo fondo investuotojams apmokestinimas). Kadangi nepakankamai aptartas apmokestinimo skaidrumo klausimas, susidomėjimas galimybe gauti pasą gali būti nedidelis.

4.3 Palankesnes sąlygas instituciniams investuotojams dalyvauti rizikos kapitalo rinkoje gerokai greičiau galima sudaryti naudojant fondų fondo mechanizmą, kai rizika gerokai sumažinama investicijų portfelio lygmeniu. Fondų fondas yra geras būdas investuoti į rizikos kapitalą tiems instituciniams investuotojams, kurių rizikos kapitalui skirtos lėšos yra nedidelės, arba tiems instituciniams investuotojams, kurių kompetencija tiesioginio investavimo srityje nėra didelė. Europos privatus ir rizikos kapitalo asociacijos duomenimis 2009 m. fondų fondams teko maždaug 13,5 proc. rizikos kapitalo ir privataus turto fondams skirtu nauju kapitalu, tuo tarpu 2005–2009 m. vidurkis buvo 14,1 proc. (be to, fondų fondai buvo antras pagal didumą po pensijų fondų kapitalo teikėjas).

4.4 EESRK prašo nustatyti pereinamąjį laikotarpį nustatyti ribų reikalavimams įgyvendinti, kad būtų atsižvelgta į skirtingus pajamų lygius skirtingose valstybėse narėse.

4.5 EESRK mano, kad reikalavimus atitinkantis rizikos kapitalo fondas turėtų būti uždaros struktūros kolektyvinio investavimo subjektas, bent 70 proc. visų savo kapitalo įnašų ir nepareikalautojo numatytojo kapitalo investuojantis į turtą, investicijos į kurį yra reikalavimus atitinkančios investicijos, siekiant užtikrinti, kad jo akcijų negalima būtų iškeisti į grynuosius pinigus ar vertybinius popierius iki kol jis bus likviduotas. Be to, jo pagrindinė buveinė turėtų būti Europos Sąjungos teritorijoje, kad būtų užkirstas kelias kurti fondus, kuriuos ES valdytojas valdytų iš mokesčių „rojaus“ siekdamas išvengti apmokestinimo.

4.6 Investuotojų apsaugos sistema turėtų būti stiprinama paskiriant depozitarą, kuris būtų atsakingas už turto saugojimo, grynųjų pinigų srautų kontrolės, ir priežiūros funkcijų užtikrinimą. Kolektyvinio investavimo subjektų, kitų nei kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektai, direktyvoje (KIPVPS) reikalaujama paskirti depozitarą kolektyvinio investavimo įmonėms. Šis principas integruotas ir į AIFV direktyvą. Kad būtų užtikrintas Bendrijos sistemos tęstinumas, depozitaras turėtų būti paskirtas ir Europos rizikos kredito fondams.

4.7 Naujuoju reglamentu nepašalinamas nominalusis rizikos kapitalo rinkos silpnumas. Investicinių fondų ekonomiką įtakoja du reiškiniai. Pirma, pensijų fondų sektoriaus dinaminis augimas paspartino investuotojų kapitalo, skiriamo (rizikos kapitalo, privačiojo kapitalo) fondams, vertės sisteminį augimą. Tačiau pagal investavimo rizikos paskirstymą investiciniame portfelyje reglamentuojančias taisykles optimalų rizikos fondo portfelį sudaro 8–12 įmonių. Mažesnis investicijų kiekis didina portfelio rizikingumą, o didesnis jų skaičius augina portfelio stebėsenos išlaidas. Didėjančio kapitalo ir portfelio optimizavimo taisyklių jungtinis poveikis lemia, kad fondų dydis pastoviai auga, o tai savo ruožtu verčia didinti atskirų investicijų į portfeliumi priklausančią įmonę vertę. Galiausiai pensijų santaupų (ilgalaikių santaupų) augimas nukreipė investicijas nuo rizikos kapitalo sektoriaus į privataus turto sektorių.

4.8 Antrasis reiškinys susijęs su tuo, kaip atlyginamas fondų valdytojų darbas, kai mokamas atitinkamas valdomo kapitalo vertės procentas. Tokia atlyginimo sistema reiškia, kad kuo didesnis fondas, tuo didesnė atlyginimo vertė. Taigi tam tikrai valdytojų grupei yra pelningiau (!) dirbti su privataus turto (didele) fondu negu su rizikos kapitalo (mažu) fondu, kurio investicinė rizika, taip pat valdymo išlaidos yra gerokai didesnės. Dėl šių dviejų reiškinų rizikos kapitalo rinka santykinai silpnėja (auga daug lėčiau), nes kapitalas yra linkęs pasirinkti didesnius fondus ir investicijas, o tai sykiu gali sutapti su savanaudiškai nusiteikusių fondų valdytojų interesais.

4.9 Siūlomu reglamentu neįmanoma sušvelninti šių dviejų tendencijų poveikio, todėl EESRK ragina Komisiją toliau svarstyti šį klausimą.

4.10 Turėtų būti leidžiama rizikos kapitalo fondo valdymo įmonių vadovams investuoti į savo valdomą reikalavimus atitinkantį rizikos kapitalo fondą, nes tai rodo jų norą dalyvauti ir prisimti atsakomybę.

4.11 EESRK remia rizikos kapitalo fondus, veikiančius informacinės visuomenės technologijų, energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių sektoriuose, nes taip padedama siekti visuotinės strategijos „Europa 2020“ tikslų.

4.12 EESRK palankiai vertina iniciatyvą, kuria siekiama suteikti Komisijai įgaliojimus priimti deleguotuosius aktus, ir ragina Komisiją toliau tęsti rizikos kapitalo rinkos pokyčių ir vystymosi stebėseną.

2012 m. balandžio 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl variklinių transporto priemonių garso lygio

(COM(2011) 856 final – 2011/0409 (COD))

(2012/C 191/14)

Vienintelis pranešėjas **Virgilio RANOCCHIARI**

Taryba ir Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, atitinkamai 2012 m. sausio 19 d. ir 2011 m. gruodžio 15 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl variklinių transporto priemonių garso lygio

COM(2011) 856 galutinis – 2011/0409 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 17 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 106 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK remia Komisijos iniciatyvą sumažinti variklinių transporto priemonių skleidžiamo garso ribines vertes, nepaisydamas to, kad pasiūlymas pateiktas laikotarpiu, kai Europos automobilių pramonė kovoja su 2008 m. prasidėjusia rinkos krize, kurios pabaigos ženklų dar nematyti, todėl iškyla labai opi Europos gamintojų pajėgumų pertekliaus problema.

1.2 EESRK remia ir pasiūlyme keliamus plataus užmojo tikslus, kurie, pasak Komisijos, padės bendrą transporto priemonių sukeltą akustinę taršą sumažinti apie 25 proc. Per pastaruosius dvidešimt metų labai suintensyvėjęs eismui, iš tiesų reikėjo imtis veiksmų piliečių sveikatai ir gerovei apsaugoti.

1.3 Tačiau EESRK pažymi, kad ir šiuo atveju trūksta visa apimančio požiūrio į problemą, kuris padėtų, numačius kituose susijusiuose sektoriuose taikytinas priemones, triukšmą mažinti dar veiksmingiau, tokiu būdu akivaizdžiau demonstruojant jų poveikį piliečiams ir užtikrinant neabejotinai geresnį išlaidų ir naudos santykį.

1.4 Vis dėlto EESRK trikdo tai, kad naujosios ribinės vertės taikomos transporto priemonių klasifikacijai, sudarytai dar 1985 m.; taigi neatsižvelgiama į rinkos pokyčius, modelių padaugėjimą ir jų paskirties įvairovę. Reikėtų nustatyti papildomas naujas transporto priemonių kategorijas ir jų specifiką atitinkančias ribines vertes.

1.5 Be to, EESRK mano, kad pasiūlyme deramai neatsižvelgiama į tai, kiek laiko prirėiks pritaikyti transporto priemones prie nustatytų triukšmo apribojimų. Gamintojai privalės skubiai iš naujo įvertinti visą transporto priemonės struktūrą ir rasti

sunkų kompromisą tarp triukšmingumo mažinimo ir kitų nurodymų, kurių privaloma laikytis saugumo, degalų sąnaudų, taršos ir kitais požiūriais.

1.6 Dėl visų šių priežasčių EESRK pageidauja, kad siūlomas tvarkaraštis būtų pakeistas – būtų panaikintas pirmasis etapas (dveji metai nuo reglamento priėmimo), nes dėl jo padidėtų pakartotinio tipo patvirtinimo išlaidos, ir būtų tiesiogiai siekiama – esant geresniam išlaidų ir naudos santykiui – galutinio rezultato per tinkamai nustatytą pasirengimo laikotarpį (angl. *lead time*)⁽¹⁾, kuris turėtų trukti septynerius (o ne penkerius) metus tais atvejais, kai bus atliekamas naujas tipo patvirtinimas, ir devynerius (o ne septynerius) metus, kai bus atliekama nauja valstybinė registracija.

2. Įžanga ir teisėkūros aplinkybės

2.1 Triukšmas, paprastai apibrėžiamas kaip „nepageidaujamas garsas“ arba „nemalonus ir varginantis klausos pojūtis“, yra viena pagrindinių gyvenimo kokybės blogėjimo miestuose priežasčių, galinčių daryti kenksmingą, netgi pavojingą, poveikį piliečių sveikatai⁽²⁾.

2.2 Kaip žinoma, aplinkos triukšmas, arba akustinė tarša, matuojamas A svertinės skalės decibelais (dB(A)); žmogus gali girdėti nuo 0 dB(A) iki 140 dB(A) stiprumo garsus, o 120 dB(A) stiprumo garsas yra pripažintas skausmo slenkščiu. Pasaulio sveikatos organizacija reikalauja, kad maksimalus triukšmo lygis ne „uždarose zonose“ (namuose, įstaigose) būtų 55 dB(A); tačiau Europos aplinkos agentūra mano, kad daugiau kaip pusė miesto gyventojų gyvena didesnio triukšmo lygio sąlygomis.

⁽¹⁾ Angl. *lead time*: laikas, reikalingas pramonei prisitaikyti prie bet kokio naujo reikalavimo, dėl kurio turi būti keičiama transporto priemonės konstrukcija.

⁽²⁾ OL C 317, 2009 12 23, p. 22.

Norint triukšmą įvertinti konkrečiau, galima prisiminti, kad gyvenvietės kelyje triukšmo lygis siekia 50 dB(A), lėktuvas su reaktyviniu varikliu skleidžia 120 dB(A), greitasis traukinys – 100 dB(A), o automobilis – ne daugiau kaip 74 dB(A) stiprumo garsą, bet gana intensyvaus eismo gatvėje triukšmo lygis siekia 80 dB(A).

2.3 Šiuo konkrečiu atveju, t. y. nagrinėjant žmonių patiriamą eismo triukšmą, galima imtis įvairių priemonių padėčiai pagerinti, bet visų pirma bandoma sumažinti šaltinio skleidžiamą triukšmą, t. y. nustatyti mažesnes atskirų transporto priemonių skleidžiamo garso ribines vertes.

2.4 Keturračių variklinių transporto priemonių skleidžiamo garso lygis dar 1970 m. reglamentuotas Direktyva 70/157/EEB, kurioje nustatytos bandymo procedūros ir triukšmingumo ribinės vertės, taikomos tvirtinant transporto priemonės tipą. Bėgant metams bazinė direktyva ne kartą keista: siekiant sumažinti aplinkos triukšmą, keliamo triukšmo ribinės vertės buvo mažinamos iki pat 1996 m., kai buvo atliktas paskutinis pakeitimas ir nustatyta 74 dB(A) ribinė vertė automobiliams bei 80 dB(A) ribinė vertė sunkesniems kroviniams transporto priemonėms.

2.5 Per šį ilgą procesą pasiekta reikšmingų rezultatų: palyginti su 1970 m. direktyvoje nustatytais ribinėmis vertėmis, automobilių keliamas triukšmas sumažintas 85 proc. (– 8 dB(A)), o sunkvežimių – daugiau kaip 90 proc. (– 11 dB(A)).

Vis dėlto dėl tam tikrų priežasčių, visų pirma dėl to, kad kelių eismas nuo 8-ojo dešimtmečio iki mūsų dienų pasidarė triskart intensyvesnis, akustinė tarša nėra proporcinga naujosioms ribinėms vertėms. Eismui tapus intensyvesniam, keltas klausimas, ar iki šiol taikyti garso matavimo metodai vis dar tinkami, ypač automobilių keliamam triukšmui nustatyti.

2.6 Šiuo tikslu JT EEK⁽³⁾ Triukšmo darbo grupė parengė naują bandymo metodą, kuris paskelbtas 2007 m. ir pastaruosius trejus metus taikytas kartu su šiuo metu taikomu metodu, sykiu atliekant jo poveikio stebėseną. Tai padėjo sukurti pagal dabartinių (A) ir naujųjų (B) metodus atliktų bandymų duomenų banką ir apskaičiuoti abiem būdais gautų rezultatų skirtumus.

2.7 Paskui Europos Komisija pavedė Nyderlandų taikomųjų mokslinių tyrimų centrui (TNO) atlikti abiejų bandymo metodų palyginimą, kuris buvo baigtas 2011 m. kovo mėn., kai TNO pateikė Komisijai savo ataskaitą, pavadintą VENOLIVA (angl. *Vehicle noise limit values*, „Transporto priemonių triukšmo ribinės vertės“). Ja daugiausia pagrįstas šioje nuomonėje aptariamas reglamento pasiūlymas.

2.8 Tirdamas automobilius, TNO patikrino 653 transporto priemonės ir nustatė, kad pagal B ir A metodus gaunamų rezultatų vidutinis skirtumas yra – 2,1 dB(A). Vertinant konkrečiai, 90 proc. patikrintų automobilių skleidžia mažesnę nei 74 dB(A) ribinę vertę triukšmą, o sunkiasvorės krovininės transporto priemonės bandant B metodu vos neviršija dabartinių ribinių verčių.

⁽³⁾ Angl. *United Nations Economic Commission for Europe* (Jungtinių Tautų Europos ekonominė komisija, Ženeva, www.unece.org).

3. Europos Komisijos pasiūlymas

3.1 Atsižvelgdama į tai, kas pirmiau išdėstyta, Komisija ketina panaikinti 1970 m. direktyvą su paskesniais pakeitimais, ir siūlo reglamentą, kuriame numatyti keturi papildomi reikalavimai, netaikomi pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus:

— nauji bandymo protokolai;

— naujos ribinės vertės;

— papildomos nuostatos dėl skleidžiamo triukšmo;

— mažiausias elektrinių ir elektrinių hibridinių transporto priemonių skleidžiamo triukšmo lygis.

3.1.1 **Nauji bandymo protokolai.** Kaip jau priminėme įžangoje, pagal naująjį bandymo metodą (B) gauti rezultatai 90 proc. bandymo atvejų yra iki 2 dB(A) mažesni už gautuosius pagal senąjį metodą A. Tai įtikino Komisiją nustatyti nebe 74 dB(A) (kaip dabartiniuose teisės aktuose), o 72 dB(A) pradinę ribinę vertę.

3.1.2 **Naujos ribinės vertės dviem etapais.** Pirmuoju etapu (dvejus metus po reglamento paskelbimo) lengvųjų keleivinių transporto priemonių tipui patvirtinti taikomos ribinės vertės bus sumažintos 2 dB(A), o sunkiųjų krovinių – 1 dB(A). Antruoju etapu (penkerius metus po reglamento paskelbimo) ir lengvosios, ir sunkiosios transporto priemonės taikomos ribinės vertės būtų sumažintos dar 2 dB(A). Praėjus septyneriems metams nuo reglamento paskelbimo visos įregistruojamos ir parduodamos transporto priemonės turės atitikti naująsias ribines vertes.

3.1.3 **Papildomos nuostatos dėl skleidžiamo triukšmo.** Įprastomis eismo sąlygomis naujasis (B) skleidžiamo triukšmo bandymo metodas laikomas tinkamu taikyti, bet, pasak Komisijos, labai intensyvaus eismo sąlygomis jis gali būti mažiau patikimas. Todėl Komisija ketina įdiegti papildomas bandymo nuostatas, kurios bus taikomos pirmiau minėtų trejų metų stebėjimo laikotarpiu (bandymas naudojant pastovų $2,0 \text{ m/s}^2$ pagreitį). Dar bus atliktas ASEP bandymas (maksimalus pagreitis $3,0 \text{ m/s}^2$) siekiant, kad triukšmo, nustatomo tvirtinant tipą, vertė būtų kuo artimesnė tikrajai vertei, nustatamai keliuose gana didelio eismo intensyvumo sąlygomis.

3.1.4 **Mažiausias elektrinių ir elektrinių hibridinių transporto priemonių skleidžiamo triukšmo lygis.** Tokių greitųjų transporto priemonių tylumas gali būti pavojingas silpnaregiams ir ne tik jiems, nes nėra apie jų artėjimą išpėjančių garsų. Dėl to Komisija, nenustatydama teisinių prievolių transporto priemonių gamintojams, siūlo jose įrengti garsinę išpėjimo apie transporto priemonę sistemą (angl. *Acoustic Vehicle Alerting System*, AVAS) ir nurodo jai taikomus kriterijus.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK vertina ir remia Komisijos iniciatyvą reglamentu pakeisti variklinių transporto priemonių skleidžiamo triukšmo stiprumo ribines vertes atsižvelgiant į Europoje, ypač didžiosiose gyvenvietėse, suintensyvėjusį eismą.

4.2 Vis dėlto EESRK apgailestauja, kad problema nebuvo išnagrinėta taikant visa apimantį požiūrį, nors šiuo principu turėtų būti vadovujamasi atliekant visus ES teisėkūros darbus ir šiame, ir kituose sektoriuose, o šiuo konkrečiu atveju jis padėtų greičiau pasiekti geresnių, taigi ir piliečiams aiškesnių, rezultatų bei užtikrintų geresnį išlaidų ir naudos santykį.

4.3 Šiuo metu siūlomas naujoms transporto priemonėms taikytinas mažinimas naudos atneštų tikrai vidutiniu ar ilguoju laikotarpiu, t. y. atnaujinant automobilių parką. Kur kas labiau sumažinti triukšmą pavyktų tvarkant kelių paviršių, vietos infrastruktūrą, išmaniai valdant eismą ir reguliariau bei dėmesingiau tikrinant eksploatuojamas transporto priemones. Tinkamai prižiūrint kelius, kelių eismo sukeltą triukšmą galima sumažinti daugiau kaip 5 dB(A), o naudojant specialų asfaltą – iki 10 dB(A). Tiek pat triukšmą būtų galima sumažinti išsprendus transporto spūsčių problemą, o tam reikia tiesti aplinkkelius, įrengti pirmenybines eismo juostas, panaudoti intelektines transporto sistemas (ITS) ir pan. Negalima nekreipti dėmesio ir į kitą svarbų aspektą – vairuotojo išsiauklėjimą, nes jis neretai būna labiausiai atsakingas už savo transporto priemonės keliamą triukšmą.

4.4 Galiausiai negalima pamiršti, kad nors techniškai galima sumažinti automobilių variklių, įsiurbimo ir išmetimo sistemų ir pan. keliamą triukšmą, niekada nepavyks sumažinti triukšmo, kylančio dėl padangų riedėjimo keliu. Jį sukelia net ir elektriniai bei elektriniai hibridiniai automobiliai, kurie esant mažam variklio sukimosi dažniui rieda taip tyliai, jog Komisijai teko numatyti, kad tokiose transporto priemonėse turi būti įrengta AVAS sistema. Patikrinus šiuo metu rinkoje parduodamus šešių skirtingų modelių elektrinius ir hibridinius elektrinius lengvuosius automobilius⁽⁴⁾ paaiškėjo, kad, važiuodami gana nedideliu (50 km/h) greičiu, šie automobiliai sukeldavo vidutiniškai 68,3 dB(A) stiprumo triukšmą, taigi didesnį nei triukšmas, kurio pagal naująjį reglamentą tikimasi iš automobilių su vidaus degimo varikliais (68 dB(A))!

4.5 Vertinant siūlomo reglamento turinį, EESRK iškyla keli klausimai ir kelios gluminančios problemos, kurias būtų galima išspręsti per diskusijas Europos Parlamente ir Taryboje.

4.6 Pirmasis klausimas susijęs su transporto priemonių **skirtymu į kategorijas** triukšmo mažinimo požiūriu. Reglamente nurodomos „istorinės“, t. y. dar 1985 m. nustatytos, transporto priemonių klasės. Neatsižvelgta į rinkos raidą, t. y. į tai, kad

modelių padaugėjo, jie tapo įvairesni, o jų paskirtis – skirtingesnė. Nesigilindamas į detales, EESRK reiškia nuomonę, kad, pertvarkius kategorijas – įtraukus naujų pakategorių ir nustatius jų specifiką geriau atitinkančias ribines vertes, būtų geriau apibrėžta esama ir būsima automobilių parko padėtis. Kaip pavyzdį galima paminėti M3 pakategorei priskiriamus miesto ir turistinius autobusus, o šių dviejų tipų autobusų skirtumai nenurodomi.

Dar kritiškesnė padėtis susidaro automobilių, kuriems būdingos aukšto lygio eksploataavimo charakteristikos, t. y. vadinamųjų sportinių automobilių, kategorijoje. Gamybos masto požiūriu tai yra nišinis sektorius. Tačiau jis atskleidžia Europos automobilių pramonės meistriškumą, o jame išbandomos inovacijos vėliau panaudojamos plėtojant masinę automobilių gamybą. Jeigu M1 (automobilių) pakategore nebūs iš naujo apibrėžta, bus labai sunku toliau gaminti ir parduoti šias transporto priemones, nes jų triukšmo lygis per vos penkerių metų laikotarpį turės būti sumažintas 6–7 dB(A).

4.7 Antroji, svarbesnė, EESRK susirūpinimą kelianti problema susijusi su Komisijos numatytais terminais: norėdama „kompensuoti“ direktyvos nekeitimą kelerius pastaruosius metus, ji tinkamai neatsižvelgia į tai, kad gamintojams **reikia laiko pasirengti pokyčiams**.

4.7.1 Norint pirmuoju etapu 2 dB(A) sumažinti lengvųjų transporto priemonių ir 1 dB(A) – sunkiųjų transporto priemonių keliamą triukšmą, turi būti iš dalies pakeista transporto priemonės konstrukcija, o tam reikia didžiulių pramonės pastangų, nes triukšmo lygis turi būti mažinamas sykiu užtikrinant, kad bus paisoma kitų galiojančių nurodymų (saugumo, taršos, degalų sąnaudų ir pan. srityse). Pvz., dėl būtinybės padidinti transporto priemonių svorį, kai kuriais atvejais – gana smarkiai (įrengiamas didesnis išmetimo vamzdis, naudojama daugiau apsaugos priemonių ir garsą sugeriančių medžiagų), padidėja degalų sąnaudos ir tarša. Reikia suvokti, kad kiekvienas veiksmas šioje srityje turi įtakos visoms transporto priemonės dalims, kurios laikomos išorės triukšmo šaltiniais. Tiesą sakant, negalima pasiekti rezultatų tiesiog pritaikius pavienius įrenginius.

4.7.2 Pirmuoju etapu laukiamų rezultatų nepadeda pasiekti ir (priešingai negu kai kas tvirtina, bent jau M1 ir N1 pakategore) nauda, kurią turėtų suteikti Reglamente Nr. 661/2009 dėl padangų numatytas triukšmo mažinimas. Iš tiesų daug tokių padangų jau parduodama rinkoje, o 2013 m. lapkričio mėn. jas bus privaloma montuoti naujose transporto priemonėse. Vis dėlto vidutinė nauda triukšmo mažinimui tesieks 0,5 dB(A), ir jos teks laukti iki 2016 m.

4.7.3 Taigi transporto priemonės turės būti iš naujo apgalvojamos, tobulinamos ir projektuojamos; aišku, kad visam lengvajam automobiliui perprojektuoti reikia 5–7 metų (laikas priklauso nuo tipo), o visai sunkiajai transporto priemonei – iki 10 metų, be to, pririekia ir naujo tipo patvirtinimo.

⁽⁴⁾ Šaltinis: ACEA (Europos automobilių gamintojų asociacija).

4.8 Atsižvelgdamas į tai, kas pirmiau išdėstyta, EESRK kelia klausimą, ar nederėtų persvarstyti pageidaujamo triukšmo mažinimo įgyvendinimo laikotarpio ir būdų. Tai būtų galima padaryti panaikinant pirmąjį etapą, nes dėl jo padidėtų pakartotinio tipo patvirtinimo išlaidos, tiesiogiai (esant geresniam išlaidų ir naudos santykiui) siekiant galutinio rezultato, persvarstant pakategores, bent jau sudėtingiausiais atvejais, bei nustatant tinkamesnį pasirengimo laikotarpį (angl. *lead time*), kuris turėtų trukti septynerius metus, kai bus atliekamas naujas tipo patvirtinimas, ir devynerius metus, kai bus atliekama nauja valstybinė registracija.

4.9 Tačiau bet koku atveju Europos gamintojai turėtų įsipareigoti laipsniškai investuoti didžiules sumas, nors šiuo metu beveik visi jie išgyvena 2008 m. prasidėjusią rinkos krizę, kuri, regis, tik smarkėja. Investicijos neišvengiamai gultų ant vartotojų pečių: gali būti, kad automobilių, ypač sunkiųjų krovininių transporto priemonių, parko atnaujinimas sulėtėtų, o tai tik trukdytų siekti naujajame reglamente užsibrėžto tikslo.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl finansinių priemonių rinkų, kuria panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/39/EB (nauja redakcija)

(COM(2011) 656 final – 2011/0298 (COD))

(2012/C 191/15)

Vienintelis pranešėjas **Edgardo Maria IOZIA**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. gruodžio 2 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl finansinių priemonių rinkų, kuria panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/39/EB (nauja redakcija)

COM(2011) 656 final – 2011/0298 COD.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 17 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 115 narių balsavus už, 1 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina Direktyvos 2004/39/EB (FPRD) naują redakciją, kuria nustatoma įprastų ir investicinių bankų paslaugų, susijusių su finansinėmis priemonėmis (pvz., tarpininkavimo, konsultavimo, sandorių vykdymo, portfelio valdymo, vertybinių popierių platinimo ir kitų paslaugų), teikimo ir rinkos operatorių vykdomos veiklos reguliuojamose rinkose reguliavimo sistema.

1.2 Svarbiausias direktyvos tikslas - ne tik didinti skaidrumą, prekybos veiksmingumą ir mažinti rinkų nestabilumą, bet ir stiprinti tarpininkų etiką ir investuotojų apsaugą bei atverti Europos rinkas veiksmingai konkurencijai finansinių paslaugų teikimo srityje. EESRK remia šiuos tikslus ir mano, kad pasiūlymas yra teisingas žingsnis.

1.3 Atsižvelgdamas į naują Sutartį, EESRK mano, kad Komisijos pasirinktas teisinis pagrindas gali būti nepakankamas ir deramai neįvertinantis direktyvos pasekmių. Svarbiausi direktyvos tikslai - vartotojų apsauga, vidaus rinkos stiprinimas ir plėtojimas - grindžiami geriau apibrėžtu ir kompleksiniu teisiniu pagrindu, užtikrinančiu aktyvesnį atstovaujiamųjų struktūrų dalyvavimą ir vaidmenį.

1.4 Pasiūlyme dėl naujos direktyvos redakcijos atsižvelgiama į iki šiol įvykusius teisėkūros pokyčius ir siūlomos naujos ir geriau apibrėžtos nuostatos dėl operatorių atsakomybės. EESRK pritaria sprendimui pateikti naują redakciją, kuri paskatino sudėtingėjanti finansų rinka, rinkos raida ir naudojamos technologinės priemonės, dėl kurių tapo nebeaktualios kai

kurios ankstesnės nuostatos, ir ypač reguliavimo trūkumai, susiję su finansinių priemonių rinkos, o ne su finansinių operatorių valdomų vertybinių popierių rinkos reglamentavimu.

1.5 EESRK mano, kad pasiūlymu siekiama stiprinti ES finansų rinką, kad ji taptų labiau integruota, veiksminga ir konkurencinga, didinti skaidrumą ir vartotojų apsaugą ir kartu mažinti nevaldomą savitikslių spekuliacijų neatsižvelgiant į ekonomines ir socialines sąlygas, visų pirma kalbant apie nebiržinius sandorius (nebiržinė prekyba).

1.6 EESRK dar kartą pabrėžia, kad nepritaria pernelyg dažnam ir neproporcingam 94 straipsnyje numatytų deleguotųjų aktų taikymui. Šie aktai turėtų būti priimami tik tam tikrais ir aiškiai nurodytais atvejais, suteikiant teisę vykdyti įgaliojimus apibrėžtą laikotarpį, ir tikisi, kad ES teisės aktų leidėjai aiškiai apibrėš teisingą šios priemonės, dėl kurios atliekamas *ex post* vertinimas, taikymą, taip pat jos atitikimą Sutarčių turiniui ir prasmei.

1.7 EESRK ryžtingai remia Komisijos ketinimą stiprinti nepriklausomo konsultavimo principą, pagal kurį operatorių privalo iš anksto informuoti, ar teikiama paslauga yra nepriklausomo pobūdžio, ar ji yra susijusi su prekybos tinklu. Indėlininkai turės galimybę pasirinkti norimų konsultacijų pobūdį pagal savo poreikius.

1.8 Jau anksčiau EESRK prašė aiškiai išspręsti „pardavimo nepaisant rekomendacijų“ klausimą, t. y. uždrausti finansinėms įstaigoms daryti su produktų pardavimu susijusį spaudimą operatoriams arba prekybos tinklams. Nagrinėjamas pasiūlymas yra pirmas žingsnis teigiama kryptimi ir EESRK džiaugiasi, kad

Komisija pripažino būtinybę užtikrinti didesnę investuotojų ir operatorių apsaugą. Pastarieji turėtų ginti tik kliento interesus deramai jį konsultuodami ir nedarydami jiems jokios įtakos.

1.9 EESRK rekomenduoja Komisijai į informacijos sąrašą įtraukti dar vieną nuostatą, kuri reglamentuotų duomenų, kuriais keičiasi duomenų teikėjai, kokybę. Kadangi ši informacija yra opi ir svarbi, reikėtų nustatyti privalomą reikalavimą teikti tokią informaciją. Tai gali akivaizdžiai padidinti rinkos skaidrumą.

1.10 EESRK pritaria pasiūlymui suteikti naujus įgaliojimus Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijai (EVPRI), kuri, be kita ko, privalės nustatyti privalomus techninius standartus, teikti nuomones, susidarius ekstremaliai situacijai uždrausti produktus ir praktiką, koordinuoti nacionalinių valdžios institucijų veiklą, apibrėžti taikytinų administracinių priemonių ir sankcijų gaires.

2. Svarbiausios pasiūlymo naujovės

2.1 Pasiūlymu nepakeista FPRD direktyvos struktūra: ji atnaujinta atsižvelgiant į vėliau priimtų direktyvų nuostatas ir papildyta naujomis visų pirma siekiant:

— skatinti operatorių ir rinkų konkuravimą;

— didinti skaidrumą ir rinkų veiksmingumą;

— stiprinti investuotojų apsaugą.

2.2 Šiems tikslams pasiekti numatytos priemonės yra susijusios su rizika, kuri turi būti mažinama įvairiais mechanizmais. Praeityje iš tiesų pavyko išvengti tam tikros rizikos, kadangi buvo nustatyti anksčiau taikytų rizikos švelninimo mechanizmų trūkumai.

2.3 Svarbiausios FPRD II direktyvos naujovės susijusios su:

— išimčių taikymo sritimi ir tvarka;

— naujomis prekybos platformos;

— ES investicinių įmonių ir rinkos operatorių veiklos reguliavimu;

— ne ES investicinėms įmonėms taikytinomis taisyklėmis;

— Europos Sąjungos valstybių narių priežiūros institucijų naujais įgaliojimais;

— deleguotaisiais aktais.

3. Pastabos

3.1 Reformą sudaro dvi dalys: pirmoji susijusi su rinkos struktūra, o antroji apima skaidrumo klausimus. Tekste aiškiai nurodoma, kad svarbiausias pasiūlymo tikslas - užtikrinti, kad visa prekyba būtų reguliuojama ir vykta visiškai skaidriai.

3.2 Viena svariausių dokumento nuostatų – nepriklausomas konsultavimas. EESRK mano, kad nuostatos dėl nepriklausomo konsultavimo yra teisingos. Nustacius naujas taisykles, tarpininkai turės indėlininkui nurodyti, kokią konsultaciją ketina suteikti, ar ji bus nepriklausomo pobūdžio arba bent jau kokie jos ypatumai ir daug kitos informacijos.

3.3 Tokia nuostata suteiks galimybę visiems investuotojams - nepriklausomai nuo jų finansinių galimybių - gauti jų profilį atitinkančią konsultaciją. EESRK gali tik pritarti tokiai nuostatai.

3.4 Skaidrumo principas iš esmės leidžia klientui žinoti, kieno interesus gina konsultantas, suderinti iki šiol valstybėse narėse vyravusią įvairovę, padidinti skaidrumą, susijusių operatorių elgesio etiškumą, taigi galiausiai ir sustiprinti investuotojų apsaugą.

3.5 Be to, direktyva - išskyrus išimtį, susijusią su konkrečia portfelio valdymo veikla (angl. *portfolio management*) - leidžia egzistuoti šiuo metu esantiems konsultantų tinklams (priklausomiems ir nepriklausomiems), tačiau įpareigoja nurodyti savo pobūdį. EESRK mano, kad ši nuostata yra naudinga tiek konkurencijos, tiek vartotojų apsaugos požiūriu, kadangi pagal direktyvą klientams leidžiama pasirinkti, kokios konsultacijos paslaugos formos jie pageidauja.

3.6 Apskritai Komisijos dokumentu užtikrinama kliento apsauga ir atveriamas kelias visų finansinių paslaugų sektoriuje teikiančių finansines konsultacijas subjektų - bankų, finansinės paramos tinklų ir konsultantų „tik už mokesčių“ (*fee only*) - palankiam sambūviui.

3.7 EESRK siūlo patikslinti konsultavimo apibrėžtį ir numatyti konsultavimo paslaugą visų investavimo paslaugų atveju (įskaitant bendro pobūdžio). EESRK manymu, numatant nuostatą, kad šią paslaugą gali teikti tik šios srities specialistai, būtų dar labiau sustiprintas investuotojo apsaugos principas.

3.8 Reikėtų patikslinti, kad konsultavimo tikslas - rekomenduoti kliento profilį atitinkantį produktą ir būtent rekomendacijos tinkamumas yra etiško elgesio rodiklis. Taigi EESRK mano, kad vienas šios nuostatos tikslų yra švietimas neatsižvelgiant į organizacinį modelį. Rekomendacijos tinkamumas nepriklauso - arba bent jau nevisiškai priklauso - nuo to, ar ji pateikta vertikalios integracijos forma, ar apimant keletą prekių ženklų produkciją, ar „tik už mokesčių“, ar tarpininkaujant. Klientui suteiktos rekomendacijos tinkamumas nepriklauso nuo to, ar turima omenyje vienas, dešimt ar trisdešimt produktų.

3.9 Pasiūlyme išliko beveik nepakeistas ankstesne FPRD direktyva įvestas klientų saviklasifikacijos kriterijus (tarpininkai kruopščiai suskirsto savo klientus remdamiesi investicijų srityje sukauptomis žiniomis ir patirtimi, kurias pastarieji teigia turintys). EVPRI pateikia gaires, kuriomis vadovaujantis rengiamas klausimynas klientams. Konkrečiau, klientai skirstomi į įvairias kategorijas: mažmenininkus, profesionalius investuotojus ir sandorio šalys.

3.10 EESRK palankiai vertina šį patobulinimą, kadangi mano, kad tokiu būdu tarpininkai galės veiksmingai suskirstyti savo klientus, tačiau tuo pat metu pabrėžia, kad direktyvoje nenumatytos rinkos priemonės, kurios klientams užtikrintų visų lygmenų apsaugą.

3.11 Ši sistema sudarys galimybę „mokyti“ klientą vietoje, pasitelkiant specialiai parengtus darbuotojus. Vis dėlto EESRK mano, kad gana drąsu manyti, kad mažmeninis klientas gali realiai ir teisingai įvertinti savo finansinę kompetenciją visų pirma turint omenyje menką švietimą finansiniais klausimais ir vėlavimą ES lygmeniu numatyti finansinio švietimo programas. Todėl Komitetas siūlo peržiūrėti direktyvoje numatytą procedūrą ir numatyti galimybę kliento informavimo srityje teikti išorės pagalbą.

3.12 Direktyvoje numatytas naujas atsiskaitymo su nepriklausomu patarėju modelis. Priešingai nei konsultacijos, kuri nėra nepriklausoma, atveju, už nepriklausomą konsultaciją tiesiogiai atsiskaitys klientas.

3.13 Komitetas mano, kad tokia nauja atsiskaitymo sistema leis pagerinti suteiktos paslaugos kokybę, sustiprinti apsaugą ir užtikrinti šios srities darbuotojų sąžiningumą. EESRK siūlo šioje srityje atskirti konsultacijos ir pardavimo sąvokas.

3.14 Be to, jei teikiama konsultacija turi kainą, logiška manyti, kad konsultacija dėl sudėtingesnių produktų bus brangesnė. Todėl EESRK siūlo apsvastyti galimybę labiau skatinti mažiau sudėtingus produktus, kadangi jie patrauklesni ekonominiu požiūriu.

3.15 Daugeliu naujų nuostatų siekiama užtikrinti sąžiningą ir tinkamą bankų veiklą. Bankai privalės iš esmės persvarstyti savo prekybos praktiką. EESRK palankiai vertina šias nuostatas, kadangi jos leidžia užtikrinti geresnę investuotojų apsaugą. Be to, Komitetas rekomenduoja Komisijai vykdyti finansų įstaigų, o ne kliento atsakomybės didinimo politiką.

3.16 Svarbi naujovė - pasiūlymas dėl specialiai mažosioms ir vidutinėms įmonėms skirto biržos segmento numatant lengvesnę reguliavimo našta. Komitetas palankiai vertina šią nuostatą, kadangi ja bus atkreiptas didesnis dėmesys į šį specifinį segmentą.

3.17 Vis dėlto EESRK abejoja dėl galimybių šią nuostatą įgyvendinti. Iš esmės tai ne naujas pasiūlymas. Jau daugiau nei dvidešimt metų bandoma plėtoti platesnę MVĮ rinką ir niekaip nepavyko užtikrinti, kad ji veiksmingai veiktų. Todėl EESRK siūlo numatyti konkrečias priemones ir nuostatas, kurios padėtų veiksmingai ir efektyviai tai įgyvendinti.

3.18 Apskritai direktyvoje nustatytos aiškesnės prekybos taisyklės. Prekybos vietoje turi būti užtikrinama, kad vykdytą prekybą penkiolika minučių būtų galima laisvai naudoti visais duomenimis ir už Komisijos nustatytą komerciškai pagrįstą kainą juos paskelbti tikruoju laiku. Tokia priemone būtų užtikrintas didesnis skaidrumas nustatant kainas.

3.19 Komitetas pritaria procedūrai, pagal kurią numatyta prievolė kiekvienai prekybos vietai naudoti konkrečių tarpininkų paslaugomis perduodant į išorę su sandoriu susijusius duomenis. Vis dėlto Komitetas mano, kad tokia nuostata rodo pernelyg didelį pasitikėjimą informacijos keitimusi tarp operatorių ir siūlo Komisijai numatyti atskirą punktą, pagal kurį būtų reglamentuojama duomenų, kuriais keičiasi duomenų teikėjai, kokybė.

3.20 Kalbant apie biržos prekių išvestines finansines priemones, FPRD II direktyvos tikslas yra užkirsti kelią nežabotai savitikslei spekuliacijai. Komisija ketina šį tikslą pasiekti visų pirma apribodama sutarčių, kurias investuotojas gali sudaryti per konkretų laikotarpį, skaičių. EESRK yra ne kartą minėjęs kad spekuliacijos poveikis finansų rinkoms nebūtinai neigiamas, ji leidžia didinti kapitalą ir skatinti rinkų plėtojimą. Žinoma, reikalingos priemonės kovoti su labai spekuliacinio pobūdžio operacijomis, kurios turės įtakos galutinėms vartotojų kainoms, tačiau kartu EESRK rekomenduoja kruopščiai paskirstyti ir subalansuoti priemones, kad būtų išvengta bet kokio neigiamo poveikio rinkai.

3.21 EESRK taip pat mano, kad naujosiose taisyklėse laikomasi šalių praktikos suderinimo principo, tačiau jose nesiūloma užtikrinti koordinavimą tarp Europos ir Jungtinių Amerikos Valstijų. EESRK palankiai vertina suderinimo siekį, tačiau kartu atkreipia dėmesį į papildomas sąnaudas, kurias dėl skirtingų taisyklių (pavyzdžiui, susijusių su išvestinių finansinių priemonių rinka) gali patirti įvairių rinkų dalyviai.

3.22 EESRK palankiai vertina pasiūlymą skaidrumo principą taikyti taip pat ir prieš sudarant sandorius dėl vertybinių popierių ir struktūrizuotų finansinių priemonių. Vis dėlto Komitetas siūlo atsižvelgti į didelius nuosavo kapitalo ir ne akcijų rinkų skirtumus. Užtikrinti skaidrumą prieš sudarant sandorį yra svarbiau pagal pavedimus veikiančiose (angl. *order-driven*) rinkose (pavyzdžiui, akcijų rinkose), o po sandorio sudarymo – kotiravimu grindžiamų (angl. *quote driven*) rinkų atveju (pavyzdžiui, obligacijų rinkose). Todėl EESRK norėtų, kad būtų išskiriamos su skaidrumo principu prieš sandorį ir po sandorio susijusios rinkos.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo dėl direktyvos dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų

(COM(2011) 895 final – 2011/0439 (COD)),

Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo dėl direktyvos dėl viešųjų pirkimų

(COM(2011) 896 final – 2011/0438 (COD)),

Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo dėl direktyvos dėl koncesijos sutarčių skyrimo

(COM(2011) 897 final – 2011/0437 (COD))

(2012/C 191/16)

Pranešėjas **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

Europos Parlamentas, 2012 m. sausio 19 d., ir Taryba, 2012 m. vasario 10 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 53 straipsnio 1 dalimi, 62 ir 114 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo dėl direktyvos dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų

COM(2011) 895 final – 2011/0439 (COD).

Europos Parlamentas, 2012 m. sausio 17 d., ir Taryba, 2012 m. vasario 10 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 53 straipsnio 1 dalimi, 62 ir 114 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo dėl direktyvos dėl viešųjų pirkimų

COM(2011) 896 final – 2011/0438 (COD).

Europos Parlamentas, 2012 m. sausio 17 d., ir Taryba, 2012 m. vasario 10 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 53 straipsnio 1 dalimi, 62 ir 114 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo dėl direktyvos dėl koncesijos sutarčių skyrimo

COM(2011) 897 final – 2011/0437 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 17 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 179 nariams balsavus už, 33 – prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Viešųjų pirkimų direktyvų persvarstymas yra dalis bendros programos, kurios tikslas – iš esmės modernizuoti Europos Sąjungos pirkimų sistemą, tiek bendrųjų viešųjų pirkimų, tiek subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų atveju. Savo ruožtu taip pat įtrauktas naujas pasiūlymas dėl direktyvos dėl koncesijos sutarčių skyrimo (šios sutartys iki šiol Europos lygmeniu buvo reguliuojamos tik iš dalies).

1.2 Kaip rodo balsavimo rezultatai, EESRK nuomonei INT/570 „Žaliosios knygos dėl ES viešųjų pirkimų politikos

modernizavimas. Efektyvesnės Europos viešųjų pirkimų rinkos kūrimas“ pritarė beveik visi, todėl Komitetas šioje nuomoneje turi laikytis tų pačių principų ir požiūrio, tačiau remiantis minėtu plačiu pritarimu kartu nereikia atsisakyti galimybės išplėtoti pasirinktus principus ir požiūrį atsižvelgiant į parengtus specifinius ir konkrečius pasiūlymus dėl teisės aktų.

1.3 EESRK pabrėžia, kad viešųjų pirkimų srityje svarbu atsižvelgti į strategijos „Europa 2020“ inovacijų, aplinkos apsaugos ir socialinius aspektus.

1.4 Nuomonėje be kitų įvairių tikslų konkrečiai siūloma skatinti gerinti viešųjų pirkimų kokybę ir skatinti inovacijas šioje srityje, mažinti nereikalingą biurokratinę naštą, numatyti aplinkosaugos ir socialinius aspektus (darbo vietų ir darbo sąlygų, taip pat neįgalų asmenų ir nepalankioje padėtyje esančių grupių apsaugai), raginti pasirinkti ekonomiškai naudingiausią, o ne pigiausią pasiūlymą (pigiausio pasiūlymo pasirinkimas turėtų būti išimtis, o ne taisyklė), kad būtų skatinami pažangesni ir efektyvesni viešieji pirkimai, pabrėžti didesnio profesionalumo poreikį, didinti MVĮ – įskaitant socialines įmones – dalyvavimą, kovoti su favoritizmu, sukčiavimu ir korupcija bei skatinti Europoje sudaryti tarptautinio pobūdžio viešųjų pirkimų sutartis. Siekdamas propaguoti tvarų vystymąsi EESRK pasisako už tai, kad būtų taikomas gyvavimo ciklo sąnaudų principas.

1.5 EESRK mano, kad bendros Europos pirkimų procedūros užtikrintų didesnę skaidrumą ir objektyvumą. Bet kuriuo atveju pasiūlymais kiekvienai valstybei narei suteikiama didelė administravimo laisvė pritaikyti procedūras ir priemones prie konkrečios jos padėties. Visi šie parametrai, susieti su kokybės ir profesionalumo parametrais, be jokių abejonių yra naudingi patiems piliečiams ir atitinka bendrą interesą.

1.6 Po ilgų diskusijų dėl visuotinės svarbos paslaugų (VSP) buvo padaryta išvada, kad tai yra ne viešųjų pirkimų sutartys tikraja šio žodžio prasme, bet valdžios institucijų arba jų vardu teikiamos paslaugos. EESRK primena, kad perkančiosios organizacijos yra visiškai laisvos pačios atlikti visas ar kai kurias savo užduočių arba sudaryti sutartis dėl jų atlikimo, kai tai mano esant tikslinga.

1.7 EESRK dar kartą patvirtina, kad pritaria rezervuotų sutarčių skyrimui neįgaliesiems skirtoms socialinio pobūdžio įmonėms arba socialinėms įmonėms, įdarbinančioms nepalankioje padėtyje esančių asmenų grupes, siekiant visiems piliečiams užtikrinti lygias galimybes ir padidinti socialinę integraciją.

1.8 Turi būti sugriežtintos įmonių pasiūlymuose esančios informacijos konfidencialumo taisyklės.

1.9 Technines specifikacijas galbūt reikėtų išplėsti į jas įtraukiant gamybinės ir proceso charakteristikas. Tuomet perkančiosios organizacijos galėtų paprasčiau ir skaidriau daryti svarbius pasirinkimo sprendimus propaguodamos tvarius tikslus, apimančius aplinkosauginį tvarumą, kolektyvinių sutarčių vykdymą, darbo standartus, darbo sąlygas ir tokio paties darbo užmokesčio už tą patį darbą principą.

1.10 Tuo pačiu techninių specifikacijų klausimu EESRK labai palankiai vertina tai, kad šios specifikacijos, išskyrus tinkamai pagrįstus atvejus, turi būti rengiamos taip, kad būtų atsižvelgta į prieinamumo neįgaliesiems asmenims kriterijus ir visiems naudotojams skirtą projektą.

1.11 Kalbant apie pasiūlymo dėl direktyvos dėl viešųjų pirkimų 55 straipsnio 3 dalimi nustatytus atmetimo pagrindus, teigiamas aspektas yra tas, kad perkančiosios organizacijos gali neleisti dalyvauti sutartyse dalyviams, kurie nesilaiko Sąjungos socialinės, darbo ar aplinkos srities teisės aktuose arba XI priede išvardytuose tarptautinės socialinės ir aplinkos teisės aktuose nustatytų išpareigojimų. Tačiau taip pat reikėtų aiškiai nurodyti, kadangi savaime suprantama, kad taip turėtų būti, kad dalyviams taip pat gali būti neleidžiama dalyvauti, jei nesilaiko atitinkamos valstybės narės nacionalinių socialinės, darbo arba aplinkos srities teisės aktų ir kolektyvinių sutarčių, galiojančių ten, kur vykdomas darbas, teikiamos paslaugos arba vykdomas tiekimas. Bet kuriuo atveju EESRK mano, kad atmetimas dėl tokių priežasčių turėtų būti privalomas.

1.12 Kaip jau buvo nurodyta ankstesnėje EESRK nuomonėje INT/570, pasiūlymo dėl direktyvos dėl viešųjų pirkimų 57 straipsnyje dalyvius reikia aiškiai įpareigoti patvirtinti, kad „jie laikosi atitinkamoje valstybėje taikomų teisės aktų, susijusių su neįgalų asmenų integracija į darbo rinką, pavyzdžiui, prievolės įdarbinti konkretų skaičių arba procentą neįgalų asmenų šalyse, kuriose nustatyta tokia teisinė prievolė“. Žinoma, to nebūtų reikalaujama šalyse, kuriose tokia prievolė nenustatyta.

1.13 Nuomonėje INT/570 taip pat buvo nurodyta, kad 1949 m. priimta TDO konvencija Nr. 94 dėl išlygų dėl darbo (Viešųjų pirkimų sutartys) šiuo metu yra privaloma dešimtyje ES valstybių narių, o kitos valstybės narės, įskaitant Airiją, sudarydamos viešųjų pirkimų sutartis šią konvenciją taiko savanoriškai. EESRK atkreipia dėmesį į šioje konvencijoje nustatytus principus ir siūlo skatinti valstybes nares ratifikuoti konvenciją ir laikytis jos principų.

1.14 EESRK mano, kad ir toliau skiriamas sutartis dominuoja ir pernelyg stropiai taikomi „mažiausių sąnaudų“ arba „mažiausios kainos“ kriterijai. Šis pernelyg stropus taikymas trukdo diegti inovacijas ir siekti geresnės kokybės ir geresnio kokybės ir kainos santykio atsižvelgiant į strategijos „Europa 2020“ reikalavimus, ir jis nebūtinai užtikrina didesnę vertę. Todėl mažiausios kainos kriterijus visada turėtų būti taikomas kaip išimtis, o ne taisyklė.

1.15 EESRK mano, kad turi būti griežtinamos nuostatos dėl subrangos. Dėl daugybės subrangos lygių yra sunku užtikrinti kolektyvinių sutarčių vykdymą, darbo sąlygų ir sveikatos bei saugos procedūrų laikymąsi. Valdžios institucijoms turėtų būti suteikta didesnė veiksmų laisvė, kad jos galėtų siekti, kad vykdydamos sutartis būtų įgyvendinami socialiniai, aplinkosaugos ir kokybės tikslai. Visa su pagrindiniais subrangovais susijusi informacija turėtų būti pateikiama prieš skiriant sutartį, o valdžios institucija turėtų konkrečiai nurodyti visų subjektų pareigas ir išpareigojimus ir, kad būtų užtikrinta veiksminga sutarties stebėseną ir kontrolę. Turėtų būti sukurti mechanizmai, kurie leistų valdžios institucijoms vetuoti ir atmesti tam tikrus subrangovus, jeigu kyla pagrįstus abejonių.

1.16 EESRK pasisako už tai, kad paslaugos ir toliau būtų skirstomos į A ir B paslaugas, jeigu bus išsaugotas teisinis tikrumas ir numatyta tarptautinių sutarčių dėl B paslaugų išplėtimo galimybė. Jau nuomonėje INT/570 Komitetas rekomendavo Komisijai periodiškai peržiūrėti B paslaugų sąrašą ir išanalizuoti, ar kai kurios iš B paslaugų negalėtų suteikiant pranašumą būti priskirtos A paslaugoms. Bet kuriuo atveju EESRK reiškia susirūpinimą dėl įvairių viešųjų paslaugų sutarčių, anksčiau buvusių B paslaugų sąrašė, o dabar išbrauktų iš XVI ir XVII priedų ir, atitinkamai, iš pasiūlymų. Minėtuose prieduose išvardytos paslaugos, kurių atveju taikoma abiejų pasiūlymų 74–76 ar 84–86 straipsniais nustatyta procedūra. Kita vertus, EESRK mano, kad nuorodą į religines paslaugas ir profesinių sąjungų teikiamas paslaugas, kuri šiuo metu yra pasiūlymų XVI ir XVII prieduose, reikėtų išbraukti.

1.17 EESRK pastebi, kad vis dar išlieka daug abejonių dėl poreikio priimti ES direktyvą dėl koncesijos sutarčių skyrimo ir primena 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento rezoliuciją dėl viešųjų pirkimų modernizavimo (2011/2048 (INI)), kurioje ši institucija teigė, kad „teisės akto dėl paslaugų koncesijų pasiūlymas pasiteisintų tik tuo atveju, jei jis padėtų pašalinti vidaus rinkos veikimo iškraipymus; pabrėžia, kad iki šiol nebuvo nustatytas nė vienas tokio pobūdžio iškraipymas“. Prieš toliau plėtojant šiuos pasiūlymus, EESRK ragina atlikti dar vieną išsamesnį ir visapusišką poveikio vertinimą.

1.18 EESRK mano, kad visuotinės ekonominės svarbos paslaugoms dažnai taikomos konkrečios ES ir nacionalinės taisyklės, kurių tikslas – užtikrinti jų prieinamumą, įperkumą ir kokybę, kartu garantuojant vienodas sąlygas ir visuotinį prieinamumą, vartotojų saugumą ir teises, ir šios taisyklės turėtų būti įtvirtintos ir užtikrintos šiuo pasiūlymu. Laikantis prie Lisabonos sutarties pridėdamo Protokolo dėl bendrus interesus tenkinančių paslaugų, nacionalinės, regionų ir vietos valdžios institucijos ir toliau turi turėti didelę veiksmų laisvę priimti sprendimus dėl tokių paslaugų organizavimo būdų ir teikimo ir nustatyti šių paslaugų ypatybes, kad jomis būtų siekiama jų bendrą interesą atitinkančių tikslų.

1.19 Valdžios institucijos turi teisingai pasirinkti vykdyti viešųjų pirkimų sutartis *in-house* (savo jėgomis) arba bendradarbiaudamos su kitomis valdžios institucijomis, kaip pripažįstama Europos Sutartyse ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje, ir laikytis skaidrumo principų.

1.20 EESRK pasisako už tai, kad valstybėse narėse būtų kuriami nacionalinės priežiūros mechanizmai, skirti vešiesiems pirkimams vykdyti ir stebėti.

2. Bendra nuomonė dėl Europos Komisijos pasiūlymų

2.1 Valdžios institucijos kasmet apie 18 proc. BVP išleidžia prekėms, paslaugoms ir darbams. Atsižvelgiant į dabartinius biudžeto apribojimus, viešųjų pirkimų politika turi užtikrinti optimalų šių lėšų panaudojimą, kad būtų skatinamas augimas ir darbo vietų kūrimas ir taip būtų prisidėta prie strategijoje „Europa 2020“ nustatytų tikslų įgyvendinimo.

2.2 Dabartinė viešųjų pirkimų direktyvų karta – tai ilgos raidos, prasidėjusios 1971 m. priėmus Direktyvą 71/305/EEB⁽¹⁾, rezultatas. Atlikus išsamų ekonominį vertinimą paaiškėjo, kad viešųjų pirkimų direktyvų tikslai iš esmės pasiekti. Tačiau norint pasiekti socialinio ir aplinkos tvarumo tikslų vis dar reikalinga didelė pažanga. Šios direktyvos iš tikrųjų prisidėjo prie skaidrumo didinimo, didesnės konkurencijos ir mažesnių kainų, tačiau dėmesį taip pat reikia atkreipti į darbo vietas, darbo užmokestį ir darbo sąlygas, kad nebūtų pakenkta strategijoje „Europa 2020“ numatytiems augimo ir darbo vietų kūrimo tikslams ir Lisabonos sutartyje nustatytiems įvairiuose sektoriuose taikomiems socialiniams ir aplinkosaugos reikalavimams.

2.3 EESRK taip pat nori atkreipti dėmesį į galimybę šioje srityje išnagrinėti ekonomiškai priklausomų savarankiškai dirbančių asmenų potencialą ar svarbą⁽²⁾.

2.4 Suinteresuotieji subjektai ragino persvarstyti viešųjų pirkimų direktyvas, kad taisyklės būtų supaprastintos, taptų efektyvesnės bei veiksmingesnės ir būtų geriau pritaikytos prie kintančių politinių, socialinių ir ekonominių aplinkybių.

2.5 Viešųjų pirkimų direktyvų persvarstymas yra dalis bendros programos, kurios tikslas – iš esmės modernizuoti Europos Sąjungos pirkimų sistemą, tiek bendrųjų viešųjų pirkimų, tiek subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų atveju. Viešųjų pirkimų teisės aktų reforma yra viena iš dvylikos pagal 2011 m. balandžio mėn. Komisijos priimtą komunikatą „Bendrosios rinkos aktas. Dvylika svertų augimui skatinti ir pasitikėjimui stiprinti“ planuojamų įgyvendinti priemonių.

2.6 Savo ruožtu taip pat įtrauktas naujas pasiūlymas dėl direktyvos dėl koncesijos sutarčių skyrimo (šios sutartys iki šiol Europos lygmeniu buvo iš dalies reguliuojamos antrine teise). Tačiau įvairios organizacijos, tiek darbdavių organizacijos, tiek profesinės sąjungos, ir įvairūs politiniai veikėjai bei valdžios institucijos jau parodė aiškų nepritimą šiam pasiūlymui, kadangi abejoja, kad juo bus užtikrintas didesnis teisinis tikrumas ir jame bus deramai atsižvelgta į valdžios institucijų vaidmenį priimant sprendimus remiantis joms suteiktais įgaliojimais, įtvirtintais ES sutartyse.

2.7 Kalbant apskritai apie viešuosius pirkimus ir koncesijų sutartis, EESRK džiaugiasi, kad Komisija atsižvelgė į specifinį socialinių paslaugų pobūdį ir pasiūlė supaprastintą procedūrą. Tačiau apgailestauja, kad „viešieji pirkimai“ ir „koncesija“ vis dar aiškiai neatskirti nuo kitų viešųjų užduočių, ypač socialinių,

⁽¹⁾ OL L 185, 1971 8 16, p. 5, EESRK nuomonė, OL 63, 1965 4 13, p. 929.

⁽²⁾ OL C 18, 2011 1 19, p. 44–52.

vykdymo būdų. Todėl EESRK siūlo į abi direktyvas įterpti tokio turinio pakeitimus: „valstybių narių procedūros, pagal kurias visi iš anksto nustatytas teisinės sąlygas atitinkantys paslaugų teikėjai (nepaisant jų teisinio statuso) laikydamiesi skaidrumo ir nediskriminavimo principų gali teikti paslaugas, nebus laikomos paslaugų koncesijomis arba viešųjų pirkimų sutartimis“.

3. EESRK nuomonė INT/570 „Efektyvesnės Europos viešųjų pirkimų rinkos kūrimas“

3.1 Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. sausio 27 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl „Žaliosios knygos dėl ES viešųjų pirkimų politikos modernizavimo. Efektyvesnės Europos viešųjų pirkimų rinkos kūrimas“ COM(2011) 15 final.

3.2 Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. birželio 23 d. priėmė savo nuomonę.

3.3 2011 m. liepos 13 d. plenarinėje sesijoje Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 164 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 4 susilaikius, priėmė nuomonę INT/570 dėl minėtos žaliosios knygos.

3.4 Kaip rodo balsavimo rezultatai, šiai nuomonei pritarė beveik visi, todėl Komitetas šioje naujoje nuomonėje turi laikytis tų pačių principų ir požiūrio visų pirma todėl, kad per tą laiką neįvyko nieko, dėl ko reiktų juos pakeisti, ir, antra, todėl, kad pageidautina išsaugoti tą pačią daugumą ir bendradarbiavimo dvasią, kuria vadovaudamiesi beveik visi Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nariai pritarė ankstesnei nuomonei. Tačiau remiantis minėtu plačiu pritarimu kartu nereikia atsakyti galimybės išplėtoti pasirinktus principus ir požiūrius atsižvelgiant į parengtus specifinius ir konkrečius pasiūlymus dėl teisės aktų.

3.5 Nuomonėje INT/570 EESRK palankiai įvertino žaliaja knyga Komisijos pradėtą diskusiją, kurios tikslas – modernizuoti ES viešųjų pirkimų politiką, kad ji taptų veiksmingesnė geriau veikiančios, novatoriškesnės, ekologiškesnės ir socialinių požiūriu stipresnės rinkos sąlygomis.

3.6 Nuomonėje be kitų įvairių tikslų konkrečiai siūloma skatinti viešųjų pirkimų kokybę ir inovacijas šioje srityje, mažinti nereikalingą biurokratinę naštą, numatyti aplinkosaugos ir socialinius aspektus (darbo vietų ir darbo sąlygų, taip pat neįgalių asmenų ir nepalankioje padėtyje esančių grupių apsaugai), raginti pasirinkti ekonomiškai naudingiausią, o ne pigiausią pasiūlymą, kad būtų skatinami pažangesni ir efektyvesni viešieji pirkimai, pabrėžti didesnio profesionalumo poreikį, plėtoti MVĮ,

įskaitant socialines įmones, dalyvavimą, kovoti su favoritizmu, sukčiavimu ir korupcija bei skatinti Europoje sudaryti tarptautinio pobūdžio viešųjų pirkimų sutartis.

4. Pasiūlymas dėl direktyvos dėl viešųjų pirkimų (COM(2011) 896 final) ir Pasiūlymas dėl direktyvos dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų (COM(2011) 895 final)

4.1 Siūlomos reformos tikslas – visapusiškai modernizuoti dabartines priemones ir instrumentus, kad jie geriau atitiktų kintančias politines, socialines ir ekonomines aplinkybes. Tuo tikslu buvo nuspręsta, kad reikia, remiantis ES sutartimis, parengti dvi skirtingas direktyvas: vieną dėl viešųjų pirkimų ir kitą atskirą – dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų.

4.2 Europos Komisijos reforma siekiama dviejų papildomų tikslų:

— didinti viešųjų išlaidų efektyvumą siekiant užtikrinti geriausius įmanomus pirkimų rezultatus pagal kokybės ir kainos santykį. Tai visų pirma reiškia dabartinių viešųjų pirkimų taisyklių supaprastinimą. Supaprastintos ir efektyvesnės procedūros bus naudingos visiems ūkio subjektams ir padės dalyvauti MVĮ bei tarptautiniams tiekėjams;

— leisti pirkėjams geriau pasinaudoti viešaisiais pirkimais siekiant bendrų visuomeninių tikslų, pavyzdžiui, aplinkos apsaugos, didesnio išteklių ir energijos vartojimo efektyvumo, kovos su klimato kaita, naujovių, užimtumo ir socialinės įtraukties skatinimo ir kuo geriausių aukštos kokybės socialinių paslaugų teikimo sąlygų užtikrinimo.

4.3 EESRK mano, kad bendros Europos Sąjungos mastu pirkimų procedūros užtikrintų didesnę skaidrumą ir objektyvumą ir kartu leistų įveikti su sutarčių skyrimu susijusį favoritizmą. Bet kuriuo atveju pasiūlymais kiekvienai valstybei narei suteikiama didelė administravimo laisvė pritaikyti procedūras ir priemones prie konkrečios jos padėties. Visi šie parametrai, susieti su kokybės ir profesionalumo parametrais, be jokių abejonių yra naudingi patiems piliečiams ir atitinka bendrą interesą.

4.4 Sąvoka „viešosios teisės reglamentuojamos organizacijos“ nėra aiški. Abiejų pasiūlymų dėl direktyvų (dėl viešųjų pirkimų ir dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų) 2 straipsnyje esanti sąvoka „viešosios teisės reglamentuojamos organizacijos“ turi būti paaiškinta išsamiau.

4.5 EESRK mano, kad pasiūlymų 4 ir 12 straipsniuose nustatytos abiejų direktyvų taikymo ribos yra tinkamos.

4.6 Po ilgų diskusijų dėl visuotinės svarbos paslaugų (VSP) buvo padaryta išvada, kad tai yra ne viešųjų pirkimų sutartys tikrąja šio žodžio prasme, bet valdžios institucijų arba jų vardu teikiamos paslaugos. EESRK primena, kad perkančiosios organizacijos yra visiškai laisvos pačios atlikti visas ar kai kurias savo užduočių arba sudaryti sutartis dėl jų atlikimo, kai tai mano esant tikslinga. Taip pat reikia atsižvelgti į valstybių narių sistemas, kuriose laikomasi ES pirminėje teisėje nustatytų vienodų sąlygų, nediskriminavimo ir skaidrumo principų ir kuriose numatyta visuotinė teisė pasinaudoti galimybe teikti paslaugas. Todėl pačios visuotinės svarbos paslaugos⁽³⁾ neturėtų patekti į direktyvos taikymo sritį, nors ji turėtų būti aiškiai taikoma visais atvejais perkančiajai organizacijai arba jos vardu samdant rangovus arba skiriant su ranga susijusią sutartį.

SESV 14 straipsnyje ir protokole Nr. 26 dėl bendrus interesus tenkinančių paslaugų pripažįstamas viešųjų paslaugų specifinis pobūdis ir svarba, taip pat tai, kad nacionalinės, regionų ir vietos valdžios institucijos turi didelę veiksmų laisvę pačios nuspręsti, kaip teikti šias paslaugas, kaip paskirstyti atsakomybę už jų teikimą ir kaip jas organizuoti. Tai galioja ir tuo atveju, kai paslaugas teikia pati valdžios institucija arba jos teikiamos bendradarbiaujant viešojo sektoriaus subjektams. Labai svarbu užtikrinti aukštą kokybę, saugos ir ekonominio prieinamumo lygį, vienodas sąlygas ir visuotinio prieinamumo bei vartotojų teisių propagavimą. Šių principų turi būti laikomasi visuose pasiūlymuose dėl direktyvų, susijusių su viešaisiais pirkimais.

4.7 Direktyvose neturėtų būti nurodoma, ką perkančioji organizacija turėtų ar neturėtų įsigyti arba patikėti rangovams, o tik nustatomos minėto įsigijimo arba rangovų samdymo procedūros. EESRK mano, kad ši veiksmų laisvė neturėtų būti ribojama. Bet kuriuo atveju tai turi būti daroma laikantis skaidrumo ir proporcingumo principų, nesudarant sąlygų piktnaudžiavimui arba nesąžiningai veiklai.

4.8 Valdžios institucijos turi teisingai pasirinkti vykdyti viešųjų pirkimų sutartis *in-house* (savo jėgomis) arba bendradarbiaudamos su kitomis valdžios institucijomis, kaip pripažįstama Europos Sutartyse ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje, ir laikytis skaidrumo principų.

4.9 Abiejų pasiūlymų dėl direktyvų 16 ir 30 straipsniuose nustatytos tinkamos bendrosios taisyklės, taikomos ūkio subjektams, nes jos palengvina MVI dalyvavimą, kurios visais atvejais privalo laikytis socialinių ir aplinkosaugos standartų.

4.10 EESRK dar kartą patvirtina, kaip jau nurodė nuomoneje INT/570, kad pritaria rezervuotų sutarčių skyrimui neigaliesiems skirtoms socialinio pobūdžio įmonėms siekiant visiems piliečiams užtikrinti lygias galimybes ir padidinti socialinę integraciją. EESRK nurodo, kad pasiūlymų 17 ir 31 straipsniais išplėsta

Direktyvos 2004/18/EB 28 konstatuojamojoje dalyje ir 19 straipsnyje numatyta taikymo sritis į ją įtraukiant nepalankioje padėtyje esančius asmenis. Šiuo atveju EESRK siūlo pasiūlymuose tuos du aspektus atskirti taip: „Valstybės narės gali rezervuoti teisę dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose:

- a) socialinio pobūdžio įmonėms arba numatyti, kad sutartys bus vykdomos pagal socialinio pobūdžio įdarbinimo programą, jeigu dauguma darbuotojų yra neigalieji, kurie dėl jų negalios pobūdžio arba sunkumo negali vykdyti profesinės veiklos įprastomis sąlygomis arba negali lengvai įsidarbinti įprastoje darbo rinkoje,
- b) socialinėms įmonėms arba programoms, kurių pagrindinis tikslas yra nepalankioje padėtyje esančių darbuotojų socialinė ir profesinė integracija, jeigu daugiau kaip 30 proc. tokių ūkio subjektų ar programų darbuotojų yra nepalankioje padėtyje esantys asmenys. Kvietime dalyvauti konkurse daroma nuoroda į šią nuostatą“.

Be to, EESRK mano, kad pasiūlymuose reikėtų aiškiai numatyti privalomą tam tikro skaičiaus arba procentinės dalies tokių sutarčių skyrimą tose valstybėse narėse, kuriose tai pateisinama, pavyzdžiui, jeigu yra didelis skaičius galinčių dirbti tačiau nedirbančių neigaliųjų.

4.11 Bet kuriuo atveju EESRK mano, jog į pasiūlymus turėtų būti įtraukta rezervuotoms sutartims taikoma nuostata, nurodanti, kad minėtas socialinio pobūdžio įmonės ir ūkio subjektus, kurių pagrindinis tikslas – socialinė ir profesinė neigalių arba nepalankioje padėtyje esančių darbuotojų integracija, „turi skatinti ir kontroliuoti visų pirma ne pelno siekiantys subjektai“, nes tai dar labiau pateisintų tokią privilegijuotą lengvatinę galimybę gauti vyriausybės paramą.

4.12 Abiejų pasiūlymų 18 ir 32 straipsniais nustatytos įmonių pasiūlymuose esančios informacijos konfidencialumo taisyklės turi būti sugriežtintos, ypač tais atvejais, kai taikoma konkurencinio dialogo procedūra. EESRK manymu, labai svarbu, kad perkančiosios organizacijos neatskleistų ūkio subjektų suteiktos informacijos, kuri laikoma konfidencialia, bet jos neturėtų atskleisti ir kitos pateiktos informacijos, išskyrus atvejus, kai tam yra pagrįsta priežastis. Atitinkamai perkančiosios organizacijos neturėtų naudoti tokios iš ūkio subjektų gautos informacijos ir kitose konkurso procedūrose.

4.13 Pasiūlymo dėl direktyvos dėl viešųjų pirkimų 27 straipsnyje nustatytos konkurso procedūros su derybomis taisyklės yra neaiškios ir kyla pavojus, kad prisidengiant tokiomis derybomis gali išsialėti nepageidaujama praktika. Būtų geriau, jeigu ši procedūra būtų pašalinta iš pasiūlymo dėl direktyvos, o jei tai neįmanoma, bent jau reikia nustatyti aiškius kriterijus, ribojančius šios procedūros naudojimą, kad būtų išvengta bet kokie piktnaudžiavimo ja.

⁽³⁾ Žr. SESV 14 ir 106 straipsnius bei SESV protokolą Nr. 26.

4.14 Visuose konkursuose, o ypač taikant konkurencinio dialogo procedūrą, visomis aplinkybėmis turi būti užtikrinama konkurso dalyvių intelektualinės nuosavybės apsauga.

4.15 EESRK mano, kad, atsižvelgiant į pasiūlymo dėl direktyvos dėl viešųjų pirkimų 28 straipsnyje nustatytos konkurencinio dialogo procedūros sudėtingumą ir paprastai šiai procedūrai sugaištamą laiką, ji turėtų būti iš esmės taikoma tik tais atvejais, kai iš tikrųjų yra tikslinga, pavyzdžiui, kaip kad nurodoma dabartinės Direktyvos 2004/18/EB 29 straipsnyje, ypač sudėtingų sutarčių atveju, kai perkančiosios organizacijos mano, jog neįmanoma skirti sutarties atviro arba riboto konkurso būdu; taip pat reikėtų išnagrinėti galimybę riboti sutarties sudarymo terminus nustatant didžiausią leistiną sutarties sudarymo terminą.

4.16 EESRK sutinka su abiejų pasiūlymų 29 ir 43 straipsniuose nustatyta inovacijų partnerystės procedūros reguliavimo tvarka, nes pernelyg griežtas reguliavimas iš tikrųjų trukdytų ją naudoti. Dėl tos pačios priežasties ši procedūra turėtų būti lankstesnė valstybės pagalbos taisyklių taikymo atžvilgiu.

4.17 Preliminariųjų susitarimų naudojimas (abiejų pasiūlymų 31 ir 45 straipsniai) neturi lemti nepagrįsto kainų mažinimo, dėl kurio galėtų nukentėti darbų, produktų arba paslaugų kokybė. Bet kuriuo atveju taip pat pripažįstama, kad tinkamas preliminariųjų susitarimų reguliavimas taip pat galėtų paskatinti siekti tvarumo ir kokybės gerinimo tikslų numačius investicijų saugumą užtikrinančias nuostatas.

4.18 Pasiūlymų 33 ir 47 straipsniuose nustatytose elektroninių aukcionų taisyklėse pernelyg dažnai pirmenybė teikiama mažiausios kainos kriterijui. Bendras jų taikymas prieštarauja atitinkamiems EESRK pasiūlymams, pateiktiems tiek šioje, tiek ankstesnėje nuomonėje INT/570. Tai taip pat gali labai pakenkti Europos įmonėms, palyginti su trečiųjų šalių įmonėmis, kurių sąnaudos yra gerokai mažesnės. Todėl organizuojant elektroninius aukcionus turėtų būti laikomasi reikiamų atsargumo priemonių.

4.19 Kaip buvo nurodyta nuomonėje INT/570, technines specifikacijas galbūt reikėtų išplėsti į jas įtraukiant gamybinės ir proceso charakteristikas. Tuomet perkančiosios organizacijos galėtų paprasčiau ir skaidriau daryti svarbius pasirinkimo sprendimus propaguodamos tvarius tikslus, apimančius aplinkosauginį tvarumą, kolektyvinių sutarčių vykdymą, darbo standartus, darbo sąlygas ir tokio paties darbo užmokesčio už tą patį darbą principą. „Zaliosios“ elektros energijos byla yra aiškus pavyzdys, kaip ir kodėl gamybos charakteristikos reikia įtraukti į technines specifikacijas, o ne vien priskirti jas sutarties vykdymo sąlygoms (žr. 2003 m. gruodžio 4 d. sprendimą, EVN prieš Austriją, C-448/01, ECR, p. I-14527).

4.20 Tuo pačiu techninių specifikacijų klausimu EESRK labai palankiai vertina tai, kad abiejų pasiūlymų 40 straipsnio 1 dalyje ir 54 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad šios specifikacijos, išskyrus tinkamai pagrįstus atvejus, turi būti rengiamos taip, kad būtų atsižvelgta į prieinamumo neįgaliesiems asmenims kriterijus ir visiems naudotojams skirtą projektą. Formuluo-

„išskyrus tinkamai pagrįstus atvejus“ pakeičia Direktyvoje 2004/18/EB naudotą terminą „kiek įmanoma“ ir tai EESRK leidžia manyti, kad dabar pagrįstai primygtiniau pabrėžiama tai, kad reikalavimo techninėse specifikacijose atsižvelgti į prieinamumo kriterijus ir visiems skirtą projektą privaloma laikytis. Tačiau EESRK mano, kad norint šią prievolę aiškiai įtvirtinti taip pat reikėtų nurodyti, kad net ir minėti pagrįsti atvejai turi būti išimtimi, todėl siūlo pasiūlymų 40 ir 54 straipsniuose naudojamus terminus pakeisti į „išskyrus, išimties tvarka, tinkamai pagrįstus atvejus“.

4.21 Kalbant apie abiejų pasiūlymų 41 ir 55 straipsniuose ir atitinkamai tam pačiam klausimui skirtose 28 ir 36 konstatuojamosiose dalyse nurodytą ženklumą – taisyklės nėra visiškai nuoseklios, nes 28 ir 36 konstatuojamosiose dalyse nurodomos „perkančiosios organizacijos, norinčios pirkti darbus, prekes ar paslaugas, turinčias konkrečių aplinkosauginių, socialinių ar kitų savybių <...>“, tačiau toliau kalbant apie suinteresuotuosius subjektus minimos tik aplinkosaugos, bet ne socialinės organizacijos, kurias taip pat reikėtų nurodyti. Tą patį galima pasakyti apie 41 straipsnio 1 dalies c punkto ir 55 straipsnio 1 dalies c punkto tekstą, kuriame socialinės organizacijos ir vėl nėra paminėtos.

4.22 Pasiūlymų 41 ir 55 straipsnius taip pat būtų galima papildyti nauja dalimi, kurioje, atsižvelgiant į konkrečius šio ženklumo ypatumus ir jį reguliuojant norimus pasiekti tikslus, būtų pabrėžta, kad „perkančiosios organizacijos gali reikalauti arba pirmenybę teikti ženklumui, kuris patvirtina, kad laikomasi su socialiniu aspektu ar aplinkosauga susijusių horizontaliųjų sutarties skyrimo kriterijų, nors jie nebūtinai gali būti tiesiogiai susiję su sutarties dalyku“.

4.23 Dėl abiejų pasiūlymų 43 ir 58 straipsniais nustatomų alternatyvių pasiūlymų – EESRK mano, kad, užuot leidus alternatyvius pasiūlymus teikti tik aiškiai nurodytais atvejais, tiksliau būtų konkursuose visada leisti pateikti alternatyvius pasiūlymus, išskyrus atvejus, kai tai būtų aiškiai uždrausta, kadangi taip būtų labiau skatinamos ir gerinamos inovacijos pirkimų srityje.

4.24 Kaip pažymėta nuomonėje INT/570, EESRK yra už tai, kad viešieji pirkimai būtų vykdomi vienodomis konkurencinėmis sąlygomis ir kad MVĮ būtų „užtikrinta tinkama viešųjų pirkimų sutarčių dalis“, tačiau nepritaria MVĮ skirtų pozityviosios diskriminacijos priemonių taikymui visų pirma todėl, kad tai gali paskatinti kurti dirbtinius darinius, taigi, ir sudaryti sąlygas korupcijai. Tačiau galimas sutarčių dalijimas į dalis, kai tai praktiškai naudinga, kaip numatyta abiejų pasiūlymų 44 ir 59 straipsniuose, yra teigiamas žingsnis, nes MVĮ suteikiamos aiškesnės ir labiau prieinamos galimybės.

4.25 Vis tik reikėtų nustatyti aiškias sutarčių dalijimo į dalis taisykles siekiant užtikrinti, kad visi skirtingų sutarties dalių konkursus laimėję dalyviai laikytųsi socialinių ir aplinkosaugos standartų ir vengtų nesąžiningos konkurencijos tarp įmonių. EESRK mano, kad perkančiosioms organizacijoms nustatytas reikalavimas pagrįsti savo sprendimą neskirstyti sutarčių į

dalis yra nepraktiškas ir neatitinka tikslo supaprastinti pirkimų procedūras. EESRK taip pat mano, kad sutarties dalių, kurios gali būti pasiūlytos arba skirtos, skaičiaus ribojimo taisyklė yra nepagrįstai sudėtinga ir todėl būtų geriau ją išbraukti iš pasiūlymo.

4.26 Kalbant apie pasiūlymo dėl direktyvos dėl viešųjų pirkimų 55 straipsnio 3 dalimi nustatytus atmetimo pagrindus, teigiamas aspektas yra tas, kad perkančiosios organizacijos gali neleisti dalyvauti sutartyse dalyviams, kurie nesilaiko Sąjungos socialinės, darbo ar aplinkos srities teisės aktuose arba XI priede išvardytuose tarptautinės socialinės ir aplinkos teisės aktuose nustatytų įsipareigojimų. Tačiau taip pat reikėtų aiškiai nurodyti – kadangi savaime suprantama, kad taip turėtų būti, – kad dalyviams taip pat gali būti neleidžiama dalyvauti, jei nesilaiko atitinkamos valstybės narės nacionalinių socialinės, darbo arba aplinkos srities teisės aktų ir kolektyvinių sutarčių, galiojančių ten, kur vykdomas darbas, teikiamos paslaugos arba vykdomas tiekimas. Bet kuriuo atveju EESRK mano, kad atmetimas dėl tokių priežasčių turėtų būti privalomas.

4.27 Priešingu atveju įsipareigojimai, kurių nesilaikant gali būti atimama teisė dalyvauti, būtų toliau nustatomi remiantis per daug bendrais ir nepakankamai konkrečiais kriterijais, panašiais į išvardytus minėtose pasiūlymo XI priedo nuostatose arba dabartiniuose Sąjungos teisės aktuose.

4.28 EESRK nuomonėje INT/570 taip pat buvo nurodyta, kad 1949 m. priimta TDO konvencija Nr. 94 dėl išlygų dėl darbo (Viešųjų pirkimų sutartys) šiuo metu yra privaloma dešimtyje ES valstybių narių, o kitos valstybės narės, įskaitant Airiją, sudarydamos viešųjų pirkimų sutartis šią konvenciją taiko savanoriškai. EESRK atkreipia dėmesį į šioje konvencijoje nustatytus principus ir siūlo skatinti valstybes nares ratifikuoti konvenciją ir laikytis jos principų.

4.29 Kalbant apie socialinių ir aplinkos apsaugos įsipareigojimų vykdymo patikrinimą, pasiūlymo dėl direktyvos dėl viešųjų pirkimų 57 straipsnio 1 dalyje reikėtų numatyti reikalavimą, kad suinteresuotosios šalys kaip pirminį įsipareigojimų vykdymo įrodymą pateiktų deklaraciją, patvirtinančią, kad jos vykdo visus minėtus socialinius ir aplinkos apsaugos įsipareigojimus, ir tai padėtų sudaryti palankesnes sąlygas įmonėms (visų pirma MVĮ) laikytis minėtų reikalavimų nepa didinant biurokratinės naštos.

4.30 Šiuo tikslu, kaip buvo nurodyta ankstesnėje EESRK nuomonėje INT/570, pasiūlymo dėl direktyvos dėl viešųjų pirkimų 57 straipsnyje dalyviui reikia aiškiai įpareigoti patvirtinti, kad „jie laikosi atitinkamoje valstybėje taikomų teisės aktų, susijusių su neigalių asmenų integracija į darbo rinką, pavyzdžiui, prievolės įdarbinti konkretų skaičių arba procentą neigalių asmenų šalyse, kuriose nustatyta tokia teisinė prievolė“. Žinoma, to nebūtų reikalaujama šalyse, kuriose tokia prievolė nenustatyta.

4.31 Minėtoje nuomonėje taip pat buvo nurodyta, kad valdžios institucijos, sudarydamos sutartis su subjektais, kurie nesilaiko galiojančių teisės aktų, pažeistų Europos ir nacionalinius teisės aktus. Be to, tokiu atveju įmonės, kurios vykdo šią teisinę prievolę, būtų diskriminuojamos ir su jomis būtų nesąžiningai elgiamasi ir būtų suteikiamas nepagrįstas pranašumas tiems, kurie nevykdo tokios prievolės, o tai galėtų netgi paskatinti nesąžiningą prievolės nevykdančių įmonių konkurenciją su jas iš tiesų vykdančiomis.

4.32 EESRK palankiai vertina tai, kad ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo atrinkimo kriterijai ir toliau siejami su sutarties dalyku, nors ši sąsaja turėtų tapti šiek tiek lankstesne, kad geriau apimtų socialinius ir aplinkosaugos kriterijus, numatytus strategijoje „Europa 2020“, ir su tvaraus augimo plėtojimu įsipareigojimus.

4.33 EESRK mano, kad abiejuose direktyvų pasiūlymuose (66 ir 76 straipsniuose) toliau dominuoja ir pernelyg stropiai taikomi „mažiausių sąnaudų“ arba „mažiausios kainos“ skyrimo kriterijai. Savo ankstesnėje nuomonėje EESRK teigė, kad šis pernelyg stropus taikymas trukdo diegti inovacijas ir siekti geresnės kokybės ir geresnio kokybės ir kainos santykio atsižvelgiant į strategijos „Europa 2020“ reikalavimus, ir jis nebūtinai užtikrina didesnę vertę. Todėl mažiausios kainos kriterijus visada turėtų būti taikomas kaip išimtis, o ne taisyklė.

4.34 Todėl, siekiant įvertinti naudingiausio pasiūlymo tvarumą ekonominiu, taip pat aplinkosaugos ir socialiniu požiūriu, dažniau turi būti taikomas „ekonomiškai naudingiausio“ pasiūlymo kriterijus, kad būtų sudarytos sąlygos taikant skyrimo kriterijus taip pat visapusiškai, kūrybiškai ir be suvaržymų atsižvelgti į šiuos aspektus, plačiau pripažįstant šio kriterijaus sąsają su sutarties dalyku ir jo pasvertą vertę, palyginti su kitais kriterijais.

4.35 Konkrečiai, su sutarties dalyku susijusiems kriterijams, kurie gali būti taikomi ekonomiškai naudingiausiam pasiūlymui nustatyti, turi būti aiškiai priskirtos (abiejų pasiūlymų 66 straipsnio 2 dalyje ir 76 straipsnio 2 dalyje) „tokios darbo sąlygų ypatybės, kuriomis siekiama apsaugoti sutartį įgyvendinti paskirtų darbuotojų sveikatą arba skatinti nepalankioje padėtyje esančių arba neigalių asmenų socialinę integraciją“, atsižvelgiant į tai, kad tai numatyta pasiūlymų dėl direktyvų dėl viešųjų pirkimų konstatuojamosiose dalyse (atitinkamai 41 ir 47), tačiau vėliau tekste apie tai neužsimenama.

4.36 Direktyvoje nustatyta produktų, paslaugų arba darbų gyvavimo ciklo sąnaudų sąvoka taip pat yra tinkama. Bet kuriuo atveju į pasiūlymų 67 ir 77 straipsniuose apibrėžtas gyvavimo ciklo sąnaudas taip pat turėtų būti įskaičiuojamos atitinkamos socialinės išlaidos. Gyvavimo ciklo sąnaudų apskaičiavimo metodiką turi pateikti perkančioji organizacija, ji turi tikti MVĮ.

4.37 Perkančiosios organizacijos turi ypač kruopščiai vertinti pasiūlymus, kurių kaina atsižvelgiant į darbus, tiekiamas prekes arba teikiamas paslaugas yra neįprastai maža, ir tinkamai iširti tokius atvejus. EESRK jau anksčiau pažymėjo, kad perkančiosios organizacijos turėtų būti įpareigos prašyti paaiškinti siūlomą kainą, kai pasiūlymo kaina yra gerokai mažesnė nei kitų konkurso dalyvių siūloma kaina. Jeigu konkurso dalyvis negali pateikti pakankamai išsamaus paaiškinimo, perkančioji organizacija turi turėti teisę atmesti pasiūlymą. EESRK palankiai vertina tai, kad pagal pasiūlymų 69 straipsnio 4 dalį ir 79 straipsnio 4 dalį perkančiosios organizacijos privalo atmesti pasiūlymą, kai jis neatitinka Sąjungos socialinės ir darbo arba aplinkos apsaugos srities teisės aktuose nustatytų įpareigojimų, tačiau mano, kad nereikėtų apsiriboti Sąjungos arba atitinkamai pasiūlymų XI ir XIV prieduose nurodytais teisės aktais, bet įtraukti ir šiose srityse galiojančius nacionalinius teisės aktus.

4.38 EESRK mano, kad turi būti griežtinamos nuostatos dėl subrangos. Dėl daugybės subrangos lygių yra sunku užtikrinti kolektyvinių sutarčių vykdymą, darbo sąlygų ir sveikatos bei saugos procedūrų laikymąsi. Valdžios institucijoms turėtų būti suteikta didesnė veiksmų laisvė, kad jos galėtų siekti, kad vykdant sutartis būtų įgyvendinami socialiniai, aplinkosaugos ir kokybės tikslai. Visa su pagrindiniais subrangovais susijusi informacija turėtų būti pateikiama prieš skiriant sutartį, o valdžios institucija turėtų konkrečiai nurodyti visų subjektų pareigas ir įsipareigojimus, kad būtų užtikrinta veiksminga sutarties stebėseną ir kontrolė. Reikėtų sukurti mechanizmus, kurie leistų valdžios institucijoms vetuoti ir atmesti tam tikrus subrangovus, jeigu kyla abejonių. Savo ruožtu reikia kruopščiai stebėti subrangos taisyklių laikymąsi, nes dėl perkančiosios organizacijos teisės reikiamus mokėjimus pervesti tiesiogiai subrangovui gali kilti daugiau problemų įmonėms ir pačioms perkančiosioms organizacijoms.

4.39 EESRK pasisako už tai, kad paslaugos ir toliau būtų skirstomos į A ir B paslaugas, jeigu bus išsaugotas teisinis tikrumas ir numatyta tarptautinių sutarčių dėl B paslaugų išplėtimo galimybė. Jau nuomonėje INT/570 Komitetas rekomendavo Komisijai periodiškai peržiūrėti B paslaugų sąrašą ir išanalizuoti, ar kai kurios iš B paslaugų negalėtų suteikiant pranašumą būti priskirtos A paslaugoms. Bet kuriuo atveju EESRK reiškia susirūpinimą dėl įvairių viešųjų paslaugų sutarčių, anksčiau buvusių B paslaugų sąrašė, o dabar išbrauktų iš XVI ir XVII priedų ir, atitinkamai, iš pasiūlymų. Minėtuose prieduose išvardytos paslaugos, kurių atveju taikoma abiejų pasiūlymų 74–76 ar 84–86 straipsniais nustatyta procedūra.

4.40 Nuorodą į religines paslaugas ir profesinių sąjungų teikiamas paslaugas, kuri šiuo metu yra pasiūlymų XVI ir XVII prieduose, reikėtų išbraukti.

4.41 Nepaisant to, Komitetas palankiai vertina tai, kad socialinėms ir kitoms specialioms paslaugoms taikoma supaprastinta procedūra, padidintos vertės ribos ir valstybėms narėms suteikiama didesnė veiksmų laisvė naudoti atitinkamas procedūras,

kadangi būtent asmeninių paslaugų atveju taikoma procedūrinė teisė turi padėti suderinti pirminėje teisėje įtvirtintus konkurencijos principus su socialinės teisės reikalavimais.

4.42 Dėl direktyvoje nustatytų valdymo taisyklių – EESRK mano, kad numatyta per daug priemonių, kurias praktiškai taikyti sudėtinga ir dėl kurių išties geri ketinimai gali likti neįgyvendinti.

4.43 Bet kuriuo atveju, kalbant apie abiejų pasiūlymų 84 ir 93 straipsniais nustatytą viešąją priežiūrą ir su ja susijusią metinę ataskaitą, svarbu, kad šioje metinėje ataskaitoje taip pat būtų pateikiamas metinis pasiūlytų kainų ir faktinių jau įvykdytų sutarčių sąnaudų palyginimas, taip pat nurodoma užsienio tiekėjams Europos zonoje perkančiųjų organizacijų per metus skirtų viešųjų pirkimų sutarčių dalis.

4.44 EESRK kelia nerimą tai, kad Europos Komisija iš dabartinės direktyvos išbraukė 27 straipsnį dėl darbo vietų ir darbo sąlygų apsaugos ir aplinkos apsaugos užtikrinimo. Abiejų pasiūlymų 87 ir 96 straipsniuose numatytos atitinkamos nuostatos, bet jos šiuo svarbiu klausimu yra gerokai sušvelnintos. Reikia atkurti visą dabartinio 27 straipsnio tekstą. Jis taip pat turėtų būti taikomas subrangovams ir visai tiekimo grandinei.

5. Direktyvos dėl koncesijos sutarčių skyrimo pasiūlymas – COM(2011) 897 final

5.1 Pasiūlymu dėl direktyvos dėl koncesijos sutarčių skyrimo reguliuojami subjekto, kuris paprastai priklauso viešajam sektoriui, ir įmonės, kuri dažnai yra privati, partnerystės susitarimai, kuriuos vykdant privati įmonė prisiima veiklos riziką, susijusią su infrastruktūros (pavyzdžiui, uostų, vandens tiekimo, automobilių stovėjimo aikštelių ir mokamų kelių ir pan.) priežiūra ir vystymu arba visuotinės ekonominės svarbos paslaugų teikimu (energijos tiekimas, sveikatos priežiūra, vandens tiekimas ir valymas, šiukšlių išvežimas ir pan.). Pasiūlymas apima visas koncesijos sutartis, ir darbų, ir paslaugų, bet nepakankamai jas atskiria, kadangi kalbama tik apie darbų ir viešųjų paslaugų koncesijas apskritai, bet neatsižvelgiama į specifinį bendrus interesus tenkinančių paslaugų koncesijų pobūdį. Šios koncesijos nėra nei „rinkos“, nei „pirkiniai“, bet pavedimo valdyti bendrus interesus tenkinančias paslaugas būdas ir dažnai – papildoma naujos bendrus interesus tenkinančių paslaugų, sprendimą dėl kurių priėmė valdžios institucijos, teikimo veiklos finansavimo priemonė.

5.2 EESRK pastebi, kad vis dar išlieka daug abejonių dėl poreikio priimti ES direktyvą dėl koncesijos sutarčių skyrimo ir primena 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento rezoliuciją dėl viešųjų pirkimų modernizavimo (2011/2048 (INI)), kurioje ši institucija teigė, kad „teisės akto dėl paslaugų koncesijų pasiūlymas pasiteisintų tik tuo atveju, jei jis padėtų pašalinti vidaus

rinkos veikimo iškraipymus; pabrėžia, kad iki šiol nebuvo nustatytas nė vienas tokio pobūdžio iškraipymas“. Prieš toliau plėtojant šiuos pasiūlymus, EESRK ragina atlikti dar vieną išsamesnį ir visapusišką poveikio vertinimą. EESRK laikosi nuomonės, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje išaiškinta Sutartyje nustatytų vienodų sąlygų, nediskriminavimo ir skaidrumo principų taikymo skiriant koncesijos sutartis tvarka. Kaip aiškiai nurodė Teisingumo Teismas, šie principai taikomi skiriant koncesijas visų rūšių tarptautinės svarbos paslaugoms, įskaitant bendrus interesus tenkinančias paslaugas.

5.3 Nepaisant to, kad Direktyvoje 2004/18/EB koncesijos laikomos tokio paties pobūdžio sutartimis, kaip ir viešųjų pirkimų sutartys, išskyrus tai, kad už atliktus darbus arba suteiktas paslaugas atlyginama tik teise naudotis darbo rezultatais arba paslauga arba tokia teise kartu su mokėjimu, EESRK pažymi, kad koncesijos iš esmės skiriasi nuo viešųjų pirkimų sutarčių, kadangi koncesininkas privalo prisiimti esminę su paslauga, kuri turi būti teikiama, susijusią veiklos riziką ir yra neapsaugotas nuo pokyčių rinkoje. Taip pat yra ir tam tikrų koncesijų, pavyzdžiui, vadinamojo „šešėlinio“ arba „paslėpto“ mokėjimo atveju, kai perkančioji organizacija koncesininkui moka atsižvelgdama į tai, kaip dažnai vartotojai naudojami paslaugomis. Todėl konkrečiai viešųjų pirkimų sutarčių skyrimui sukurtos taisyklės netinka koncesijų skyrimui ir gali netgi atgrasyti valdžios institucijas ir ūkio subjektus nuo tokio pobūdžio sutarčių sudarymo.

5.4 EESRK atkreipia dėmesį į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 14 straipsnį dėl bendrus ekonominius interesus tenkinančių paslaugų, kuriame nustatyta, kad „nepažeisdamos Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnio ir šios Sutarties 93, 106 ir 107 straipsnių ir atsižvelgdamos į tai, kokią vietą tarp Sąjungos bendrųjų vertybių užima bendrus ekonominius interesus tenkinančios paslaugos ir koks yra jų vaidmuo skatinant socialinę ir teritorinę sanglaudą, Sąjunga ir valstybės narės pagal savo atitinkamus įgaliojimus ir Sutarčių taikymo sritį rūpinasi, kad tokios paslaugos būtų pagrįstos principais ir sąlygomis, ypač ekonominėmis ir finansinėmis, kurios leistų joms atlikti savo užduotis“.

5.5 EESRK mano, kad visuotinės ekonominės svarbos paslaugoms dažnai taikomos konkrečios ES ir nacionalinės taisyklės, kurių tikslas – užtikrinti jų prieinamumą, įperkamumą ir kokybę, kartu garantuojant vienodas sąlygas ir visuotinį prieinamumą, vartotojų saugumą ir teises, ir šios taisyklės turėtų būti įtvirtintos ir užtikrintos šiuo pasiūlymu. Laikantis prie Lisabonos sutarties pridėdamo Protokolo dėl bendrus interesus tenkinančių paslaugų, nacionalinės, regionų ir vietos valdžios institucijos ir toliau turi turėti didelę veiksmų laisvę priimti sprendimus dėl tokių paslaugų organizavimo būdų ir teikimo ir nustatyti šių paslaugų ypatybes, įskaitant su paslaugų kokybe ar kaina susijusias sąlygas, kad jomis būtų siekiama jų bendrą interesą atitinkančių tikslų. Minėtoms valdžios institucijoms taip pat reikia

suteikti galimybę savarankiškai nustatyti, jų manymu, tinkamiausius su sutarties dalyku susijusius socialinius, aplinkosaugos ir kokybės kriterijus, taikomus skiriant sutartį. Valdžios institucijos jokių būdu neturėtų būti verčiamos prieš savo valią arba nuomonę liberalizuoti visuotinės ekonominės svarbos paslaugų teikimą arba dėl jų sudaryti rangos sutartis. EESRK prašo neužmiršti, kad konkurencijos taisyklės ir vidaus rinka turi galioti ir įmonėms, kurioms pavesta valdyti bendrus interesus tenkinančias paslaugas laikantis SESV 106 straipsnio, t. y. tiek, kiek minėtų taisyklių laikymasis netrukdo, dėl teisinių ar praktinių priežasčių, atlikti jiems patikėtą konkrečią užduotį.

5.6 Valdžios institucijoms turėtų būti pajėgios bendradarbiauti, kad atliktų joms paskirtas bendrus interesus atitinkančias užduotis tam naudodamos nuosavus administracinius, techninius ir kitus išteklius, ir jos neprivalo prašyti jų pačių struktūrai nepriklausančių išorės subjektų pagalbos. Tokie susitarimai negali būti laikomi koncesijomis ir todėl, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo praktiką, pasiūlyme dėl direktyvos dėl koncesijų reikia aiškiai nurodyti, kad jie nepatenka į jos taikymo sritį. Taip pat siūlomos taisyklės neturėtų būti taikomos tam tikroms koncesijoms, suteikiamoms su perkančiaisiais subjektais susijusioms įmonėms, kurių pagrindinė veikla – teikti paslaugas grupei, kuriai jos priklauso, arba koncesijoms, kurias perkantysis subjektas suteikia bendrajai įmonei, sukurtai keleto perkančiųjų organizacijų siekiant vykdyti šioje direktyvoje numatytą veiklą (pavyzdžiui, vandens tiekimo arba uosto paslaugas) ir kuriai perkantysis subjektas priklauso.

5.7 Valdžios institucijos turi teisingai pasirinkti vykdyti viešųjų pirkimų sutartis *in-house* (savo jėgomis) arba bendradarbiaudamos su kitomis valdžios institucijomis, kaip pripažįstama Europos Sutartyse ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje, ir laikytis skaidrumo principų.

5.8 Atitinkamai, kalbant apie susijusioms įmonėms suteikiamas koncesijas, reikia taikyti griežtas taisykles, kad būtų užkirstas kelias piktnaudžiavimui šia sistema ir kad suteikimo procedūra būtų skaidri.

5.9 Vadovaujantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika, privalomi su bendru interesu susiję reikalavimai, taikomi azartinių lošimų sektoriui, kuriais remiantis valstybės narės gali taikyti viešajai tvarkai ir vartotojams apsaugoti skirtas priemones, gali pateisinti koncesijų skyrimui taikomų Sutarčių principų apribojimus. Todėl yra tikslinga iš šios direktyvos taikymo srities išbraukti azartinių lošimų veiklos koncesijos sutartis, skiriamas ūkio subjektui remiantis išimtinė teise, kurią minėtam ūkio subjektui suteikia galiojanti nacionalinė teisė arba administracinis aktas atsižvelgiant į Sutartį ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimus, kadangi tokia išimtinė teisė

užkirstų kelią konkuravimui skiriant šią koncesiją. Todėl EESRK mano, kad į pasiūlymo 8 straipsnio 5 dalį, skirtą šios direktyvos taikymo išimtims tam tikrų paslaugų koncesijų atveju, reikėtų įtraukti „azartinių lošimų veiklą, apimančią lažybas dėl piniginių sumų azartiniuose lošimuose, įskaitant loterijas ir lažybų operacijas“.

5.10 Pasiūlyme dėl direktyvos tokius aspektus kaip koncesijų apibrėžtis, rizikos perkėlimas privatiems ūkio subjektams arba koncesijos keitimas jos galiojimo laikotarpiu ir jos nutraukimas reikia apibrėžti taip, kad tai netaptų kliūtimi šių sutarčių finansavimui ir plėtojimui, kadangi atsižvelgiant į dabartinius viešųjų investicijų koregavimo ir apribojimo planus, kuriuos tenka įgyvendinti valstybėms narėms, jos gali tapti išties svarbiais būdais užimtumui atgaivinti ir darbo vietoms kurti.

5.11 Numatyti koncesijos sutarčių vertės apskaičiavimo metodai turėtų būti supaprastinti ir racionalizuoti siekiant užtikrinti didesnę teisinę tikrumą. Nors darbų koncesijų vertės apskaičiavimo metodas yra gerai žinomas ir įprastas, EESRK mano, kad visų rūšių koncesijų vertei apskaičiuoti turėtų būti taikomas vienas metodas. Šiomis aplinkybėmis EESRK ragina nustatyti metodą, kuris būtų grindžiamas numatoma koncesininko apyvarta (atskaičius mokesčius) per visą tos konkrečios koncesijos galiojimo laikotarpį, kartu atsižvelgiant ir į darbų kainą, ir į apskaičiuotąją jiems atlikti reikalingų prekių kainą pirkimo procedūros metu.

5.12 Siekiant padidinti dalyvaujančių įmonių konfidencialumą, siūloma direktyvoje numatyti, jog perkančiosios organizacijos privalo atsakyti, jei nesilaiko šių įsipareigojimų.

2012 m. balandžio 26 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonės

I. Toliau pateikiami diskusijų metu atmetimi pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų: (DTT 39 straipsnio 2 punktas):

4.21 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Kalbant apie abiejų pasiūlymų 41 ir 55 straipsniuose ir atitinkamai tam pačiam klausimui skirtose 28 ir 36 konstatuojamosiose dalyse nurodytą ženklinių taisyklės nėra visiškai nuoseklios, nes 28 ir 36 konstatuojamosiose dalyse nurodomos „perkančiosios organizacijos, norinčios pirkti darbus, prekes ar paslaugas, turinčias konkrečių aplinkosauginių, socialinių ar kitų savybių ...“, tačiau toliau kalbant apie suinteresuotuosius subjektus paminimos tik aplinkosaugos, bet ne socialinės organizacijos, kurias taip pat reikėtų nurodyti. Tą patį galima pasakyti apie 41 straipsnio 1 dalies c punkto ir 55 straipsnio 1 dalies c punkto tekstą, kuriame socialinės organizacijos ir vel nėra paminėtos. Mes manome, kad jei direktyvose būtų numatyta galimybė reikalauti konkretaus aplinkosauginio, socialinio ar kitokio ženklinimo, nepaisant jo naudojimui nustatytų išankstinių sąlygų, viešiesiems pirkimams galėtų būti sudarytos didelės kliūtys, nes mažėtų konkurencija, o įmonėms didėtų našta ir sąnaudos.“

Paiškinimas

Savaime suprantama.

Balsavimo rezultatai

Už	77
Prieš	99
Susilaikė	20

4.26 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Kalbant apie pasiūlymo dėl direktyvos dėl viešųjų pirkimų 55 straipsnio 3 dalimi nustatytus atmetimo pagrindus, teigiama yra tai, kad perkančiosios organizacijos gali neleisti dalyvauti sutartyse dalyviams, kurie nesilaiko Sąjungos socialinės, darbo ar aplinkos srities teisės aktuose arba XI priede išvardytuose tarptautinės socialinės ir aplinkos teisės aktuose nustatytų įpareigojimų. Tačiau taip pat reikėtų aiškiai nurodyti – kadangi savaime suprantama, kad taip turėtų būti, – kad dalyviams taip pat gali būti neleidžiama dalyvauti, jei nesilaiko atitinkamos valstybės narės nacionalinių socialinės, darbo arba aplinkos srities teisės aktų ir kolektyvinių sutarčių, galiojančių ten, kur vykdomas darbas, teikiamos paslaugos arba vykdomas tiekimas. Bet kuriuo atveju EESRK mano, kad atmetimas dėl tokių priešasčių turėtų būti privalomas.“

Paiškinimas

Norint užtikrinti procedūros teisingumą pakanka, kad būtų laikomasi atitinkamų valstybių narių nacionalinės teisės aktų socialinėje, darbo ir aplinkosaugos srityse, nes jie apima ir galiojančias bendras kolektyvines sutartis. Formuluoat „kolektyvinės sutartys, galiojančios ten, kur vykdomas darbas, teikiamos paslaugos arba vykdomas tiekimas“ yra dviprasmiška ir gali būti suprantama labai plačiai. Vienos įmonės darbdavių ir darbuotojų kolektyvinės sutartys galioja tik jiems, todėl už įmonės ribų yra neaktualios.

Šiuo klausimu nuomonė nėra nuosekli. INT skyrius šią nuostatą dėl kolektyvinių sutarčių siūlė pateikdamas atskirą pakeitimą: į jį 4.38 punkte į atsižvelgta nebuvo, tačiau buvo atsižvelgta 4.26 ir 1.11 punktuose.

Balsavimo rezultatai

Už	78
Prieš	110
Susilaikė	16

4.32 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„EESRK palankiai vertina tai, kad ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo atrinkimo kriterijai ir toliau siejami su sutarties dalyku, nors ši sąsaja turėtų tapti šiek tiek lankstesnė, kad geriau apimtų socialinius ir aplinkosaugos kriterijus, numatytus strategijoje „Europa 2020“, ir su tvaraus augimo plėtojimu įsipareigojimus. Socialiniai ar aplinkosauginiai kriterijai gali būti įtraukti tik tuo atveju, jei jie tiesiogiai susiję su sutarties dalyku ir šiuo požiūriu galima prisidėti prie strategijos „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimo.“

Paiškinimas

Norint užtikrinti skaidrumą ir kad nebūtų priimami subjektyvūs sprendimai, labai svarbu išlaikyti tiesioginį ryšį tarp konkursinių pasiūlymų vertinimo kriterijų ir sutarties dalyko.

Balsavimo rezultatai

Už	78
Prieš	116
Susilaikė	13

4.35 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Konkrečiai, su sutarties dalyku susijusiems kriterijams, kurie gali būti taikomi ekonomiškai naudingiausiame pasiūlymū nustatyti, turi būti aiškiai priskirtos (abių pasiūlymų 66 straipsnio 2 dalyje ir 76 straipsnio 2 dalyje) tokios darbo sąlygų ypatybės, kuriomis siekiama apsaugoti sutartį įgyvendinti paskirtų darbuotojų sveikatą arba skatinti nepalankioje padėtyje esančių arba neįgalų asmenų socialinę integraciją“, atsižvelgiant į tai, kad tai numatyta pasiūlymų dėl direktyvų dėl viešųjų pirkimų konsultuojamosiose dalyse (atitinkamai 41 ir 47), tačiau vėliau tekste apie tai neužsiminama.“

Paiškinimas

Kadangi dabartiniai sveikatą, saugą ir neįgalųjų socialinę įtrauktį reglamentuojantys teisės aktai įmonėms yra privalomi, šiuos kriterijus įtraukti kaip sutarties skyrimo kriterijus nėra tikslinga.

Balsavimo rezultatai

Už	81
Prieš	119
Susilaikė	7

4.38 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„4.38 EESRK mano, kad nuostatos dėl subrangos turi būti griežtinamos. Dėl daugybės subrangos lygių yra sunku užtikrinti kolektyvinių sutarčių vykdymą, darbo sąlygų ir sveikatos bei saugos procedūrų laikymąsi. Valdžios institucijoms turėtų būti suteikta didesnė veiksmų laisvė, kad galėtų siekti, kad vykdant sutartis būtų įgyvendinami socialiniai, aplinkosaugos ir kokybės tikslai. Visa su pagrindiniais subrangovais susijusi informacija turėtų būti pateikiama prieš skiriant sutartį, o valdžios institucija turėtų konkrečiai nurodyti visų subjektų atsakomybę ir pareigas, kad būtų užtikrinta veiksminga sutarties stebėseną ir kontrolė. Reikėtų sukurti mechanizmus, kurie leistų valdžios institucijoms vetuoti ir atmesti tam tikrus subrangovus, jeigu kyla abejonų. Savo ruožtu reikia kruopščiai stebėti subrangos taisyklių laikymąsi, nes dėl perkančiosios organizacijos teisės mokėtinus mokėjimus pervesti tiesiogiai subrangovui gali kilti daugiau problemų įmonėms ir pačioms perkančiosioms organizacijoms. Viešiesiems pirkimams taikomais ES teisės aktais neturi būti reguliuojami su sutarčių vykdymu susiję klausimai.“

Paiškinimas

Viešiesiems pirkimams taikomais ES teisės aktais neturi būti reguliuojami su sutarčių vykdymu susiję klausimai, kadangi pastarieji turi būti sprendžiami nacionaliniu lygmeniu. Be to, viešųjų pirkimų teisės aktuose neturėtų būti numatytos subrangai taikomos nuostatos.

Balsavimo rezultatai

Už	80
Prieš	114
Susilaikė	21

1.15 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

~~„EESRK mano, kad nuostatos dėl subrangos turi būti griežtinamos. Dėl daugybės subrangos lygių yra sunku užtikrinti kolektyvinių sutarčių vykdymą, darbo sąlygų ir sveikatos bei saugos procedūrų laikymąsi. Valdžios institucijoms turėtų būti suteikta didesnė veiksmų laisvė, kad galėtų siekti, kad vykdančios sutartis būtų įgyvendinami socialiniai, aplinkosaugos ir kokybės tikslai. Visa su pagrindiniais subrangovais susijusi informacija turėtų būti pateikiama prieš skiriant sutartį, o valdžios institucija turėtų konkrečiai nurodyti visų subjektų atsakomybę ir pareigas, kad būtų užtikrinta veiksminga sutarties stebėseną ir kontrolę. Turėtų būti sukurti mechanizmai, kurie leistų valdžios institucijoms vetuoti ir atmesti tam tikrus subrangovus, jeigu kyla pagrįstų abejonių. Viešiesiems pirkimams taikomais ES teisės aktais neturi būti reguliuojami su sutarčių vykdymu susiję klausimai.“~~

Paiškinimas

Viešiesiems pirkimams taikomais ES teisės aktais neturi būti reguliuojami su sutarčių vykdymu susiję klausimai, kadangi pastarieji turi būti sprendžiami nacionaliniu lygmeniu. Be to, viešųjų pirkimų teisės aktuose neturėtų būti numatytos subrangai taikomos nuostatos.

Balsavimo rezultatai

Už	80
Prieš	114
Susilaikė	21

II. Šis skyriaus nuomonės punktas buvo pakeistas asamblėjai priėmus jo pakeitimą, bet už jį buvo atiduota daugiau kaip 1/4 balsų (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 4 dalis);

5.8 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

~~„Atitinkamai, kalbant apie susijusioms įmonėms suteikiamas koncesijas, reikia taikyti griežtas taisykles, kad būtų užkirstas kelias piktnaudžiavimui šia sistema siekiant iš rinkos pašalinti koncesijos sutartis, kurios turėtų būti skiriamos laisvai konkuruojant.“~~

Balsavimo rezultatai:

Už	126
Prieš	71
Susilaikė	22

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES baudžiamosios teisės politikos kūrimas. Veiksmingo ES politikos įgyvendinimo užtikrinimas baudžiamosios teisės priemonėmis“

(COM(2011) 573 final)

(2012/C 191/17)

Pranešėjas **Edouard DE LAMAZE**

Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. rugsėjo 20 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES baudžiamosios teisės politikos kūrimas. Veiksmingo ES politikos įgyvendinimo užtikrinimas baudžiamosios teisės priemonėmis“

COM(2011) 573 final.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 22 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 131 nariui balsavus už, nė vienam prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK remia komunikato tikslą naujuose suderintuose sektoriuose įgyvendinti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 83 straipsnio 2 dalyje nurodytą ES kompetenciją baudžiamosios teisės srityje. Tai ES užtikrintų veiksmingą priemonę gerinti ir stiprinti jos politikos įgyvendinimą ir tęsti 2005 m. ES Teisingumo Teismo praktikoje ir dviem direktyvomis (2008 m. ir 2009 m.), kuriomis siekiama įtvirtinti baudžiamąją teisę aplinkos apsaugos srityje, pasiekę pažangą.

1.2 Komisijos komunikatas neabejotinai yra žingsnis į priekį, kadangi ES pirmą kartą siūlo apibrėžti politiką, kuria būtų grindžiami jos veiksmai baudžiamosios teisės srityje. Šiai politikai, EESRK manymu, turėtų būti suteiktas stiprus politinis postūmis.

1.3 Atsižvelgdamas į šiuos teisinius pokyčius, EESRK visų pirma nori priminti, kad siekis įgyvendinti Sąjungos politiką pats savaime nėra pakankamas pagrindas taikyti baudžiamąją teisę, kadangi ES baudžiamosios teisės taikymo srities išplėtimas yra susijęs su subsidiarumo ir proporcingumo principų laikymusi.

1.4 Dėl skaudinančio ir žeminančio baudžiamosios sankcijos pobūdžio bausmė už tam tikrą elgesį turėtų būti Sąjungos valstybėms narėms taikoma kraštutinė priemonė (*ultima ratio*). Sunkumai, su kuriais susiduria valstybės narės įgyvendindamos ES politiką ir dėl kurių sumažėja jos veiksmingumas, neturėtų būti pakankamas pagrindas taikyti baudžiamąją teisę. Minėtu elgesiu visų pirma turi būti smarkiai pažeisti svarbiausiais laikomi interesai.

1.5 EESRK mano, kad Komisijos projekte visų pirma reikia aiškiai nustatyti, ką galėtų apimti Europos Sąjungos lygmeniu

apibrėžta bendro intereso sąvoka, kurios teisėje iki šiol nėra, tačiau ji būtina siekiant pagrįsti ES lygmeniu nustatytų baudžiamųjų sankcijų taikymą ES piliečiams. Nepakanka atsižvelgti tik į vartotojų interesą, kad būtų pateisintas tokių priemonių taikymas.

1.6 EESRK ragina išsamiau išnagrinėti, kaip taikant baudžiamąsias sankcijas ateityje būtų galima užtikrinti pagrindinių, įskaitant socialinių, teisių apsaugą. Šiuo tikslu reikėtų apsvaistyti, kaip įvairiose valstybėse narėse būtų galima pastarąsias teises suderinti. EESRK konstatuoja, kad nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžtys valstybėse narėse gali skirtis ir dėl to netgi gali būti pažeidžiamos pagrindinės teisės, kadangi nesilaikoma proporcingumo ir teisinio tikrumo principų, todėl mano, kad tokiais atvejais būtų tikslinga suderinti baudžiamosios teisės nuostatas.

1.7 Sprendimas Europos lygmeniu nustatyti naujas baudžiamąsias priemones visų pirma turėtų būti grindžiamas bendradarbiaujant su įvairių valstybių narių ekspertais atliktu poveikio vertinimu, kuriame būtų pateikta lyginamoji teisės studija, apžvelgianti sistemas, kuriomis remiantis valstybių narių lygmeniu taikomi minėti teisės aktai, taip pat analizė, kurioje įvertintas poreikis stiprinti teisinę valstybę ir iš kurios būtų matyti, kad tokia Europos lygmens nuostata yra reikalinga.

1.8 Kitaip tariant šioje analizėje turėtų būti aiškiai matomas poreikis baudžiamosios teisės srityje nustatyti Europos standartus atsižvelgiant į subsidiarumo, baudžiamosios sankcijos būtinumo ir proporcingumo (*ultima ratio* reikalavimas) principus. EESRK palankiai vertina tai, kad laikydamasi būtent tokios nuostatos Komisija ketina išplėsti ES kompetenciją baudžiamosios teisės srityje.

1.9 EESRK mano, kad atliekant išankstinį poveikio vertinimą turi būti atliktas nepriklausomas mokslinis ES lygmeniu nustatytos baudžiamosios priemonės veiksmingumo ir poveikio pagrindinėms teisėms įvertinimas.

1.10 EESRK mano, kad reikia patikslinti suderinimo politikos baudžiamosios teisės srityje turinį, visų pirma išsiaiškinant, ar bus derinamos sankcijų ir pažeidimų apibrėžtys.

1.11 EESRK mano, kad būtiniausių taisyklių ES lygmeniu nustatymas neturėtų trukdyti nacionalinėms institucijoms apibrėžti nusikalstamos veikos kategorijas, kadangi tai yra susiję su jų teismų sistemomis, todėl griežtai laikantis subsidiarumo principo reikėtų palikti joms teisę apibrėžti savo strategiją teisėsaugos srityje.

1.12 EESRK pabrėžia, kad bet kuriuo atveju laipsniškai suderinti svarbiausias baudžiamosios teisės taisykles bus galima tik glaudžiai bendradarbiaujant persekiojimą vykdančioms institucijoms (teisingumo ministerijos ir prokurorai) ir teismo institucijoms. Tokiam bendradarbiavimui turėtų būti skiriamas specialus biudžetas. Vis dėlto suderinimas nepadės panaikinti nacionalinių baudžiamojo proceso taisyklių skirtumų, visų pirma susijusių su konkrečia garantija naudotis teisėmis į gynybą (pavyzdžiui, teise apskusti sprendimą ir kt.). Beje, komunikate nenagrinėjami procesiniai klausimai. Dėl šios priežasties baudžiamasis procesas ir įvairių baudžiamosios teisės sistemų praktika lemia skirtumus, kurių Europos reguliavimo institucijos negali numatyti. Todėl EESRK skiria ypatingą dėmesį, kad būsimam Europos prokurorui, atsižvelgiant į jo kompetenciją, būtų pavesta stebėti laipsnišką nacionalinių baudžiamosios teisės srities teisės aktų, kuriais remiantis bus pradamas teismo procesas, suderinimą.

1.13 Be to, Komitetas mano, kad reikėtų apsvarstyti juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės, kuri iki šiol pripažįstama ne visose valstybėse narėse, klausimą. Turint omenyje nelygybę prieš įstatymą šis klausimas turi būti prioritetas, kadangi nemažai pažeidimų ekonomikos, socialinėje ir aplinkos srityje įvykdo pramonės ir prekybos įmonės.

1.14 Norint išplėsti Europos baudžiamosios teisės sritį būtina preliminariai apsvarstyti šiuos klausimus:

- baudžiamosios teisės pirmenybę prieš visas kitas prevencijos ir taisomųjų priemonių sistemas, pavyzdžiui, administracinių (netgi mokesčių) sankcijų taikymo režimus, grupės ieškinių (angl. *class action*) teikiamas galimybes ir tarpininkavimą;
- tinkamo sankcijos dydžio, kurį reikia apibrėžti ES lygmeniu, nustatymo, kadangi jo nenustačius daugelyje vėlesnių teisės aktų baudžiamoji teisė bus mažiau atgrasančio pobūdžio;
- Eurojusto ir būsimo Europos prokuroro vaidmenį.

1.15 Galiausiai EESRK mano, kad diskusija dėl ES baudžiamosios teisės išplėtimo principo atitinkamai susijusi su teisių į

gynybą laikymusi, kadangi šios teisės yra ne taip gerai užtikrinamos už teismo pagal baudžiamąjį proceso teisę užtikrinamos sistemos, ribų. Be to, norint užtikrinti, kad Europos baudžiamosios teisės srities išplėtimas būtų veiksmingas reikia stiprinti teises į gynybą, visų pirma Eurojusto ir Europolo veikloje. Šios teisės turi būti veiksmingai užtikrintos praktikoje ir kiekvienam ES piliečiui. Tik taip ES baudžiamąja teise bus galima įvykdyti sutartyse numatytą reikalavimą gerbti pagrindines teises (SESV 67 straipsnio 1 dalis ir 83 straipsnio 3 dalis).

2. Komunikato nuostatos

2.1 Komisijos teigimu, pripažinta, kad siekiant veiksmingiau įgyvendinti ES politiką, finansų sektoriuje, taip pat Sąjungos finansinių interesų apsaugos, euro apsaugos ir kovos su padirbinėjimu srityje reikalingi ES veiksmai baudžiamosios teisės srityje.

2.2 Ji ragina įvertinti, ar pagrįsta šią sritį išplėsti, kad ji apimtų kelių transportą, duomenų apsaugą, muitų taisykles, aplinkos apsaugą, žuvininkystės politiką, su vidaus rinka susijusią politiką (klastojimas, korupcija, viešieji pirkimai). Šis sąrašas nebaigtinis.

2.3 Teisinis tokių ES veiksmų pagrindas būtų SESV 83 straipsnio 2 dalis, kurioje numatyta, kad „jei valstybių narių baudžiamųjų įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų suderinimas pasirodo būtinas užtikrinant Sąjungos politikos veiksmingą įgyvendinimą srityje, kurioje taikomos derinimo priemonės“, galima „nustatyti būtiniausias taisykles dėl nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžimo atitinkamoje srityje“.

2.4 Kadangi Lisabonos sutartimi suteikiamas teisinis pagrindas, sudarantis galimybę priimti direktyvas baudžiamosios teisės srityje, jose turi būti griežtai laikomasi ne tik Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje numatytų pagrindinių teisių, bet ir esminių subsidiarumo ir proporcingumo principų. Komunikate pabrėžiama, kad baudžiamoji teisė turi būti taikoma kaip kraštutinė priemonė (*ultima ratio*).

2.5 Komunikate nurodoma, kad pagal subsidiarumo principą ES gali imtis veiksmų tik tuo atveju, jei valstybėms narėms nepavyksta užtikrinti, kad būtų laikomasi Sąjungos teisės, arba jei paaiškėja, kad šioje srityje tarp valstybių narių yra didelių skirtumų, dėl kurių ši teisė nenuosekliai įgyvendinama.

2.6 Komisija nurodo, kad remiantis *ultima ratio* principu sprendimas, kokias sankcijas pasirinkti – baudžiamąsias ar administracines – bus grindžiamas išsamia poveikio analize. Atlikti šią užduotį Komisijai padės ekspertų grupė, kuri išaiškins ir tam tikras svarbiausias baudžiamosios teisės sąvokas („veiksmingos, proporcingos ir atgrasomosios sankcijos“, „mažareikšmės veikos“ ar „pagalba ir bendrininkavimas“).

2.7 ES veiksmų papildomą naudą baudžiamosios teisės srityje Komisija vertina atsižvelgdama į keturis tikslus:

- skatinti laisvą tarpvalstybinį asmenų ir prekių judėjimą (primant minimalius procesinių teisių standartus);
- užkirsti kelią „saugiems uostams“;
- stiprinti teismų tarpusavio pasitikėjimą ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą;
- užkirsti kelią sunkiems ES teisės pažeidimams svarbiose politikos srityse (aplinkos apsaugos, neteisėto darbo ir kt.) ir už juos bausti.

2.8 Komunikate neminimos priemonės, kurios pagal SESV 83 straipsnio 1 dalį gali būti numatytos siekiant kovoti su tam tikrais itin sunkiais ir tarpvalstybinį pobūdį turinčiais pažeidimais („euronusikaltimais“) ⁽¹⁾.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Šiame komunikate nagrinėjamas ypač opus klausimas, kadangi baudžiamosios teisės politika priklauso suverenių valstybių kompetencijai, o baudžiamosios teisės normos daro tiesioginį poveikį asmens ir kiekvieno piliečio teisėms.

3.2 Nors tam tikrose SESV 83 straipsnio 1 dalyje nurodytose srityse (visų pirma, prekybos žmonėmis ir seksualinio moterų ir vaikų išnaudojimo) neabejotinai reikia, kad ES imtųsi veiksmų baudžiamosios teisės srityje, EESRK nėra įsitikinęs, ar ES veiksmai reikalingi SESV 83 straipsnio 2 dalyje nurodytose srityse.

3.3 ES baudžiamosios teisės aktų pagrindas

3.3.1 Pakankamo teisėto intereso poreikis

3.3.1.1 EESRK palankiai vertina Lisabonos sutartimi įtvirtintas naujoves. Jos sudarė galimybes priimti direktyvas baudžiamosios teisės srityje ir užtikrinti geresnę pagrindinių teisių apsaugą.

3.3.1.2 Vis dėlto EESRK nori iš anksto išsklaidyti galimą neaiškumą: skaitant SESV 83 straipsnio 2 dalį nereikėtų manyti, kad užtenka vien siekio užtikrinti Sąjungos politikos įgyvendinimą ir kad vien tai suteikia pagrindą taikyti baudžiamosios teisės nuostatas.

3.3.1.3 „Ekonomikos atgaivinimas“, kurį mini Komisija numatydamą išplėsti ES veiksmų sritį baudžiamosios teisės srityje (10 psl.), yra ypač svarbus tikslas ir visi sutiks, kad jis yra prioritetas, tačiau pats savaime jis negali būti pakankamas teisėtas interesas, kad būtų galima pagrįsti baudžiamosios teisės taikymą. Be to, šis tikslas priklauso ir nuo kitų dalykų, o ne tik

nuo kovos „su neteisėta ekonomine veikla ir finansiniais nusikaltimais“, kuria, Komisijos manymu, negali apsiriboti ES veiksmai baudžiamosios teisės srityje.

3.3.1.4 EESRK mano, kad Komisijos projekte visų pirma reikia aiškiai nustatyti, ką galėtų apimti Europos Sąjungos lygmeniu apibrėžta bendro intereso sąvoka, kurios teisės srityje iki šiol nėra, tačiau ji būtina siekiant pagrįsti ES lygmeniu nustatytų baudžiamųjų sankcijų taikymą ES piliečiams. Nepakanka atsižvelgti tik į vartotojų interesą, kad būtų pateisintas tokių priemonių taikymas.

3.3.1.5 EESRK ragina išsamiau išnagrinėti, kaip, taikant baudžiamąsias sankcijas, ateityje būtų galima užtikrinti pagrindinių ir socialinių teisių apsaugą. Šiuo tikslu reikėtų apsvarstyti, kaip įvairiose valstybėse narėse būtų galima pastarąsias teises suderinti. EESRK konstatuoja, kad nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžtys valstybėse narėse gali skirtis ir dėl to netgi gali būti pažeidžiamos pagrindinės teisės, kadangi nesilaikoma proporcingumo ir teisinio tikrumo principų, todėl mano, kad tokiais atvejais būtų tikslinga suderinti baudžiamosios teisės nuostatas.

3.3.2 Subsidiarumo „metaprincipas“ ir „ultima ratio“ reikalavimas

3.3.2.1 EESRK ypač svarbu, kad Europos Sąjungos baudžiamosios teisės aktuose būtų laikomasi subsidiarumo principo: tokio pobūdžio teisės aktuose šis principas ypač svarbus, kadangi baudžiamąja teise saugomos socialinės vertybės yra glaudžiai susijusios su socialine struktūra ir valstybės narės visuomenės identitetu. Šis identitetas saugomas SESV, kurioje pabrėžiama, kad valstybės narės turėtų nedvejodamos naudotis savo prerogatyva ir taikyti vadinamąją sustabdymo procedūrą, jei mano, kad siūlomų teisės aktu daroma įtaka pagrindiniams jų nacionalinės baudžiamosios teisės sistemos aspektams (83 straipsnio 3 dalis).

3.3.2.2 EESRK mano, kad Europos lygmeniu nustatytos būtiniausios taisyklės baudžiamosios teisės srityje neturėtų trukdyti nacionalinėms institucijoms apibrėžti nusikalstamos veikos kategorijas, kadangi tai yra susiję su jų teismų sistemomis, todėl griežtai laikantis subsidiarumo principo reikėtų palikti joms teisę pačioms apibrėžti savo strategiją teisėsaugos srityje.

3.3.2.3 EESRK pažymi, jog Komisija pabrėžia, kad pagal subsidiarumo principą ES veiksmai baudžiamosios teisės srityje pateisinami tik tuo atveju, kai visoms arba daugumai valstybių narių savo pačių teisės aktais nepavyksta užtikrinti, kad būtų laikomasi Sąjungos teisės. ES veiksmų klausimą reikėtų svarstyti ir tuo atveju, jei tokioje padėtyje atsidurtų viena ar keletas valstybių narių.

3.3.2.4 Kadangi Europos baudžiamąja teise gali būti pažeidžiamos asmens teisės, jos nuostatos turi būti grindžiamos proporcingumo principu ir visų pirma *ultima ratio* reikalavimu, t. y. būtina iš anksto įrodyti, kad nėra kitos, mažesnio privalomojo pobūdžio priemonės norimam tikslui pasiekti.

⁽¹⁾ Terorizmas, prekyba žmonėmis, seksualinis moterų ir vaikų išnaudojimas, neteisėta prekyba narkotikais, ginklais, pinigų plovimas, korupcija, mokėjimo priemonių klastojimas, organizuotas nusikalstamumas.

3.3.2.5 Komunikate pabrėžiama, kad šiuos principus būtina reikia taikyti, o tai reiškia, kad būtina atlikti įvertinimus, kuriuose būtų atsižvelgiama į visas įmanomas alternatyvias priemones.

3.3.2.6 EESRK palankiai vertina Komisijos siekį atlikti tokius tyrimus. Komisija nurodo, kad „parengs planus dėl papildomų statistinių duomenų ir įrodymų rinkimo siekdama imtis veiksmų srityse, kurioms taikoma 325 straipsnio 4 dalis ir 83 straipsnio 2 dalis“ (2 skirsnio 2 dalies 2 punktas).

3.3.2.7 Ji pabrėžia, kad taikydamas *ultima ratio* reikalavimą teisės aktų leidėjas privalės remtis poveikio vertinimu, kuriame bus įvertinta, „ar valstybių narių sankcijų režimais pasiekiamas pageidaujamas rezultatas, ir kokius sunkumus patiria ES teisė šalyje įgyvendinančios nacionalinės valdžios institucijos“ (2 skirsnio 2 dalyse 1 punktas).

3.3.2.8 Reikia pripažinti, kad iki šiol atlikta labai mažai vertinimų, kaip valstybės narės į savo teisę perkėlė ir taikė ES teisės aktus, taip pat lyginamųjų mokslinių tyrimų apie įvairias teisės sistemas. Pirmasis uždavinys būtų juos atlikti. EESRK mano, kad tik atsižvelgiant į jų rezultatus bus galima įvertinti, ar suderinimo tikrai reikia.

3.3.2.9 EESRK pabrėžia, kad reikia apibūdinti tiek valstybių narių teisės sistemų trūkumus, tiek Sąjungos lygmeniu dėl skirtingų kaltinimo, sankcijų ir teisėsaugos veiksmų veiksmingumo sąvokų kylančių sunkumų pobūdį.

3.3.2.10 EESRK mano, kad dėl Europos baudžiamosios priemonės taip pat turėtų būti atliktas nepriklausomas mokslinis vertinimas, kuriame būtų įvertintas šios priemonės veiksmingumas ir poveikis pagrindinėms teisėms. Tik atlikus tokį vertinimą bus galima stiprinti tas priemones, kurios iš tiesų yra veiksmingos, ir netaikyti kitų. Šiuo tikslu valstybės narės turės patvirtinti specialią finansinę priemonę, pagal kurią iš jų biudžeto bus skiriami reikiami finansiniai išteklių. Be to, būtina Europos lygmeniu nustatyti bendrą metodą, kuriame būtų apibrėžti svarbiausi rodikliai ir vertinimo priemonės.

3.3.2.11 EESRK supranta, kad diskusija dėl subsidarumo principo taikymo baudžiamosios teisės aktuose dar tik prasidėjo. Teismo praktika dar tik kuriama. Šiuo požiūriu Komitetas pabrėžia, kad reikia toliau diskutuoti siekiant geriau apibrėžti šią sąvoką. Apskritai Komitetas ragina nuodugniau išnagrinėti bazinius principus, kuriais grindžiami Europos baudžiamosios teisės aktai.

3.3.2.12 EESRK mano, kad reikėtų išsamiau išanalizuoti komunikate nurodytus argumentus, kad ES veiksmai baudžiamosios teisės srityje teikia papildomą naudą (4 psl.).

3.3.2.12.1 EESRK mano, kad, teiginys apie skirtingas ES sankcijas verčia susimąstyti apie ES piliečių diskriminavimą

pagrindinių teisių požiūriu, vis dėlto jį reikia vertinti santykinai: pirma, dėl daugelio valstybių narių teisėjų veiksmų laisvės ir, antra, kadangi atgrasomasis poveikis visų pirma priklauso nuo teisėsaugos institucijų darbo veiksmingumo.

3.3.2.12.2 EESRK pabrėžia, kad bet kuriuo atveju laipsniškai suderinti svarbiausias baudžiamosios teisės taisykles bus galima tik glaudžiai bendradarbiaujant nacionaliniams teismams ir tam numatant specialų biudžetą. Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad net ir suderinus taisykles nebus galima visiškai panaikinti baudžiamojo proceso skirtumų, visų pirma susijusių su rungtinimi principu grindžiamu teismo procesu ir teisėmis į gynybą.

3.3.2.12.3 Kadangi veiksmai baudžiamosios teisės srityje yra būtini EESRK pabrėžia, kad reikia siekti suderinimo įrodymų rinkimo srityje.

3.3.2.13 Galiausiai EESRK nori priminti, kad remiantis *ultima ratio* principu turi būti išanalizuotos prevencinių priemonių, visų pirma vykdančių veiksmus socialinėje srityje, taikymo galimybės. Tai gali būti veiksmingai derinama su baudžiamosiomis sankcijomis.

3.3.3 Kiti principai

3.3.3.1 EESRK primena, kad pagal ES pagrindinių teisių chartiją ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją teisės aktų leidėjas privalo aiškiai ir tiksliai nurodyti kaltinimus, ir tai tik atspindi bendrą reikalavimą, t. y. užtikrinti teisinį tikrumą. EESRK laikosi nuomonės, kad šis reikalavimas turėtų būti išplėstas ir apimti šalutinį elgesį, pavyzdžiui, pasikėsinimą ir bendrininkavimą, kurių apibrėžtys valstybėse narėse skiriasi.

3.3.3.2 Komisija nurodo, kad dėl ketinimo suderinti teisės aktus neturi padidėti valstybėse narėse taikomų sankcijų dydis. EESRK primena, kad, laikantis (vertikalaus) suderinamumo principo, dėl ES numatytų minimalių bausmių valstybėje narėje neturi padidėti maksimalios bausmės, kadangi tai prieštarautų tos valstybės narės teisės sistemai (SESV 67 straipsnio 1 dalis). Komitetas ragina vertinant sankciją atskirti griežtumo ir veiksmingumo sąvokas.

3.3.3.3 Kalbant apie ES rekomenduojamas sankcijas EESRK primena, kad, laikantis horizontalaus suderinamumo principo, reikėtų atsižvelgti ir į Europos teisės aktuose jau nustatytus bausmių dydžius.

3.4 Teisinės sąvokos, kurias reikėtų aiškiau apibrėžti

3.4.1 Prieš apibrėždama tam tikras svarbiausias sąvokas Komisija veikiausiai norėjo pradėti diskusiją. Todėl komunikate trūksta tam tikro aiškumo. Nors Komitetas suvokia šio dokumento politinę svarbą, apgailestauja, kad diskusija nepradedama remiantis tvirtu pagrindu, kokio jis norėtų. Komitetas visų pirma pabrėžia, kad nors ir sudėtinga, bet vis dėlto reikėtų atskirti

sąvokas „baudžiamoji sankcija“ ir „administracinė sankcija“, ir kelia klausimą, kaip Sąjungos teisėje reikėtų suprasti sąvoką „šiurkštus pažeidimas“.

3.4.2 Ekspertų grupė turėtų padėti panaikinti tam tikrus dviprasmiškumus. Kaip jau minėta, EESRK stebės, kad ekspertų grupėje būtų teisininkų, advokatų, teisėjų, kriminologų ir pan.

3.5 Kokiems dar sektoriams turi būti taikoma ES baudžiamoji teisė?

3.5.1 Komunikate pagrįstai minimos alternatyvos baudžiamajai teisei, tačiau, Komiteto manymu, neatsižvelgiama į visas pasekmes: ES reakcija į nusikalstamą elgesį finansų, socialinėje ir ekonomikos srityje, Komiteto nuomone, turi apimti ir ekonominę alternatyvą, t. y. administracines ir civilines sankcijas (pavyzdžiui, draudimą vykdyti profesinę veiklą).

3.5.2 Bendros ES strategijos baudžiamosios teisės srityje nebuvimo pasekmė - nėra tiksliai pagrįsto sąrašo sektorių, kuriuose Komisija galėtų įgyvendinti iniciatyvas.

3.5.3 EESRK mano, kad ES veiksmai turėtų būti grindžiami trimis kriterijais: nusikalstamos veikos sunkumo laipsnio (reikia nustatyti) ir tarptautinio aspekto, taip pat bendru kriterijumi, kaip smarkiai tokia veika pažeidė įstatymą, turint omenyje pažeisto intereso mastą.

3.6 Koks turi būti suderinimo lygis

3.6.1 EESRK atkreipia dėmesį į komunikato tikslą nustatyti minimalius standartus. Sutartimis draudžiama imtis kitų veiksmų ir jose atmetama visiško suderinimo galimybė. Vis dėlto minimaliomis taisyklėmis galima pasiekti daugiau ar mažiau plataus masto suderinimo lygio. EESRK mano, kad svarbu aiškiai apibrėžti, kokio suderinimo lygio kokiam sektoriuje norima pasiekti. Jei Europos Parlamentui pavyks suteikti reikiamą politinį postūmį kartu užtikrinant demokratinį legitimumą, svarbu, kad parlamentai nacionaliniu lygmeniu, atsižvelgdami į jiems suteiktus naujus įgaliojimus, nagrinėtų šį klausimą ir išreikštų savo nuomonę ir taip stiprintų pasitikėjimą ES baudžiamąja teise.

3.6.2 Tai yra ypač svarbu, kadangi milžiniškas ir begalinis pažeidimų ir sankcijų apibrėžčių derinimo - nors ir minimalaus - darbas, EESRK manymu, negali turėti poveikio nacionalinės teisės sistemų individualumui.

3.7 Teisės į gynybą

3.7.1 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad, nors pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką asmeniui, kurio byla nagrinėjama, suteikiamos vienodos garantijos neatsižvelgiant į tai, ar sankcija administracinė ar baudžiamoji (Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnis), praktiškai užtikrinant teises į gynybą gali būti skirtumų atsižvelgiant į

pasirinktą sankciją. EESRK manymu, tokia padėtis rodo, kad reikia aiškiai *a priori* apibrėžti, ką apima administracinė ir ką baudžiamoji sankcija.

3.7.2 Siekiant, kad administracinės sankcijos atveju būtų geriau užtikrinta teisių į gynybą apsauga, EESRK nuomone, būtų tikslinga nustatyti principus, pagal kuriuos šios sankcijos būtų priskiriamos teismų jurisdikcijai.

3.7.3 EESRK nori pabrėžti, kad teisių į gynybą klausimas kyla ir bendradarbiaujant teismams ir teisėsaugos institucijoms (visų pirma Eurojustui ir Europolui).

3.8 Subsidiarumo klausimai

3.8.1 Juridiniams asmenims taikytina atsakomybės (baudžiamosios ar civilinės) sistema

3.8.1.1 Kai kurios valstybės iki šiol juridiniams asmenims netaiko baudžiamosios atsakomybės, todėl esama atotrūkio tarp galimų baudžiamųjų metodų veiksmingumo ir kreipimosi į kompetentingus teisėjus (baudžiamosios ar civilinės teisės atsižvelgiant į taikytinos tarptautinės privatinės teisės taisykles, ir dėl to esama rizikos, kad bus ieškoma palankesnės teisinės sistemos (angl. *forum shopping*)). Pavyzdžiui, akivaizdu, kad plataus masto tarptautinės taršos atveju baudžiamosios priemonės įmonėms, kurios dažniausiai už tai atsakingos, yra daug veiksmingesnės nei taikomos įmonės vadovams arba eiliniams tarnautojams. Šią temą - ir visų pirma atsakomybės perdavimo įmonėje klausimą - reikėtų apsvaistinti išsamiau, priešingu atveju baudžiamosios priemonės, o kartu ir prevencinių priemonių atgrasomasis poveikis, nebus adekvatus.

3.8.1.2 Kadangi derinant įmonių baudžiamosios teisės nuostatas valstybėse narėse susiduriama su skirtingais konceptualiais sunkumais, priemonės, taikomos pažeidus svarbiausias taisykles, kuriomis vadovaujamosi kuriant Europos standartus, išlieka išskirtinai administracinio pobūdžio, nesvarbu, ar jas taikytų Komisija, valstybės narės ir (arba) nepriklausomos jų institucijos. Svarbu, kad šių sankcijas galinčių taikyti institucijų atžvilgiu susiję juridiniai asmenys turėtų tokias pačias teises į gynybą kaip ir prieš baudžiamosios teisės teisėją.

3.8.2 Kiti komunikate keliami klausimai

3.8.2.1 Ar Sąjungos teisės aktuose reikia apibrėžti „labai neatšargų elgesį“

3.8.2.2 EESRK pritaria *nulla poena sine culpa* (jokio nusikaltime, jokios bausmės be įstatymo) principui, todėl mano, kad, jei tyčinis elgesys būtų apibrėžtas ES baudžiamosios teisės aktuose, tai sankcijas už labai neatšargų elgesį turėtų apibrėžti tik pačios valstybės narės (ši klausimą reikia aptarti).

3.8.3 Ar Sąjungos teisės aktuose reikia numatyti konfiskavimą

3.8.3.1 Nors atrodo, kad nėra principo, kuris prieštarautų tam, kad ES teisėje būtų įvesta konfiskavimo baudmė (jos negalima painioti su turto areštu), visų pirma prekybos narkotikais srityje, šis klausimas turėtų būti išsamiai aptartas, jei numatoma įvesti visišką turto konfiskavimą, kurio nėra daugelyje teisės sistemų ir dėl kurio gali kilti baudmės proporcingumo ir neapibrėžtumo problemų.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo ir Reglamentas [...] dėl administracinio bendradarbiavimo per Vidaus rinkos informacijos sistemą

(COM(2011) 883 final – 2011/0435 (COD))

(2012/C 191/18)

Pagrindinis pranešėjas **Arno METZLER**

Europos Parlamentas, 2012 m. sausio 19 d., ir Taryba, 2012 m. sausio 27 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 46 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo ir Reglamentas [...] dėl administracinio bendradarbiavimo per Vidaus rinkos informacijos sistemą

COM(2011) 883 final – 2011/0435 (COD).

Komiteto biuras 2012 m. sausio 17 d. pavedė Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 26 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Arno METZER ir priėmė šią nuomonę 164 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Kitų valstybių narių profesinių kvalifikacijų pripažinimas yra labai svarbi ES piliečių judumo, taigi, ir bendrosios rinkos įgyvendinimo priemonė. Taip gerinamas valstybių narių konkurencingumas, remiamas tvarus augimas ir mažinamas nedarbas. Nacionalinei ekonomikai naudinga skirtinga profesinė patirtis, kurią šalies piliečiai įgyja dirbdami įvairiose valstybėse narėse.

1.2 Dar nepakankamai išnaudojamas visas ES piliečių, norinčių pradėti profesinę veiklą kitoje valstybėje narėje, potencialas. To priežastis – įvairios kitų valstybių narių profesinių kvalifikacijų pripažinimo kliūtys. ES piliečių nuomone, taikomos procedūros trunka per ilgai ir yra nepakankamai skaidrios.

1.3 Todėl EESRK iš esmės palankiai vertina Pasiūlymą dėl direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2005/36/EB ir kuria siekiama ES supaprastinti procedūras ir ES piliečiams užtikrinti didesnę skaidrumą ir tokiu būdu pašalinti nurodytas profesinių kvalifikacijų pripažinimo problemas. Pasiūlymu dėl direktyvos veiksmingai remiami Darbotvarkėje 2020 suformuluoti tikslai didinti ES piliečių judumą.

1.4 EESRK palankiai vertina Europos profesinį pažymėjimą, kaip akivaizdų procedūrų supaprastinimą. Tačiau, EESRK nuomone, dėl kai kurių nuostatų gali kilti pavojus vartotojų ir pacientų saugumui ir sveikatai. Todėl visų pirma turėtų būti persvarstyta Europos profesiniam pažymėjimui taikomos taisyklės:

— bendrieji ir pagrindiniai Europos profesinio pažymėjimo įdiegimo kriterijai ir procedūriniai reikalavimai turi būti nustatyti pačioje direktyvoje,

— siekiant užkirti kelią piktnaudžiavimui atspausdintais pažymėjimais, reikia nustatyti Europos profesinio pažymėjimo galiojimo terminą ir taikyti specialias apsaugos priemones prieš jų klastojimą,

— EESRK labai abejoja dėl taisyklės, pagal kurią priimančiajai valstybei nepriėmus sprendimo dėl Europos profesinio pažymėjimo pripažinimo jis laikomas pripažintu. Terminu nesilaikymo atveju reikėtų rinktis kitas teisinės apsaugos priemones, pavyzdžiui, teisę į sprendimą arba žalos atlyginimą.

1.5 EESRK būgštuoja, kad dėl Europos sistemų gausos asmens kvalifikacijos srityje gali pasitaikyti dubliavimosi, nevienodų reikalavimų ar net prieštaravimų. Todėl direktyvoje reikia aiškiai išdėstyti profesinių kvalifikacijų pripažinimo direktyvos ir Europos kvalifikacijų sistemos priemonių bei Europos normų taikymo eiliškumą. Be to, būtina tęsti Europos kreditų perkėlimo sistemos (ECTS) įgyvendinimą.

1.6 EESRK palankiai vertina padidėjusias automatinio pripažinimo, grindžiamo bendraisiais rengimo principais, galimybes. Tačiau procedūriniai reikalavimai, procedūra ir kriterijai, pagal kuriuos Komisija nustato bendruosius rengimo principus, turėtų būti nustatyti pačioje direktyvoje. Būtinus kvorumas turi būti padidintas iki 50 proc. valstybių narių + 1.

2. Svarbiausios Komisijos dokumento nuostatos

2.1 Europos Sąjungoje kvalifikuotų specialistų judumas yra per mažas. Didelė dalis judumo potencialo neišnaudojama: remiantis 2010 m. Kad ES piliečiai galėtų veiksmingai naudotis pagrindinėmis vidaus rinkos laisvėmis, labai svarbu, kad profesinės kvalifikacijos būtų pripažįstamos. Tačiau būtina užtikrinti ir tai, kad darbuotojų judumas nepakenktų vartotojų interesams, ypač pacientų, kurie tikisi, kad sveikatos priežiūros specialistai turės reikiamus kalbos įgūdžius.

2.2 Direktyvos atnaujinimas būtų naudingas ir toms valstybėms narėms, kurios vis dažniau susiduria su kvalifikuotos darbo jėgos trūkumu. ES piliečių judumas vidaus rinkoje – svarbus šio klausimo aspektas. Darbo jėgos trūkumas ateityje ne tik išliks, bet, kaip prognozuojama, didės, ypač sveikatos ir švietimo sektoriuose, taip pat augančiuose sektoriuose, pavyzdžiui, statybų ar verslo paslaugų.

2.3 Pasiūlymu atnaujinti esamas nuostatas siekiama šių tikslų:

- įdiegti Europos profesinį pažymėjimą ir taip supaprastinti procedūras; tokiu būdu būtų sudarytos sąlygos ir toliau naudotis sėkmingai veikiančios Vidaus rinkos informacinės (VRI) sistemos laimėjimais,
- pertvarkyti bendrąsias taisykles, kuriomis reglamentuojamas steigiamasis arba laikinas užimtumas kitoje valstybėje narėje,
- atnaujinti automatinio pripažinimo sistemą, taikomą visų pirma slaugytojams, akušeriams, vaistininkams ir architektams,
- direktyvoje nustatyti iš dalies kvalifikuotiems specialistams ir notarams taikytiną teisinę sistemą,
- aiškiai suformuluoti, kokias apsaugos priemonės numatoma taikyti pacientams, kurių susirūpinimas kalbos įgūdžiais ir baimė būti klaidingai suprastiems turėtų būti geriau atspindėti teisinėje sistemoje,
- suformuluoti teisinį reikalavimą teikti patogią vartotojui teminę informaciją apie taisykles, kuriomis reglamentuojamas kvalifikacijų pripažinimas, užtikrinant visapusišką e. valdžios sistemos veikimą viso pripažinimo proceso metu,

— inicijuoti visų reglamentuojamų profesijų sisteminių patikrinimų ir abipusį vertinimą valstybėse narėse.

3. Bendrosios pastabos

3.1 2020 m. darbotvarkėje ⁽¹⁾ buvo suformuluotas tikslas palengvinti ir remti darbo jėgos judumą Europos Sąjungoje. Dokumente „Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė. Europos pastangos kiekvienam suteikti darbą“ ⁽²⁾ Europos Komisija nustatė, kad kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas yra tvaraus augimo kliūtis. Egzistuoja teritorijos, kuriose augimo lygis nuolat aukštas ir trūksta kvalifikuotos darbo jėgos, tačiau yra ir teritorijų, kuriose nuolat aukštas nedarbo lygis. Todėl geografinis judumas yra labai svarbus siekiant sumažinti regioninį nedarbą. Europos Komisija savo komunikate „Bendrosios rinkos aktas. Dvylika svertų augimui skatinti ir pasitikėjimui stiprinti“ ⁽³⁾ kaip vieną iš svertų augimui skatinti ir pasitikėjimui stiprinti taip pat įvardijo piliečių judumą. Padidėjus kvalifikuotos darbo jėgos judumui, Europos ekonomika gali tapti konkurescingesnė. Šiuo metu, kai trūksta darbo jėgos, reikia sudaryti daugiau galimybių įvairių valstybių narių darbdaviams ir kvalifikuotiems darbuotojams vieniems kitus rasti. Todėl EESRK tikisi, kad ši direktyva paskatins augimą.

3.2 Dabartinėje profesinių kvalifikacijų pripažinimo direktyvoje vis dar yra nemažai trūkumų. ES piliečiai gali naudotis įvairiais profesinių kvalifikacijų pripažinimo būdais. Tačiau ES piliečiams sunku suprasti, kokia procedūra jei gali pasinaudoti, į kokią įstaigą jie gali kreiptis ir kokius dokumentus turi pateikti. Šie esamos profesinių kvalifikacijų direktyvos trūkumai yra ES piliečių judumo, taigi, ir vidaus rinkos įgyvendinimo kliūtis ⁽⁴⁾. Dėl ilgai truncančių pripažinimo procedūrų ES piliečiai dažnai neturi galimybės greitai reaguoti į darbo pasiūlymą, nes prieš jį priimdami jie turi laukti, kol bus pripažinta profesinė kvalifikacija. Todėl reikia pagerinti administracines procedūras ir padidinti profesinių kvalifikacijų pripažinimo skaidrumą. Galiausiai, bendros platformos pasirodė esančios nepraktiškos ir neveiksmingos. Nuo bendrų platformų įdiegimo pradžios, nė viena iš jų nebuvo patvirtinta.

3.3 Todėl EESRK palankiai vertina Pasiūlymą dėl direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2005/36/EB. Supaprastinus abipusio profesinių kvalifikacijų pripažinimo procedūrą ir užtikrinus didesnę skaidrumą bus labiau skatinama teisė steigtis, teikti paslaugas ir vidaus rinka. Pasiūlymas dėl direktyvos padės įgyvendinti Europos Komisijos tikslus, suformuluotus Darbotvarkėje 2020 ir vėlesniuose susijusiuose dokumentuose.

⁽¹⁾ Žr. 2010 m. kovo 3 d. Komisijos komunikatą „2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“ COM(2010) 2020 final.

⁽²⁾ 2010 m. lapkričio 23 d. Komisijos komunikatas COM(2010) 682 final, 2 punktus.

⁽³⁾ 2011 m. balandžio 13 d. Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Bendrosios rinkos aktas. Dvylika svertų augimui skatinti ir pasitikėjimui stiprinti „Bendros pastangos skatinti naują augimą““, COM(2011) 206 final.

⁽⁴⁾ Kaip nurodyta 2010 m. spalio 27 d. Europos Komisijos 2010 m. ES piliečių teisių ataskaitoje „Kliūčių ES piliečių teisėms šalinimas“, COM(2010) 603 final.

3.4 EESRK mano, kad planuojamas procedūrų supaprastinimas iš dalies keičiant direktyvą iš esmės yra tinkama priemonė skatinti ES piliečių judumą Europos Sąjungoje. Tai gali suteikti naują postūmį, kuris po krizių paskatintų didesnę augimą ir judumą, taip pat naujų darbo vietų kūrimą valstybėse narėse.

3.5 Ypač jaunesni darbuotojai yra suinteresuoti profesinę patirtį įgyti įvairiose valstybėse narėse. Įvairiapusė profesinė patirtis yra naudinga kitoms valstybėms narėms ir jie daro teigiamą poveikį profesinei veiklai tiek priimančioiose šalyse, tiek ir sugrįžę gimtojoje šalyje.

3.6 Teigiamas judumo poveikis atsveria galimą neigiamą protų nutekėjimo poveikį. Nors ir negalima atmesti protų nutekėjimo pavojaus, tačiau ligšiolinė patirtis rodo, kad šis reiškinys yra gerokai mažesnio masto nei manyta, ir ES piliečiai dėl savo kultūrinių ir šeimyninių saitų pasibaigus profesinio judumo etapui paprastai vėl grįžta į savo gimtąją šalį.

3.7 Profesinis judumas tarp valstybių narių turi vykti išsaugant socialinius standartus. Visų pirma neturėtų būti pasinaudojama galimu laikinu migraciniu spaudimu vienoje valstybėje narėje siekiant sumažinti socialinius standartus kitoje valstybėje narėje.

3.8 Europos profesinis pažymėjimas – tai žingsnis pageidaujamo procedūrų supaprastinimo link. Pareiškėjas gali kreiptis į savo kilmės šalies įstaigas, kurios gali daug geriau nei kitų valstybių narių įstaigos įvertinti pateiktus dokumentus. Vieną kartą patikrinti ir VRI byloje saugomi dokumentai gali būti naudojami kitoms procedūroms. Tačiau vartotojų ir pacientų saugumas turi ir toliau būti užtikrinamas priimančiajai valstybei pripažįstant Europos profesinį pažymėjimą.

3.9 EESRK palankiai vertina tai, kad direktyvoje dėmesys sutelkiamas į VRI. Nepaisant to, valstybėse narėse jau egzistuoja nacionalinės profesinių pažymėjimų struktūros. Norint išvengti bereikalingos administracinės ir finansinės naštos ir biurokratijos, šios struktūros turėtų dalyvauti Europos profesinio pažymėjimo išdavimo procese. Visų pirma reikėtų išnagrinėti galimybę išduoti atspausdintą pripažintą Europos profesinį pažymėjimą pasinaudojant esamais nacionaliniais profesiniais pažymėjimais. Direktyvoje visų pirma turėtų būti nustatyti kriterijai remiantis 58 straipsniu (4a straipsnio 6 dalis) ir procedūriniai etapai, po kurių Komisija nustato profesijas, kurioms gali būti išduotas Europos profesinis pažymėjimas. Tai taikytina ir atsakomybei už būtinų procedūrų ir dokumentų vertimą.

3.10 Bolonijos procesas ir Europos kvalifikacijų sąranga skatina skaidrumą ir nacionalinių išsilavinimo kvalifikacijų, visų pirma laipsnių, palyginamumą. Tačiau tai neturėtų lemti dubliavimosi su Profesinių kvalifikacijų direktyvos nuostatomis. Todėl Profesinių kvalifikacijų direktyvoje turi būti aiškiai nurodyta, kad profesinė kvalifikacija pripažįstama tik pagal šios

direktyvos nuostatas arba pagal specialiose direktyvose nustatytas nuostatas. Europos kvalifikacijų sąrangos nuostatų taikymas neturi nei palengvinti, nei apsunkinti profesinės kvalifikacijos pripažinimo. Tai pasakytina ir apie Profesinių kvalifikacijų direktyvos ir Europos standartų santykį.

3.11 Profesinių kvalifikacijų direktyva išimtinai taikoma tik valstybėse narėse įgytoms profesinėms kvalifikacijoms. „Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkėje“⁽⁵⁾ Europos Komisija suformulavo tikslą pagerinti migrantų integraciją į darbo rinką. Šio tikslo turėtų būti siekiama, pašalinant be kitų kliūčių ir dėl įgūdžių ir kvalifikacijos nepripažinimo kylančias išsidarbinimo kliūtis. Europos Komisija raginama imtis priemonių supaprastinti trečiojoje šalyje įgytų profesinių kvalifikacijų pripažinimą.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Europos profesinis pažymėjimas

4.1.1 EESRK palankiai vertina ketinimą sukurti Europos profesinį pažymėjimą, kaip siūloma 4a–4e straipsniuose. Europos profesinio pažymėjimo sukūrimas ir naudojimas taikant Vidaus rinkos informacinę sistemą daugeliu atvejų labai palengvins ir paspartins pripažinimo procedūrą.

4.1.2 4a straipsnio 7 dalies nuostatomis sudaroma galimybė numatyti rinkliavą už Europos profesinio pažymėjimo išdavimą. Komisija įgaliojama 58a straipsnyje numatyta tvarka nustatyti mokesčių apskaičiavimo ir paskirstymo kriterijus. Tačiau išlaidos neturi būti tokio dydžio, kad sulaukytų pareiškėją nuo naudojimosi paraiškos procedūra.

4.1.3 EESRK labai abejoja dėl 4d straipsnio 5 dalyje pasiūlytos sąlygos, pagal kurią Europos profesinis pažymėjimas laikomas patvirtintu, jei kompetentinga institucija nepriima sprendimo per 4d straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytą laikotarpį. Daugeliu atvejų šis labai ribotas terminas apima vieną mėnesį, o jei nustatomos kompensacinės priemonės – du mėnesius. Kompetentingas institucijas tai gali paskatinti atsisakyti pripažinti pažymėjimą ir tuo atveju, jei dėl didelio paraiškų skaičiaus arba trūkstamos papildomos informacijos jos negali priimti kompetentingo sprendimo. Todėl realiai tai nepaspartins patvirtinimo proceso, o veikiau jį prailgins, nes yra numatytos teisinės priemonės, kuriomis galima apskusti tokį sprendimą.

4.1.4 Jeigu iš tikrųjų atsitiks taip, kad didelis skaičius Europos profesinių pažymėjimų bus pripažinti galiojančiais pagal 4d straipsnio 5 dalį, kils pavojus vartotojų ir pacientų sveikatai. Šiuo atveju negalima atmesti tikimybės, kad kai kurie pareiškėjai Europos profesinį pažymėjimą gis neteisėtai. Be to, neteisėtai pripažintą Europos profesinį pažymėjimą vėliau būtų sudėtinga pripažinti negaliojančiu.

⁽⁵⁾ 2010 m. lapkričio 23 d. Komisijos komunikatas COM(2010) 682 final, 2.5 punktas.

4.1.5 Siekiant vienodai patenkinti pareiškėjų ir vartotojų interesus, siūloma teisė apskusti sprendimą pagal nacionalinės teisės aktus. Direktyva valstybes narės reikėtų įpareigoti nustatyti tokio pobūdžio skundų pateikimo tvarką. Galimi instrumentai būtų teisė į sprendimą arba žalos atlyginimą. Šios teisės turėtų būti įgyjamos tik tuo atveju, jei kompetentinga institucija per nustatytą laikotarpį nepagrįstai nepriėmė teigiamo sprendimo arba nepaskyrė kompensacinės priemonės.

4.1.6 Be to, sprendimų priėmimo terminai turėtų būti nustatyti taip, kad visas procesas (paraiškos nagrinėjimas kilmės šalyje ir pripažinimas priimančiojoje šalyje) neviršytų keturių mėnesių. Jei priimančiosios valstybės narės kompetentinga institucija kilmės šalies kompetentingai institucijai pateikia prašymą suteikti informacijos, terminas, nesivadovaujant 4d straipsnio 3 dalies 3 sakiniu, turėtų būti panaikintas.

4.1.7 Pagal 4e straipsnio 5 dalį, Europos profesinio pažymėjimo turėtoji kas dvejus metus nuo pažymėjimo išdavimo turėtų būti primenama apie jo teises, apibrėžtas 4e straipsnio 5 dalyje. Šis priminimas sukuria papildomą administracinę našta, nesuteikdamas jo turėtoji jokios papildomos naudos. Visiškai pakanka turėtoją informuoti vieną kartą.

4.1.8 Būtina sąlyga, norint užtikrinti nurodytos tvarkos ir terminų laikymąsi, yra sklandžiai veikianti VRI sistema. Atsižvelgiant į tai, kad tikimasi didelio paraiškų skaičiaus, būtina užtikrinti atitinkamus šios sistemos pajėgumus direktyvai įsigaliojus. Taikant čia pasiūlytą teisinės apsaugos sistemą galima daug geriau susidoroti su VRI sistemos veikimo sutrikimu nei pagal Komisijos siūlomą pripažinimo sistemą, kuri turėtų būti atmeta kaip nesuderinama su bendra sistema.

4.1.9 Europos profesinis pažymėjimas neturėtų būti saugomas tik kaip VRI sistemos byla. Po profesinio pažymėjimo pripažinimo pareiškėjas turi gauti atspausdintą pažymėjimą. Šį atspausdintą pažymėjimą būtų galima naudoti kaip pripažinimo įrodymą teismo procedūrose, todėl būtina nustatyti būtiniausius reikalavimus tokio pažymėjimo apsaugos priemonėms.

4.1.10 Be to, atspausdinto Europos profesinio pažymėjimo galiojimo laikas turi būti ribojamas. Kitaip šiuo atspausdintu pažymėjimu gali būti piktnaudžiaujama kaip pripažinimo įrodymu, nepaisant to, kad vadovaujantis valstybių narių bendra informacija pagal 56 straipsnio 2 dalies pirmą pastraipą arba taikant 56a straipsnyje nurodytą įspėjimo sistemą, profesinė veikla buvo uždrausta. Todėl praėjus dešimčiai metų, o sveikatos priežiūros specialistų atveju – penkeriems metams, atspausdinto pažymėjimo galiojimas turėtų baigtis ir reikėtų pateikti paraišką dėl jo atnaujinimo. Tačiau ribotas atspausdinto pažymėjimo galiojimas neturėtų daryti poveikio neribotam Europos profesinio pažymėjimo galiojimui VRI sistemoje. Jei profesinio pažymėjimo turėtoji uždraudžiama užsiimti profesine veikla, atspausdintas pažymėjimas taip pat turėtų būti atimtas.

4.2 Teisė iš dalies užsiimti profesine veikla

4.2.1 4f straipsnyje pateiktas teisės iš dalies užsiimti profesine veikla kodifikavimas perima Europos Bendrijų Teisingumo Teismo sprendime C-330/03 nurodytas sąlygas. Bet koks apribojimas reikštų Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 ir 49 straipsnių pažeidimą.

4.2.2 Teisės iš dalies užsiimti profesine veikla praktinis taikymas yra ribotas. Kodifikavimas neturi tapti socialinio dempingo priežastimi.

4.3 Ir 5 straipsnio 1 dalies b punkto atveju būtina imtis veiksmingų priemonių siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui. Šiuo tikslu EESRK siūlo sukurti griežtesnę kontrolės mechanizmą.

4.4 7 straipsnio 4 dalies 5 pastraipoje išlieka ankstesnės direktyvos nuostata, pagal kurią paslauga gali būti teikiama, jei kompetentinga institucija nereaguoja. Kaip ir 4d straipsnio 5 dalies atveju, pirmenybė teikiama kitokioms teisinėms priemonėms, kuriomis siekiama paskatinti institucijas priimti sprendimą (žr. 4.1.3 ir tolesnius punktus).

4.5 11 straipsnyje apibrėžiami penki kvalifikacijos lygiai, kuriems taikoma profesinių kvalifikacijų direktyva. Šie kvalifikacijos lygiai visiškai nesusiję su Europos kvalifikacijų sąranga (EKS) ir su Europos kreditų perkėlimo sistema profesinio švietimo ir mokymo srityje (ECVET). III antraštinės dalies III skyriuje apibrėžiant būtiniausius reikalavimus daroma nuoroda į ECTS kreditus. Užtikrindama didesnę skaidrumą pareiškėjams ir kompetentingoms institucijoms, Komisija turėtų parengti tvarką, pagal kurią penkis kvalifikacijos lygius būtų įmanoma integruoti į EKS ir ECVET sistemas bei Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemą ((EQAVET, iki šiol – EQARF), o taip pat į Bolonijos procesą ir Kopenhagos procesą ir užkirsti kelią dubliavimuisi.

4.6 Kalbant apie 14 straipsnio 1 dalyje nurodytą tinkamumo testą, 14 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad valstybės narės ši testą turi organizuoti mažiausiai du kartus per metus. Ši prievolė gali tapti našta mažesnėms valstybėms narėms ir, bendrai paėmus, tų profesijų atveju, kuriose sulaukiamas mažas paraiškų skaičius. Šiuo atveju būtų geriau priimti nuostatą, pagal kurią valstybės narės turėtų užtikrinti, kad kompetentingai institucijai nurodžius atlikti tinkamumo testą, paraiškos teikėjui nereikėtų laukti šio testo ilgiau kaip šešis mėnesius.

4.7 Iš dalies pakeitus 31 straipsnio 1 dalį, į bendrosios praktikos slaugytojų rengimą priimama tik baigus bendrąjį 12 metų lavinimą. Pagal 40 straipsnio 2 dalį tas pat taikytina ir akušerio rengimo kursams. EESRK atkreipia dėmesį, kad tai neturi užkirsti kelio mažesnę kvalifikaciją turintiems jauniems žmonėms naudotis mokymo programomis. Komitetas ragina Europos Komisiją užtikrinti, kad nustatyti aukšti kokybės reikalavimai būtų tinkamai suderinti su profesiniais reikalavimais.

4.8 24 straipsnio 2 dalimi minimalus pagrindinio medicininio rengimo laikotarpis nuo šešerių metų sumažinamas iki penkerių metų trukmės studijų, tačiau jį, kaip ir anksčiau, turi sudaryti 5 500 valandų teorinio ir praktinio rengimo. Minimalaus pagrindinio medicininio rengimo laikotarpį sutrumpinus iki penkerių metų, bet palikus tokį patį teorinio ir praktinio rengimo valandų skaičių, dėl reikalingo mokymo programos racionalizavimo studentams bus suteikta mažiau teorinių ir praktinių žinių. Todėl siekiant užtikrinti pacientų apsaugą, reikėtų palikti šešerių metų minimalaus rengimo laikotarpį. Gydytojams odontologams numatytas penkerių metų minimalus rengimo laikotarpis ir 5 000 valandų laikomas pakankamu.

4.9 IIIA skyrius – Automatinis pripažinimas, remiantis bendraisiais rengimo principais

4.9.1 Komitetas palankiai vertina pripažinimą, remiantis bendrąja rengimo struktūra arba bendru galutiniu egzaminu, nes tai skatina paslaugų teikėjų judumą, o vienodas mokymo lygis užtikrina paslaugų kokybę.

4.9.2 Laikydamosi 58a straipsnyje nurodytos tvarkos, Komisija nustato bendrą žinių, įgūdžių ir kompetencijų rinkinį, taip pat ir kvalifikacijas, įtrauktas į bendrąją rengimo struktūrą (49 straipsnio 3 dalis ir 49b straipsnio 3 dalis). Šiuo atveju būtina užtikrinti, kad kvalifikacijų lygis nebūtų grindžiamas mažiausiu bendru Sąjungos vardikliu. Tačiau procedūriniai reikalavimai, tvarka ir kriterijai, pagal kuriuos Komisija nustato bendrą žinių, įgūdžių ir kompetencijų rinkinį, turi būti nustatyti pačioje direktyvoje.

4.9.3 Dabar nustatytas būtinas valstybių narių kvorumas, kurį sudaro ne mažiau kaip trečdalis visų valstybių narių, kuriose apibrėžtas žinias, įgūdžius ir kompetencijas turi atitikti bendras žinių, įgūdžių ir kompetencijų rinkinys (49a straipsnio 2 dalies c punktas) yra per mažas. Kyla pavojus, kad nustatydamos būtinuosius standartus dėl mokymo trukmės ir kokybės, valstybės narės remsis mažiausiais bendravardikliais. Būtinai

kvorumas turėtų būti padidintas iki 50 proc. valstybių narių + 1. Taip neliks pavojaus, kad keletas valstybių narių sudarys tariamą daugumą, o be to bus užtikrintas pritarimas bendriesiems rengimo principams.

4.9.4 Priešingai ankstesnei bendrų platformų sistemai, Komisija turi išimtinę iniciatyvos teisę 58a straipsnyje nurodytame procese. Iniciatyvos teisė nustatant bendruosius rengimo principus turėtų ir toliau likti valstybių narių arba profesinių asociacijų arba profesinių organizacijų, atstovaujančių savo nariams nacionaliniu arba Europos lygiu, kompetencijoje.

4.9.5 55a straipsniu supaprastinamas užsienyje atliktos mokamos stažuotės pripažinimas pareiškėjo kilmės šalyje. EESRK palankiai vertina šią nuostatą, nes ji skatins absolventų judumą valstybėse narėse.

4.10 Vadovaujantis 57a straipsnio 4 dalimi, visų terminų pradžia yra piliečio paraiškos padavimo kontaktiniame centre data. Dėl direktyvoje nustatytų trumpų terminų (žr. 4.1.3 punktą), kompetentingoms institucijoms bus nepaprastai sudėtinga tinkamai išnagrinėti pateiktas paraiškas. Tačiau EESRK visiškai supranta norą iš dalies keičiamą direktyvą suderinti su Paslaugų direktyva.

2012 m. balandžio 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. Teisių ir pilietybės programa*(COM(2011) 758 final – 2011/0344 (COD))*

(2012/C 191/19)

Pagrindinis pranešėjas **Seamus BOLAND**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. vasario 9 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. Teisių ir pilietybės programa

COM(2011) 758 final – 2011/0344(COD).

2012 m. vasario 29 d. Komiteto biuras pavedė Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 26 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Seamus BOLAND ir priėmė šią nuomonę 127 nariams balsavus už ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas palankiai vertina pasiūlymą pratęsti Teisių ir pilietybės programą ir prašo visų jos įgyvendinime dalyvaujančių suinteresuotųjų subjektų visapusiškai jai pritarti.

1.2 Komitetas rekomenduoja į programos pavadinimą įrašyti žodį „lygybė“. Taip būtų užtikrinta, kad programa būtų ginamos nelygybę ir diskriminaciją patiriančių žmonių teisės. Taip pat rekomenduojama, kad vienas iš programos tikslų būtų kova su smurtu, visų pirma smurtu šeimoje.

1.3 Komitetas rekomenduoja programos tiksluose aiškiau ir konkrečiai pabrėžti lygybės, lyčių lygybės, kovos su smurtu ir JT neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimo klausimus.

1.4 EESRK palankiai vertina tai, kad šiai programai siūloma numatyti biudžetą. Tačiau Komitetas pabrėžia, kad ši biudžetą reikėtų padidinti tokia suma, kokios reikia nuostatoms, kuriomis siūloma programą papildyti, įgyvendinti.

1.5 Komitetas rekomenduoja Teisingumo GD dėti pastangas gauti informaciją, būtiną norint tiksliai įvertinti programos poveikį, ir parengti teisingus ir objektyvius kriterijus, pagal kuriuos būtų galima atlikti tinkamą programos analizę.

1.6 Komitetas atkreipia dėmesį, kad programos valdymo funkciją, kurią anksčiau vykdė Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties GD, dabar vykdys Teisingumo GD. Nors funkcijos perdavimo priežastys pagrįstos, reikėtų nepamiršti, kad dėl šio pokyčio gali kilti bendro programos valdymo sunkumų. Komitetas rekomenduoja atlikti tinkamą rizikos analizę, kad būtų

maksimaliai sumažinta sunkumų, kuriuos gali lemti Užimtumo GD programos valdymo funkcijos perdavimas Teisingumo GD, tikimybė.

1.7 Komitetas rekomenduoja programą įgyvendinti visoje Europoje Sąjungoje laikantis Pagrindinių teisių chartijos.

1.8 Komiteto nuomone, teisinga, kad kiekvienai įgyvendinamai programai yra numatyta parama kiekviename metiniame plane. Šiuo požiūriu Komitetas rekomenduoja lėšas skirstyti taip, kad nė viena programa nenukentėtų. Komitetas rekomenduoja Komisijos pasiūlyme įrašyti sakinį, kad kiekvienoje metinėje darbo programoje turėtų būti numatytas tinkamas ir teisingas lėšų paskirstymas įvairioms veiklos sritims ir kad visoms sritims būtų numatytas pakankamas finansavimas.

1.9 Suinteresuotiesiems subjektams itin didelį nerimą kelia tai, kad į programą įtraukti vartotojų teisių apsaugos klausimai. Šis nerimas daugiausia susijęs su tuo, kad gali sumenkėti šioje srityje jau įgyvendinamos programos ir (arba) sumažėti joms skiriama finansinė parama. Komitetas supranta, kad vartotojų teisių apsaugos klausimus reikia įtraukti jau dėl to, kad jie patenka į Teisingumo GD kompetencijos sritį, tačiau primygtinai rekomenduoja, kad dėl šio papildymo nesumažėtų programai skirtas biudžetas.

1.10 Šiuo klausimu svarbu pažymėti, kad daugeliu atvejų vykdant programas, kuriomis siekiama gerinti lygybės ir žmogaus teisių požiūriu diskriminuojamų žmonių padėtį, yra dažnai susiduriama ir su skurdo problemomis. Komitetas pripažįsta, kad kovai su skurdu ir atskirtimi yra vykdomos kitos programos, tačiau yra tvirtai įsitikinęs, kad šioje programoje taip pat reikia įvertinti skurdo įtaką diskriminacijai.

1.11 Nerimą kelia tai, kad dėl griežtai apibrėžtos pilietybės sąvokos programa nebus taikoma kai kuriems programos tiksluose minimiems asmenims. EESRK nuomone, šį nerimą būtų galima sumažinti, jei būtų skatinama įgyvendinimo programų planuose numatyti įtraukties principus. Rekomenduojama aiškiai nurodyti pareiškėjams, kad straipsnyje dėl bendrųjų tikslų vartojama sąvoka „asmenys“ apima visus asmenis.

1.12 EESRK tvirtai remia esamų tinklų atliekamą darbą, nes jie, prisidėdami prie informavimo programų ir joms vadovaudami, padeda dotacijų gavėjams ir politikos formuotojams nacionaliniu ir ES lygmeniu. Labai svarbu, kad į finansavimą pagal naująją programą pretenduojantys tinklai nepatektų į nepalankesnę padėtį dėl to, kad nepakankamai žinoma apie jų patirtį dirbant žmogaus teisių ir lygybės srityje. Be to, Komitetas mano, kad šiuo metu atliekamas tinkamas šio darbo vertinimas, tad programos įgyvendinimo patirtimi bus galima pasiremti ateityje dirbant lygybės ir žmogaus teisių srityje.

1.13 Daug kas nuogąstauja, kad jei tarp dabartinės 2007–2013 m. programos ir naujos 2014–2020 m. programos bus padaryta pertrauka, programa apskritai susilpnės ir nebus perduota patirtis, kuri yra gyvybiškai svarbi. Komitetas kategoriškai pabrėžia, kad tokių pertraukų neturi būti.

2. Bendrosios aplinkybės

2.1 Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. Teisių ir pilietybės programa ⁽¹⁾, priimtas 2011 m. lapkričio 15 d. Pasiūlyme, remiantis patirtimi, įgyta įgyvendinant dabartinę – 2007–2013 m. – programą, pateikti siūlomi naujosios programos pakeitimai.

2.2 Po to, kai šis pasiūlymas buvo priimtas, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto buvo paprašyta parengti nuomonę ir priimti ją 480-ojoje plenarinėje sesijoje 2012 m. balandžio 25–26 d.

2.3 Pasiūlymas pagrįstas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 19 straipsnio 2 dalimi, 21 straipsnio 2 dalimi, 114, 168, 169 ir 197 straipsniais.

2.4 Teisių ir pilietybės programai įgyvendinti 2014 m. sausio 1 d. – 2020 m. gruodžio 31 d. laikotarpiu skirtas 439 mln. EUR (dabartinėmis kainomis) finansinis paketas.

2.5 Programoje gali dalyvauti visos ES šalys.

2.6 Dalyvauti leidžiama šioms trečiosioms šalims: EEE šalims, narystės siekiančioms šalims, šalims kandidatėms ir potencialioms šalims kandidatėms. Kitos trečiosios šalys, visų pirma, šalys, kuriose vykdoma Europos kaimynystės politika, taip pat gali dalyvauti.

2.7 Visi suinteresuotieji subjektai laikosi nuomonės, kad naujoji programa neturėtų būti atidėta ir turėtų būti pradėta visapusiškai įgyvendinti nuo 2014 m.

3. Komisijos pasiūlymas

3.1 Komisijos pasiūlyme pateiktas išsamus siūlomos 2014–2020 m. programos aprašymas.

3.2 Jame išdėstyta sistema, kuria siekiama supaprastinti ir racionalizuoti Teisių ir pilietybės programą, pakeisiančią tris šiuo metu vykdomas programas.

3.3 Šios trys programos – tai: a) Pagrindinių teisių ir pilietybės programa, b) programa „Daphne III“ ir c) Užimtumo ir socialinio solidarumo programos (PROGRESS) skirsniai „Kova su diskriminacija ir įvairovė“ ir „Lyčių lygybė“.

3.4 Atlikusi dabartinės 2007–2013 m. programos poveikio vertinimą, Komisija nusprendė šiuo metu vykdomas šešias programas sujungti į dvi. Tai leis taikyti visapusiško finansavimo būdą ir užtikrinti veiksmingesnę programos valdymą.

3.4.1 Programos tikslas – prisidėti prie erdvės, kurioje stiprinamos ir saugomos Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje nustatytos asmenų teisės, sukūrimo.

3.4.2 Programa siekiama šių penkių konkrečių tikslų:

— stiprinti Sąjungos pilietybės suteikiamas teises,

— skatinti veiksmingai įgyvendinti nediskriminavimo dėl lyties, rasės arba etninės kilmės, religijos arba įsitikinimų, negalios, amžiaus arba lytinės orientacijos, principą, įskaitant moterų ir vyrų lygybę ir neįgalių asmenų bei pagyvenusių žmonių teises,

— užtikrinti aukšto lygio asmens duomenų apsaugą,

— stiprinti pagarbą vaiko teisėms,

— sudaryti sąlygas vartotojams ir įmonėms su pasitikėjimu prekiauti ir pirkti vidaus rinkoje.

⁽¹⁾ COM(2011) 758 final – 2011/0344(COD).

3.5 Pasiūlyme pateikiamos nuostatos dėl laikotarpio vidurio vertinimo ir patariama, ką reikėtų tobulinti.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės sukūrimas išlieka Europos Sąjungos prioritetu. Tačiau Komitetui nerimą kelia tai, kad Pagrindinių teisių chartija nevienodai įgyvendinama Europos Sąjungoje.

4.2 Iš esmės naujoji programa parengta siekiant skirti 349 mln. EUR finansavimą 2014–2020 m. laikotarpiui. Ši suma šiek tiek mažesnė negu ankstesnis biudžetas, o tai, EESRK nuomone, reiškia Europos Sąjungos išsipareigojimo gerinti diskriminaciją patiriančių žmonių padėtį susilpnėjimą.

4.3 Komitetas nuogaustauja, kad didėjančios „ekstremistinės tendencijos“ gali apsunkinti pagrindinių žmogaus teisių įgyvendinimą⁽²⁾, todėl svarbu šią padėtį gerinančioms grupėms skirti pakankamai išteklių. Nors, žinoma, šiam darbui tęsti yra skiriama lėšų, Komitetas įsitikinęs, kad siūlomas biudžetas yra per mažas, kad būtų galima užtikrinti pagal ankstesnes programas vykdytos veiklos tęstinumą.

4.4 Komitetas nuogaustauja, kad dėl Komisijos pasiūlymo 8 straipsnyje numatytos pirmenybės Komisijos priimamoms metinėms programoms gali nukentėti tam tikros projekto dalys ar priemonės. Tai būtų galima ištaisyti užtikrinus, kad visos darbo programos būtų finansuojamos tiek, kiek būtina norint tęsti pradėtą darbą.

4.5 Būtina išsaugoti didelį programų matomumą, kad į jas būtų žiūrima kaip į veiksmingas priemones kovai su diskriminacija visose numatytose srityse skatinti.

4.6 Komitetas nerimauja dėl nepakankamo Teisingumo GD gebėjimo vertinti poveikį, nes, pasak paties direktorato, jis neturi pakankamai informacijos.

4.7 Komitetas reiškia susirūpinimą, kad į programą įtraukus klausimus dėl vartotojų teisių, jai gali būti bereikalingai užkrauta papildoma našta. Dėl to gali nukentėti programos, tiesiogiai susijusios su pagrindinėmis žmogaus teisėmis, ir gali kilti pavojus, kad žmogaus teisių ir teisingumo programos neteks joms taip reikalingo finansavimo.

4.8 Komitetui rūpestį kelia tai, kad programos pavadinime neatsispindi visas programos turinys. Visų pirma, jame trūksta žodžio „lygybė“, todėl, Komiteto nuomone, nuvertinamos lygių teisių programos.

4.9 EESRK mano, kad vienas iš programos tikslų turėtų būti kova su smurtu, visų pirma smurtu šeimoje.

4.10 Komitetas nuogaustauja, kad dėl viename iš penkių konkrečių programos tikslų pateiktos pilietybės apibrėžties ji nebus taikoma asmenims, kurie gyvena ES, bet neturi pilietybės. Tai, kad programos bendruosiuose tiksluose vartojama sąvoka „asmenys“, yra sveikintina. Tačiau EESRK pageidautų, kad šie tikslai būtų sustiprinti, kad programa būtų tikrai visa apimanti.

4.11 Daug kas nerimauja, kad esamiems tinklams, veikiančioms paramos ir informavimo apie programą srityje, nebūtų sudarytos blogesnės sąlygos teikti paraiškas dėl dalyvavimo naujojoje programoje. Komitetas pripažįsta, kad jie turi daug darbo žmogaus teisių ir lygybės srityje patirties. Komitetas pripažįsta ir tai, kad reikėtų tinkamai įvertinti tinklų vaidmenį, kaip ir visų programos dalių.

4.12 Plėtojant programą, labai svarbu, kad ji būtų tobulinama atsižvelgiant į įgytą patirtį, pavyzdžiui, sudarant Didžiojo penktadienio susitarimą, visu pirma tam, kad būtų galima iš naujo įvertinti teises ir jas sustiprinti besikeičiant aplinkybėms.

4.13 EESRK pažymi, kad visuomet reikia siekti teisių ir lygybės užtikrinimo pusiausvyros, kad būtų pripažintos visos bendruomenės teisės. Ne mažiau akivaizdus poreikis sudaryti galimybę kiekvienam žmogui dalyvauti procesuose be jokios diskriminacijos.

2012 m. balandžio 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽²⁾ Staffan Nilsson „Europe's snail syndrome“, 2011 m. gegužės 10 d.; <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.news.18276>.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl aplinkos ir klimato politikos programos (LIFE) sukūrimo

(COM(2011) 874 final)

(2012/C 191/20)

Pranešėjas **Pedro NARRO**

Europos Parlamentas ir Taryba, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 192 ir 304 straipsniais, atitinkamai 2011 m. gruodžio 15 d. ir 2012 m. sausio 23 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl aplinkos ir klimato politikos programos (LIFE) sukūrimo

COM(2011) 874 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 10 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 127 nariams balsavus už, 2 - prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Programa LIFE yra sėkmingai įgyvendinama Bendrijos programa, kuri per pastaruosius 20 metų kartu su kitais fondais ir iniciatyvomis davė labai teigiamų rezultatų. Todėl ją reikia išsaugoti ir sustiprinti siekiant toliau vykdyti strateginius ir nuoseklius veiksmus aplinkos ir klimato apsaugos Europos Sąjungoje srityje.

1.2 Pasiūlymas padidinti programai LIFE (2014–2020 m.) skiriamą biudžetą – geras ženklas, tačiau dar reikia daug ką nuveikti, kad aplinkos klausimas būtų veiksmingai integruotas į Europos politiką. EESRK prašo gilią ekonomikos krizę patiriančių valstybių narių ryžtingai remti investicijas aplinkos ir klimato srityje siekiant sušvelninti padarinius.

1.3 Sukurtas Klimato politikos paprogramis gali būti tinkama priemonė suteikti daugiau matomumo iniciatyvoms, skirtoms prisitaikyti prie klimato kaitos ir ją sušvelninti. Aplinkos paprogramiu savo ruožtu turi būti toliau siekiama išsaugoti biologinę įvairovę ir visų pirma prisidėti prie tinklo *Natura 2000* finansavimo nesumažinant kitų fondų, pavyzdžiui, Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP), indėlio.

1.4 Didelio masto naujo tipo projektai – integruotieji projektai – turi būti įgyvendinami užtikrinant NVO ir MVĮ dalyvavimą, išsaugant tradicinių projektų tęstinumą ir pagerinant nacionalinių ir Bendrijos institucijų koordinavimą. Šiuo požiūriu EESRK siūlo Komisijai pasiūlyme dėl reglamento aiškiai paskirstyti biudžetą abiem projektams, konkrečiai nurodyti, kokiais kriterijais grindžiamas geografinis integruotųjų projektų paskirstymas, ir paaiškinti, kaip bus rengiamos daugiametės programos nepakenkiant programos lankstumui.

1.5 EESRK palankiai vertina tai, kad projektai skirstomi vadovaujantis pranašumų, o ne geografiniais kriterijais. Tačiau EESRK pripažįsta, kad programoje LIFE menkai dalyvauja daugelis šalių, neturinčių nei patirties, nei pakankamų priemonių aktyviai įsitraukti. Todėl labai svarbu, kad Komisija suteiktų joms daugiau galimybių vykdydama platesnes konsultacijas ir užtikrindama didesnę institucinį koordinavimą.

1.6 Didesne tradicinių ir integruotųjų projektų bendro finansavimo norma jokių būdu negalima pateisinti to, kad su PVM ir nuolatiniais darbuotojais susijusios išlaidos nebus laikomos tinkamomis finansuoti. Neįtraukus šių išlaidų būtų iš esmės pakenkta mažoms pilietinės visuomenės organizacijoms, kurių indėlis labai vertingas, tačiau kurių dalyvavimo galimybės būtų panaikintos ar apribotos.

1.7 Vienkartinių išmokų įvedimas – tinkama paprastinimo priemonė. EESRK mano, kad Komisija turėtų dėti daugiau pastangų, kad būtų pagerintos konsultavimo paslaugos, supaprastintos finansinės formos ir numatytas tradicinių projektų išankstinio vertinimo etapas.

1.8 EESRK mano, kad būtina išsaugoti programos LIFE Bendrijos aspektą ir papildomą naudą Europai. Šiuo požiūriu Komisija turi iš anksto paaiškinti, kokios priemonės bus patvirtintos priimančioms deleguotuosius aktus, koks vaidmuo tenka valstybėms narėms LIFE komitete ir kokie nauji įgaliojimai numatyti Europos konkurencingumo ir inovacijų vykdomajai įstaigai.

1.9 Nepaisant pastebimos programos LIFE sėkmės, Europos Komisija turi dėti papildomų pastangų, kad apie šią programą būtų daugiau žinoma ir būtų paskatintas aktyvus pilietinės visuomenės dalyvavimas. Todėl labai svarbu tobulinti informacijos skleidimo kanalus, didinti projektų atrankos skaidrumą ir informuoti Europos piliečius apie tokios Bendrijos priemonės kaip programa LIFE svarbą ir papildomą naudą visuomenei.

2. Aplinkybės

2.1 2011 m. gruodžio 12 d. Europos Komisija paskelbė pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl aplinkos ir klimato politikos programos (LIFE) sukūrimo. Visas programos LIFE finansinis paketas 2014–2020 m. galiojančiomis kainomis yra 3 618 mln. eurų.

2.2 Programa LIFE įtraukta į Komisijos pasiūlymą dėl 2014–2020 m. daugiametės finansinės programos, kurioje nustatoma biudžeto programa ir svarbiausios strategijos „Europa 2020“ gairės. Komisija nusprendė aplinką ir klimato politiką įtraukti į visas pagrindines priemones ir veiksmus.

2.3 Nuo pat jos sukūrimo 1992 m. programa LIFE buvo viena pagrindinių Europos Sąjungos teikiamo finansavimo aplinkos srityje krypčių. Siūlomu nauju reglamentu Komisija ketina pakeisti šiuo metu galiojančią 2007 m. gegužės 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 614/2007 dėl aplinkos finansinio instrumento (LIFE+).

2.4 Pasiūlymas dėl naujo LIFE reglamento yra parengtas kaip nauja programa LIFE, padalyta į du paprogramius – Aplinkos ir Klimato politikos. Aplinkos paprogramio prioritetinės sritys yra trys: 1) biologinė įvairovė, 2) aplinka ir išteklių naudojimo efektyvumas ir 3) valdymas ir informavimas.

2.5 Aplinkos paprogramiui bus skirta 2 713,5 mln. eurų. Pusė išteklių, numatytų veiksmų dotacijomis finansuojamiems projektams, skiriama gamtos ir biologinės įvairovės išsaugojimui remti. Klimato politikos paprogramiui bus skirta 904,5 mln. eurų ir jis apims tris konkrečias prioritetines sritis: klimato kaitos švelninimo, prisitaikymo prie klimato kaitos ir klimato valdymo bei informavimo.

2.6 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas visada pabrėžė didelę programos LIFE svarbą ES aplinkos politikos vystymui ir formavimui. Trijose naujausiose EESRK parengtose nuomonėse dėl programos LIFE, pakartotas jos vertingas, tačiau ribotas indėlis į Europos aplinkos apsaugą⁽¹⁾.

⁽¹⁾ CESE, (OL C 80, 2004 3 30, p. 57); CESE, (OL C 255, 2005 10 14, p. 52); CESE, (OL C 132, 2011 5 3, p. 75).

3. Bendrosios pastabos

3.1 Biudžetas

3.1.1 Pasiūlyme dėl daugiametės finansinės programos programai LIFE skiriamas gerokai didesnis biudžetas, palyginti su 2007–2013 m. laikotarpiui skirtomis lėšomis. 2011 m. kainomis programai LIFE skiriama suma bus padidinta nuo 2 143 iki 3 200 mln. eurų (3 618 mln. galiojančiomis kainomis). Aplinkos paprogramiui skirta 2 713 mln. eurų (pusė sumos numatyta veiksams gamtos ir biologinės įvairovės srityje), o Klimato politikos paprogramiui – 904,5 mln. eurų.

3.1.2 Numatytos skirti lėšos sudaro 0,3 proc. viso Europos biudžeto. Padidintas biudžetas yra teigiamas žingsnis turint omenyje susirūpinimą keliančius aplinkos klausimus, nors reikėtų įvertinti, kaip ekonomikos krizė paveiks privačių subjektų ir vietos valdžios institucijų galimybes skirti finansavimą, ypač platesnio masto projektams, kuriems reikalingos didesnės lėšos. Bet koku atveju EESRK pabrėžia būtinybę dėmesį skirti aplinkos ir klimato apsaugai siekiant sušvelninti krizės padarinius ir pabrėžia, kad programai LIFE skiriamas finansavimas neturėtų daryti neigiamos įtakos kitiems fondams, kurie taip pat gali imtis veiksmų toje pačioje srityje, pavyzdžiui, EŽŪFKP ir struktūriniai fondai.

3.1.3 Komisija turėtų dėmesį visų pirma skirti būtinybei teikti papildomą finansavimą ryšių palaikymo, informacijos sklaidos ir žinių perdavimo veiklai. Konkretus konsultavimo ir mokymo priemonių finansavimas padėtų ne tik supaprastinti programos valdymą, bet ir padidinti jos veiksmingumą bei optimaliai panaudoti išteklius.

3.2 Pagrindinės pasiūlymo naujovės

3.2.1 Pasikonsultavusi su suinteresuotaisiais subjektais ir atlikusi poveikio įvertinimą, Komisija nusprendė padaryti tris svarbius galiojančių teisės aktų pakeitimus, kad patobulintų jų struktūrą, supaprastintų taikymą, padidintų lankstumą ir aiškiau apibrėžtų tikslus bei strategijas. Pataisymai yra šie:

- 1) konkretni prioritetai,
- 2) du paprogramiai – Aplinka ir Klimato politika,
- 3) naujas projektų tipas – integruotieji projektai.

3.3 Prioritetų nustatymas

3.3.1 Vienas iš išankstinėse Europos Komisijos konsultacijose labiausiai svarstytų klausimų buvo galimybė nustatyti naujosios programos prioritetus. Komisija pagrįstai atsisakė nustatyti pastovius metinius prioritetus, galinčius trukdyti pareiškėjams tinkamai suplanuoti, parengti ir pristatyti pasiūlymus. Galiausiai Komisija nusprendė – nors konkrečios informacijos šiuo klausimu nesuteikė – kartu su valstybėmis narėmis parengti bent dvejų metų darbo programas. EESRK kol kas negali deramai

svarstyti darbo programų klausimo, kadangi šioje nuomonėje nagrinėjamame pasiūlyme dėl reglamento nepateikta tikslios informacijos. Nors trūksta informacijos, darbo programos turi būti rengiamos atsižvelgiant į programos LIFE esmę turint omenyje jos lankstumą ir prisitaikymą prie pokyčių.

3.3.2 EESRK pritaria, kad daugiausia pastangų turi būti skiriama konkrečioms aplinkos ir klimato politikos prioritetams ir veiklos sritims. Komisija turėtų suteikti daugiau informacijos apie programos LIFE komiteto veikimą, nacionalinių ryšių centrų reformą ir deleguotųjų aktų naudojimą nustatant projektų tinkamumo ir geografinės pusiausvyros integruotųjų projektų atveju kriterijus.

3.4 Klimato politikos paprogramis

3.4.1 Sukurtas specialus paprogramis, skirtas su klimatu ir trimis prioritetais (švelninimas, prisitaikymas ir valdymas) susijusiems klausimams spręsti, turi būti akstinas pagerinti ES teisės aktų klimato srityje įgyvendinimą, sutvirtinti valdymą ir sustiprinti naujus tinklus bei platformas. Naujas paprogramis yra būtinas stengiantis pasiekti strategijoje „Europa 2020“⁽²⁾ ir Konkurencingos mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sukūrimo iki 2050 m. plane⁽³⁾ iškeltus tikslus.

3.4.2 Nors naujam paprogramiui skirti riboti finansiniai ištekliai, jį įgyvendinant dėmesys turi būti sutelktas į daugelį konkrečių tikslų, kurie suteikia galimybę išplėsti vietos gyventojų žinias klimato klausimais ir šį prioritetą įtraukti į visas Bendrijos priemones ir veiksmus. Aplinkos ir klimato tikslų sąsaja yra akivaizdi. Kaip Europos Komisija nurodo savo pasiūlyme dėl reglamento, klimato srities projektai gali padėti pasiekti daugelį tikslų.

3.4.3 EESRK nuomone, sprendimas atnaujinti ankstesnę teminę kryptį „Klimato kaita“ pagal programos LIFE+ komponentą „Aplinkos politika ir valdymas“ yra tinkamas ir teisingas. Kalbama ne tik apie matomumo didinimą, bet ir apie strateginės ir įvairiapusės vertės supratimą.

3.5 Integruotieji projektai

3.5.1 Integruotas projektas yra įprastas LIFE projektas, skirtas didesnei teritorijai nei regionas, kuriame pareiškėjas siekia išugdyti būtiną gebėjimą tvariai valdyti kokį nors konkretų sektorių sutelkdamas LIFE lėšas, taip pat kitus ES fondus ir nacionalines, regionines ar privataus sektoriaus lėšas.

3.5.2 Paprastai tokie projektai būna didelės apimties (jiems skiriama ne mažiau kaip 5–10 mln. eurų Bendrijos bendro finansavimo) ir skirti spręsti aplinkos problemas, pagerinti įgyvendinimą ir užtikrinti aplinkos klausimų įtraukimą į kitas politikos sritis. Parinktos tinkamos prioritetinės veiklos sritys (tinklas *Natura 2000*, vanduo, oras, atliekos ir kt.), tačiau Komisija neturėtų nuvertinti tradicinių projektų, davusių nesuskaitomos naudos mažiausiomis sąnaudomis, vaidmens. Pagal integruotuosius projektus bus numatytas naujas daugiatakslis įgyvendinimo mechanizmas aplinkos ir klimato srities teisės aktams įgyvendinti, tačiau kyla pagrįstų būgštavimų, kad praktiškai jie gali lemti sudėtingesnį valdymą ir ap sunkinti įvairių tuo pat metu dalyvaujančių fondų veiksmų koordinavimą.

3.5.3 Integruotiesiems projektams bus taikomas dar neapibrėžtas geografinis paskirstymas. Komisija deleguotaisiais aktais nustatys geografinius kriterijus, tačiau pageidautina į pagrindinį reglamentą įtraukti kai kurias svarbiausias gaires, kaip paskatinti LIFE srityje paprastai ne itin aktyviai veikiančias šalis labiau įsitraukti į šią programą. Šiuo tikslu minėtoms šalims reikia teikti išsamesnes konsultacijas ir pagerinti koordinavimą su kompetentingomis nacionalinėmis institucijomis. Komitetas mano, kad integruotieji projektai turi būti atrenkami vadovaujantis visų pirma pranašumų, o ne geografiniais ar panašiais kriterijais. Bendro finansavimo normos padidinimo iki 80 proc. tinkamų finansuoti išlaidų galbūt nepakanka siekiant paskatinti viešųjų ir privačiųjų subjektų dalyvavimą krizės sąlygomis, kai labai sunku sutelkti reikiamas lėšas tokio plataus užmojo projektams.

3.5.4 Į integruotuosius projektus turėtų būti aktyviau įtrauktos pilietinės visuomenės organizacijos, kad būtų sudarytos palankios sąlygos projektų vystymui ir įgyvendinimui vietos lygmeniu ir kad jie netaptų tik administravimo institucijų naudojamomis priemonėmis. Labai svarbu stiprinti pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimą ir skatinti tinklų, padėsiančių jų nariams keistis gera praktika ir dalytis žiniomis, kūrimą.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Paprastinimas

4.1.1 Komisija pabrėžia didesnę supaprastinamą taikant vienodo dydžio normas ir vienkartinę sumas. Ši priemonė yra teigiama ir gali pašalinti nereikalingą biurokratinę našta.

4.1.2 Tačiau Komitetas negali pritarti pasiūlymui persvarstyti tinkamas finansuoti išlaidas ir į jas neįtraukti PVM ar nuolatinio personalo išlaidų (paprastai tokios išlaidos sudaro apie 30 proc.). Jei nebus atsižvelgta į minėtas išlaidas, bus sudaryti papildomi sunkumai projektams, iš esmės vykdomiems smulkesnių ar vietos lygmens pilietinės visuomenės subjektų. Paprastinimas turi būti grindžiamas paraiškos formų pakeitimais, išsamesnėmis konsultacijomis rengimo etapu, lankstumu atliekant *ex post* biudžeto pakeitimus ir išankstinio vertinimo etapu (angl.

⁽²⁾ COM(2010) 2020 final.

⁽³⁾ COM(2011) 112 final.

Screening). Komiteto nuomone, kai kurios konkrečiai integruotiesiems projektams numatytos paprastinimo priemonės turėtų būti taikomos ir tradiciniams projektams nustatant dviejų etapų projektų atrankos metodą.

4.1.3 Pasiūlymu dėl reglamento iš esmės pagerinamas finansinių priemonių papildomumas turint omenyje neaiškį šiuo metu galiojančio 9 straipsnio redakciją. EESRK pritaria principui, kad programa LIFE turi papildyti kitas Sąjungos finansavimo programas (Europos regioninės plėtros fondas, Sanglaudos fondas, Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai, „2020 m. horizontas“ ir kt.) ir kad turi būti pagerintas koordinavimas siekiant išvengti dvigubo finansavimo.

4.1.4 Be naujų programos vykdymo ir valdymo supaprastinimo priemonių turi būti numatyti skaidresni projektų atrankos kriterijai ir sustiprintos esamos priemonės, kad galimiems gavėjams būtų galima suteikti konsultacijas ir nurodyti veiklos kryptis.

4.2 Bendrijos pozicija. Veikla už Sąjungos ribų

4.2.1 Vietoje panaikintų orientacinių nacionalinių asignavimų (dabartinio reglamento 6 straipsnis) bus numatyti (tik kol kas dar neapibrėžti) geografinės pusiausvyros kriterijai, taikytini integruotiesiems projektams. Nacionaliniai asignavimai nedavė lauktų rezultatų ir nepaskatino mažesnių ar mažiau fondų valdymo patirties turinčių valstybių. Šis panaikinimas atrodo logiškas ir kompensuojamas Komisijos numatytais geografiniais kriterijais, taikytiniais didesnio masto projektams (integruotieji projektai). Šiuo metu pagrindinės gavėjos yra Italija, Vokietija ir Ispanija, tačiau reikia aktyviai skatinti ir mažiau patirties turinčių ar techniškai mažiau pasirengusių šalių dalyvavimą.

4.2.2 Programos LIFE geografinės taikymo srities išplėtimas yra tinkamas sprendimas, tačiau neturėtų būti sumenkintas programos LIFE Bendrijos masto pobūdis. Išimtis iš bendros taisyklės turi būti taikoma labai konkrečioms atvejams specifinėse srityse, pavyzdžiui, jūros gyvūnų ar migruojančių gyvūnų rūšims ar organizacijų tarptautiniam bendradarbiavimui. EESRK pritaria tam, kad mažiausiai 15 proc. programos biudžeto būtų skiriama tarpvalstybiniais projektams.

4.2.3 Iki šiol Komisija buvo prisiėmusi visą atsakomybę už programos LIFE valdymą, tačiau naujame pasiūlyme lieka neaišku, koks vaidmuo įgyvendinant tradicinius projektus numatytas vykdomosioms įstaigoms, o konkrečiai – Europos konkurencingumo ir inovacijų vykdomajai įstaigai. Todėl derėtų užduoti klausimą Europos Komisijai, kokie bus vykdomosios įstaigos įgaliojimai vykdant projektų atranką ir kokios priemonės bus taikomos nacionaliniams ryšių centrums sustiprinti.

4.3 Tinklas Natura 2000

4.3.1 Vienas iš programos LIFE prioritetų dalyvauti finansuojant tinklo Natura 2000 plėtrą davė reikšmingų rezultatų. Artimiausiu laikotarpiu įgyvendinant programą LIFE turi būti toliau prisidedama prie pastangų didinti suinteresuotųjų subjektų ir valdžios institucijų susidomėjimą tinklu Natura 2000. Todėl svarbiausia, kad programa LIFE padėtų stiprinti bendrus Natura 2000 sričių valdymo ir administravimo kriterijus. Šis uždavinys turi būti atliekamas koordinuojant Europos Komisijai ir dėmesys turi būti sutelktas į tas šalis, kuriose tinklas pradėtas įgyvendinti vėliausiai.

4.4 Bendras finansavimas

4.4.1 Didžiausia LIFE projektų finansavimo norma yra 70 proc. tinkamų finansuoti išlaidų, anksčiau buvo 50 proc. Integruotųjų projektų atveju ši norma gali siekti 80 proc. Ši norma taikytina ir konkrečioms projektams, kuriais remiami specifiniai Europos Sąjungos politikos ar teisės aktų rengimo ir įgyvendinimo poreikiai atsižvelgiant į tokių projektų strateginę reikšmę. Šis bendras finansavimas padidintas siekiant kompensuoti tai, kad neįtrauktos tam tikros labai didelės išlaidos, kurios iki šiol buvo laikomos tinkamomis finansuoti, pavyzdžiui, PVM ir nuolatinio personalo išlaidos. Vis dėlto dabartiniu laikotarpiu kai kuriems biologinės įvairovės srities projektams jau suteiktas 75 proc. bendras finansavimas. Taigi reikėtų, kad Komisija išanalizuotų, ar šis bendras finansavimas yra pakankama kompensacija, ar, priešingai, vietoj didžiausios normos reikėtų nustatyti fiksuotą bendro finansavimo normą.

4.5 Ekologinės naujovės

4.5.1 Dabartiniu laikotarpiu didžioji aplinkos politikos ir valdymo projektų dalis skiriama novatoriškam valdymui ar verslo metodams. Poveikio įvertinime labai teigiamai atsiliepiama apie pažangą ekologinių naujovių srityje. Nepaisant to, Komisija siūlo riboti privataus sektoriaus naujoves, kadangi tai *a priori* priskirta konkrečioms priemonėms, pavyzdžiui, programai „2020 m. horizontas“.

4.6 MVĮ ir NVO skatinimas dalyvauti

4.6.1 Naujai parengtoje programoje LIFE principas „iš apačios į viršų“ (angl. *bottom up*) pakeičiamas lanksčiu principu „iš viršaus į apačią“. Toks sprendimas davė pradžią integruotiesiems projektams. EESRK neatmeta naujo Komisijos požiūrio, tačiau nori pabrėžti būtinybę remti tuos vietas ar regionų lygmens projektus, kuriuose dalyvauja mažos įmonės ar NVO, galinčios pasiekti didelių rezultatų mažomis sąnaudomis.

4.6.2 EESRK pritaria, kad pagal programą LIFE finansuojami projektai veiksmingai skatina žaliuosius viešuosius pirkimus.

4.7 Aplinkos srities NVO finansavimas

4.7.1 Europos Komisija, pasinaudodama LIFE priemone, teikią finansavimą Europos sprendimų priėmimo procese dalyvaujančioms aplinkos srities NVO. Šiomis lėšomis iki šiol pasinaudojo maždaug trisdešimt organizacijų ir, Komisijos vertinimu, tai davė labai teigiamų rezultatų. EESRK pripažįsta šių organizacijų atliktą darbą, tačiau mano, kad reiktų pakoreguoti atrankos kriterijus, kuriais vadovaujantis skiriamos lėšos, kad jomis galėtų pasinaudoti ir kitos organizacijos, svariai prisidedančios sprendžiant aplinkos ir klimato klausimus.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reiklų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos pagal bendros žemės ūkio politikos paramos schemas ūkininkams skiriamų tiesioginių išmokų taisyklės

(COM(2011) 625 final – 2011/0280 (COD)),

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas (Vieno BRO reglamentas)

(COM(2011) 626 final – 2011/0281 (COD) (A-21)),

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis

(COM(2011) 627 final – 2011/0282 (COD)),

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendros žemės ūkio politikos finansavimo, valdymo ir stebėsenos

(COM(2011) 628 final – 2011/0288 (COD)),

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos reglamento (EB) Nr. 73/2009 nuostatos, susijusios su tiesioginėmis išmokomis ūkininkams 2013 m.

(COM(2011) 630 final – 2011/0286 (COD)),

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Reglamento (EB) Nr. 1234/2007 nuostatos, susijusios su bendrosios išmokos schema ir parama vynmedžių augintojams

(COM(2011) 631 final – 2011/0285 (COD))

(2012/C 191/21)

Pranešėja **Dilyana SLAVOVA**

Bendrapranešėjis **Franco CHIRIACO**

Taryba, 2011 m. lapkričio 14 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. spalio 25 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos pagal bendros žemės ūkio politikos paramos schemas ūkininkams skiriamų tiesioginių išmokų taisyklės

COM(2011) 625 final – 2011/0280 (COD)

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas (Vieno BRO reglamentas)

COM(2011) 626 final – 2011/0281 (COD) (A-21)

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis

COM(2011) 627 final – 2011/0282 (COD)

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendros žemės ūkio politikos finansavimo, valdymo ir stebėsenos

COM(2011) 628 final – 2011/0288 (COD)

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamento (EB) Nr. 73/2009 nuostatos, susijusios su tiesioginėmis išmokomis ūkininkams 2013 m.

COM(2011) 630 final – 2011/0286 (COD)

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamento (EB) Nr. 1234/2007 nuostatos, susijusios su bendrosios išmokos schema ir parama vynuodžių augintojams

COM(2011) 631 final – 2011/0285 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 10 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 132 nariams balsavus už, 14 – prieš ir 21 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

ES žemės ūkio modelio keitimas

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas sveikina Komisijos pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų teisės aktų ir pažymi, kad atsižvelgta į kai kurias, tačiau toli gražu ne visas, jo ankstesnėse nuomonėse pateiktas rekomendacijas. Svarbiausios jų – Komitetas ne kartą nurodė (savo nuomonėse NAT/449 ir NAT/481), kad būsimoje BŽŪP politikoje reikia ryžtingai ginti Europos žemės ūkio modelį, kuris yra grindžiamas apsirūpinimo maistu savarankiškumo, tvarumo ir realių ūkininkų ir vartotojų poreikių tenkinimo principais.

1.2 EESRK pripažįsta, kad Komisija dėjo didžiules pastangas galvodama apie BŽŪP ateitį ir rengdama pasiūlymą dėl grynai europinio projekto, grindžiamo įtraukiosios įvairovės koncepcija. Dėl Komisijos pastangų sukurti naują Europos ir jos ūkininkų partnerystę – EESRK mano, kad nors pasiūlymuose keliama tinkami prioritetai, kai kuriuos pasiūlymų aspektus dar reikia iš esmės koreguoti.

1.3 Atsižvelgiant į dabartinę finansų ir ekonomikos krizę ir didžiulę klimato kaitą reikia iš esmės keisti požiūrį į tai, kaip reikėtų šalinti atotrūkį tarp pažadų ir kasdienio ūkininkų gyvenimo realybės. Ūkininkai susiduria su didėjančia įtampa rinkose, dėl to apleidžiami ištisi regionai. Europos žemės ūkio modelis yra reikalingas labiau nei kada nors anksčiau. EESRK mano, jog itin svarbu, kad 2014–2020 m. BŽŪP padėtų įveikti didžiules žemės ūkio vystymo kliūtis. Tačiau Komitetas apgailestauja, jog Komisijos išsipareigojimas Europos žemės ūkio modelio atžvilgiu nėra aiškus.

1.4 EESRK palankiai vertina Komisijos ketinimą didinti Europos žemės ūkio modelį atitinkančio daugiafunkcio žemės ūkio Europoje konkurencingumą įvairiais būdais, pavyzdžiui, plėtojant mokslinius tyrimus, skatinant vystymą ir teikiant konsultacijas bei atlyginant už visuomenei naudingas funkcijas, kurios dar neatsispindi vartotojų kainose. Tačiau, Komiteto

nuomone, siūlomos priemonės toli gražu nėra pakankamos siekiant nuolatinio produkcijos ir užimtumo rodiklių augimo, taip pat norint patenkinti vis didėjantį maisto poreikį pasaulyje. EESRK pažymi, jog būsimoje BŽŪP būtina atsižvelgti į tai, kad Europoje šeštadalis visų darbo vietų yra tiesiogiai arba netiesiogiai susijusios su žemės ūkio produktų gamyba, o kai kuriose valstybėse narėse šis skaičius yra dar didesnis. BŽŪP turėtų teikti tam tikras vaidmuo užtikrinant užimtumą ES, ypač kaimo vietovėse, tačiau šiuo metu ji veikiausiai prisideda prie darbo vietų mažinimo. Viename regione išnykus žemės ūkio ir miškininkystės produktų gamybai, išnyks ir atitinkamos darbo vietos gamybos ir tiekimo, taip pat maisto ir medienos perdirbimo pramonėje. Būsimoje BŽŪP prioritetą būtina teikti ūkininkų ir kooperatyvų ekonominės veiklos našumo didinimui, siekiant padėti jiems patekti į rinką ir geriau realizuoti savo produkciją.

1.5 Naujoji BŽŪP turėtų padėti pagerinti socialines – ekonomines sąlygas, užimtumą, žemės ūkio sektoriaus darbuotojų saugumą, užtikrinus, kad skirstant paramą būtų visapusiškai laikomasi socialinių nuostatų, įstatymų ir darbo sutarčių. Siekiant paremti realiąją ekonomiką, skatinti mokslinius tyrimus, inovacijas, kartų kaitą ir maisto produktų gamybą ir pasinaudoti teritorijų sukuriama pridėtine verte, įgyvendinant šiuos veiksmus reikės atsižvelgti į tai, kad pagrindinis vaidmuo sistemoje tenka žemės ūkio ir maisto įmonėms.

1.6 EESRK dar kartą ragina Europos Parlamentą, Tarybą ir Komisiją išlaikyti bent jau tokį patį BŽŪP biudžetą koks yra dabartiniu biudžetiniu laikotarpiu. Šiuo metu ypatingų problemų kelia II ramsčio plėtojimas, nes daug valstybių narių nebepasivieni arba negali atitinkamai prisidėti prie būtino bendro finansavimo. Tai neleistinai susilpnins kaimo vietovėms skirtą politiką, įskaitant aplinkos apsaugos priemones, kurios finansuojamos pagal II ramstį.

1.7 EESRK mano, kad vieni svarbiausių uždavinių, kuriuos reikia išspręsti per BŽŪP reformos procesą, yra sukurti

paprastesnes procedūras, užtikrinti įgyvendinimo **lankstumą** atsižvelgiant į skirtingas valstybių narių agrarines sąlygas, mažinti biurokratinis reikalavimus ūkininkams ir šalinti sunkumus, kurių patiria išmokas administruojančios įstaigos.

Tiesioginės išmokos

1.8 EESRK palankiai vertina tai, kad atsisakoma istorinių referencinių laikotarpių, kurie anksčiau buvo taikomi apskaičiuojant metinę paramos kiekvienos šalies arba regiono ūkininkams sumą. Tačiau EESRK mano, kad fiksuota išmokos vienam hektarui suma ne visada pati veiksmingiausia politikos priemonė, ypač atsižvelgiant į argumentą dėl pajamų rėmimo (žr. 4.3.2 punktą). Todėl, norint užtikrinti **vidinę konvergenciją** prireiks lankstumo, ilgesnio pereinamojo laikotarpio ir pokyčius reikės laipsniškai įgyvendinti visą laikotarpį.

1.9 ESRK palankiai vertina pastangas panaikinti atotrūkį tarp skirtingų valstybių narių ūkininkų gaunamos paramos dydžio. Pagrindiniai būsimos BŽŪP principai, kuriais reikėtų remtis persikirstant finansinius išteklius tarp valstybių narių, turėtų būti proporcingumas, sąžiningumas ir pragmatizmas; kartu reikėtų atsižvelgti į ES žemės ūkio sektorių įvairovę. Šioje srityje reikėtų taip pat atsižvelgti į įvairių valstybių narių ūkininkavimo veiklos sąnaudų ir pajamų struktūrą. Svarbu, kad persikirstymo procesas atspindėtų tiek senųjų, tiek naujųjų valstybių narių ūkininkų problemas. Būtent todėl EESRK rekomenduoja persikirstyti nacionalinius tiesioginių išmokų biudžetų remiantis objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais ir nustatyti **proporcingą ir pakankamą numatomos sąžiningos konvergencijos įgyvendinimo pereinamąjį laikotarpį, atsisakant anksčiau taikytų istorinių referencinių laikotarpių**. Tikslas - užtikrinti, kad 2014–2020 m. finansavimo laikotarpio pabaigoje nei viena šalis negautų mažiau kaip 90 proc. 27 ES valstybių narių tiesioginių išmokų vidurkio.

1.10 EESRK pritaria sprendimui diegti supaprastintą paramos smulkiesiems ūkininkams schemą, tačiau abejoja, ar Komisijos pasiūlyme numatytas paramos lygis bus pakankamas mažų žemės ūkio bendrovių plėtrai paskatinti. Komitetas taip pat prašo, kad Komisija nustatytų aiškesnius kriterijus, pagal kuriuos nustatomas ūkio dydis. Ši schema galėtų būti taikoma savanoriškai, atsižvelgiant į valstybių narių sąlygas.

1.11 EESRK pritaria principui, kuriuo grindžiami Komisijos pasiūlymai, kad pagal I ramstį BŽŪP išmokos būtų skiriamos aktyviems ūkininkams. Reikėtų aiškiai apibrėžti sąvokas „žemės ūkio veikla“, „tinkama paramai žemė“ ir „aktyvus ūkininkas“, taip pat glaudesnes sąsajas tarp išmokų ir vykdomos veiklos, kad ribotos biudžeto lėšos nebūtų skiriamos nederamai žemei ir ne žemės ūkio veiklai (nebent tai būtų tinkamai įregistruota atidėta žemė). Su valstybėmis narėmis reikia išsiaiškinti, ar galima užtikrinti efektyvų šio principo įgyvendinimą. Be to, nederėtų „aktyvaus ūkininko“ sąvokai nepriskirti paramos gavėjų, gaunančių mažesnes nei 5 000 eurų išmokas.

1.12 EESRK pritaria laipsniškam tiesioginių išmokų mažinimui nustatant viršutines ribas ir, kaip nurodė ankstesnėse nuomonėse, toliau ragina Komisiją diegti tokį įgyvendinimo metodą, pagal kurį būtų atsižvelgiama į ypatumus, būdingus kooperatyvų ir žemės ūkio produktų gamintojų asociacijų įsteigtiems ūkiams⁽¹⁾. Tiesioginėms išmokoms nepanaudotos lėšos turėtų likti valstybei narei skirtame biudžete ir turėtų būti panaudotos silpniesiems žemės ūkio sektoriams remti nacionaliniu lygmeniu pagal I arba II ramstį, paliekant tai nuspręsti pačiai valstybei narei. EESRK siūlo, kad taip perkeltoms lėšoms nebūtų taikomas bendro finansavimo reikalavimas.

1.13 EESRK mano, kad nuo 2014 m. reikėtų suteikti galimybę naudotis bazinės išmokos schema remiantis 2011 m. vykdyta ūkine veikla ir užimamu tinkamu paramai žemės plotu. EESRK mano, jog tai, kad 2011 m. pagal bendrosios išmokos schemą pasinaudota viena teise į išmoką nėra teisingas kriterijus.

1.14 EESRK palankiai vertina Komisijos siūlymą dėl lėšų persikirstymo tarp ramsčių lankstumo. Ypač svarbu, kad valstybėms narėms, kuriose tiesioginė parama vis dar sudaro mažiau kaip 90 proc. ES vidurkio, būtų suteikta galimybė perkelti kaimo plėtrai skirtas lėšas į I ramsčio biudžetą. Ši galimybė turėtų būti sudaryta ir toms valstybėms narėms, kurių I ramsčio biudžetas neproporcingai mažas arba kuriose yra gamtinių kliūčių. EESRK siūlo nustatyti, kad būtų galima perkelti ne daugiau kaip 10 proc. lėšų.

1.15 EESRK nuolat pabrėžia, koks svarbus vaidmuo ūkininkams tenka dirvožemio apsaugos, biologinės įvairovės, kraštovaizdžio ir aplinkos apsaugos srityse, tačiau kurio jie negali deramai atlikti dėl dabartinių aplinkybių. Todėl jis pritarė „tikslinėms tiegioms išmokoms“ (žr. NAT/449); ekologiškumo didinimo elementas yra žingsnis būtent šia linkme. Tačiau susirūpinimą kelia tai, kad Komisijos pasiūlymais dėl papildomų privalomų aplinkos apsaugos reikalavimų ES ūkininkams bus užkrauta sunki finansinė našta, kils grėsmė jų konkurencingumui ir ekonominiam gyvybingumui. Jei įmanoma, ekologiškumo didinimo priemonės turėtų būti grindžiamos abipusiai naudingais sprendimais - ir aplinkai, ir augimui. EESRK negali pritarti siūlymams, dėl kurių, viena vertus, ES didėtų reikalavimų laikymosi sąnaudų Europos ūkininkams ir, kita vertus, pagal prekybos susitarimus būtų importuojami pigūs produktai, kuriems tos pačios taisyklės neprivalomos.

1.16 Ekologiškumo didinimas pagal I ramstį yra būdas sukurti stipresnę ir matomesnę sąsają tarp tiesioginių išmokų ir žemės ūkio veikloje sukurtamų viešųjų gėrybių aplinkos apsaugos srityje. EESRK mano, kad tokia sistema turėtų būti paprasta ir užtikrinanti, kad visi ES ūkininkai pasiektų vienodų rezultatų aplinkosaugos srityje. Nustatant išmokas turėtų būti galima atsižvelgti į mažiau palankių ūkininkauti vietovių ypatumus. „Ekologiniu požiūriu svarbių vietovių“ priemonė turėtų būti įgyvendinama nesumažinant gamybai naudojamo žemės

(1) OL C 132, 2011 5 3, p. 63.

ūkio paskirties žemės ploto. Iki šiol vykdytos agrarinės aplinkosaugos priemonės turėtų būti pripažintos pagal naujus aplinkosaugos reikalavimus (I ramstis), kaip ir ekologinės žemdirbystės atveju apskritai.

1.17 EESRK palankiai vertina valstybėms narėms suteiktą galimybę pasinaudoti savanoriškos susietosios paramos schema, kad šios galėtų imtis priemonių konkrečiose situacijose, tačiau, siekiant užtikrinti didesnę lankstumą ir subsidiarumą, siūlo panaikinti baigtinį sektorių ir gaminių, kuriems galės būti teikiama susietoji parama, sąrašą ir leisti pačioms valstybėms narėms nustatyti paramą galinčius gauti sektorius ir gaminius.

Rinkos priemonės

1.18 EESRK mano, kad Komisijos pasiūlytų priemonių nepakaks uždaviniam, kuriuos kelia didėjantis rinkos nepastovumas, ir su tuo susijusioms problemoms spręsti. Pasiūlymuose dėl teisės aktų nenagrinėjamas Lisabonos sutartyje apibrėžtas BŽŪP tikslas stabilizuoti žemės ūkio rinkas.

1.19 EESRK neabejoja, kad tiekimo valdymo priemonės gali būti veiksmingos ir kai kuriuose žemės ūkio sektoriuose. Todėl svarstant galimybę atidėti vynmedžių sodinimo teisių sistemos panaikinimą ir ilgiau išlaikyti cukraus kvotas, EESRK rekomenduoja pirmiausia atlikti nuodugnią pokyčių rinkoje analizę.

1.20 Labai svarbu stiprinti ūkininkų ir jų organizacijų pozicijas maisto tiekimo grandinėje, siekiant užtikrinti didesnę grąžą iš rinkų. EESRK palankiai vertina tai, kad išplečiamas gamintojų organizacijų bei jų asociacijų ir tarpšakinių organizacijų, kurioms gali būti suteiktas produktų pripažinimas, ratas. Atsižvelgiant į skirtingas struktūras ir tradicijas valstybėse narėse, naujos nuostatos turėtų būti neprivalomo pobūdžio. Komitetas taip pat pritaria Komisijos pasiūlymui dėl pieno sektoriaus, bet rekomenduoja Komisijai aiškiai apibrėžti sąvoką „gamintojų organizacija“. Taip pat itin svarbu suderinti ES konkurencijos taisykles, kad gamintojų organizacijos ir kooperatyvai galėtų stiprinti savo pozicijas rinkoje. EESRK mano, kad siekiant stiprinti ūkininkų derybinę galią maisto gamybos grandinėse, būtina sudaryti sąlygas sukurti tiesiogiai ūkininkų valdomas trumpas maisto tiekimo grandines.

Kaimo plėtra

1.21 EESRK palankiai vertina pasiūlymą kaimo plėtros srityje BŽŪP geriau suderinti su strategija „Europa 2020“ ir su tvaraus vystymosi strategija ir ypač daug dėmesio skirti moksliniams tyrimams, inovacijoms ir mokymui. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti labiau pažeidžiamų visuomenės grupių (imigrantų ir žemos kvalifikacijos žemės ūkio darbuotojų) mokymui, taip pat jaunimo ir moterų, kurie atlieka lemiamą vaidmenį užtikrinant profesionalumą ir konkurencingumą didėjamą žemės ūkio sektoriuje, mokymui. Tuo tikslu kaimo vietovėse svarbu gerinti informacinių ir ryšių technologijų kokybę, prieinamumą ir naudojimą. Kaimo plėtros politikos prioritetinės kryptys turėtų

būti inovacijos ir žemės ūkio įmonių konkurencingumas pagal Europos žemės ūkio modelį, visų pirma siekiant paremti investicijas į verslą, skatinti kartų kaitą, remti tiekimo grandinių integraciją ir teritorinius kompleksinius projektus, gerinti žemės ūkio įmonių ir su gamybos procesu susijusių paslaugų sąsajas, remti aplinkai ir klimatui nekenkiančias priemones ir procedūras, didinti užimtumą žemės ūkyje taikant atitinkamas skatinimo ir kvalifikacijos kėlimo priemones.

1.22 Labai teigiamas Komisijos pasiūlymo aspektas yra siūlymas dėl Europos inovacijų partnerystės sukūrimo, siekiant sustiprinti mokslininkų, ūkininkų, miškininkų ir konsultantų ryšius ir taip užtikrinti, kad žemės ūkis ir miškininkystė būtų grindžiamas žiniomis ir būtų naudojamos profesionalių specialistų paslaugomis. Moksliniai tyrimai turėtų būti skirti ir kaimo vietovių ekonominei veiklai, tokiai kaip kaimo turizmas, amatai ir kitokia veikla, kuria prisidedama prie darbo vietų kūrimo kaimo vietovėse, gerinti.

1.23 EESRK palankiai vertina tai, kad pagal pasiūlymus dėl kaimo plėtros politikos vietoj „prioritetinių krypčių“ nustatomos teminės sritys. Manome, kad valstybėms narėms ir regionams tai suteiks daugiau lankstumo atsižvelgti į savo specifiką. Vis dėlto reikia pasirūpinti, kad nebūtų galima visiškai ignoruoti svarbių II ramsčio aspektų. Todėl principas aplinkos ir klimato apsaugos priemonėms numatyti 25 proc. lėšų yra svarbus. Bent jau LEADER metodui reikėtų numatyti minimalią maržą.

1.24 EESRK nuomone, ypač svarbu, kad valstybės narės laiku skirtų II ramsčiui reikalingą bendrą finansavimą. Komitetas nesutinka, kad į II ramstį reikia įtraukti rizikos valdymo priemones. Valstybės narės turėtų užtikrinti reikiamą bendrą finansavimą⁽²⁾.

1.25 EESRK mano, kad reikia sukurti naują, atskirą priemonę, skirtą skatinti ekologinį ūkininkavimą; šios priemonės bendro finansavimo norma turėtų būti lygi bendro finansavimo normai, kurią siūloma taikyti mažiau išsivysčiusiems regionams (85 proc.). EESRK taip pat pasisako už tai, kad būtų skatinama kompleksinė gamyba ir tausojamasis ūkininkavimas, ir pabrėžia teigiamą jų poveikį aplinkai.

1.26 Atsižvelgdamas į sudėtingas žemės ūkio veiklos sąlygas kalnų vietovėse ir salose, EESRK siūlo Komisijai 85 proc. bendro finansavimo normą taikyti ne tik mažiau išsivysčiusiems regionams, bet ir kalnų vietovėms bei saloms. Netiesiogiai tokia idėja pasiūlyme yra išreikšta, tačiau tiesiogiai nenurodyta. Siūlomą naują „kitų vietovių“ apibrėžtį, siejant su mažiau palankiomis ūkininkauti vietovėmis, dar reikia papildomai svarstyti.

⁽²⁾ (OL C 132, 2011 5 3, p. 63, 4.2 punktą).

1.27 EESRK primena Komisijai, Parlamentui ir Tarybai, kad vandens trūkumas ir sausros jau kelia didelių problemų daugelyje Europos regionų ir kad numatoma, jog dėl klimato kaitos padėtis dar blogės. EESRK pabrėžia integruoto planavimo ir tvaraus vystymosi svarbą sprendžiant vandens naudojimo, vandens trūkumo ir sausrų keliamas problemas tuo tikslu integruvus atskirų sektorių politiką, taip pat teritorijų planavimo svarbą teritorijose, kurios tradiciškai kenčia dėl vandens trūkumo ir sausrų. Tačiau kartu reikia atsižvelgti į papildomas sąnaudas, kurias patiria šiaurinės Europos dalies valstybės narės dėl derlingos žemės ūkio paskirties žemės sausinimo.

1.28 EESRK ragina sukurti darnią, prognozuojamą, perspektyvią, mažiau biurokratinę, lanksčią ir skaidrią būsimą BŽŪP, kad šis sektorius taptų patraukliu jaunesnėms kartoms.

2. Ižanga

2.1 Žemės ūkiui ES tenka labai svarbus vaidmuo – ne tik dėl to, kad dirbama žemė ir miškai sudaro daugiau kaip 90 proc. naudojamos žemės ploto ir yra labai svarbūs tvariam išteklių naudojimui ir natūralių buveinių išsaugojimui, bet ypač dėl to, kad žemės ūkis per BŽŪP gali padėti Europai atremti didžiulius iššūkius: ekonomikos ir finansų krizės, klimato kaitos, aplinkos apsaugos, kaimo vietovių gyvybingumo išsaugojimo, saugaus, įperkamo ir aukštos kokybės maisto tiekimo vartotojams.

2.2 Artimiausi metai turės lemiamos reikšmės dedant pagrindus stipriam žemės ūkio ir miškininkystės sektoriui, kuris pajėgtų spręsti klimato kaitos ir tarptautinės konkurencijos keliamus uždavinius bei tenkinti piliečių lūkesčius. Europai reikalingi jos ūkininkai ir miškininkai, o jiems reikalinga Europos parama. Be to, ištikus ekonomikos krizei užimtumo klausimas yra svarbus kaip niekada. Būtent dėl to Komisija pasiūlė kurti naują Europos piliečių ir ūkininkų bei miškininkų partnerystę, kuri padėtų spręsti aprūpinimo maistu, tausaus gamtos išteklių naudojimo, ekonomikos augimo ir užimtumo uždavinius.

2.3 Ankstesnėse nuomonėse EESRK jau išreiškė savo nuomonę dėl Europos žemės ūkiui kilsiančių uždavinių, BŽŪP tikslų ir jos reformos. 2010 m. paskelbtame Komisijos komunikate atsispindėjo dauguma rekomendacijų, pateiktų ankstesnėje EESRK nuomonėje šiuo klausimu – NAT/449⁽³⁾. Po šio komunikato paskelbimo, EESRK nuomonėje NAT/481⁽⁴⁾ buvo pateikta naujų pasiūlymų. Be to, neseniai EESRK svarstė keletą konkrečių su BŽŪP susijusių klausimų, pavyzdžiui, dėl jaunųjų ūkininkų patiriamų iššūkių⁽⁵⁾ arba gamtinių kliūčių turinčių

vietovių⁽⁶⁾. EESRK pabrėžia, kad Komisija, rengdama savo pasiūlymus, laikėsi visiškai kito požiūrio, nei siūlė EESRK. Komitetas pageidavo, kad pirmiausia būtų aiškiai apibrėžti BŽŪP tikslai, po to įvardytos priemonės šiems tikslams įgyvendinti ir tada nustatyti finansiniai poreikiai. Komitetas nurodė, kad neteisinga nustatyti finansavimo dydį, o po to kažkaip paskirstyti lėšas. Tačiau kaip tik taip Komisija ir padarė, o dabar tai kelia problemų.

2.4 EESRK norėtų atkreipti dėmesį į žemės ūkio sektoriaus svarbą užimtumui. ES žemės ūkio ir maisto sektoriuje Europos kaimo vietovėse dirba apie 40 mln. žmonių, jie yra pagrindinė šių vietovių atrama ir aukštos kokybės maistu aprūpina 500 mln. vartotojų. Vis dėlto Europos ūkininkų pajamos dažniausiai sudaro tik pusę vidutinių ES pajamų. 2011 m. rugsėjo mėn. Eurostato duomenimis, visą 27 ES valstybių narių žemės ūkio sektoriaus darbo jėgą sudaro 11,7 milijono visą darbo dieną dirbančių darbuotojų, iš kurių 10,8 milijono (92 proc.) yra nuolatiniai darbuotojai. Daugumoje valstybių narių žemės ūkis išlieka šeimos verslu – keturi penktadaliai (80 proc.) visos žemės ūkio sektoriaus darbo jėgos sudaro ūkių savininkai arba jų šeimų nariai. Moterys sudaro tik kiek daugiau nei trečdali (34 proc.) nuolatinių 27 ES valstybių narių žemės ūkio sektoriaus darbuotojų. Tarp 27 ES valstybių narių žemės ūkio valdų savininkų, jaunesnių nei 35 m. amžiaus, yra palyginti nedaug (6 proc.), o 65 m. ir vyresnio amžiaus asmenys sudaro palyginti didelę dalį (34 proc.). Be to, labai didelė dalis ES migruojančios darbo jėgos, kurią sudaro 30 milijonų darbuotojų, yra sezoniniai žemės ūkio sektoriaus darbuotojai⁽⁷⁾.

3. Pagrindiniai faktai

3.1 Šie pasiūlymai dėl teisėkūros procedūra priimamų teisės aktų parengti atsižvelgiant į Komisijos pasiūlyme dėl 2014–2020 m. daugiamečių finansinės programos (DFP) numatytą BŽŪP biudžetą. Pagal šį pasiūlymą bendras BŽŪP biudžetas išliko toks pat kaip 2013 m. (einamosiomis kainomis), tai reiškia, kad **realus BŽŪP biudžetas sumažėjo**.

3.2 Pasiūlyme dėl DFP numatyta, kad žemės ūkiui ir toliau reikėtų skirti nemažą ES biudžeto dalį, nes ši bendra politika yra strateginės svarbos. Taigi, 2014–2020 m. laikotarpiu dėmesį siūloma sutelkti į svarbiausias BŽŪP veiklos sritis ir I ramsčio priemonėms skirti 317,2 mlrd. EUR (76 proc.), o II ramsčio priemonėms – 101,2 mlrd. EUR (24 proc.), iš viso – 418,4 mlrd. EUR (einamosiomis kainomis).

3.3 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad dėl šio žemės ūkio biudžeto Komisijoje buvo galima susitarti tik nurodžius būtiną ekologiskumo didinimą. Dabar tai turi praktiškai atsispindėti politikoje.

⁽³⁾ OL C 354, 2010 12 28.

⁽⁴⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 63.

⁽⁵⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 19–24.

⁽⁶⁾ OL C 255, 2010 9 22, p. 87.

⁽⁷⁾ Eurostato parengta ūkių struktūros apžvalga.

3.4 Pasiūlymuose dėl teisėkūros procedūra priimamų teisės aktų numatyta I ir II ramsčių finansavimą papildyti dar 17,1 mlrd. EUR: 5,1 mlrd. EUR skirti moksliniams tyrimams ir inovacijoms, 2,5 mlrd. EUR – aprūpinimui maistu, 2,8 mlrd. EUR – skurdžiausių gyventojų aprūpinimui maistu pagal kitas DFP antraštines dalis, 3,9 mlrd. EUR – naujam žemės ūkio sektoriaus krizės rezervui, taigi 2014–2020 m. laikotarpiu bendras biudžetas sudarytų 432,8 mlrd. EUR.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas palankiai vertina Komisijos reformos tikslus: gerinti konkurencingumą, didinti tvarumą ir veiksmingumą.

4.2 ES biudžetas ir BŽŪP skiriami finansiniai ištekliai

4.2.1 EESRK dar kartą ragina Parlamentą, Tarybą ir Komisiją nemažinti ES biudžete BŽŪP skirtų lėšų⁽⁸⁾. Tai reikalinga norint išsaugoti Europos žemės ūkio modelį ir įvairias paslaugas, kurias ūkininkai ir miškininkai teikia visuomenei: užtikrina kaimo bendruomenės ir infrastruktūros gyvybingumą, darnų regionų vystymąsi ir užimtumą kaimo vietovėse, rūpinasi tradicinio kraštovaizdžio, nacionalinio paveldo ir tradicijų, biologinės įvairovės ir gamtos apsauga, laikosi griežčiausių gyvūnų gerovės ir masto saugos standartų. Šios paslaugos atspindi Europos vartotojams ir mokesčių mokėtojams rūpinimus dalykus. Kadangi Europos ūkininkai ir miškininkai šias daugialypes paslaugas teikia visai visuomenei dažnai patirdami papildomų sąnaudų, bet negaudami jas atlyginančios gražos iš rinkos, reikia ir būtų teisinga valstybės intervencinėmis priemonėmis užtikrinti jiems atlygį. Ekologiškumo didinimo aspekto tikslas – apibrėžti šias paslaugas, kad būtų galima pagrįsti ir pateisinti žemės ūkio teise reikalauti iš visuomenės tai atlyginti.

4.2.2 Atsižvelgiant į šiuo metu Europos ir pasaulio ekonomiką formuojančios finansų ir ekonomikos krizės padarinius ir būsimą poveikį, taip pat sprendimus dėl naujojo stabilumo pakto, itin atidžiai nagrinėjami visi viešųjų biudžetų aspektai. EESRK pakartoja, kad Europos žemės ūkio modelis negali veikti pasaulio rinkos kainomis ar sąlygomis ir nėra nemokamas. Todėl bet kokiai politikos priemonei, skatinančiai šį žemės ūkio modelį būtini pakankami finansiniai ištekliai. Todėl ypač svarbu aiškiai pagrįsti kiekvieną priemonę, kuriai reikia lėšų (pavyzdžiui, tiesiogines išmokas). Tačiau pagal dabartinius pasiūlymus dėl 2014–2020 m. laikotarpio Sąjungos biudžeto⁽⁹⁾ BŽŪP būtų skiriama akivaizdžiai mažiau išteklių (palyginamomis kainomis). Nors Komisija pripažįsta strateginę bendros žemės ūkio politikos svarbą strategijoje „Europa 2020“ nubrėžtam tvaraus augimo tikslui įgyvendinti, BŽŪP tenkanti išlaidų dalis bendrame ES biudžete sumažėtų nuo 39,2 proc. 2014 m. iki 33,3 proc. 2020 m. **Priimdama tokį sprendimą, Komisija nekreipia dėmesio į EESRK raginimą užtikrinti, kad BŽŪP skiriama ES biudžeto dalis būtų bent jau ne mažesnė negu buvo skiriama iki šiol.**

⁽⁸⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 63, 1.10 punktas.

⁽⁹⁾ COM(2011) 500 galutinis, „Strategijos „Europa 2020“ biudžetas“.

4.3 Tiesioginės išmokos

4.3.1 EESRK jau anksčiau pritarė Komisijai, kad visose valstybėse narėse reikėtų atsisakyti istorinių referencinių laikotarpių, kurie anksčiau buvo taikomi apskaičiuojant paramos ūkininkams sumą, nes nebegalima pateisinti didelių paramos vienam hektarui dydžio skirtumų, ir ne tik todėl, kad iškraipoma konkurencija vidaus rinkoje⁽¹⁰⁾.

4.3.2 Tačiau EESRK mano, kad ateityje tiesiogines išmokas bus galima pagrįsti trimis tinkamais argumentais: teikiamos Europos žemės ūkio modeliui reikalingos paslaugos (pavyzdžiui, per ekologiškumo skatinimo funkciją), galimybė iš dalies perkelti mokėjimus ir atlyginimas už aukštesnių europinių standartų laikymąsi. Fiksuotos išmokos už hektarą šiuo atveju nėra pati veiksmingiausia politikos priemonė, nes, pavyzdžiui, kodėl 1 000 hektarų turinti įmonė turėtų gauti 1 000 kartų didesnę išmoką, o 25 hektarus turinti – tik 25 kartus didesnę? Išmokos turėtų priklausyti nuo darbo vietų arba asmenų skaičiaus, o ne nuo ploto. Kliučiai, kuriais patiria Europos gyvulių augintojai, negalima kompensuoti išmokomis už hektarą, kurias gauna ir gyvulių neauginantys ūkininkai. Todėl reikėtų iširti galimybes išmokas diferencijuoti pagal papildomus kriterijus ir leisti tai daryti nacionaliniu lygmeniu. Kai kuriose valstybėse narėse, kuriose vis dar galioja iki šiol taikytos išmokos, sunkumų kels ne tik vidiniai skirtumai, bet ir skirtumai tarp valstybėms skiriamų paramos biudžetų. **Tokiais atvejais, norint užtikrinti vidinę konvergenciją prireiks lankstumo, ilgesnio pereinamojo laikotarpio ir pokyčius reikės laipsniškai įgyvendinti visą laikotarpį**⁽¹¹⁾.

4.3.3 Vienas svarbių šios reformos uždavinių yra pasiūlyti, kaip **paramos biudžetą teisingiau paskirstyti valstybėms narėms**. ESRK palankiai vertina pastangas panaikinti atotrūkį tarp ūkininkų gaunamos paramos dydžio skirtingose valstybėse narėse. Jis norėtų, kad būtų persvarstyta kaimo plėtrai skiriama parama remiantis objektyvesniais kriterijais, siekiant tikslingesnių politikos tikslų ir palankiai vertina lėšų perskirstymo tarp ramsčių lankstumą.

4.3.4 EESRK pripažįsta, kad tiesioginės išmokos labai nevienodai paskirstomos senosioms ir naujosioms valstybėms narėms. EESRK manymu, siekiant išsaugoti Europos žemės ūkio modelio darnumą būtina visose valstybėse narėse vienodai remti žemės ūkio sektoriuje gaminamo maisto konkurencingumą. Perskirstant tiesiogines išmokas būtina atsižvelgti į valstybių narių ūkininkavimo veiklos sąnaudų ir pajamų struktūrą.

4.3.5 EESRK norėtų, kad būtų išvengta tolesnio konkurencijos iškraipymo, kuris daugelyje valstybių narių, visų pirma Baltijos šalyse, turi socialinių padarinių; reikia atsižvelgti ne tik į ūkininkų interesus, bet ir į vartotojų bei plačiosios visuomenės poreikius. EESRK rekomenduoja pagal I ramstį valstybėms

⁽¹⁰⁾ OL C 354, 2010 12 28, p. 35, 5.6.11 punktas.

⁽¹¹⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 63, 1.4 punktas.

narėms skiriamas tiesiogines išmokas perskirstyti taip, kad būtų užtikrinta, jog **nė viena šalis negautų mažiau kaip 90 proc. ES tiesioginių išmokų vidurkio.**

4.3.6 Ekologiškumo didinimas pagal I ramstį yra būdas sukurti stipresnę ir matomesnę sąsają tarp tiesioginių išmokų ir ūkininkų kuriamų viešųjų gėrybių aplinkos apsaugos srityje. Tai taip pat svarbus žingsnis sprendžiant biologinės įvairovės problemas, kurių kelia ūkininkavimas. EESRK palankiai vertina tokį požiūrį, bet teikia šias rekomendacijas:

- Komisija stengėsi, kad ši sistema būtų paprasta: ją sudarytų tik trys priemonės, kurių stebėseną būtų lengva vykdyti per palydovą. Tačiau įgyvendinimo taisyklėmis reiktų užtikrinti, kad dėl tų priemonių ūkininkams nebūtų užkrauta papildoma administracinė našta,
- svarbu, kad ekologiškumo didinimo priemonės visi ES ūkininkai taikytų vienodai, taip siekiant užtikrinti platų poveikį aplinkai ir išvengti iškraipymų tarp įvairių regionų ūkininkų. Tačiau jas taikant nacionaliniu arba regioniniu lygmeniu gali prireikti užtikrinti tam tikrą lankstumą. Paprastai turėtų būti atsižvelgiama į agrarinės aplinkosaugos priemones, priskiriamas ekologiškumo didinimo priemonėms,
- susirūpinimą kelia pavojus, kad ekologiškumo didinimo priemonės gali dubliuotis su II ramsčio agrarinės aplinkosaugos priemonėmis⁽¹²⁾. Jas reikia aiškiai atskirti, siekiant užtikrinti, kad ūkininkai, kurie jau dalyvauja žemės ūkio ir aplinkos apsaugos programose, galėtų toliau veiksmingai naudotis šia politikos priemone neprarasdami pajamų. Gali būti laikoma, kad ūkininkai, kurie taiko agrarinės aplinkosaugos programos priemones, kuriomis siekiama ekologiškumo didinimo tikslų, tenkina ekologiškumo didinimo komponentą. Iki šiol vykdytos agrarinės aplinkosaugos priemonės (II ramstis) turėtų būti pripažintos pagal naujus aplinkosaugos reikalavimus (I ramstis), kaip ir ekologinė žemdirbystė apskritai.

4.3.7 Ekologiškumo didinimo priemonės turėtų būti pritaikytos ir įgyvendinamos tokia tvarka:

- pasiūlymas 7 proc. žemės naudoti kaip „ekologiniu požiūriu svarbias vietoves“ nebus priimtinas, jei dėl to labai sumažės ariamosios žemės, naudojamos gamybai, plotas. Tai duotų priešingų rezultatų taip pat atsižvelgiant į visame pasaulyje augančią maisto produktų paklausą. Komisija kuo greičiau turėtų pasiūlyti požymių, pagal kuriuos pripažįstama, kad žemė yra „ekologiniu požiūriu svarbi“, sąrašą. Jį sudarydama Komisija turėtų užtikrinti, kad pirmiausia būtų įrašyti tie

požymiai, kurie yra svarbūs biologinės įvairovės išsaugojimui ir didinimui; šie požymiai – tai, visų pirma, esami medžiai, terasos, pakrančių zonos, pievos ir kt. Šios zonos turėtų būti laikomos tinkamos paramai, taip pat ir tose šalyse, pagal kurių nacionalinės teisės aktus jos nėra priskiriamos dirbamajai žemei. Jei būtų parengtas tinkamas sąrašas, greitai paaiškėtų, kad dažnai reiškiama nuogastavimai, jog Komisija nori visiškai atskirti 7 proc. žemės, yra nepagrįsti. Galiausiai turėtų būti sudaryta galimybė pagrindines nuolatinės kultūras priskirti „ekologiniu požiūriu svarbioms vietovėms“, siekiant puoseleli didelę jų vertę aplinkos ir ekologiniu požiūriu,

- Komisija privalo užtikrinti, kad pasėlių įvairinimo priemonė nebūtų žalinga visų pirma tiems ūkininkams, kurie turi mažai ariamosios žemės, turi galvijų bandas, bet neturi ganyklų, ir ūkininkams, ūkininkaujantiems tokiomis agrarinėmis bei klimatinėmis bei dirvožemio sąlygomis, kuriomis neįmanoma auginti jokių kitų kultūrų. EESRK rekomenduoja tokiais atvejais laikytis įgyvendinimo lankstumo principo remiantis valstybių narių pateiktu ir Komisijos patvirtintu pasiūlymu.

4.3.8 EESRK pažymi, kad padėtis biologinės įvairovės srityje labai skiriasi lyginant ne tik valstybes nares, bet ir regionus. Todėl kol kas reikalavimas, kad visuose ES regionuose fiksuota 7 proc. žemės dalis būtų priskirta prioritetinei žemei, yra gana biurokratiškas ir netinkamas. Tačiau jeigu priemonės bus pasirenkamos taip, kad būtų galima atsižvelgti į visas žemės ūkio valdose esančias konstrukcijas, kurios padeda didinti rūšių įvairovę, tų regionų, kuriose tų konstrukcijų yra daug (ir biologinė įvairovė yra didelė), ūkininkai patirs daug mažiau sunkumų prisitaikydami prie reikalavimų ir juos įgyvendindami negu „tuščių“ regionų (kuriuose biologinė įvairovė yra skurdži) ūkininkai. Būtent dėl šios priežasties Komisija, siekdama propaguoti Europos žemės ūkio modelį, turėtų šias priemones įgyvendinti tik ūkio lygmeniu.

4.3.9 EESRK pritaria Komisijos siūlymui leisti valstybėms narėms ir toliau skirti išmokas ūkininkams, įsikūrusiems kalnų vietovėse arba kitose vietovėse, kuriose esama gamtinių arba kitokių specifinių kliūčių, pagal II ramsčio priemones. Be to, EESRK palankiai vertina valstybėms narėms suteiktą galimybę skirti papildomas išmokas vietovėms, kuriose esama gamtinių kliūčių, pagal I ramsčio tiesioginių išmokų taisykles. EESRK ragina Komisiją užtikrinti, kad būtų taikomos paprastesnės procedūros, pagal kurias šiomis naujomis galimybėmis galėtų pasinaudoti visi galimi paramos gavėjai. Siūlymai naujai apibrėžti mažiau palankias ūkininkauti vietoves (vadinamąsias „kitas vietoves“) yra neišsamiai pagrįsti, juos reikia papildomai apsvaistyti. Tačiau EESRK kritiškai vertina Komisijos pateiktus pasiūlymus dėl naujo „kitų mažiau palankių ūkininkauti vietovių“ nustatymo pagal 8 biofizinius kriterijus ir taikant mažiausią 66 proc. žemės ūkio naudmenų dalį. Pagal šias taisykles kai kurių regionų, kurie mažiau palankiems ūkininkauti vietovėms priskirtini dėl keleto veiksnių sąveikos, padėtis nepagrįstai būtų blogesnė. Nauja reguliavimo sistema turėtų leisti atsižvelgti į šių veiksnių sąveiką.

⁽¹²⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 63, 3.4.3 punktą.

4.3.10 EESRK pritaria tam, kad tiesioginės išmokos būtų ribojamos pagal šalies arba konkretaus regiono žemės ūkio struktūrą. EESRK sutinka, kad išmokų ribos turėtų būti nustatomos lanksčiai, kartu laikantis subsidiarumo principo. Siūlymas laipsniškai riboti išmokas yra sveikintinas, jei tik sumažintos sumos bus skiriamos silpnesniems kiekvienos šalies žemės ūkio sektoriams. Pasiūlyme nurodyta suma turėtų būti apskaičiuojama atskaičius ne daugiau kaip 50 proc. praėjusiais metais faktiškai išmokėtų ir ūkininko deklaruotų atlyginimų, įskaitant su darbu susijusius mokesčius ir socialines įmokas. Be to, reikia atsižvelgti į ūkyje dirbančius šeimos narius.

4.3.11 EESRK gerai suvokia, kad sudėtinga apibrėžti aktyvaus ūkininko sąvoką, ir siūlo į ją apibrėžti, be kitų kriterijų, įtraukti žemės ūkio produktų gamybą ir prekybą, įskaitant tiesioginę prekybą vietos rinkose, taip pat socialinės svarbos viešųjų gėrybių ir paslaugų kūrimą⁽¹³⁾. Taip pat būtina turėti omenyje nepalankias ūkininkauti sąlygas regione ir būtinybę ūkininkauti ne visą darbo dieną norint išlaikyti vidutines šeimos pajamas. EESRK mano, kad reikia leisti kiekvienai valstybei narei pačiai priimti sprendimus dėl aktyvaus ūkininko sąvokos ir taip nustatyti, kam skirti tiesioginės išmokos. Tai turėtų būti daroma remiantis paramos gavimo kriterijus atitinkančiais plotais. Be to, nederėtų „aktyvaus ūkininko“ sąvokai nepriskirti mažesnės nei 5 000 eurų paramos gavėjų.

4.3.12 EESRK pritaria Komisijos siūlymui jaunųjų ūkininkų kūrimąsi laikyti vienu prioritetinių Sąjungos kaimo plėtros tikslų ir jo iš dalies siekti įgyvendinant kaimo plėtros programų temines paprogrames. EESRK taip pat labai palankiai vertina pasiūlymą pagal I ramstį teikti paramą žemės ūkio veiklą pradedančių jaunųjų ūkininkų pajamoms. EESRK ragina Komisiją užtikrinti, kad būtų taikomos paprastesnės procedūros, kad šiomis naujomis galimybėmis galėtų pasinaudoti visi galimi paramos gavėjai.

4.3.13 Kad valstybės narės galėtų stiprinti savo kaimo plėtros politiką, joms suteikiama galimybė tiesioginėms išmokoms skirtą paramos biudžetą perkelti į kaimo plėtrai skirtą paramos biudžetą. Be to, valstybėms narėms, kuriose tiesioginė parama sudaro mažiau kaip 90 proc. Europos vidurkio, turėtų būti leista kaimo plėtrai skirtą paramos biudžeto lėšas perkelti į tiesioginėms išmokoms skirtą paramos biudžetą. Tokie sprendimai, laikantis tam tikrų apribojimų, turėtų būti priimami vieną kartą ir galioti visą šio reglamento taikymo laikotarpį. EESRK rekomenduoja Komisijai padidinti lėšų persikirstymo iš II ramsčio į I ramstį ribą nuo 5 proc. iki 10 proc.

4.3.14 EESRK ragina Komisiją persvarstyti jos numatytą paramos susiejimo su ekologiniais kriterijais tolesnę plėtotę. Įtraukus į paramos susiejimo su ekologiniais kriterijais sritį visus įpareigojimus ir apribojimus, susijusius su Natura 2000 teritorijomis ir Vandens pagrindų direktyva, rizikuojama, kad kai kurių žemdirbių atžvilgiu bus nepagrįstai taikomos blogesnės, nevienodos sąlygos. Jei ir galima įtraukti į paramos susiejimo su ekologiniais kriterijais sritį tam tikrus pagrindinius įpareigojimus, tai neturėtų būti įpareigojimai, taikomi žemdirbiams, ūkininkaujantiems saugomų vandenų teritorijose ar kitose specialios apsaugos teritorijose. Šių įpareigojimų atžvilgiu antrajame ramstyje turėtų būti numatytos specialios kompensacijos.

4.4 Rinkos priemonės

4.4.1 Pagrindinis pasiūlymas dėl rinkos valdymo politikos yra susijęs su biudžetu (križių rezervo sukūrimas) ir su valdymu (Komisijai bus suteikta daugiau galių). Pačios priemonės keičiasi nedaug. Vykdydama ekonominius mokslinius tyrimus ES turėtų daug dėmesio skirti šiam klausimui, kad rastų modernių priemonių kovoti su kainų nepastovumu. Šios priemonės turėtų būti taikomos ne tik ES rinkai, bet ir tarptautinėms rinkoms reguliuoti; 2011 m. birželio mėn. G 20 susitikimo išvadose pabrėžiama, kad tai didžiausias iššūkis.

4.4.2 EESRK primena Komisijai, Parlamentui ir Tarybai, kad nepaprastai didelis pastarųjų metų kainų nepastovumas rodo, jog reikalingos veiksmingesnės rinkos valdymo priemonės. EESRK mano, kad pasiūlytos rinkos priemonės yra nepakankamos, ir ragina geriau suderinti pasiūlą ir paklausą bei nustatyti naują rinkos jėgų pusiausvyrą visoje maisto pasiūlos grandinėje. Pagal Sutartį vienas iš BŽŪP tikslų yra rinkų stabilizavimas. Svarbu, kad rinkos būtų stabilios. Dėl to EESRK mano, kad norint išvengti didelių kainų svyravimų rinkos priemonių paketo užmojai turėtų būti daug platesni.

4.4.3 Komisija siūlo tęsti 2009 m. pradėtą pasiūlos valdymo priemonių laipsniško panaikinimo procesą. Vis tik EESRK mano, kad atsisakyti šių priemonių būtų klaida. Jomis visų pirma siekiama užtikrinti didesnę kainų ir ūkininkų pajamų stabilumą skatinant geresnę pasiūlos ir paklausos atitiktį. Daugeliu atvejų šios priemonės buvo veiksmingos. Pasiūlos valdymo priemonių yra labai įvairių: *ex-ante* kontrolė (pavyzdžiui, gamybos teisių suteikimas), *ex-post* kontrolė (pavyzdžiui, derliaus sunaikinimas), gamybos veiksnių kontrolė (pavyzdžiui, sodinimo teisės), teisių į priemokas nustatymas (pavyzdžiui, nacionalinės ribos) ir kt.

4.4.4 EESRK rekomenduoja atlikti tinkamą cukraus kvotų galiojimo pabaigos termino, kuris dabar yra 2015 m., nukėlimo padarinių analizę. Dėl vynmedžių sodinimo teisių, kurios baigs galioti vėliausiai 2018 m., EESRK, pritardamas vynmedžių

⁽¹³⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 63, 1.5 punktas.

sodinimo teisių išsaugojimui, palankiai vertina Komisijos sprendimą sudaryti aukšto lygio darbo grupę, kuri nagrinėtų, kokios priemonės reikalingos vyno sektoriuje, ir pabrėžia, kad norint geriau valdyti rinką reikia išsaugoti vynmedžių sodinimo teises ir po 2018 metų. Tikimasi, kad ši aukšto lygio darbo grupė rekomendacijas pateiks iki 2012 m. pabaigos.

4.4.5 Kadangi 77 proc. visos 27 ES valstybių narių maisto rinkos valdo vos penkiolika prekybos tinklų, Komitetas mano, kad gamintojams reikėtų turėti galimybę kurti pardavimų centrus, sudarant pasiūlą, pajėgia tapti atsvara galingai prekybos tinklų rinkai, ir kad būtina apsvarstyti, ar konkurencijos teisės aktų užtenka, kad būtų užkirstas kelias dominavimui rinkoje ir abejotinai sutarčių sudarymo praktikai⁽¹⁴⁾. Ši analizė turėtų paskatinti keisti ES konkurencijos teisės aktus, kuriais reglamentuojamas žemės ūkio maisto produktų sektorius, kad juose būtų atsižvelgta į šio sektoriaus ypatumus ir kad šie teisės aktai labiau atitiktų šalių, konkuruojančių su ES pasaulio rinkose, teisės aktus – tokią išvadą padarė aukšto lygio darbo grupė pieno klausimais.

4.4.6 Kadangi pastaraisiais metais kainos buvo labai nepastovios, kilo klausimų dėl būsimos BŽŪP: ar būtų naudinga taikyti daugiau rizikos valdymo priemonių ir laikytis globalinio požiūrio į visos maisto grandinės veikimą.

4.4.7 Siekdama stiprinti gamintojų įtaką maisto produktų grandinėje, Komisija taip pat turėtų suteikti priemonių ir finansavimo, kad visuose sektoriuose būtų ugdomos gilesnės, skaidresnės ir naujesnės žinios apie rinkas ir maržas. Savo ankstesnėse nuomonėse EESRK pabrėžė, kad reikia skatinti sutartis sudaryti raštu, koreguoti konkurencijos taisykles, uždrausti nesąžiningą ir nekonkurencingą praktiką, gerinti gamintojų organizacijų rinkodaros gebėjimus ir remti profesines organizacijas⁽¹⁵⁾. Reikėtų labiau nei iki šiol remti vietos ir regionines iniciatyvas, ūkininkų turgus, trumpas pardavimo grandines (įskaitant valgyklas, viešojo maitinimo paslaugas ir pan.), taip pat tiesioginį pardavimą.

4.4.8 Siekdama užtikrinti, kad netikėtai susidarius ekstremaliajai situacijai būtų galima lanksčiai reaguoti, Komisija siūlo sudaryti žemės ūkio sektoriaus krizių rezervą, kurio biudžetas būtų apie 500 mln. EUR. Komisija turėtų šią priemonę įtraukti į daugiametę finansinę programą ir geriau paaiškinti šios naujos priemonės veikimo principą ir nurodyti, kaip ja galima būtų pasinaudoti, kai reikės užkirsti kelią rinką ardantiems veiksniams. Privaloma užtikrinti, kad ši priemonė būtų tokia lanksti, kad būtų galima laiku ir sparčiai reaguoti.

4.4.9 Komisija stiprina gamintojų, ūkio subjektų ir prekybos organizacijų vaidmenį, išplėsdama jų veiklos sričių sąrašą – įtraukdama visus produktus, kuriems taikomas BRO. EESRK,

atsižvelgdamas į Europos Audito Rūmų pateiktas pastabas⁽¹⁶⁾, mano, kad reikėtų išsamiai paaiškinti Komisijos reikalavimus dėl šių organizacijų pripažinimo ir jų veiklos stebėsenos priemonės. Todėl reikia apsvarstyti, kokių mastu siūlymu leisti sudaryti kolektyvines visuotines sutartis būtų pažeista atskirų ūkininkų laisvė savarankiškai priimti sprendimus.

4.4.10 EESRK pritaria Komisijos siūlymui pradėti sudarinėti raštiškas sutartis tarp šalių. Tačiau kooperatyvams ir panašioms struktūroms šio reikalavimo būtų galima netaikyti. Pasak Komisijos, ši priemonė reikalinga tik dėl pieno produktų, o dėl visų kitų produktų valstybės narės ją gali pradėti taikyti savanoriškai. EESRK mano, kad Komisija turėtų šį reikalavimą taikyti ir visų kitų žemės ūkio produktų, kuriems taikomas BRO, atžvilgiu, ir ypač greitai gendantiems produktams.

4.4.11 EESRK dvejoda dėl galimybės Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo (EGF) lėšomis remti ūkininkus, kurie patiria nuostolių dėl tarptautinių prekybos sutarčių. EESRK primena, kad EGF visų pirma skirtas teikti paramą darbuotojams, atleistiems dėl esminių globalizacijos sukeltų struktūrinių pokyčių pasaulio prekyboje, kai dėl tokio atleidimo regiono ar vietos ekonomika patiria didelį neigiamą poveikį⁽¹⁷⁾. EESRK mano, kad norint užtikrinti kuo didesnę EGF veiksmų poveikį, fondo lėšų nereikėtų naudoti Europos žemės ūkiui remti.

4.4.12 Naujaisiais duomenimis, apie 16,3 proc. ES piliečių gyvena ties skurdo riba arba žemiau jos. EESRK primena apie Europos programą, skirtą dalyti maistą skurstantiesiems, indėlių; pagal šią programą skurdžiausiai gyvenantiems žmonėms kasmet išdalijama dešimtys milijonų maisto davinių (2009 m. šia programa pasinaudojo apie 18 milijonų gyventojų). EESRK džiaugiasi, kad pasiūlymuose dėl 2014–2020 m. biudžeto Europos pagalbos maistui labiausiai nepasiturintiems asmenims programa aiškiai atskirta nuo pirmojo ir antrojo ramsčių. Vis dėlto reikėtų patobulinti jos veikimo mechanizmą pagal Europos Audito Rūmų pateiktas pastabas⁽¹⁸⁾. Komitetas mano, kad solidarumas su blogesnėje padėtyje esančiomis visuomenės grupėmis visada buvo ir privalo išlikti vertybė, kurią ES gina visose savo politikos srityse.

4.5 Kaimo plėtra

4.5.1 EESRK nuomone, II ramstis yra pagrindinė priemonė išsaugoti Europos žemės ūkio modelį. Dėl ypač blogos daugelio valstybių narių finansinės padėties nebebus galima skirti pakankamą dalinį finansavimą arba iš viso nebebus galima finansuoti daugelio priemonių, todėl labai susilpnės jų veiksmingumas. Tai yra pagrindinė problema, kuri turi būti sprendžiama vykstant deryboms dėl 2014–2020 m. finansinės programos.

⁽¹⁶⁾ Europos Audito Rūmų ataskaita. Ar esama didesnės pažangos? Europos Sąjungos paramos vaisių ir daržovių augintojų veiklos programoms veiksmingumas“. Specialioji ataskaita Nr. 8.

⁽¹⁷⁾ 2006 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1927/2006, įsteigiantis Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondą.

⁽¹⁸⁾ Europos Sąjungos pagalba maistui nepasiturintiems asmenims: tikslų, taikomų priemonių ir metodų įvertinimas. Specialioji ataskaita Nr. 6, 2009 m.

⁽¹⁴⁾ OL C 354, 2010 12 28, p. 35.

⁽¹⁵⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 145.

4.5.2 Lig šiol II ramstyje taikyto principo – trys ašys, kurioms nustatyta minimali procentinė finansavimo dalis (taip pat LEADER) – atsisakymas ir perėjimas prie šešių prioritetinių sričių iš esmės reiškia (dar) didesnę valstybių narių veiksmų laisvę. Tačiau EESRK džiaugiasi, kad aplinkos ir klimato apsaugos priemonėms ir ateityje turės būti skirta mažiausiai 25 proc. visų lėšų, ir siūlo LEADER programai taip pat nustatyti mažiausią procentinę dalį. Reikėtų pasirūpinti, kad nesusidarytų situacija, kai valstybės narės remtų, pavyzdžiui, tik investicijas ir dėl to visiškai atsisakytų remti, pavyzdžiui, agrarinės aplinkosaugos priemonės, ekologišką ūkininkavimą arba tokias „iš apačios į viršų“ iniciatyvas kaip LEADER.

4.5.3 Tam, kad ūkininkavimas taptų konkurencingesnis, Komisija siūlo susieti BŽŪP su ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategija, daugiausia dėmesio skiriant mokymui, inovacijoms ir moksliniams tyrimams. EESRK sveikina tokį požiūrį.

4.5.4 EESRK pritaria tam, kad pagal kaimo plėtros politiką būtų sukurta Europos inovacijų partnerystė. EESRK mano, kad šia priemone visų pirma bus skatinama ir remiama mokslinių tyrimų veikla, kuria siekiama didinti žemės ūkio ir miškininkystės našumą ir tvarumą, užtikrinti tausų gamtos išteklių naudojimą, stiprinti žemės ūkio ir miškininkystės indėlį kovoje su klimato kaita, gerinti žemės ūkio ir miškininkystės sektorių darbo vietų kokybę ir darbo saugą, užtikrinti vartotojų saugą ir sveikatą, skatinti bandyti naujus būdus žemės ūkyje ir miškininkystėje, tobulinti maisto produktų transportavimo būdus ir logistiką ir įvertinti, kurios maisto produktų pakuotės yra ekologiškos. EESRK nuomone, Europos inovacijų partnerystė žemės ūkio ir miškininkystės sektoriuose užtikrins tarpvalstybines sąsajas ir įvairių Europos viešojo ir privačiojo sektorių subjektų bendradarbiavimą bei didins mokslinių tyrimų ir inovacijų veiksmingumą.

4.5.5 Komitetas labai palankiai vertina siūlymus dėl kaimo plėtros priemonių ir ragina Komisiją suteikti valstybėms narėms galimybę ir laisvę kurti specialias, sektoriams, kurie yra joms svarbiausi, skirtas priemones, pagal kurias šie regionai įgytų alternatyvų. Tai būtina, norint išsaugoti ir išlaikyti mūsų gamtą ir puoseleli kultūrinius kraštovaizdžius. EESRK atkreipė dėmesį į tai, kad Komisija siekia taikyti sugriežtintus atrankos naudotis tam tikromis priemonėmis kriterijus. Jis nori pabrėžti, kad šie atrankos kriterijai neturėtų tapti kliūtimis toliau vystytis tiems žemdirbių ūkiams, kurie jau yra pasiekę tam tikrą konkurencingumo lygį.

4.5.6 Komitetas pritaria, kad reikia stiprinti pagal BŽŪP įgyvendinamas rizikos valdymo priemones. Komitetas mano, kad šios priemonės turėtų padėti sumažinti pajamų svyravimą ir rinkos nestabilumą. Draudimo produktų stiprinimas ir tarpusavio pagalbos fondų kūrimas turėtų padėti tiems ūkininkams, kurie dirba nepastovesnėje rinkoje ir kurie patiria didesnę naujų gyvūnų ir augalų ligų pavojų ir dažnesnes blogo oro sąlygas. Komitetas pritaria pasiūlymui antrajame ramstyje numatyti rizikos valdymą, tačiau mano, kad valstybės narės visų pirma turi išspręsti nacionalinio bendro finansavimo klausimą.

4.5.7 EESRK palankiai vertina tai, kad tęsiama į gamtinių kliūčių turinčias vietas orientuota politika. Vis tik Komitetas apgailestauja, kad nebuvo atsižvelgta į jo nuomonėje⁽¹⁹⁾ dėl komunikato COM(2009) 161 „Siekiant tikslingesnio paramos skyrimo ūkininkams, vykdančiams veiklą gamtinių kliūčių turinčiose vietovėse“ išdėstytas rekomendacijas dėl šių vietovių nustatymo. Komisijos pasiūlytų aštuonių biofizinių kriterijų nepakanka norint jas tinkamai, teisėtai ir priimtinais iš naujo apibrėžti visoje Europos Sąjungoje.

4.5.8 EESRK jau paskelbė, kad biologinės įvairovės išsaugojimas yra svarbiausias, pagrindinis uždavinys, kurį spręsti yra ne tik etinė ir moralinė pareiga – šis uždavinys turi ilgalaikės strateginės svarbos. Ekonominių priežasčių, kodėl reikia veikti operatyviau ir efektyviau, yra pakankamai.

4.5.9 EESRK pabrėžia, kad 2012 m. peržiūros suteikia unikalią galimybę vandens trūkumo ir ekstremaliųjų situacijų, pavyzdžiui, sausros, klausimus integruoti į bendrą vandens išteklių valdymo politikos programą.

4.5.10 EESRK mano, kad II ramstyje turėtų atsispindėti opi sausrų, dirvožemio erozijos ir dykumėjimo ES pietiniuose ir Viduržemio jūros regionuose problema, ir rekomenduoja parengti specialią priemonę šiai problemai spręsti. Tačiau kartu reikia atsižvelgti į papildomas išlaidas, kurias patiria šiaurinės Europos dalies valstybės narės dėl derlingos žemės ūkio paskirties žemės sausinimo.

4.5.11 EESRK ragina Komisiją, Parlamentą ir Tarybą apsvaistyti galimybę parengti integruotą ES baltymų strategiją, siekiant išsaugoti gyvūnų pašarų pasiūlą ir sumažinti poreikį baltymus importuoti.

4.5.12 Aprūpinimo maistu ir efektyvaus išteklių vartojimo srityje vis didėja maisto atliekų klausimo svarba. EESRK rekomenduoja Komisijai išnagrinėti geriausio maisto atliekų mažinimo praktikos pavyzdžius, pavyzdžiui, Vokietijos, ir remti tokią praktiką ES lygmens teisėkūros priemonėmis.

4.5.13 Artimiausiais metais svarbiausias sprendinys klausimas – ekonominės veiklos perkėlimas į trečiąsias šalis, o žemės ūkio sektoriuje sukurtą papildomą vertę reikėtų, jei tik įmanoma, išlaikyti teritorijų viduje. Be to, remiantis Europos Audito ūmų išvadomis, vietos veiklos grupės pagal LEADER programas nepakankamai svarbos teikia savo pačių vietos strategijų tikslų įgyvendinimui⁽²⁰⁾. Todėl vertėtų 2014–2020 m. BŽŪP numatyti taisomąsias priemones pasitelkus naują politikos priemonę, kuri suteiktų galimybę rengti didesnio masto teritorinius projektus nei pagal LEADER principus.

⁽¹⁹⁾ OL C 255, 2010 9 22, p. 87–91.

⁽²⁰⁾ Europos Audito Rūmai, Specialioji ataskaita Nr. 5/2011.

4.5.14 EESRK mano, kad BŽŪP turi būti prioritetine priemone ryšiams su vartotojais užmegzti teikiant tinkamą informaciją apie maisto produktų gamybos būdus, naudojamus visos jų vertės grandinės ar gyvavimo ciklo metu. Vartotojui reikia užtikrinti skaidrų atsekamumą, kadangi jis gali būti geriausiu sąjungininku siekiant tvaresnės Europos Sąjungos žemės ūkio gamybos, nežalojančios aplinkos ir užtikrinančios geresnes darbo vietas.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Komiteto nuomonės

I PRIEDAS

Toliau pateikiami diskusijų metu atmesti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų:

1.25 punktas

Išbraukti:

„EESRK mano, kad reikia sukurti naują, atskirą priemonę, skirtą skatinti ekologinį ūkininkavimą; šios priemonės bendro finansavimo norma turėtų būti lygi bendro finansavimo normai, kurių siūloma taikyti mažiau išsivysčiusiems regionams (85 proc.). EESRK taip pat pasisako už tai, kad būtų skatinama kompleksinė gamyba ir tausojamasis ūkininkavimas, ir pabrėžia teigiamą jų poveikį aplinkai.“

Balsavimo rezultatai

Už	75
Prieš	81
Susilaikė	8

4.3.6 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Ekologiškumo didinimas pagal I ramstį yra būdas sukurti stipresnę ir matomesnę sąsają tarp tiesioginių išmokų ir ūkininkų kuriamų viešųjų gėrybių aplinkos apsaugos srityje. Tai taip pat svarbus žingsnis sprendžiant biologinės įvairovės problemas, kurių kelia ūkininkavimas. EESRK palankiai vertina tokį požiūrį, bet teikia šias rekomendacijas:

- Komisija stengėsi, kad ši sistema būtų paprasta: ją sudarytų tik trys priemonės, kurių stebėseną būtų lengva vykdyti per palydovą. Tačiau įgyvendinimo taisyklėmis reiktų užtikrinti, kad dėl tų priemonių ūkininkams nebūtų užkrauta papildoma administracinė našta,
- svarbu, kad ekologiškumo didinimo priemonės visi ES ūkininkai taikytų vienodai, taip siekiant užtikrinti platų poveikį aplinkai ir išvengti iškraipymų tarp įvairių regionų ūkininkų. Tačiau jas taikant nacionaliniu arba regioniniu lygmeniu gali prireikti užtikrinti tam tikrą lankstumą. Paprastai turėtų būti atsižvelgiama į Agrarinės aplinkosaugos priemonės, priskiriamas ekologiškumo didinimo priemonėms kurios yra ypač naudingos biologinei įvairovei (pavyzdžiui, žydinčių augalų plotai), ateityje taip pat turėtų būti pripažintos ekologiniu požiūriu svarbiais plotais. Be žemės paruošimo sąnaudų ūkininkams tenkančios papildomos sąnaudos (pavyzdžiui, sėkla, darbo sąnaudos ir pan.) turėtų būti atskirai kompensuojamos pagal I ramstį.
- susirūpinimą kelia pavojus, kad ekologiškumo didinimo priemonės gali dubliuotis su II ramsčio agrarinės aplinkosaugos priemonėmis⁽¹⁾. Jas reikia aiškiai atskirti, siekiant užtikrinti, kad ūkininkai, kurie jau dalyvauja žemės ūkio ir aplinkos apsaugos programose, galėtų toliau veiksmingai naudotis šia politikos priemone nepadidami pajamų praradimo. Ūkininkai, kurie taiko agrarinės aplinkosaugos programos priemones, kuriomis siekiama ekologiškumo didinimo tikslų, gali būti laikoma, kad tenkina ekologiškumo didinimo komponentą. Iki šiol vykdytos agrarinės aplinkosaugos priemonės (II ramstis) turėtų būti pripažintos pagal naujus aplinkosaugos reikalavimus (I ramstis), kaip ir ekologinė žemdirbystė apskritai.

Balsavimo rezultatai

Už	71
Prieš	90
Susilaikė	11

4.3.7 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Ekologiškumo didinimo priemonės turėtų būti pritaikytos ir įgyvendinamos tokia tvarka:

- pasiūlymas 7 proc. žemės naudoti kaip „ekologiniu požiūriu svarbias vietas“ nebus priimtinas, jei dėl to labai sumažės ariamosios žemės, naudojamos gamybai, plotas. Tai duotų priešingų rezultatų taip pat atsižvelgiant į visame pasaulyje augančią maisto produktų paklausą. Komisija kuo greičiau turėtų pasiūlyti požymių, pagal kuriuos pripažįstama, kad žemė yra „ekologiniu požiūriu svarbi“, sąrašą. Ji sudarydama Komisija turėtų užtikrinti, kad pirmiausia būtų įrašyti tie požymiai,

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl BŽŪP atėities, OL C 132, 2011 5 3, p. 63, 3.4.3 punktas.

kurie yra svarbūs biologinės įvairovės išsaugojimui ir didinimui; šie požymiai – tai, visų pirma, esami medžiai, terasos, pakrančių zonos, pievos ir kt. Šios zonos turėtų būti laikomos tinkamos paramai, taip pat ir tose šalyse, pagal kurių nacionalinės teisės aktus jos nėra priskiriamos dirbamajai žemei. Jei būtų parengtas sąrašas, greitai paašškėtų, kad dažnai reiškiami nuogastavimai, jog Komisija nori visiškai atskirti 7 proc. žemės, yra nepagrįsti. Galiausiai turėtų būti sudaryta galimybė reikalauti, kad pagrindines nuolatinės kultūras priskirti sudarytu tik 3,5 proc. „ekologiniu požiūriu svarbiems vietovėms plotu“, siekiant puoselėti didelę jų vertę aplinkos ir ekologiniu požiūriu,

- Komisija privalo užtikrinti, kad pasėlių įvairinimo priemonė nebūtų žalinga visų pirma tiems ūkininkams, kurie turi mažai ariamosios žemės, turi galvijų bandas, bet neturi ganyklų, ir ūkininkams, ūkininkaujantiems tokiomis agrarinėmis bei klimatinėmis bei dirvožemio sąlygomis, kuriomis neįmanoma auginti jokių kitų kultūrų. EESRK rekomenduoja tokiais atvejais laikytis gyvenimo lankstumo principo remiantis valstybių narių pateiktu ir Komisijos patvirtintu pasiūlymu.“

Balsavimo rezultatai

Už	64
Prieš	88
Susilaikė	14

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/98/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo

(COM(2011) 877 final – 2011/0430 (COD))

(2012/C 191/22)

Pranešėja **Isabel CAÑO AGUILAR**

Europos Parlamentas, 2012 m. sausio 17 d., ir Taryba, 2012 m. sausio 18 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/98/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo

COM (2011) 877 final – 2011/0430 (COD).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 11 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 133 nariams balsavus už, 2 - prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados

1.1 EESRK palankiai vertina 2003 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/98/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo⁽¹⁾ (toliau – VSI direktyva) peržiūrą, kadangi tai labai padidins galimybes veiksmingiau panaudoti viešojo sektoriaus informaciją ir yra vienas iš daugelio veiksnių, kuriais siekiama įgyvendinti strategijos „Europa 2020“ tikslus.

1.2 Komitetas pabrėžia, kad VSI direktyvą iš dalies pakeisti prireikė dėl skaitmeninės revoliucijos, vis didėjančio institucijų sukaupiamos informacijos kiekio ir jos ekonominės svarbos – ji vertinama 140 000 mln. eurų. Be to, norima panaikinti dabartiniuose teisės aktuose pastebėtus trūkumus ir įtraukti EBPO 2008 m. patvirtintus principus.

1.3 Naujasis teisės aktas, į kurį įtraukti EESRK ankstesnėje nuomonėje pasiūlyti aspektai, priklauso Skaitmeninės darbotvarkės, vienos iš svarbiausių ES strategijų, priemonių rinkiniui.

1.4 Naujajame teisės akte prieigos prie viešojo sektoriaus informacijos teisė išlieka išimtinė valstybių kompetencija, tačiau kartu jame įtvirtinama didžiulė permaina, kadangi pakartotinis naudojimas tampa valstybių narių pareiga.

1.5 Komitetas mano, kad pakartotinis viešojo sektoriaus informacijos naudojimas turėtų būti reguliuojamas reglamentu,

kad būtų užtikrintas valstybių narių taisyklių vienodumas ir panaikinti skirtumai, pastebėti perkeltiant į nacionalinę teisę VSI direktyvos nuostatas.

1.6 Atliekant dalinį pakeitimą išplečiama pakartotinio naudojimo taikymo sritis, į ją įtraukiant muziejus, bibliotekas ir archyvus, ir taip sudaromos dar didesnės praktinės galimybės lengviau atlikti informacijos paiešką.

1.7 EESRK nuomone, VSI direktyvos dalinį pakeitimą taip pat pateisina didžiulis, bet nepakankamai išnaudojamas viešojo sektoriaus informacijos potencialas trijose ypač svarbiose srityse, kadangi ji padeda:

— skatinti vidaus rinką, stiprinti Europos įmones ir kurti darbo vietas,

— užtikrinti derėjimą su kitomis Sąjungos politikos sritimis,

— didinti viešojo sektoriaus skaidrumą, veiksmingumą ir atsakomybę.

1.8 Naujose apmokestinimo taisyklėse atmetama idėja, kad prieiga turi būti nemokama. Kiekviena valstybė narė nusprendžia, ar nustatyti atlyginimą. Jei nusprendžiama jį nustatyti, toks atlyginimas neturi viršyti ribinių sąnaudų, nors išskirtiniais atvejais gali būti taikomas didesnis atlyginimas. Šiuo metu taikomas sąnaudų susigrąžinimo principas paliekamas kaip papildomas. EESRK palankiai vertina pakeitimus šioje srityje.

⁽¹⁾ OL L 345, 2003 12 31, p. 90.

1.9 Kalbant apie nepriklausomą instituciją, įsteigiamą apeliacijoms dėl sprendimų neduoti leidimo pakartotiniam naudojimui nagrinėti, EESRK mano, kad nebūtina kurti visiškai naujos įstaigos, kadangi tai galima pavesti jau egzistuojančiai institucijai, bet su sąlyga, kad bus užtikrintas nešališkas ir nepriklausomas sprendimų priėmimas.

1.10 Norint atsižvelgti į konkrečių padėtį, susidariusią tam tikrose ES valstybėse narėse, naujajame teisės akte nurodomos viešojo sektoriaus institucijų darbuotojų ekonominės ir neturtinės teisės.

1.11 Komitetas mano, kad būtina sugriežtinti pasiūlymo nuostatas, taikomas asmens duomenų apsaugai, kiekvienu atveju reikalaujant atlikti atskirą kruopštų vertinimą, kuris užtikrintų pusiausvyrą tarp teisės į privatumą ir viešos prieigos teisės.

2. Aplinkybės

2.1 Direktyva 2003/98/EB (VSI direktyva) tapo svarbiu žingsniu skatinant pakartotinai panaudoti vis didėjantį viešojo sektoriaus sukaupiamos informacijos kiekį, kadangi buvo sukurti Europos teisės aktų sistemos pagrindai, kad būtų suderintos pagrindinės sąlygos ir panaikintos tokį panaudojimą galėjusios apsunkinti kliūtys.

2.2 VSI direktyvos 13 straipsniu Europos Komisija buvo įpareigota iki 2008 m. liepos 1 d. atlikti peržiūrą, kurios metu turėjo būti „konkrečiai svarstoma šios direktyvos taikymo sritis ir poveikis, įskaitant viešojo sektoriaus institucijų dokumentų pakartotinio naudojimo padidėjimo mastą, įstatymų leidybos ir administracinio pobūdžio oficialių tekstų pakartotiniam naudojimui ir atlyginimui taikomų principų padarinius, taip pat tolesnes galimybes gerinti vidaus rinkos tinkamą funkcionavimą ir Europos turinio pramonės plėtojimą“. Ši peržiūra buvo aptarta komunikate COM(2009) 212, kuriame pabrėžiama, kad nepaisant pasiektos pažangos dar yra rimtų problemų, pavyzdžiui, viešojo sektoriaus institucijos bando susigrąžinti kuo daugiau sąnaudų, o ne siekia naudoti visai ekonomikai, viešasis ir privatusis sektoriai konkuruoja, informaciją pakartotinai naudoti trukdo praktinės problemos: informacijos apie turimą VSI trūkumas ir kai kurių viešojo sektoriaus institucijų, kurios nesupranta ekonominio potencialo, požiūris.

2.3 Kiti veiksniai, pasak Komisijos, pateisinantys direktyvos peržiūrą, yra šie:

— smarkiai išaugęs duomenų kiekis,

— nuolatinė skaitmeninė revoliucija, didinanti viešojo sektoriaus informacijos ir turinio srityje sukaupto turto vertę,

— didėjanti VSI ekonominė svarba, kadangi visa tiesioginė ir netiesioginė ekonominė nauda, kurią duoda VSI programos ir naudojimas visame ES-27 ūkyje, vertinama maždaug 140 mlrd. eurų per metus ⁽²⁾,

— vis dar išliekantis didelis VSI pakartotinio naudojimo potencialas. Nepaisant to, kad kai kurios valstybės narės padarė didžiulę pažangą, dar reikia daug padaryti, jei, be kitų aspektų, atsižvelgsime į tai, kaip išsiplėtė VSI pakartotinis naudojimas tam tikromis tarptautinėmis aplinkybėmis.

2.4 Svarbiausi aspektai, kuriuos siūloma pakeisti šiuo pasiūlymu dėl direktyvos yra šie: taikymo sritis, pakartotiniam naudojimui taikomas bendrasis principas, viešojo sektoriaus institucijų darbuotojų ekonominės arba neturtinės teisės, apmokestinimo principai ir praktinio pobūdžio priemonės, lengvinančios paiešką.

3. Bendrosios pastabos

3.1 VSI ir Skaitmeninė darbotvarkė

3.1.1 EESRK iš esmės mano, kad siūlomas dalinis pakeitimas yra pagrįstas, kadangi juo siekiama panaikinti pastebėtus VSI direktyvos trūkumus. Be to, tai ne tik atsakas į ES suinteresuotųjų subjektų pretenzijas dėl rimtų su dabartinėmis taisyklėmis susijusių problemų, bet atliekant dalinį pakeitimą atsižvelgta ir į 2008 m. birželio 17–18 d. Seule priimtą EBPO rekomendaciją ⁽³⁾ dėl geresnės prieigos prie viešojo sektoriaus informacijos ir efektyvesnio jos naudojimo.

3.1.2 EESRK taip pat pabrėžia, kad peržiūra yra dalis Skaitmeninės darbotvarkės priemonių rinkinio, kurį sudaro veiksmai trimis kryptimis: teisės aktų sistemos pritaikymas pakartotiniam viešojo sektoriaus duomenų naudojimui, finansinių priemonių sutelkimas ir geresnis valstybių narių koordinavimas ⁽⁴⁾.

3.2 Pakartotinio naudojimo teisė

3.2.1 Naujajame teisės akte įtvirtinama didžiulė permaina, kadangi pakartotinis naudojimas tampa teise. Pagal šiuo metu galiojančią sistemą kiekviena valstybė narė pati nusprendžia, leisti ar neleisti informaciją pakartotinai naudoti. Kadangi sąsaja

⁽²⁾ „Vickery pranešime“ pateikiamas išsamus tyrimas šia tema. Žr. „Naujausių VSI pakartotinio naudojimo ir susijusių rinkos pokyčių tyrimų apžvalga“ (angl. *Review of Recent Studies on PSI Re-Use and Related Market Developments*) – galutinė redakcija, Graham Vickery, 2010 m. http://ec.europa.eu/information_society/policy/psi/docs/pdfs/report/final_version_study_psi.docx.

⁽³⁾ Priimta 2008 m. birželio 17–18 d. Seule.

⁽⁴⁾ Komisijos komunikatas „Atvirieji duomenys. Inovacijų, augimo ir skaidrios valdysenos variklis“, COM(2011) 822 final, 2011 m. gruodžio 12 d., Briuselis.

tarp prieigos teisės ir pakartotinio naudojimo teisės kai kuriose nacionalinėse taisyklėse yra akivaizdi, o kitose nėra pakankamai aiški, tai lemia teisinį netikrumą.

3.2.2 Todėl EESRK išskirtinai pabrėžia ir remia šioje srityje siūlomą pakeitimą, kurio esmė yra tokia:

- **prieigos** prie viešojo sektoriaus informacijos **teisė** išlieka išskirtine valstybių narių kompetencija ir nepatenka į VSI direktyvos taikymo sritį⁽⁵⁾;
- kai informacija yra viešojo sektoriaus ir ja naudojama pagal nacionalines taisykles, išskyrus kelias aiškiai nurodytas išimtis, viešojo sektoriaus informacijos **pakartotinis naudojimas** komerciniais arba nekomerciniais tikslais tampa valstybių narių **pareiga**, kadangi naujojoje 3 straipsnio redakcijoje nurodoma, kad jos „užtikrina, kad dokumentus [...] būtų galima pakartotinai naudoti“. Tai reikšmingas žingsnis į priekį kuriant vienodą Europos sistemą.

3.2.3 Pakartotinio naudojimo teisė reišia pažangą EESRK ankstesnėje nuomonėje⁽⁶⁾ išdėstytos pozicijos požiūriu, kadangi duomenų pakartotinio naudojimo teisė – tai ne „tiesiog prieigos prie jų suteikimas, bet aktyvaus rėmimo pareiga“.

3.2.4 EESRK mano, kad atsižvelgiant į skirtumus, atsiradusius perkeliant į nacionalinę teisę VSI direktyvos nuostatas, būtinas glaudesnis suderinimas, dėl kurio reikia pateikti pasiūlymą dėl reglamento.

3.3 Taikymo srities išplėtimas

3.3.1 Kaip EESRK yra pasiūlęs savo nuomonėje dėl VSI direktyvos, naujoji direktyva bus taikoma taip pat muziejuose, bibliotekose ir archyvuose saugomiems dokumentams. Ji bus taikoma ir universitetų bibliotekoms, išskyrus atvejus, kai dokumentai apsaugoti intelektinės nuosavybės teisėmis (1 straipsnio 2 dalies e punkto nauja formuluotė). Tai reiškia, kad direktyva bus taikoma dideliame informacijos kiekiui ir tokiu būdu padidės jos veiksmingumas.

3.4 Geresnės paieškos priemonės

3.4.1 EESRK nuomone, direktyvoje siūlomos praktinio pobūdžio priemonės, lengvinančios informacijos paiešką (9 straipsnis),

⁽⁵⁾ 1 straipsnio 3 dalis.

⁽⁶⁾ EESRK nuomonė „Viešojo sektoriaus dokumentų komercinis naudojimas“, OL C 85, 2003 4 8, p. 25.

yra tinkamos, nes apima metaduomenis, informacijos teikimą elektroniniu formatu ir su decentralizuotais registru sąrašais sujungtus portalus.

3.5 Pakeitimų būtinybė siekiant išnaudoti viešojo sektoriaus informacijos potencialą

3.5.1 Viešosiose įstaigose saugoma informacija naudojama daugelyje sričių, susijusių su žinių įgijimu, socialinėmis sąlygomis, mokslu, ekonomika, kultūra ir kt. Kaip pavyzdžius būtų galima pateikti geografinius, meteorologinius, aplinkos, ekonomikos duomenis, informaciją apie eismą ir transportą, turizmą, žemės ūkį, teisę ir teismų praktiką, statistinius duomenis, informaciją apie socialines sąlygas ir pan. (7). Taigi naudojant viešojo sektoriaus informaciją prisidedama prie ekonomikos augimo, vidaus rinkos vystymosi, įmonių stiprinimo ir darbo vietų kūrimo.

3.5.2 Intensyvesnis viešojo sektoriaus informacijos naudojimas dera su kitomis Sąjungos politikos sritimis, pavyzdžiui, konkurencijos politika, integruotąja jūrų politika, bendrąja transporto politika, būtinybe skatinti suteikti prieigą prie mokslinės informacijos, skaitmeninimo ir kultūros paveldo politika.

3.5.3 Skatinant pakartotinį informacijos naudojimą taip pat bus padidintas viešųjų įstaigų skaidrumas, veiksmingumas ir atsakomybė.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Apmokestinimas⁽⁸⁾

4.1.1 Daugiausia ginčų keliantis šiuo metu galiojančios direktyvos aspektas – kaina, kurią asmenys, norintys gauti informaciją, turi mokėti. Naudotojai skundžiasi dėl pernelyg didelio atlyginimo už informaciją ir skaidrumo stokos jį nustatant. Tai yra labai rimta kliūtis skatinant pakartotinį viešojo sektoriaus informacijos naudojimą.

4.1.2 Pagal pasiūlymą iš dalies keisti direktyvą atmetama tam tikrų suinteresuotųjų subjektų pateikta idėja privalomai suteikti nemokamą prieigą. Vietoj to pasirenkami nauji apmokestinimo principai, pagal kuriuos:

— kiekviena valstybė narė nusprendžia, ar nustatyti atlyginimą;

— jei nusprendžiama nustatyti atlyginimą, toks atlyginimas neturėtų viršyti **ribinių sąnaudų**, patiriamų dokumentus dauginant ir platinant;

⁽⁷⁾ Vickery pranešime nurodoma 13 sričių, kurios apima daug temų.

⁽⁸⁾ Žr. „Deloitte Pricing of PSI Study“, 2011 m., Liuksemburgas, http://ec.europa.eu/information_society/policy/psi/docs/pdfs/minutes_psi_group_meetings/presentations/15th/03_01_study_economic_deloitte.pdf.

- naujo 6 straipsnio 2 dalyje numatytais išskirtiniais atvejais ribinių sąnaudų principas gali būti netaikomas ir nustatomas didesnis atlyginimas, kai didelė dalis viešojo sektoriaus institucijų veiklos sąnaudų yra susijusios su jų intelektualinės nuosavybės teisių naudojimu; ši išimtis grindžiama griežtais reikalavimais: atlyginimas nustatomas, „kai tai atitinka visuomenės interesą, [...] remiantis objektyviais, skaidriais ir patikrinamais kriterijais ir gavus [...] nepriklausomos institucijos sutikimą“, kaip numatyta pasiūlyme iš dalies pakeisti direktyvą;
- be to, „bibliotekos (įskaitant universitetų bibliotekas), muziejai ir archyvai gali taikyti didesnę nei ribinių sąnaudų dydžio atlyginimą“;
- įrodyti, kad atlyginimas atitinka direktyvos reikalavimus, turi viešojo sektoriaus institucija, kuri naudotojams teikia informaciją.

4.1.3 Tokiu būdu nustatomas **ribinių sąnaudų** principas ir kartu išsaugomas šiuo metu galiojančios direktyvos 6 straipsnyje nustatytas **sąnaudų susigrąžinimo** principas, nors jis laikomas netinkamu „veiklai, grįstai VSI pakartotiniu naudojimu, skatinti“ (3. „Teisiniai pasiūlymo aspektai“, 3.2 „Subsidiarumas ir proporcingumas“, 5 pastraipa).

4.1.4 EESRK palankiai vertina šį pakeitimą ir mano, kad būtina patikslinti siūlomo pakeitimo formuluotę dėl 6 straipsnyje nustatytų apmokestinimo principų pabrėžiant, kad sąnaudų susigrąžinimo principas taikomas tik išskirtiniais atvejais.

4.1.5 EESRK manymu, būtų galima nustatyti ir nemokamo naudojimosi informacija principą bent jau tam tikrais pakartotinio naudojimo nekomerciniais tikslais atvejais.

4.2 Nepriklausoma institucija

4.2.1 Tuo atveju, kai prašymas pakartotiniam naudojimui yra nepatenkinamas, naujoje direktyvoje kaip teisės gynimo būdas numatyta „peržiūra, kurią gali atlikti nepriklausoma institucija, kuriai suteikti konkretūs reguliavimo įgaliojimai, susiję su viešojo sektoriaus informacijos pakartotiniu naudojimu, ir kurios sprendimai yra privalomi atitinkamai viešojo sektoriaus institucijai“ (4 straipsnio 4 dalies papildymas).

4.2.2 Pasiūlyme tiksliai neapibrėžiamas tokios „nepriklausomos institucijos“ pobūdis ir sudėtis. Tai aspektai, dėl kurių pagrįstai paliekami teisė spręsti kiekvienai valstybei narei. EESRK mano, kad nebūtina kurti visiškai naujos įstaigos, kadangi tai galima pavesti jau egzistuojančiai institucijai, bet su sąlyga, kad bus užtikrintas nešališkas ir nepriklausomas

sprendimų priėmimas. Tačiau atsižvelgiant į patirtį, įgytą išgaliojus VSI direktyvai, tam tikrais atvejais nuostatų dėl prieigos prie viešojo sektoriaus informacijos ir jos platinimo aiškinimas buvo griežtas, todėl reikėtų naują pastraipą papildyti taip: „Teisės gynimo būdams priskiriama peržiūra, kurią gali atlikti nepriklausoma institucija, kuriai suteikti konkretūs reguliavimo įgaliojimai, susiję su viešojo sektoriaus informacijos pakartotiniu naudojimu, visų pirma atsižvelgiant į 3 straipsnyje nustatyto bendrojo principo taikymo sritį, ir kurios sprendimai yra privalomi atitinkamai viešojo sektoriaus institucijai“.

4.2.3 EESRK pabrėžia, kad bet kokių atveju reikia atsižvelgti į Europos Teisingumo Teismo nuomonę dėl nepriklausomumo sąvokos, pagal kurią ne tik institucijos, kuriose atliekama peržiūra, negali daryti jokios įtakos, bet ir negalima bet kokia kita tiesioginė ar netiesioginė išorės įtaka, kuri galėtų trukdyti tokioms nepriklausomoms institucijoms atlikti joms patikėtas užduotis⁽⁹⁾.

4.3 Intelektinė nuosavybė ir darbuotojų ekonominės ir neturtinės teisės

4.3.1 Laikantis nacionalinių ir tarptautinių intelektualinės nuosavybės teisių taisyklių pasiūlyme dėl direktyvos peržiūros išsaugomos „viešojo sektoriaus institucijų darbuotojų ekonominės ir neturtinės teisės, kurias jie gali turėti pagal nacionalines taisykles“ (1 straipsnio 5 dalies papildymas). Šis aspektas VSI direktyvoje nenagrinėjamas, o jo įtraukimas atspindi ypatingą kai kurių valstybių narių padėtį kalbant apie viešojo sektoriaus turimų duomenų intelektualinės nuosavybės teises.

4.3.2 Atsižvelgiant į su intelektine nuosavybe susijusių klausimų sudėtingumą, subsidiarumo principą ir siekiant kuo mažesnio įsikišimo, būtų tikslinga patikėti valstybėms narėms spręsti galimus prieštaravimus pagal savo teisės ir teismų sistemą, kaip ir siūloma šioje nuomonėje nagrinėjamame teisės akte.

4.4 Asmens duomenų apsauga

4.4.1 Į VSI direktyvą įtrauktas asmens duomenų tvarkymas (1 straipsnio 4 dalis) ir pabrėžiama, kad „direktyva neturi jokio poveikio asmenų apsaugos lygiui tvarkant asmens duomenis pagal Bendrijos ir nacionalinės teisės nuostatas, konkrečiai kalbant, ji nepakeičia Direktyvoje 95/46/EB nustatytų pareigų ir teisių“⁽¹⁰⁾.

⁽⁹⁾ 2010 m. kovo 9 d. Sprendimas (Byla C-518/07).

⁽¹⁰⁾ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (95/46/EB) dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, OL L 281, 1995 11 23, p. 31.

4.4.2 Tai yra teisinga nuostata, tačiau reikia labiau pabrėžti klausimo svarbą ir nuolatinę technologines inovacijas, nes kyla įvairių klausimų, susijusių su viešosios sklaidos teisėtumu, ypatinga neskelbtinų duomenų apsauga, duomenų perdavimu trečiosioms šalims ir tikslingumo principu. EESRK nuomone, kaip nurodė Asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis darbo grupė, pasiūlyme turėtų būti nustatytas įpareigojimas viešosioms institucijoms kiekvienu atveju atlikti „kruopštų vertinimą, kuris užtikrintų pusiausvyrą tarp teisės į privatumą ir viešos prieigos teisės“ ⁽¹⁾.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2003/wp83_en.pdf

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Visuotinis požiūris į migraciją ir judumą“

(COM(2011) 743 final)

(2012/C 191/23)

Pranešėjas **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS**

Bendrapranešėję **Brenda KING**

Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. lapkričio 18 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Visuotinis požiūris į migraciją ir judumą“

COM(2011) 743 final.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. balandžio 4 d. priėmė savo nuomonę.

480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 125 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados

1.1 EESRK pritaria visuotiniam požiūriui į migraciją ir judumą (VPMJ), pagal kurį imigracijos ir prieglobsčio politika tamptariai susiejama su ES išorės politika.

1.2 EESRK nori, kad ES, plėtodama išorės politiką, prisiimtų tvirtus išpareigojimus suteikti postūmį tarptautinės migracijos pasaulinei valdysenai globojant Jungtinėms Tautoms ir remiantis – be kitų taikomų tarptautinių teisinių priemonių – Visuotine žmogaus teisių deklaracija, JT Tarptautine darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos konvencija (Komitetas siūlė, kad Europos Sąjunga ⁽¹⁾ ją ratifikuotų), Pilietinių ir politinių teisių paktu, Ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktu ir TDO konvencijomis.

1.3 Komitetas prašo Europos Komisiją parengti pranešimą apie ES vykstančių diskusijų dėl Jungtinių Tautų konvencijos padėtį. Komisija privalo sudaryti sąlygas ją ratifikuoti, o EESRK gali prie to prisidėti parengdamas naują nuomonę savo iniciatyva.

1.4 Komitetas siūlo ES imtis išties aktyvaus vaidmens plėtojant Jungtinių Tautų aukšto lygio dialogą tarptautinės migracijos ir vystymosi klausimais.

1.5 ES su trečiosiomis šalimis plėtojant dialogus migracijos ir judumo klausimais visų pirma turi būti siekiama sudaryti palankias sąlygas teisėtai ir tvarkingai migracijai, užtikrinti tarptautinės prieglobsčio teisės taikymą, sumažinti neteisėtą imigraciją ir kovoti su nusikalstamais prekybos žmonėmis tinklais.

1.6 Partnerystės judumo srityje susitarimai, kurie yra bendros politinės deklaracijos, turėtų tapti tarptautiniais susitarimais. EESRK laikosi nuomonės, kad ES gali suteikti daug pridėtinės vertės derybose su trečiosiomis šalimis.

1.7 Komitetas pabrėžia, kad svarbu skatinti dialogą su regionų institucijomis ir išplėsti dabartinių susitarimų turinį, kad jie būtų taikomi ir judumui bei migracijai.

1.8 Komitetas mano, kad partnerystės judumo srityje susitarimai turi apimti visus keturis visuotinio požiūrio ramsčius: sudaryti palankias sąlygas teisėtai migracijai ir judumui ir juos organizuoti, vykdyti neteisėtos migracijos ir prekybos žmonėmis prevenciją ir mažinti jų mastą, skatinti tarptautinę apsaugą ir plėtoti prieglobsčio politikos išorės aspektą, didinti migracijos ir judumo poveikį vystymuisi.

1.9 Daugiausia problemų kyla dėl susitarimų darbo jėgos judumo klausimu – juos sudarant turi dalyvauti ir Europos, ir trečiųjų šalių socialiniai partneriai. Komitetas pritaria neprivalomiems TDO principams ir gairėms dėl teisėmis grindžiamo požiūrio į darbo jėgos migraciją ⁽²⁾ ir siūlo į juos atsižvelgti partnerystės judumo srityje susitarimuose.

⁽¹⁾ 2004 m. birželio 30 d. EESRK nuomonė dėl Tarptautinės konvencijos dėl migrantų. Pranešėjas Pariza Castaños, OL C 302, 2004 12 7.

⁽²⁾ TDO daugiašalė darbo jėgos migracijos sistema, 2007 m.

1.10 Komitetas siūlo į partnerystės judumo srityje susitarimus įtraukti lyties aspektą, kadangi kartais moterų migrančių padėtis būna pažeidžiamesnė ir prieš jas dažnai smurtauojama, jos diskriminuojamos ir grubiai išnaudojamos. Moterys migrantės taip pat atlieka labai svarbų vaidmenį užtikrinant kilmės šalių ekonominę ir socialinę vystymąsi⁽³⁾.

1.11 Siekiant išvengti neigiamo migracijos poveikio kilmės šalių ekonominiams ir socialiniams vystymuisi, Europos Sąjunga turi skirti ypatingą dėmesį neigiamiems protų nutekėjimo padariniams ir sukurti kompensavimo mechanizmus.

1.12 ES privalo remti diasporos organizacijas, tad EESRK siūlo įsteigti paramos diasporos organizacijoms tarnybą.

1.13 Sienų kontrolė ir neteisėtos imigracijos prevencija turi būti vykdomos užtikrinant žmogaus teisių apsaugą. Frontex agentūrai reikia suteikti daugiau išteklių ir jos veiklą turi vertinti Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, o demokratiškai priežiūrą vykdyti Europos Parlamentas.

1.14 ES privalo nustatyti atvirą imigrantų priėmimo politiką, grindžiamą vidutinės trukmės požiūriu, kuris peržengtų dabartinės ekonomikos krizės ribas ir atsižvelgtų į demografinę padėtį. Darbo jėgos imigracijos procedūros turi būti teisėtos ir skaidrios; reikia sudaryti palankias sąlygas socialinių partnerių bendradarbiavimui ES ir kilmės šalyse.

1.15 EESRK laikosi nuomonės, kad ES ir nacionalinės teisės aktai imigracijos klausimais turi užtikrinti, kad darbo ir socialinės teisės būtų grindžiamos vienodo požiūrio principu. Apykaitinės migracijos sistemos negali būti naudojamos diskriminavimui, iškreipiant vienodą požiūrį.

1.16 Partnerystės judumo srityje susitarimuose reikėtų nustatyti, kad vykdant grąžinimo procedūrą pirmenybė būtų teikiama savanoriškam grąžimui taikant paramos sistemas⁽⁴⁾. Jei išimties tvarka būtų vykdoma priverstinio grąžinimo procedūra, ji turi būti vykdoma visapusiškai užtikrinant grąžinamų asmenų žmogaus teises atsižvelgiant į Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacijas⁽⁵⁾.

1.17 EESRK norėtų, kad ES sukurtų bendrą prieglobsčio sistemą, kuri apimtų ir plataus masto teisės aktų suderinimą. Komitetas taip pat pritaria tam, kad ES bendradarbiautų su trečiosiomis šalimis siekiant, kad jos patobulintų savo prieglobsčio sistemas ir laikytųsi tarptautinių standartų. ES ir trečiųjų šalių susitarimuose reikia numatyti procedūras, kurios to pageidaujantiems žmonėms užtikrintų teisę veiksmingai pasinaudoti tarptautine apsauga.

⁽³⁾ EESRK tiriamoji nuomonė dėl sveikatos ir migracijos, OL C 256, 2007 10 27.

⁽⁴⁾ Bendradarbiaujant su Tarptautine migracijos organizacija.

⁽⁵⁾ „Dvidešimt gairių dėl priverstinio grąžinimo“ CM(2005) 40.

1.18 Trečiosios šalys, su kuriomis sudaromi partnerystės judumo srityje susitarimai, privalo būti pasirašiusios Ženevos konvenciją dėl pabėgėlio statuso, turėti tinkamas prieglobsčio struktūras ir būti saugios žmogaus teisių požiūriu. Jos taip pat turi būti ratifikavusios Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinių organizuotą nusikalstamumą ir jos protokolus dėl prekybos žmonėmis ir neteisėto migrančių įvežimo⁽⁶⁾.

1.19 ES privalo stiprinti integracijos politiką ir aktyviau kovoti su rasizmu, ksenofobija ir imigrantų bei mažumų diskriminavimu. Komitetas siūlo, kad ES institucijos aktyviai dalyvautų kovoje su rasizmu, ksenofobija ir diskriminacija, ypač kai tokį elgesį skatina valstybių narių vadovai ir teisės aktų leidėjai⁽⁷⁾.

1.20 EESRK, bendradarbiaudamas su Europos Komisija, ir toliau remis Europos integracijos forumo veiklą, kadangi mano, kad artimiausiais metais integracija bus strateginis iššūkis, kurį reikia įveikti Europos, imigrantų kilmės asmenų ir visų piliečių labui.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Komunikatas yra nauja Europos Komisijos iniciatyva, kuria siekiama, kad migracijos politikoje būtų laikomasi labiau visuotinio ir labiau su ES politika kitose srityse, visų pirma su išorės politika, derančio požiūriu.

2.2 EESRK palankiai vertina šį požiūrį, kuriame atsižvelgta į Komiteto pastaraisiais metais pateiktus pasiūlymus. Įvairios nuomonės yra tiesiogiai susijusios su šiuo komunikatu⁽⁸⁾.

2.3 Komitetas siūlė, kad ES nustatytų bendrą prieglobsčio politiką su suderintais teisės aktais ir bendrą imigracijos politiką su tokiais teisės aktais, kurie sudarytų sąlygas teisėtai imigracijai

⁽⁶⁾ 2000 m. Palermo protokolai.

⁽⁷⁾ Remiantis Europos žmogaus teisių konvencija ir Pagrindinių teisių chartija.

⁽⁸⁾ OL C 248, 2011 8 25, p. 135–137, 2011 m. birželio 15 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Komunikatas dėl migracijos“ COM(2011) 248 final. Pagrindinis pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños.

OL C 120, 2008 5 16, p. 82–88, 2007 m. gruodžio 12 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl migracijos ir vystymosi galimybių ir iššūkių (nuomonė savo iniciatyva). Pranešėjas Sukhdev Sharma.

OL C 48, 2011 2 15, p. 6–13, 2010 m. rugsėjo 15 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl legalios imigracijos vaidmens ir demografinių iššūkių (tiriamoji nuomonė). Pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños.

OL C 44, 2008 2 16, p. 91–102, 2007 m. spalio 25 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES imigracijos ir bendradarbiavimo su kilmės šalimis politikos siekiant skatinti vystymąsi (nuomonė savo iniciatyva). Pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños.

OL C 128, 2010 5 18, p. 29–35, 2009 m. lapkričio 4 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pagarbos pagrindinėms teisėms Europos imigracijos politikoje ir teisės aktuose (nuomonė savo iniciatyva). Pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños.

taikant bendras ir skaidrias procedūras, kuriuose būtų atsižvelgiama į Europos ir kilmės šalių interesus ir užtikrinamos pagrindinės teisės.

2.4 Nuo 2006 m. ryškėja naujas tarptautinis požiūris į migracijos klausimo sprendimą, visų pirma vykstant Jungtinių Tautų aukšto lygio dialogui tarptautinės migracijos ir vystymosi klausimais⁽⁹⁾. EESRK dalyvavo Pasaulinio migracijos ir vystymosi forumo tarpvyriausybines konferencijose, kuriose dalyvavo ir įvairios pilietinės visuomenės organizacijos⁽¹⁰⁾. Komitetas siūlo ES imtis išties aktyvaus vaidmens plėtojant Jungtinių Tautų aukšto lygio dialogą.

2.5 Stebina tai, kad ES valstybės narės vis dar neratifikavo nuo 2003 m. liepos 1 d. galiojančios Tarptautinės darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos konvencijos, kurią Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja priėmė savo 1990 m. gruodžio 18 d. rezoliucija 45/158. Nuomonėje savo iniciatyva⁽¹¹⁾ EESRK siūlė ES ir valstybėms narėms šią konvenciją ratifikuoti. Komitetas prašo Komisiją parengti pranešimą apie vykstančių diskusijų padėtį ir valstybių narių poziciją, kad būtų sudarytos sąlygos konvenciją ratifikuoti.

2.6 EESRK siūlo, kad vykdydami išorės politiką Komisija, Parlamentas ir ES Taryba skatintų sukurti tarptautinę teisinę migracijos sistemą, paremtą taikomais teisės aktais, visų pirma – Visuotine žmogaus teisių deklaracija, JT Tarptautine darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos konvencija, Tarptautinių pilietinių ir politinių teisių paktu ir Tarptautiniu ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktu. Į šią tarptautinę teisinę sistemą turi būti įtraukta ir:

- Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims,
- Konvencija dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo,
- Vaiko teisių konvencija,
- TDO konvencijos dėl darbuotojų migrantų (C 97 ir C 143),
- Konvencija dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą (C 100),
- Konvencija dėl namų darbininkų (C 189),

- TDO pagrindinių darbo principų ir teisių deklaracija,
- TDO daugiašalė darbo jėgos migracijos sistema,
- 2001 m. pasaulinės Jungtinių Tautų konferencijos prieš rasizmą Durbano deklaracija ir veiksmų programa.

2.7 Pastaraisiais metais buvo plėtojama bendra Europos Sąjungos imigracijos ir prieglobsčio politika, tačiau teisiųjų ir politinių priemonių vis dar nepakanka. Valstybės narės vykdo savą politiką, kuri kartais prieštarauja ES požiūriui ir susitarimams. EESRK visas valstybes nares ragina pritarti bendrai politikai, nustatyta Sutartimi ir Stokholmo programa.

2.8 Privalome pasirinkti požiūrį vidutinės trukmės laikotarpiu, kadangi nepaisant dabartinės ekonomikos krizės ir nedarbo didėjimo, ES būtina vykdyti atviresnę politiką naujų darbuotojų migrantų priėmimo klausimu, kaip EESRK nurodė ES pirmininkavusios Belgijos prašymu parengtoje tiriamojoje nuomonėje dėl legalios imigracijos vaidmens ir demografinių iššūkių⁽¹²⁾. Europos Komisija komunikate taip pat nurodo, kad, atsižvelgiant į demografinę padėtį ir padėtį darbo rinkose, prireiks naujų imigrantų.

2.9 EESRK mano, kad ES negali įveikti šio naujo etapo vykdydama valstybių narių anksčiau plėtotą ribojančią ir nesuderintą politiką. Europos imigracijos politika turi peržengti senų apribojimų ribas ir prisitaikyti prie šiandienos poreikių.

2.10 Europos Komisijos komunikate siūlomas visuotinis požiūris į migraciją ir judumą, atitinkantis siekį vykdyti platesnę ir suderintą politiką, kurią reikia plėtoti bendradarbiaujant su šalimis, iš kurių atvyksta imigrantai, taip pat su tranzito šalimis.

2.11 Pagrindinė šio komunikato ašis ir jo pridėtinė vertė yra partnerystės judumo srityje susitarimai tarp Europos Sąjungos ir trečiųjų šalių ar tam tikrų regionų šalių grupių, pavyzdžiui, Viduržemio jūros regiono pietinės dalies, Rytų Europos, AKR šalių, Lotynų Amerikos ir kt., su kuriomis ES yra užmezgusi kaimynystės ir partnerystės ryšius.

2.12 Kitoje nuomonėje⁽¹³⁾ Komitetas jau pateikė tam tikrų pasiūlymų, į kuriuos reikia atsižvelgti sudarant partnerystės judumo srityje susitarimus tokiose srityse kaip vizų režimo lankstumas, atviresni teisės aktai priėmimo klausimu, profesinių kvalifikacijų pripažinimas, protų nutekėjimo prevencija ir teisės į socialinę apsaugą.

⁽⁹⁾ 2006 m. rugsėjo 14–15 d.

⁽¹⁰⁾ Konferencijos Briuselyje, Maniloje ir Atėnuose.

⁽¹¹⁾ 2004 m. birželio 30 d. EESRK nuomonė savo iniciatyva dėl Tarptautinės konvencijos dėl migrantų. Pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños, OL C 302, 2004 12 7.

⁽¹²⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 6–13.

⁽¹³⁾ OL C 120, 2008 5 16, p. 82–88.

2.13 EESRK pritaria šiam visuotiniam požiūriui, kadangi mano, kad reikia užtikrinti stipresnę sąsają tarp migracijos ir judumo politikos vidaus ir išorės aspektų. Be to, vienu iš visuotinio požiūrio veiklos prioritetų yra Sąjungos imigracijos ir prieglobsčio politikos suderinamumas su vystomuoju bendradarbiavimu.

2.14 Migracija ir judumas yra dvi skirtingos sąvokos. Trečiųjų šalių piliečių judumas, turint omenyje Europos Sąjungos išorės sienų kirtimą, nereiškia darbo jėgos imigracijos. Didžioji dalis sienas kertančių asmenų atvyksta apsilankyti, kaip turistai ir verslo reikalais, t. y., trumpam laikui ir neketindami migruoti. Imigravimas dėl ekonominių priežasčių neatsiejamas nuo patekimo į darbo rinką.

2.15 Komitetas pritaria tam, kad įgyvendinant VPMJ būtų plėtojami dialogai dėl vizų. ES su trečiosiomis šalimis vykdomas dialogas dėl vizų, kaip ir bendra ES vizų politika, apima ir trumpalaikes viešnages, ir migravimą.

2.16 Iki šiol buvo paprasčiau pasiekti susitarimų trumpalaikių vizų klausimu, bet tai sudėtinga su migracija susijusių vizų (suteikiančių teisę gyventi ir dirbti) atveju, kadangi šios vizos ir toliau išlieka valstybių narių kompetencija. Neseniai Tarybai ir Parlamentui pavyko pasiekti susitarimą dėl Vieno leidimo direktyvos, kuri užtikrina tam tikrą teisinį priėmimo procedūrų suderinimą. Taip pat rengiami teisės aktai dėl tam tikrų migrantų kategorijų (sezoninių darbuotojų, komandiruočių asmenų).

2.17 Jei išliktų ankstesnė padėtis, būtų sudėtinga plėtoti visuotinį požiūrį. Esama pavojaus, kad partnerystės judumo srityje susitarimai padės pagerinti tik trumpalaikių viešnagių valdymą, bet turės mažai poveikio tobulinant darbo jėgos migracijos procedūras.

2.18 Dabartiniai dvišaliai susitarimai su trečiosiomis šalimis dėl migracijos (įskaitant darbuotojų priėmimą, neteisėtos migracijos prevenciją, readmisiją ir kt.) – tai valstybių narių ir kilmės šalių vyriausybės susitarimai. ES taip pat vykdo tam tikrus bandomuosius projektus. EESRK tikisi, kad visuotinio požiūrio plėtojimas taps žingsniu į priekį kuriant dvišales ES ir trečiųjų šalių sistemas.

2.19 EESRK mano, kad regioninis aspektas turi lemiamą reikšmę, todėl siūlo į VPMJ įtraukti ir esamas regionines institucijas, visų pirma tas, su kuriomis ES yra sudariusi partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimus. Kai kurios Pietų Amerikos, Azijos ir Afrikos regioninės institucijos yra sudariusios tarpusavio susitarimus laisvo judėjimo, imigracijos ir judumo klausimais ir šie susitarimai taip pat gali padėti valdyti migraciją Europoje.

2.20 Komitetas pritaria Komisijai geografinių prioritetų klausimu ir tam, kad regioniniai dialogai vyktų ES kaimynystės politikos, ypač partnerystės su pietinėmis Viduržemio jūros regiono šalimis ir Rytų partnerystės pagrindu. Prioritetu taip pat turi tapti ES ir Afrikos partnerystė ir partnerystė su 19 Prahos procese dalyvaujančių šalių. Santykiai su 27 Rabato proceso šalimis taip pat yra prioritetas, kaip ir su Afrikos Kyšuliu.

2.21 EESRK siūlo stiprinti dialogą migracijos ir judumo klausimais su AKR šalimis ir užmegzti dialogus su Centrinės ir Pietų Amerikos šalimis.

Reikia stiprinti dvišalius dialogus su Balkanų šalimis kandidačėmis ir Turkija, taip pat su Rusija, Indija ir Kinija.

Dialogas su Jungtinėmis Valstijomis, Kanada ir Australija turi tam tikrų ypatumų.

2.22 Komisijos pasiūlyme visuotinis požiūris paremtas šiais keturiais ramsčiais:

- teisėtos migracijos ir judumo organizavimas ir palankių sąlygų užtikrinimas;
- neteisėtos migracijos ir prekybos žmonėmis prevencija ir jų masto mažinimas;
- tarptautinės apsaugos skatinimas ir prieglobsčio politikos išorės aspekto plėtojimas;
- migracijos bei judumo poveikio vystymuisi didinimas.

2.23 EESRK pritaria, kad visuotinis požiūris, suderintas su kitų sričių politika – žmogaus teisių apsaugos, prieglobsčio, vystomojo bendradarbiavimo, kovos su prekyba žmonėmis ir neteisėtu migrantų įvežimu ir t. t., turi būti paremtas šiais ramsčiais.

3. Teisėtos migracijos ir judumo organizavimas ir palankių sąlygų užtikrinimas

3.1 Pagrindinis partnerystės su trečiosiomis šalimis judumo srityje tikslas – sudaryti sąlygas teisėtai ir tvarkingai migracijai. Norint, kad kilmės šalys tikėtų, jog teisėta migracija įmanoma ir kad reikia atsakyti neteisėtų būdų, ES leidžiama imigracija turi būti patikima, procedūros skaidrios.

3.2 Šiuo metu su trečiosiomis šalimis vykstantys dialogai labai riboti, nes teisė spręsti, ar priimti naujus imigrantus, priklauso valstybėms narėms. Komitetas siūlo, kad valstybės narės ir Taryba suteiktų daugiau galios Europos Komisijai spręsti tokius klausimus, nes ES duoda didelę pridėtinę vertę.

3.3 Šiuo metu darbuotojų iš trečiųjų šalių priėmimas labai ribojamas nacionaliniais įstatymais. Nepaisant daugybės politinių sunkumų rengiami Europos teisės aktai. Vienos direktyvos jau priimtos ir turi būti perkeltos į nacionalinę teisę, o dėl kitų dar vyksta derybos tarp Tarybos ir Parlamento.

3.4 Kitoje savo nuomonėje⁽¹⁴⁾ Komitetas padarė išvadą, kad, nepaisant kai kurių nacionalinių skirtumų, ES teisės aktai turi būti atviri, kad imigracija darbo tikslais vyktų teisėtai ir skaidriais kanalais ir tenkintų tiek aukštos, tiek ir žemesnės kvalifikacijos darbuotojus. Daugelis migrantų turės ilgalaikius leidimus, kiti – laikinus. Partnerystės judumo srityje susitarimuose į visa tai reikia atsižvelgti.

3.5 Turi būti įvesta paramos imigrantams sistema, kuri būtų taikoma nuo jų išvykimo iš kilmės šalies iki kol jie integruojasi priimančiojoje šalyje tiek socialiniu, tiek įsidarbinimo požiūriu. Paramą turėtų teikti ne tik valdžios institucijos, bet ir profesinės sąjungos, darbdavių organizacijos, diasporos organizacijos ir kitos pilietinės visuomenės institucijos. Parama turėtų apimti informacijos bei patarimų visuose migracijos proceso etapuose teikimą, taip pat priimančiosios šalies kalbos mokymo kursų, mokymų apie darbo ir socialines sąlygas, įstatymus ir papročius organizavimą.

3.6 EESRK norėtų pakartoti kitose savo nuomonėse išakytą raginimą gerinti darbuotojų imigrantų kvalifikacijų pripažinimo ir jų diplomų bei gebėjimų patvirtinimo tvarką ir numatyti tai partnerystės judumo srityje susitarimuose.

3.7 Kaip Komitetas jau yra siūlęs savo ankstesnėse nuomonėse, ES ir kilmės šalyse turi būti veiksmingai garantuotas imigrantų socialinių teisių perkeliamumas, todėl į partnerystės judumo srityje susitarimus turėtų būti įtraukti socialinės apsaugos klausimai. Europos teisės aktuose dėl imigracijos ribojamos socialinės apsaugos teisės, tačiau daugelį problemų galima išspręsti šiais susitarimais. Tai dar vienas argumentas už tai, kad partnerystės judumo srityje susitarimai būtų teisiškai privalomos priemonės.

3.8 EESRK atkreipia dėmesį į integracijos politikos svarbą. Komitetas tvirtai pasiryžęs skatinti siekti didesnės integracijos ir didinti pilietinės visuomenės organizacijų vaidmenį. Europos integracijos forumas, kas pusmetį susirenkantis EESRK, yra svarbi ES institucijų turima priemonė. Europos integracijos fondas yra svarbi finansinė priemonė, tad turėtų būti didinamas.

3.9 Integracijos politika aktuali ir imigrantams, ir juos priimančioms visuomenėms, ji propaguoja lygias teises ir pareigas bei skatina kultūrų, etninių grupių ir religijų dialogą

ir yra susijusi su pagrindinių teisių apsauga ir kova su rasizmu, ksenofobija ir diskriminacija. Komitetas pabrėžia, kad Europos teisės aktais dėl imigracijos darbuotojams imigrantams turi būti garantuotas vienodas požiūris užimtumo ir socialinėje srityse⁽¹⁵⁾.

3.10 Savo nuomonėse EESRK jau yra pasisakęs už tai, kad Europos teisės aktuose būtų įtvirtintos darbuotojų imigrantų darbo ir socialinės teisės siekiant užtikrinti deramas darbo sąlygas ir užkirsti kelią darbuotojų išnaudojimui.

3.11 Dokumentų neturintiems imigrantams sudaromos itin sunkios sąlygos. Darbo inspekcijos, bendradarbiaudamos su socialiniais partneriais, privalo stebėti, ar laikomasi darbo standartų. EESRK norėtų atkreipti dėmesį į Vienoje esančios Pagrindinių teisių agentūros ataskaitą apie teisėto statuso neturinčių darbuotojų migrantų padėtį ES⁽¹⁶⁾.

3.12 Komitetas yra siūlęs iš dalies pakeisti direktyvą dėl šeimos susijungimo, kuri yra netinkama. Komisija yra paskelbusi žaliąją knygą, dėl kurios šiuo metu EESRK rengia nuomonę⁽¹⁷⁾.

3.13 Komitetas su dideliu susirūpinimu stebėjo pastarųjų metų įvykius, pareiškimus ir politinius sprendimus, kadangi visoje Europoje vėl plinta sena ir žinoma europiečių liga – ksenofobija ir atskirtį skatinantis nacionalizmas. Mažumos ir imigrantai tampa menkinimo, įžeidinėjimų ir agresyvios bei diskriminuojančios politikos aukomis.

3.14 Praeityje ksenofobiją ir populizmą propagavo ekstremistinės politinės grupuotės, tačiau jos buvo mažuma. O šiandien ši politika įtraukta į daugelio Europos vyriausybių, kurios šią prieš imigrantus ir mažumas nukreiptą politiką naudoja kaip rinkiminį ginklą, darbotvarkę ir programas. EESRK ragina Europos institucijas neleisti, kad Europos darbotvarkė būtų užteršta ksenofobija ir populizmu.

4. Neteisėtos migracijos ir prekybos žmonėmis prevencija ir masto mažinimas

4.1 EESRK pritaria Komisijai, kad svarbu kovoti su neteisėta imigracija.

⁽¹⁵⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos kultūrų dialogo metų (2008 m.), OL C 185, 2006 08 08.

⁽¹⁶⁾ Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros ataskaita „Namų ūkiuose dirbantys teisėto statuso neturintys imigrantai: Europos Sąjungos ir jos valstybių narių iššūkiai pagrindinių teisių srityje“ (2011 m. liepa), www.fra.europa.eu.

⁽¹⁷⁾ Žalioji knyga dėl Europos Sąjungoje gyvenančių trečiųjų šalių piliečių teisės į šeimos susijungimą (Direktyva 2003/86/EB) ir EESRK nuomonė dėl žaliosios knygos dėl Europos Sąjungoje gyvenančių trečiųjų šalių piliečių teisės į šeimos susijungimą (Direktyva 2003/86/EB) – dar nepaskelbta OL.

⁽¹⁴⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 6–13.

4.2 Reikia kovoti su nedeklaruojamu darbu ir veiksmingai į nacionalinę teisę perkelti direktyvą, kuria nustatytos baudos teisėto statuso neturinčius imigrantus išnaudojantiems darbdaviams⁽¹⁸⁾. Teisėto statuso neturintys imigrantai yra visiškai neapsaugoti nuo išnaudojimo darbe, todėl jie turėtų būti vertinami kaip aukos. Socialiniai partneriai visi kartu ir bendradarbiaudami su darbo inspekcijomis turi stengtis mažinti neteisėtą darbą ir išnaudojimą darbe.

4.3 Komitetas jau yra pasisakęs⁽¹⁹⁾, kad Europos Sąjungai reikalinga patikima, veiksminga, įteisinta išorės sienų politika, kuriai būtų taikoma griežta demokratinė kontrolė ir atliekami nepriklausomi vertinimai. Valstybės narės Frontex agentūrai turi suteikti daugiau įgaliojimų ir autonomijos vykdant veiklą ir valdant išteklius (techninė įranga).

4.4 Tačiau agentūros koordinuojamoms bendroms operacijoms (įskaitant jų poveikį Sienų kodekse numatytoms pagrindinėms teisėms ir administracinėms garantijoms) turėtų būti numatyta demokratinė kontrolė, kurią vykdytų Parlamentas ir Pagrindinių teisių agentūra. Be to, turėtų būti atliekamas nuolatinis Frontex veiklos ir susitarimų su trečiosiomis šalimis, bendrų operacijų veiksmingumo ir rizikos analizės kokybės vertinimas.

4.5 EESRK nuomone, labai svarbu, kad Frontex vykdytų savo pareigas, susijusias su tarptautinės apsaugos suteikimu prieglobsčio prašytojams ir *negražinimo* principo laikymusi.

4.6 Savo komunikate Komisija nurodo, kad „be tinkamos sienų kontrolės, mažesnio neteisėtos migracijos masto ir veiksmingos gražinimo politikos ES negalės suteikti geresnių teisėtos migracijos ir judumo galimybių“⁽²⁰⁾. Tačiau EESRK norėtų pažymėti, kad šios aplinkybės labai susijusios.

4.7 Įvairiose nuomonėse EESRK yra teigęs⁽²¹⁾, kad egzistuoja aiškus ryšys tarp legalios ir nelegalios imigracijos. Jei nėra tinkamo, skaidraus ir lankstaus būdo legaliai imigruoti, padidėja neteisėta imigracija.

4.8 Nors dauguma teisėto statuso neturinčių žmonių į Europą atvyko legaliai, kiti yra nusikalstamų tinklų aukos. Į partnerystės judumo srityje susitarimuose ES turi įtraukti nuostatas dėl kovos su nusikalstamais tinklais, kurie vėrciasi prekyba žmonėmis ir neteisėtu imigrantų įvežimu. Aukoms turi būti užtikrinta apsauga.

⁽¹⁸⁾ 2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/52/EB, kuria numatomi sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams būtiniausi standartai, OL L 168, 2009 6 30.

⁽¹⁹⁾ OL C 248, 2011 8 25, p. 135–137.

⁽²⁰⁾ Komunikatas COM(2011) 743 final, teksto anglų k. p. 5.

⁽²¹⁾ OL C 157, 2005 6 28, p. 86–91.

4.9 Viena iš dialogų temų turi būti gražinimo bei readmisijos procedūros, kurios visais atvejais turi būti pagrįstos pagarba žmogaus teisėms. Komitetas tikisi, kad Pagrindinių teisių agentūra parengs griežtą elgesio kodeksą dėl priverstinio gražinimo, paremtą dvidešimčia Europos Tarybos Ministrų komiteto parengtų priverstinio gražinimo principų⁽²²⁾.

4.10 Teisėto statuso neturinčių imigrantų sulaikymo klausimu Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad „reikėtų imtis priemonių siekiant priėmimo centruose migrantams užtikrinti tinkamas gyvenimo sąlygas ir vengti suėmimo, kai jis nėra privaloma priemonė, arba sulaikymo neribotam laikui“⁽²³⁾. EESRK mano, kad teisėto statuso neturintys žmonės nėra nusikaltėliai, ir apgailestauja, kad vykdant kai kurias nacionalines priemones piktnaudžiuojama direktyva dėl gražinimo, kuri, Komiteto nuomone, turėtų būti iš dalies pakeista, kad būtų užtikrinta geresnė pagrindinių teisių apsauga.

4.11 EESRK visiškai nesutinka, kad nepilnamečiai būtų laikomi tuose pačiuose sulaikymo centruose kaip ir suaugusieji: nepilnamečiai privalo gyventi atviroje socialinėje aplinkoje ir, kai tik įmanoma, su savo šeimomis.

4.12 Pirmiausia turi būti sprendžiama prekybos žmonėmis problema ir apie ją reikia kalbėti visuose dialoguose. Prieš pasirašydamos partnerystės judumo srityje susitarimus su ES, šios šalys turi ratifikuoti JT konvenciją prieš tarptautinę organizuotą nusikalstamumą ir jos protokolus dėl prekybos žmonėmis ir neteisėto migrantų įvežimo ir jų reikalavimus įtvirtinti savo įstatymuose.

4.13 EESRK reikalauja, kad valdžios institucijos sustiprintų kovą su nusikalstamomis organizacijomis, kurios pelnosi iš prekybos žmonėmis ir neteisėto migrantų įvežimo. Į jų rankas patekę žmonės turėtų būti laikomi aukomis, kurias reikia ginti.

5. Tarptautinės apsaugos skatinimas ir prieglobsčio politikos išorės aspekto plėtojimas

5.1 Dažnai prieglobsčio prašytojai negali pateikti prieglobsčio prašymų Europos teritorijoje, nes dėl pasienio kontrolės, skirtos neteisėtai migracijai stabdyti, negali patekti į Europą. Dėl to kyla akivaizdus prieštaravimas tarp neteisėtai migracijai stabdyti skirtų priemonių ir teisės į prieglobstį.

5.2 Pasienyje turi būti užtikrintas *negražinimo* principo laikymasis, o visi asmenys, kuriems reikia tarptautinės apsaugos, turi turėti galimybę pateikti prašymą ES. Tokius prašymus turi nagrinėti kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos.

⁽²²⁾ „Dvidešimt gairių dėl priverstinio gražinimo“, CM(2005) 40.

⁽²³⁾ Komunikatas COM(2011) 743 final, teksto anglų k. p. 16.

5.3 Komitetas remia Komisijos pastangas tobulinti Europos teisės aktus dėl prieglobsčio⁽²⁴⁾, kurie turi būti labai gerai suderinti, užtikrinant vienodą statusą ir skaidrias ir veiksmingas procedūras. Žmonės, kuriems ES suteikia apsauga arba kurie prašo prieglobsčio, turi turėti galimybę vienodomis sąlygomis dalyvauti darbo rinkoje.

5.4 EESRK pritaria ir bendradarbiavimui su trečiosiomis šalimis siekiant, kad jos stiprintų savo prieglobsčio sistemas ir labiau laikytųsi tarptautinių standartų.

5.5 Be to, trečiosios šalys, su kuriomis pasirašomi partnerystės judumo srityje susitarimai, turi būti pasirašiusios Ženevos konvenciją dėl pabėgėlio statuso, turėti prieglobsčio struktūras ir būti saugios žmogaus teisių požiūriu. ES turi padėti jomis tobulinti jų prieglobsčio sistemas.

5.6 EESRK pritaria, kad reikia įgyvendinti regionines apsaugos programas, ir mano, kad tobulinant trečiųjų šalių prieglobsčio sistemas prieglobsčio prašytojams neturi būti užkirstas kelias pateikti prašymą kurioje nors Europos šalyje.

5.7 Partnerystė judumo srityje šalims partnerėms neturi suteikti teisės visų su prieglobsčio procedūromis susijusių išlaidų našta užkrauti per jos teritoriją vykstantiems asmenims. ES turi bendradarbiauti įsteigdama prieglobsčio fondą.

5.8 ES privalo išlikti priėmimo ir prieglobsčio vieta ir stiprinti valstybių narių tarpusavio solidarumą bei patobulinti perkėlimo programas.

6. Migracijos bei judumo poveikio vystymuisi didinimas

6.1 ES turi bendradarbiauti, kad migrantų kilmės šalys galėtų užtikrinti deramą darbą visiems ir taip sudaryti palankesnes sąlygas savanoriškai migracijai. Šiuo metu dauguma žmonių migraciją renkasi ne savo noru. Komitetas remia TDO pastangas skatinti deramą darbą.

6.2 EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija aiškiai susiejo aukštos kvalifikacijos darbuotojų priėmimo politiką ir vystomojo bendradarbiavimo politiką siekdama, be kitų tikslų, sustabdyti protų nutekėjimą ir žmogiškojo kapitalo mažėjimą kilmės šalyse.

⁽²⁴⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl būsimosios bendros Europos prieglobsčio sistemos, OL C 204, 2008 8 9; Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto tiriamoji nuomonė dėl bendros Europos prieglobsčio sistemos papildomos naudos prieglobsčio prašytojams ir Europos Sąjungos valstybėms narėms, OL C 44, 2011 2 11; Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pakeisto pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, kuria nustatomos normos dėl prieglobsčio prašytojų priėmimo (nauja redakcija), OL C 24, 2012 1 28.

6.3 Tačiau Komitetas norėtų, kad šis išsipareigojimas būtų sustiprintas. Komisija pabrėžia, kad reikia dėti pastangas „mažinti protų nutekėjimą“, tačiau priėmimo politikos klausimu teigia, kad „reikia ypatingų pastangų, siekiant įtraukti aukštos kvalifikacijos migrantus į visuotinę konkurenciją dėl talentingų žmonių“. Šie du tikslai dažnai vienas su kitu nesuderinami. Tačiau komunikate nenustatytos jokios ribos, kiek „talentingų žmonių“ būtų galima pritraukti kartu siekiant protų nutekėjimo mažinimo tikslo. Ši dilema minima tik kartą – kai kalbama apie sveikatos priežiūros darbuotojus: komunikate pritariama PSO praktikos kodeksui ir sveikatos apsaugos darbuotojų apykaitinei migracijai.

6.4 Tačiau protų nutekėjimo problema egzistuoja ne tik sveikatos priežiūros sektoriuje, todėl reikia platesnio praktikos kodekso, kuriuo būtų ribojamas aukštos kvalifikacijos darbuotojų iš tam tikrų šalių ir tam tikrų profesijų priėmimas. EESRK siūlo protų nutekėjimą riboti partnerystės judumo srityje susitarimais, kad migracija būtų naudinga abiem pusėms.

6.5 ES turi sukurti kompensavimo toms šalims, kurių žmogiškasis kapitalas senka dėl emigracijos į Europą, mechanizmą. Be kitų kompensavimo priemonių, turėtų būti teikiama parama jų švietimo sistemoms ir darbo institucijų vystymui, kad tose šalyse būtų kuriamos darbo vietos ir gerinamos darbo sąlygos.

6.6 Komitetas yra siūlęs padidinti direktyvos dėl ilgalaikių gyventojų statuso lankstumą, kad būtų sudarytos geresnės sąlygos apykaitinei daugelio sričių specialistų migracijai tarp ES ir jų kilmės šalių nepanaikinant jų teisės nuolat gyventi toje šalyje, ir kad būtų lengviau išlaikyti ir sustiprinti ryšius, kurie gali būti labai naudingi vystymuisi.

6.7 Šiuo metu dėl apykaitinės migracijos sistemų kilmės šalys netenka žmogiškojo kapitalo, nes dauguma atvejų imigracija vyksta chaotiškai. EESRK mano, kad žmogiškąjį kapitalą būtų galima padidinti, jei būtų taikomos rūpestingai organizuotos procedūros, apimančios mokymo, kvalifikacijų, socialinių teisių ir įdarbinimo klausimus.

6.8 EESRK, kaip ir TDO, nuogaštaija, kad apykaitine migracija gali būti piktnaudžiaujama norint suvaržyti darbo ir socialines teises ir nesuteikti leidimo nuolat gyventi šalyje. Dėl šios priežasties EESRK siūlo sezoniniams imigrantams užtikrinti vienodo atlygio už darbą principą ir vienodas darbo sąlygas.

6.9 Savo ankstesnėse nuomonėse⁽²⁵⁾ EESRK atkreipė dėmesį į diasporos organizacijų svarbą ir jų reikšmę vystymuisi. ES turėtų paremti diasporos veiklą.

⁽²⁵⁾ OL C 120, 2008 5 16, p. 82–88 ir OL C 44, 2008 2 16, p. 91–102.

6.10 Ne mažiau svarbu tęsti iniciatyvas mažinti perlaidų įkainius ir naudoti jas vystymosi tikslams. ES pritaria, kad reikia organizuoti metinį forumą perlaidų klausimu ir sukurti bendrą portalą.

6.11 EESRK siūlo įsteigti paramos diasporos organizacijoms tarnybą, kuri rūpintųsi visų organizacijų, dirbančių tam tikros šalies ar regiono vystymosi labui, veiklos koordinavimu, taip pat jų ir tarptautinių vystomojo bendradarbiavimo institucijų veiklos koordinavimu. Ši tarnyba skirstytų lėšas projektams. ES turėtų remti diasporos organizacijas ir padėti joms kurti atstovaujamas platformas.

7. Finansavimas ir vertinimas

7.1 Ateityje programuojant finansines priemones būtina sudaryti sąlygas įgyvendinti visuotinį požiūrį. Šiuo metu Komitetas Komisijos prašymu rengia nuomonę šiuo klausimu.

7.2 EESRK siūlo atlikti nepriklausomą tyrimą apie šiuo metu galiojančių partnerystės judumo srityje susitarimų veiksmingumą ir poveikį. EESRK pritaria Komisijos iniciatyvai užtikrinti, kad partnerystės judumo srityje susitarimams būtų sukurtas veiksmingas vertinimo mechanizmas.

7.3 Šiuo metu galiojantys dvišaliai susitarimai rodo, kad partnerystės judumo srityje susitarimai naudojami norint palengvinti trumpalaikių vizų išdavimo tvarką ir įgyvendinti readmisijos susitarimus, o kiti visuotinio požiūrio aspektai paliekami nuošalėje. Bet kuri partnerystės judumo srityje susitarimą reikia vertinti pagal visus keturis visuotinio požiūrio ramsčius.

7.4 Dar daugiau – partnerystės judumo srityje susitarimai, kurie yra bendros politinės deklaracijos, nėra teisiškai privalomi juos pasirašiusiems šalims, todėl EESRK siūlo padaryti juos teisiškai privalomais tarptautiniais susitarimais.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos Sąjungos raštinės įrangos energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo programos, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 106/2008 dėl Bendrijos raštinės įrangos energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo programos

(COM(2012) 109 final)

(2012/C 191/24)

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 194 straipsniu, 2012 m. kovo 26 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos Sąjungos raštinės įrangos energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo programos, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 106/2008 dėl Bendrijos raštinės įrangos energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo programos

COM(2012) 109 final.

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 480-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. balandžio 25–26 d. (balandžio 25 d. posėdis), 144 nariams balsavus už ir 4 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2012 m. balandžio 25 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

<u>Pranešimo Nr.</u>	Turinys (tęsinys)	Puslapis
2012/C 191/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos rizikos kapitalo fondų (COM(2011) 860 <i>final</i> – 2011/0417 (COD))	72
2012/C 191/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl variklinių transporto priemonių garso lygio (COM(2011) 856 <i>final</i> – 2011/0409 (COD))	76
2012/C 191/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl finansinių priemonių rinkų, kuria panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/39/EB (nauja redakcija) (COM(2011) 656 <i>final</i> – 2011/0298 (COD))	80
2012/C 191/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo dėl direktyvos dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų (COM(2011) 895 <i>final</i> – 2011/0439 (COD)), Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo dėl direktyvos dėl viešųjų pirkimų (COM(2011) 896 <i>final</i> – 2011/0438 (COD)), Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo dėl direktyvos dėl koncesijos sutarčių skyrimo (COM(2011) 897 <i>final</i> – 2011/0437 (COD))	84
2012/C 191/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES baudžiamosios teisės politikos kūrimas. Veiksmingo ES politikos įgyvendinimo užtikrinimas baudžiamosios teisės priemonėmis“ (COM(2011) 573 <i>final</i>)	97
2012/C 191/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo ir Reglamentas [...] dėl administracinio bendradarbiavimo per Vidaus rinkos informacijos sistemą (COM(2011) 883 <i>final</i> – 2011/0435 (COD))	103
2012/C 191/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. Teisių ir pilietybės programa (COM(2011) 758 <i>final</i> – 2011/0344 (COD))	108
2012/C 191/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl aplinkos ir klimato politikos programos (LIFE) sukūrimo (COM(2011) 874 <i>final</i>)	111

2012/C 191/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos pagal bendros žemės ūkio politikos paramos schemas ūkininkams skiriamų tiesioginių išmokų taisyklės (COM(2011) 625 <i>final</i> – 2011/0280 (COD), pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas (Vieno BRO reglamentas) (COM(2011) 626 <i>final</i> – 2011/0281 (COD) (A-21), pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis (COM(2011) 627 <i>final</i> – 2011/0282 (COD), pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendros žemės ūkio politikos finansavimo, valdymo ir stebėsenos (COM(2011) 628 <i>final</i> – 2011/0288 (COD), pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos reglamento (EB) Nr. 73/2009 nuostatos, susijusios su tiesioginėmis išmokomis ūkininkams 2013 m. (COM(2011) 630 <i>final</i> – 2011/0286 (COD), pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Reglamento (EB) Nr. 1234/2007 nuostatos, susijusios su bendrosios išmokos schema ir parama vynuodžių augintojams (COM(2011) 631 <i>final</i> – 2011/0285 (COD)	116
2012/C 191/22	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/98/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (COM(2011) 877 <i>final</i> – 2011/0430 (COD)	129
2012/C 191/23	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Visuotinis požiūris į migraciją ir judumą“ (COM(2011) 743 <i>final</i>)	134
2012/C 191/24	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos Sąjungos raštinės įrangos energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo programos, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 106/2008 dėl Bendrijos raštinės įrangos energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo programos (COM(2012) 109 <i>final</i>)	142

2012 m. prenumeratos kainos (be PVM, įskaitant paprastosios siuntos išlaidas)

<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 200 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, spausdintinė versija ir metinis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 310 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L serija, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	840 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, mėnesinis kaupiamasis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	100 EUR per metus
Oficialiojo leidinio priedas, S serija (Konkursai ir viešieji pirkimai), skaitmeninis diskas, leidžiamas vieną kartą per savaitę	daugiakalbis: 23 oficialiosiomis ES kalbomis	200 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , C serija. Konkursai	konkursų kalbomis	50 EUR per metus

Europos Sąjungos oficialųjį leidinį, leidžiamą oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis, galima prenumeruoti bet kuria iš 22 kalbų. Jį sudaro L (teisės aktai) ir C (informacija ir pranešimai) serijos.

Kiekviena kalba leidžiamas leidinys prenumeruojamas atskirai.

Oficialieji leidiniai airių kalba parduodami atskirai, remiantis 2005 m. birželio 18 d. Oficialiajame leidinyje L 156 paskelbtu Tarybos reglamentu (EB) Nr. 920/2005, nurodančiu, kad Europos Sąjungos institucijos laikinai neįpareigojamos rengti ir skelbti visų aktų airių kalba.

Oficialiojo leidinio priedas (S serija. Konkursai ir viešieji pirkimai) skelbiamas viename daugiakalbiame skaitmeniniame diske visomis 23 oficialiosiomis kalbomis.

Pateikę paprastą prašymą *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* prenumeratoriai gali gauti įvairius Oficialiojo leidinio priedus. Apie priedų išleidimą prenumeratoriai informuojami pranešime skaitytojui, kuris skelbiamas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Pardavimas ir prenumerata

Įvairių mokamų leidinių, tokių kaip *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, galima užsiprenumeruoti mūsų pardavimo biuruose. Pardavimo biurų sąrašą galima rasti internete adresu

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) – tai tiesioginė ir nemokama prieiga prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiame tinklalapyje galima skaityti *Europos Sąjungos oficialųjį leidinį*, susipažinti su sutartimis, teisės aktais, precedentine teise bei parengiamaisiais teisės aktais.

Išsamesnės informacijos apie Europos Sąjungą rasite <http://europa.eu>

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT